PUTEM CREȘTE COPII BUNI ÎNTR-O LUME NEGATIVĂ!

Zig Ziglar

ZIG ZIGLAR este președintele Companiei Zig Ziglar, care urmărește să îi ajute pe cei ce vor să-și folosească mai eficient resursele fizice, intelectuale și spirituale. Sute de firme din lumea întreagă îi folosesc cărțile, casetele video și audio, cursurile de formare a angajaților. Dintre cărțile lui (peste zece la număr) cităm *See you at the top (Ne vedem în vîrful piramidei)* și *Zig Ziglar's secrets of closing the sale (Zig Ziglar despre secretele succesului în vînzări).*
În 1970, Zig Ziglar a devenit conferențiar profesionist, ținînd cursuri în toată America și fiind considerat unul dintre cei mai respectați profesori. În prezent, călătorește în lumea întreagă și își transmite mesajele cu umor, speranță și entuziasm unui public format din oameni de tot felul. A apărut alături de mari figuri ale Americii, cum ar fi fostul președinte Ronald Reagan, dr. Norman Vincent Peale, Paul Harvey, Art Linkletter și dr. Robert Schuller, precum și alți numeroși congresmani și guvernatori americani.

ZIG ZIGLAR

PUTEM CREȘTE COPII BUNI ÎNTR-O LUME NEGATIVĂ!

Traducere de
IRINA-MARGARETA NISTOR

Curtea veche

BUCUREȘTI, 2000

Cuvînt înainte

Se povestește că era un fermier necăjit a cărui frumoasă recoltă de grîu fusese complet distrusă de o grindină și el se plîngea că dacă ar putea stăpîni vremea timp de un an, ar obține o recoltă atît de bogată, încît ar cîștiga mai mulți bani decît ar putea duce. Dacă Dumnezeu i-ar da puterea să decidă el cînd să strălucească soarele, cînd să ningă și dacă l-ar lăsa să dețină controlul asupra ploii, înghețului și temperaturii, ar avea cea mai fantastică recoltă a tuturor timpurilor.

După cum probabil că ați ghicit deja, dorința i-a fost îndeplinită și fermierului i s-a acordat privilegiul de a stabili el cînd să plouă și unde și cît. I s-a îngăduit controlul absolut asupra zăpezii, a temperaturii și a dezghețului de primăvară. I s-a acordat privilegiul să „aprindă'' și să „stingă'' soarele după cheful său și să stabilească exact temperatura dorită. Rezultatul: un total dezastru. A fost cea mai cumplită recoltă pe care o avusese vreodată omul nostru. După toată povestea asta, un vecin l-a întrebat ce s-a întîmplat și fermierul i-a spus: „Am uitat să las vîntul să bată" (pentru neinițiați, asta înseamnă că nu s-a putut face polenizarea).

Într-un fel, acesta ar putea fi începutul călăuzitor ideal pentru *Putem crește copii buni într-o lume negativă!* Eu cred că este posibil, avînd în vedere toate informațiile pe care le avem la dispoziție, să aflăm orice răspuns la orice întrebare, să știm ce-i de făcut în orice împrejurare, și totuși să ne pomenim cu o „recoltă ratată" în ceea ce-i privește pe copiii noștri. Motivul e foarte simplu. Copiii sînt ființe umane și nu recolte sau calculatoare.

În ciuda acestei povești aparent destul de sumbre, mă grăbesc că adaug că sînt convins, de asemenea, că există niște etape pe care le putem parcurge în așa fel încît totul să fie în favoarea noastră. Cu cît pașii sînt mai fermi, mai inteligenți, mai cu bun simț și mai plini de iubire, cu atît mai mari sînt șansele de a ne ajuta copiii să devină ceea ce ne dorim și ceea ce am fi vrut să fim cînd, la rîndul nostru, eram în perioada de formare.

Singura cale de a forma copii buni este să devenim mai întîi părinți buni.

Cei care mă cunoașteți, știți deja că sînt un optimist. Alegerea mea de a fi pozitiv și optimist nu este una oarbească sau irațională. Cred cu tărie că însuși Creatorul firii și al vieții este pozitiv, optimist și plin de speranțe. De aceea sînt cu adevărat optimist cînd este vorba de copiii noștri, pentru că ei sînt *singura* speranță pentru viitor, tot așa cum noi, părinții, sîntem singura lor speranță pentru prezentul și viitorul imediat. Din păcate, mult prea mulți părinți nu au învățat încă faptul că un punct de vedere optimist asupra vieții este rezultatul unei alegeri pe care ar trebui să o facem toți. Noi facem alegerea atitudinilor pe care le avem față de viață și pe parcurs îi ajutăm și pe copii să aleagă. Sînt convins că singura cale de a forma copii pozitivi este să devenim mai întîi părinți pozitivi. Din acest motiv, voi consacra o mare parte din această lucrare pentru a vă prezenta vouă, părinților, modalitățile de a deveni niște „învingători" în viață.

Întrebarea pe care n-ați pus-o

Vă răspund la această întrebare nepusă, și anume: nu, soția mea și cu mine nu am făcut toate lucrurile pe care le sugerez acum, atunci cînd ne-am crecut cele trei fiice și fiul. (Oricine poate spune cum a fost, eu vreau să vă spun însă cum ar trebui să fie.) Noi am urmat totuși majoritatea

principiilor menționate în această carte și cred că am reușit să formăm patru copii fericiți, sănătoși, eficienți, bine adaptați, morali și pozitivi. Dacă n-aș crede cu tărie în valabilitatea acestei ultime afirmații, puteți fi siguri că această carte n-ar fi fost niciodată scrisă — sau cel puțin nu de mine.

Introducere

Cînd mîndrii proaspeți părinți, mămica și tăticul, își țin în brațe bulgărele de bucurie, de trei kilograme și jumătate, cu greu îți poți imagina că într-o bună zi acest prunc neajutorat va deveni un bărbat de un metru optzeci și o sută de kilograme sau o frumusețe de fată de un metru șaizeci, care vor contribui major la schimbarea lumii. Părinții pozitivi au totuși capacitatea „de a vedea în viitor", de a-și folosi imaginația și de a-și vizualiza copilul crescînd, reușind în viață și devenind un adult creator și pozitiv. Exact cum Michelangelo l-a văzut pe puternicul Moise în blocul de granit încă înainte de a da prima lovitură de daltă, tot așa noi, părinții, (1) putem să proiectăm cu încredere imaginea tînărului minunat sau a domnișoarei care se va forma din această „bucățică" de om și (2) vom putea educa acest puișor neajutorat, trecînd prin diverse faze succesive pînă ce el va ajunge un adult de succes. Sigur că procesul de educație și formare nu este chiar așa de simplu ca atunci cînd faceți o prăjitură. Dar pînă și o prăjitură bună se face din diverse ingrediente, pe care le amestecăm exact în cantitățile care trebuie, și apoi o coacem exact cît trebuie. Rezultatul va fi o adevărată delicatesă. Pentru a crește copii buni vom folosi multe ingrediente esențiale — iubire, disciplină, iertare și multe alte calități, toate ambalate cu enorm de multă grijă și răbdare, totul spre binele final al copiilor noștri. Formarea unor copii buni nu e un lucru ușor, oricîtă imaginație am avea, dar poate fi amuzant, palpitant și mai ales în final ne așteaptă o mare răsplată. Deci puneți-vă centurile de siguranță, pentru că, indiferent dacă aveți copii „mari" sau „mici", în paginile care urmează există niște informații care vă interesează.

CAPITOLUL 1

Să creștem copii buni este simplu — dar nu e ușor

Ochelari noi pentru o ocazie incitantă

În primăvara lui 1984, am mers la prietenul meu optician Bob Vodvarka să-mi comand niște ochelari bifocali. Bob a profitat de tehnologia modernă și cu ajutorul calculatorului a putut să-mi prescrie rețeta ideală pentru ochelarii mei. Zece zile mai tîrziu mi-a potrivit o pereche și a declarat că voi vedea tot ceea ce am nevoie să văd, după care și-a luat rămas bun.

Mașina mea era parcată cam la cinsprezece metri de ușa cabinetului său. Cum mergeam eu așa cu noii mei ochelari bifocali, îmi ridicam picioarele foarte sus. Nu mi-am dat seama de asta pînă cînd am ajuns lîngă mașina mea și m-am văzut în geam. Piciorul meu era ridicat în aer cam la șaizeci de centimetri. M-am uitat repede împrejur să văd dacă nu cumva e cineva cu ochii pe mine (știți cum e atunci cînd simți că ai făcut ceva nelalocul lui). Cînd am constatat că nu era nimeni, am început să rîd gîndindu-mă cît de caraghios trebuie să fi arătat.

După care mi-a trecut prin cap o altă idee. Și eu sînt optician. Traversez țara în lung și-n lat potrivindu-le oamenilor niște ochelari foarte speciali — nu din cei cu sticlă roz, ci din cei care ne sporesc posibilitatea de a fi părinți. Acești ochelari fac chiar mai mult decît atît — vă ajută să vă dați seama de iubirea, speranța, inteligența, personalitatea, geniul, onestitatea și de toate celelalte însușiri constructive ale copilului dvs. Cu alte cuvinte, acești ochelari vă vor ajuta să luați cunoștință de enormul potențial reprezentat de copilul dvs. De fapt, de aici pornește această carte —

îmboldindu-vă pe voi, părinții, *să priviți cu atenție pentru a vedea cum ar putea evolua acest copil deosebit al dvs. în viitor.*

Două principii de educare a copiilor valoroși

De-a lungul întregii cărți *Putem crește copii buni într-o lume negativă* afirm de mai multe ori că două principii sînt de bază. Ele sînt atît de importante, încît, dacă vom reuși să le stăpînim, ne vor simplifica întregul proces educativ.

FELUL ÎN CARE GÎNDIȚI ESTE FELUL ÎN CARE ACȚIONAȚI

Primul principiu este *Sînteți ceea ce sînteți și unde sînteți din cauza a ceea ce aveți în minte;* și puteți schimba ceea ce sînteți și unde sînteți modificînd ceea ce vă trece prin gînd. Cu alte cuvinte, gîndurile vă afectează în mod direct faptele.

Legat de realizări, cu cîțiva ani în urmă am acceptat să cumpăr un calculator, deoarece eram convins că el va fi un element cheie pentru dezvoltarea companiei noastre în anii '80 și că ne va sprijini să ne atingem obiectivele. Eram foarte încîntat de acest calculator. De fapt, cum eu vin dintr-un orășel din Mississippi, mă entuziasmez de orice lucru nou pe care-l cumpăr. Așa încît vă dați seama cît de fascinat am fost cînd a venit vorba de ceva atît de important cum e un calculator. Am povestit publicului din întreaga țară despre acest calculator-minune și despre toate lucrurile extraordinare pe care avea să le facă — să verifice notele de plată, să țină inventarul, corespondența, să fiarbă cafeaua și să curețe în bucătărie. Vreau să spun că eu credeam că un calculator face absolut totul.

Unii oameni pot crea încurcături și în împrejurările cele mai simple

La șase luni după ce cumpărasem calculatorul, l-am scos la vînzare pe mult mai puțini bani decît dădusem pe el inițial. O să spuneți că am făcut o afacere proastă; ei bine, așa a fost.

Iată un exemplu. De două ori pe lună le trimitem înștiințări tuturor celor care se află pe lista noastră de corespondență. Este vorba de un buletin informativ care îi ajută pe clienții noștri să afle care sînt noile noastre produse. Pe listă se aflau dr. și dna William B. Jones, care au primit unul dintre aceste buletine. Dar au mai primit și dr. și dna William Jones, dar și dr. și dna Jones. În plus, dl și dna William B. Jones au căpătat și ei un buletin, dl și dna William Jones încă unul, dl și dna Jones de asemenea. Nu numai atît, dar și *dna* William B. Jones a mai primit unul. Cred că deja ați înțeles cum stăteau lucrurile. Trimiteam ori prea multe, ori prea puține, ori prea tîrziu, ori altor clienți. Și nici nu vă imaginați cît de supărați au fost atunci cînd am încercat să le luăm banii de trei ori. Pur și simplu deveniseră furibunzi.

Sînteți ceea ce sînteți și unde sînteți datorită a ceea ce aveți în minte.

Pentru aceia dintre dvs., cititorii, care ați avut de-a face deja cu un calculator, nu va fi nici o problemă să înțelegeți ce vreau să spun. Cînd mi-am dat seama de impactul situației, am sărit în aer. Le-am spus oamenilor noștri: „Vindeți-l. Scăpați de el. Dați-l afară de aici". Ne distrugea pur și simplu. Din fericire însă, nu am găsit nici un cumpărător. Spun „din fericire" pentru că astăzi afirm fără nici o ezitare că acest calculator a avut un rol esențial în reușita companiei Zig Ziglar.

Întrebare: care este diferența dintre calculatorul pe care *îl aveam* înainte și calculatorul pe care *îl avem* acum? Răspuns: nici una. Doar că prima oară cînd am încercat calculatorul, s-a creat o confuzie totală. Apoi, într-o bună zi, Dave și Marilyn Bauer au apărut în fața ușii mele și mi-au spus: „Dle Ziglar, putem face calculatorul dvs. să rîdă, să

vorbească, să fluiere și să cînte. De ce nu l-am putea face și să funcționeze?". Și le-am zis: „Dar vă rog, poftiți!"

Chiar deunăzi am fost la calculator și am stat de vorbă cu el și trebuie să vă spun că este cel mai extraordinar calculator din cîte am văzut vreodată. Într-adevăr, rîde, vorbește, fluieră și cîntă, dar mai ales *funcționează!* Întrebarea firească este: ce Dumnezeu am făcut? Iar răspunsul este simplu! *Am introdus altă informație. Și schimbînd-o, am obținut alt rezultat.*

DACĂ VEȚI FI MAI DUR CU DVS., VIAȚA VA FI MAI SIMPLĂ

Cel de-al doilea principiu este: *Viața nu e simplă — ba, e chiar dură,* foarte dură. Și asta e valabil indiferent dacă ești directorul sau angajatul unei firme, dacă ești sportiv sau antrenor. E valabil pentru oricine. Ca să devină niște învingători, părinții și copiii trebuie să supraviețuiască într-o lume dură. Și asta înseamnă să învețe ce este disciplina.

Dezvoltarea autocontrolului presupune adesea experiențe dureroase, dar rezultatul merită efortul depus.

Părinți, am descoperit că dacă sînteți duri cu dvs., viața va fi mult mai puțin severă. De aceea este atît de important ca părinții să-și educe copiii să se autocontroleze încă de la o vîrstă foarte fragedă. Lipsa disciplinei este sinonimă cu dezastrul. Pentru că atunci cînd copilul va ieși în lume, o lume ostilă, va descoperi repede că i se impune o altă disciplină decît aceea care i-a fost insuflată de niște părinți iubitori. Dezvoltarea autocontrolului presupune adesea experiențe dureroase, însă rezultatul merită efortul depus.

Reușita nu se obține cu ușurință

Un exemplu pe care de multe ori îl folosesc pentru a scoate în evidență faptul că viața nu este ușoară se referă

la angajamentele mele legate de conferințe. Într-o zi, am cunoscut o femeie care, cu o anume reținere și fără să mă privească în ochi, m-a întrebat: „Cred că luați ceva parale pentru conferințele pe care le țineți...?". M-am uitat la ea și i-am zis, zîmbind: „A, nu, doamnă. Nu știu de unde aveți informațiile astea, dar nu sînt adevărate. Iau chiar multe parale pentru conferințele pe care le țin."

Ceea ce nu i-am spus însă este că, înainte să obțin vreun onorariu, am ținut sute de conferințe gratuite la Cluburile Lion, Rotary, Jaycee, în fața enoriașilor, la Cluburile grădinarilor și la diverse alte birouri sau organizații ale agenților de vînzări. Cu nenumărate ocazii, am străbătut multe mile într-o singură seară pe propria mea cheltuială pentru a vorbi unui grup de vreo zece oameni, după care m-am întors acasă în aceeași noapte, pentru că nu aveam destui bani să plătesc o cameră la motel. De ce am făcut-o? Pentru că simțeam că am ceva de spus și știam că în cele din urmă voi fi plătit pentru asta.

Dacă s-ar pune întrebarea: „Ce anume îți dorești în viață?", probabil că fiecare părinte cititor al acestei cărți ar răspunde: „Copiilor mei le doresc să se realizeze în viață." Cum putem ajunge la acest rezultat? Folosind acei ochelari despre care v-am vorbit — și prin care să ne vedem copiii cu întregul lor potențial hărăzit de Dumnezeu; pregătindu-i să facă față și momentelor dure ale vieții, chiar cînd e vorba de perioade mai lungi; și avînd grijă ca informațiile furnizate zilnic să fie canalizate spre mintea lor în așa fel încît să producă un efect puternic și stimulator.

În următorul capitol vom analiza cîteva aspecte negative ale lumii în care trăim, pentru că aici va trebui să ne confruntăm cu majoritatea problemelor noastre.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Care este primul principiu major despre care vorbește Zig și care îi ajută pe părinți să-și crească copiii în spirit constructiv?
2. Gîndiți-vă la un moment anume din viața dvs. care să ilustreze felul în care modalitatea de gîndire v-a afectat acțiunea.
3. Enunțați cel de-al doilea principiu care este la fel de important pentru educarea copiilor buni.
4. Vă protejați copilul în fața situațiilor dure din viață?
5. Întocmiți o listă a diverselor căi prin care v-ați putea întări disciplina și ați putea afla mai multe pentru a vă pregăti copilul să facă față momentelor dure de lungă durată.
6. V-au învățat părinții să fiți perseverenți? Cum au reușit?

CAPITOLUL 2

Avem probleme!

Cum arată deci o lume negativă?

Se prea poate ca aceia care deschid *Putem crește copii buni într-o lume negativă!* direct la acest capitol și citesc următoarele pagini să închidă cartea, convinși fiind că aș fi persoana cea mai pesimistă și mai negativistă dintre toate cele pe care le-au întîlnit vreodată — mai ales dacă nu vor citi ultimele paragrafe ale acestui capitol. Aș vrea totuși să vă spun de la început că, în ciuda faptului că voi furniza foarte multe informații pentru a identifica exact cum arată această lume negativă a noastră, cred categoric și cu multă convingere că există o soluție pentru toate aceste probleme.

Ar fi o indolență din partea mea să încerc să îndulcesc aceste probleme și să le fac să pară mai simple. Pentru că nu sînt. Cred că primul și cel mai logic și înțelept pas în rezolvarea unei probleme îl reprezintă identificarea atentă a acesteia, urmînd apoi încercarea constructivă de a o rezolva. Și acum să ne aplecăm asupra unor probleme specifice.

Prima problemă ar fi conversația „prăpăstioasă" și dialogul cu sine în termeni negativi. De exemplu, un părinte își trimite copilul la școală spunîndu-i: „Vezi să nu te calce mașina!" O persoană obeză e sedentară, iar în timp ce mănîncă își spune: „Se pune pe mine tot ce mănînc!" Dacă cineva are un accident, în cîteva minute va fi chemat un „ajutor", ceea ce este caraghios, pentru că „accidentul" deja a avut loc. E nevoie doar de cineva care să vă „remorcheze".

Majoritatea oamenilor se trezesc cu ajutorul unui cocoș electronic numit și „ceas deșteptător". Asta este o chestie

cît se poate de negativistă. Cînd este jefuită o bancă, se aude o alarmă. Asta îi sperie pe oameni. Cînd o clădire ia foc, sună alarma de incendiu. Și asta îi sperie pe oameni. Dacă vă treziți cu ajutorul unui ceas deșteptător, și asta vă sperie. De fapt, este un ceas al „momentului oportun". Dacă îl auziți, aveți ocazia să vă sculați și să mergeți mai departe. Dacă nu-l auziți, poate înseamnă că deja v-ați sculat și ați și plecat.

Chiar și terminologia pe care o folosim este negativă. Iei o pîine și etichetezi ambele capete drept „colțuri", cînd, de fapt, pîinea are „două" începuturi. Recent, întorcîndu-mă la Dallas, căpitanul avionului — genul atotputernic, „șeful", cum i se mai spune — a făcut un anunț spunînd: „Și acum vom face aterizarea *finală*." Aproape că m-am speriat cînd am auzit. I-am spus stewardesei: „Doamnă, n-ați vrea să-i spuneți să înlocuiască «aterizarea lui *finală*» cu «aterizarea lui *înainte* de cea finală»? Mai am încă multe de făcut pe lumea asta."

Ca jucător de golf, mă uitam adesea cum componentul unei echipe nimerea cu mingea în lac, după care, întorcîndu-se spre noi, spunea: „Știam eu că așa o să se întîmple!" Și apare întrebarea evidentă: dacă știa că așa o să se întîmple, de ce Dumnezeu a aruncat mingea în lac? Pentru că nu ăsta e scopul golfului. Asta nu-i îmbunătățește scorul. Un ins cu o gîndire pozitivă și-ar fi reprogramat gîndirea, declarîndu-și intențiile de a lovi exact unde trebuie, după care ar fi acționat în consecință.

De obicei, pentru o persoană obișnuită, care stă seara pînă tîrziu iar a doua zi dimineață trebuie să se scoale devreme, ultimul lucru pe care și-l spune înainte de culcare este: „Doamne, ce obosit am să fiu mîine." Mult prea adesea, cînd vine vorba de ceva greu, zicem: „*Nu pot* să fac una ca asta"; sau dacă avem multă treabă, spunem: „N-am să termin asta *niciodată*." Cum putem să fim atît de negativiști în gîndire?

Lucrurile s-au schimbat în ultimii patruzeci de ani

Pentru a sublinia dificultățile întîmpinate în educarea unui copil de valoare în anii din urmă comparativ cu unul din anii '40, să analizăm și alte cîteva informații, și mai negative și înspăimîntătoare.

Conform dr. Watson, președintele Colegiului Baptist din Dallas, în 1940, principalele probleme din școlile publice erau următoarele: alergatul pe culoare, mestecatul de gumă, îmbrăcatul inadecvat (ceea ce presupunea inclusiv faptul că nu era băgată cămașa în pantaloni), gălăgia și faptul că hîrtiile nu erau aruncate la coș.

În 1980, principalele probleme din școlile publice erau următoarele (nu chiar în ordinea importanței): jaful, atacul, furtul, spargerile, consumul de droguri, incendiile, bombele, consumul de alcool, armele, absenteismul, vandalismul, crima și șantajul. Cum douăsprezece dintre acestea sînt acte penale, nu mai e cazul să facem prea multe comentarii, exceptîndu-l pe acela că vremurile și condițiile s-au schimbat. Cine spune că schimbările sînt în bine este pur și simplu prost informat. Cum copilul dvs. s-ar putea să fie confruntat cu asemenea probleme la școală și în societate în general, este clar că educația de acasă devine și mai dificilă, dar și mai importantă ca oricînd.

Cînd există informații pozitive obținem un rezultat pozitiv, iar cînd există informații negative obținem un rezultat negativ.

Iată un fenomen interesant din viața americană. Dacă ar fi să mă aflu în fața unei săli în care ar exista practic toate tipurile de public posibile, fie că este vorba de o companie de vînzări, de profesori, de grupuri patriotice sau de sportivi, și aș avea de apărat orgiile cu alcool, cu cocaină, marihuana sau orice alt fel de droguri cu efect asupra minții, aș fi privit cu stupefacție. Dacă le-aș vorbi despre

incest, adulter, homosexualitate, necrofilie, bestialitate sau chiar și despre sinucidere, și mi-aș presăra cuvîntarea cu cuvinte indecente, n-ar exista un grup dintr-o mie care să stea locului și să mă asculte. Am încredere că părinții din public care ar ști că urmează să țin o pledoarie de același gen fiilor și fiicelor lor la școală, a doua zi ar muta cerul și pămîntul ca să-mi anuleze conferința.

Muzica

Este interesant însă faptul că aceiași părinți, cu bună știință sau fără, le furnizează copiilor banii necesari ca să-și cumpere discuri sau casete care să le predice exact aceleași lucruri. Muzica, versurile și melodiile sînt o altă mare problemă a familiilor din zilele noastre. Dacă vi se pare că exagerez, vă rog să mergeți la un magazin de discuri și să cereți lista primelor zece mari succese ale muzicii rock, country și western, să luați o copie a versurilor și s-o citiți cu atenție. Veți fi de-a dreptul șocat de ceea ce li se predică.

Și mai semnificativ este faptul că aceste cuvinte sînt cîntate într-un anumit ritm de zeci sau de sute de ori și, prin urmare, impactul este mult mai mare decît dacă eu le-aș fi folosit într-un discurs pe care l-ar fi ascultat o *singură dată*. De fapt, stimați părinți, se prea poate ca puștii să mai și cînte versurile acestor melodii. Cînd veți înțelege că, în general, cuvintele creează imagini, pe care apoi mintea e pusă să le completeze, veți pricepe că este tot mai ușor să se ajungă la sinucidere, consum de droguri, violență, promiscuitate, toate fiind flageluri în *continuă creștere*. Faptul înspăimîntător este că poți fi condiționat să crezi orice, mai ales cînd ești tînăr și impresionabil. Voltaire avea dreptate cînd spunea că: „Aceia care te pot face să crezi absurdități te pot face și să comiți atrocități."

ADEVĂRATUL IMPACT AL MUZICII

În 1703, Andrew Fletcher, marele patriot scoțian, a făcut următoarea remarcă (și-l parafrazez): „Scrieți voi legile, lăsați-mă pe mine să compun muzica și eu voi fi cel care va conduce această țară".

În cazul în care nu puteți ajunge pînă la magazin ca să aflați mai multe despre acele versuri, iată cîteva exemple celebre dintre sutele posibile. Un grup rock are o melodie în care se spune că iadul ar fi locul ideal pentru petreceri; trebuie să ajungi acolo, pentru că oricum toți prietenii tăi vor fi acolo. Alte melodii batjocoresc creștinismul și uneori chiar îl blestemă pe Dumnezeu. Există o formație care, într-un cîntec, îl încurajează pe ascultător să nu-i pese de părinți sau de autorități, ci „să-și facă de cap" pe socoteala tuturor celorlalți. Un alt hit binecunoscut spune că dacă ai încercat cu whisky și n-a fost de ajutor, cu droguri și n-au fost de ajutor, cu sex și n-a fost de ajutor, atunci de ce nu te-ai sinucide? Am ascultat muzica unei formații care a fost interzisă în douăzeci și două de state pentru că guvernele lor s-au temut de impactul versurilor asupra oamenilor în privința învățămîntului, a locurilor de muncă, a răspunderii și familiei. Întîmplător, mare parte din muzica western și country este la fel de nocivă, de fapt, cel mai adesea este de-a dreptul pornografică.

MUZICA BUNĂ AJUTĂ

În acest moment al discuției, nu pot rezista tentației de a aluneca într-o zonă pozitivă. Pentru a combate această informație răufăcătoare, imorală, părinții ar trebui să pună la dispoziția copiilor muzică bună — și asta încă din fragedă copilărie — iar nu atunci cînd este prea tîrziu și cînd preferințele muzicale s-au cristalizat deja. Muzica mare îi poate ajuta pe oameni să se înalțe, fiind aducătoare de inspirație și ajutîndu-i să se desăvîrșească minunat, pentru a avea o activitate benefică în cadrul societății. Studiile arată că melodiile frumoase ascultate ca muzică de fond sporesc creativitatea și creează acea destindere și plăcere extraordinară a ascultării.

TV — distrugătorul valorilor

Nu pot să nu fiu realist și să nu recunosc că televiziunea nu va dispărea prea curînd din America. Întrebarea este însă dacă e bună sau rea, dacă ajută sau e nocivă. Indiferent cum am privit-o, ea este o realitate. Multe familii ar dori să scoată televizorul din casele lor, dar faptul că sînt dependenți de el și teama de a nu se face de rîs și de a nu-i pune într-o situație proastă pe copii prin faptul că nu au televizor îi împiedică să treacă la fapte.

Dacă aș mai fi tînăr și la începutul vieții de familie, cu siguranță n-aș avea televizor în casă. Spun asta fiind perfect conștient că uneori există și emisiuni excelente și-mi place să mă uit la transmisiile sportive de golf, fotbal și tenis. Per total însă, televizorul este o prezență atît de distructivă, încît nu aș vrea să îmi expun copiii la el.

Dovada documentată împotriva impactului negativ al televizorului este una mult prea puternică. La 7 martie 1985, un comunicat al agenției Associated Press sublinia că *pentru prima dată Asociația Psihologilor Americani a luat poziție împotriva pericolelor potențiale ale violenței la televizor, ajungînd la concluzia că există o legătură între mutilarea din emisiunile pentru copii și comportamentul agresiv al copiilor.* Ca urmare, Asociația a hotărît să încurajeze „părinții să monitorizeze și să controleze ceea ce urmăresc copiii la televizor" și a cerut industriei televiziunii să reducă „actele de violență ce pot fi imitate în «viața reală» și care apar în emisiunile de ficțiune pentru copii". Aceste constatări au fost subliniate și analizate mai amplu într-un raport al Academiei Americane a Pediatrilor pentru Relația între Copii și Televiziune, apărut în aceeași lună și tipărit în ziarul *USA Today*. Pediatrii au ajuns la concluzia că, de altfel, potrivit și altor studii anterioare, expunerea repetată la *violența de la televizor îi poate face pe copii nu numai să accepte violența vieții reale, dar și să devină ei înșiși mai violenți.*

Trebuie să îi facem pe copii să știe că îi înțelegem, că sîntem alături de ei, că îi iubim și îi susținem.

Cînd copilul dvs. se află în fața unui televizor sau al unui ecran de cinema, îi îngăduiți să fie educat (îndoctrinat) prin intermediul celor mai eficiente și convingătoare mijloace educaționale din zilele noastre. Prin intermediul televizorului putem (am putut) fi convinși să credem niște lucruri incredibile. Multe dintre programele TV cele mai vizionate ne-au convins că relațiile sexuale premaritale sau extraconjugale sînt perfect acceptabile, cu condiția să fie „niște relații semnificative sentimental". Șaptezeci și patru la sută dintre relațiile sexuale de la televizor sînt între oameni necăsătoriți. Deci, asta ne învață că sexul în afara căsătoriei nu numai că este acceptat, dar este și palpitant, și „frumos". Ăsta e mesajul pe care îl primesc copiii noștri.

Am fost determinați să credem că băutura este un mod de viață. De exemplu, la fiecare șapte minute și jumătate, pe ecranul televizorului vedem că cineva oferă de băut altcuiva; în cincisprezece din șaisprezece cazuri paharul cu băutură este acceptat, ceea ce este și mai interesant. Indiferent că este vorba de personajul negativ sau pozitiv, băutura este la fel de prezentă. În felul acesta se inculcă ideea că trebuie să bem dacă vrem să ne distrăm. Dacă avem o hotărîre grea de luat, trebuie să bem mai întîi. Dacă trebuie să ne potolim nervii pentru că urmează un moment important, ne calmăm cu un păhărel. Nu e de mirare că alcoolismul la adolescenți este o problemă tot mai serioasă la noi.

UITATUL LA TELEVIZOR SE PLĂTEȘTE SCUMP

Probabil că nu ne vom da seama niciodată de dependența pe care o creează, de fapt, televizorul, mai ales în cazul tineretului nostru, afectîndu-i potențialul și eficiența.

Vorbesc despre acea dependență paralizantă, care blochează creativitatea și mutilează relațiile personale. Sînt de acord cu comentariul făcut acum cîțiva ani de *Medical Society Journal*: „Principalul pericol al ecranului de televizor constă nu atît în comportamentul pe care îl induce, cît în comportamentul pe care îl împiedică să se mai dezvolte." Fiecare oră petrecută în fața televizorului înseamnă o oră mai puțin investită într-o motivație personală, în creativitate, într-o implicare propriu-zisă în viața celorlalți.

Iată aici alte cîteva aspecte evidențiate de studierea acestui domeniu: (1) comunicarea se face tot mai mult printr-o vorbire aproape nearticulată (de genul „ei asta-i, îhî, ei, aha, uau"); (2) mult mai puțină spontaneitate și imaginație și o lipsă a conceptelor inovatoare care să provină de la adulții tinerii; (3) o dependență profundă și aproape irațională de muzica foarte ritmată, ca unică formă de artă acceptată; (4) prezența permanentă a scenelor cu droguri; (5) un interes tot mai mare investit în experiențele pasive, și nu în cele care presupun o interactivitate mentală sau o implicare activă; și (6) rezolvarea creatoare a problemelor în rîndul tinerilor este limitată și tot mai rară.

Deschiderea televizorului poate să însemne blocarea procesului de transformare a copiilor într-un întreg, în niște persoane receptive, și transformarea lor în niște telespectatori pasivi în gîndire și afectiv. Valorile devin confuze și se modifică în mod ciudat. De aceea un copilaș de nouă ani a fost auzit spunînd: „Prefer să mă uit la televizor decît să mă joc afară, c'acolo e tare plicticos. Mereu același drum, aceleași locuri de joacă, aceleași leagăne, aceleași tobogane..."

Iată ce scria Mary Ellison în legătură cu dependența de televiziune în Knight-Ridder: „Nu mai reușeam să scap de ea", mărturisea Monica Pencz, de unsprezece ani. „Nu-mi mai terminam temele; pur și simplu, uitasem de prieteni." „Odată prins în mrejele sale, nu puteam să mă mai desprind", zicea David Kahn, de unsprezece ani. „Pur și simplu, mă uitam la orice emisiune." David și Monica erau drogați de televizor. David se uita zece ore pe zi la televizor, iar Monica cinci.

Patty Rebek, directorul unui program de studii psihologice la Universitatea De Paul din Chicago, spune că, adesea, copiii se uită la televizor ca să scape de școală, familie sau de problemele sociale. *Copiii care se uită excesiv la televizor au tendința să se izoleze.* „Ei nu-și mai dezvoltă inițiativa, pentru că este vorba de o activitate pasivă", spune ea. „Problema apare cînd nu mai fac și altceva — cînd renunță la toate celelalte din pricina televizorului."

O altă mamă se plîngea că atunci cînd copiii ei se uită la televizor, nu mai au nevoie să gîndească. „Cînd trebuie să scrie o compunere pentru școală, pur și simplu fură ceva de la televizor." Dra Rebek confirmă. „Nu uitați", le spune ea părinților și copiilor, „copiii nu trebuie să se distreze tot timpul. Momentele cele mai constructive sînt cele în care sînt lăsați să și le umple singuri. Pentru un copil imaginația este cea mai bună sursă de distracție."

Și un ultim argument. Cel puțin treizeci și opt de persoane au murit după ce au vizionat la televizor filmul *Vînătorul de cerbi*. Ei au murit pentru că au imitat scena ruletei rusești de pe peliculă. Informația *influențează* într-adevăr rezultatul.

CÎT AR TREBUI SĂ SE UITE COPIII LA TELEVIZOR?

Cît vă uitați la televizor? Fără îndoială, există niște emisiuni absolut extraordinare din cînd în cînd. Unele au un mesaj benefic pentru toți membrii familiei. Putem învăța geografie, istorie, cîte ceva despre alte culturi și civilizații și o mulțime de alte lucruri. Multe emisiuni oferă destinderea și distracția atît de necesare. Serialul „The Bill Cosby Show", de exemplu, este extrem de amuzant și prezintă în mod eficient o familie „tradițională" normală, în care părinții sînt inteligenți, „stăpîni pe situație", ei promovînd și crezînd în valori solide.

Există și *unele* emisiuni religioase nemaipomenite și slujbe pline de inspirație și încurajatoare pentru bătrîni și tineri deopotrivă. În funcție de ceea ce se prezintă de regulă la televizor sînt totuși foarte sceptic în privința meritelor în ansamblu ale acestui mijloc de informare.

Recunosc că s-ar putea să fie considerați „diferiți" copiii noștri dacă n-ar avea televizor acasă. După primele două săptămîni, vor fi într-adevăr „diferiți". Vor fi mai fericiți, mai comunicativi, mai eficienți, mai afectuoși, mai destinși, mai responsabili moral și mai acceptați de societate. Deci, care ar fi soluția? S-au făcut multe sugestii, dar unul dintre cele mai bune compromisuri (că altceva nu există) ar fi următorul: părinții ar trebui să studieze programul TV săptămînal împreună cu copiii lor și să facă o listă cu emisiunile pe care ar trebui să le urmărească fiecare copil în parte, pornind, în primul rînd, de la vîrsta acestuia. După care s-ar putea întocmi o listă a programelor respective, în care să se precizeze ora la care vor fi urmărite zilnic. Apoi, să i se dea fiecărui copil un mănunchi de bilete sau un carton cu zece cifre, pe care să promită că îl va respecta ca program. Părintele „compostează" fiecare bilet sau carton, iar după ce au fost vizionate toate cele zece emisiuni, înseamnă că deja copilul a văzut destul. Prin acest procedeu copilul învață să fie selectiv în ceea ce vizionează și să-și asume răspunderea, dar și să se lipsească de anumite lucruri, pentru că, fără îndoială, vor exista niște emisiuni la care ar fi vrut să se uite, dar nu atît de mult cît la altele. Asta ajută la stabilirea unei judecăți de valoare la nivelul copilului. În plus, ar putea exista niște programe ca „premiu", cum ar fi paradele de Sărbătoarea Recunoștinței sau de Crăciun, sărbătoarea de Ziua Națională sau emisiunile la care se uită întreaga familie.

O abordare și mai nimerită este aceea a unei școli (din Pennsylvania) care a stabilit niște limite foarte stricte de urmărire a programelor televizate în dorința de a-i face pe elevi să nu mai fie atît de agitați, de nervoși și să nu mai aibă un comportament antisocial evident. „Elevii de școală

elementară care se uită mult la televizor au tendința să fie foarte agitați și antisociali", spune Henry Blanchard, directorul liceului Kemberton Farms School din Phoenixville, Pennsylvania. Kemberton Farms are 320 de elevi, de la grădiniță pînă în clasa a douăsprezecea, și aici s-a hotărît ca preșcolarii și elevii din clasa I *să nu se uite deloc la televizor*.

Copiii din clasa a doua și cei mai mari n-au voie să se uite la televizor cînd au școală a doua zi, iar în week-end nu mai mult de trei sau patru ore. „La unii elevi se observă imediat eficiența acestui sistem", spune Blanchard, în *Parents Magazine*. „La trei zile după ce nu s-au mai uitat la televizor, deja s-au constatat progrese semnificative în comportamentul lor. Se concentrează mai bine, ascultă mai bine și se înțeleg mai bine cu colegii. Dacă încep să se uite iar la televizor, se observă imediat."

Și încă un gînd, în cazul în care faceți parte dintr-o familie care se uită mult la televizor. Nu este un efort financiar prea mare să vă cumpărați un video. Puteți înregistra programele selectate pentru a le viziona la o oră convenabilă întregii familii și puteți profita de numeroasele casete video cu programe de educare a copilului în privința lucrurilor importante din viață.

Ca părinți, putem alege mare parte din informațiile pe care le furnizăm minții copiilor noștri. Cînd informația e pozitivă, obținem un rezultat pozitiv, iar cînd informația e negativă, obținem un rezultat negativ.

Pornografia cu copii

O altă problemă majoră cu care se confruntă părinții în prezent este pornografia cu copii. Într-un articol din ziarul *Dallas Morning News,* din 21 martie 1985, semnat de Melinda Henneberger, se povestește o întîmplare sinistră. De asemenea, se explică de ce părinții trebuie să-și urmărească foarte atent copiii.

„Doi băieți din Dallas au fost reținuți pentru interogatoriu într-un presupus caz de atac sexual, care a avut loc miercuri,

asupra unei fetițe de 6 ani. Ei au fost însă eliberați, pentru că legea texană susține că nu pot fi condamnați.
Părinții ambilor băieți, de 8 și 9 ani, susțin că se îndoiesc de faptul că așa ceva s-ar fi întîmplat, dar amîndoi copiii au declarat poliției că au atacat fetița — mai întîi în curtea din spate, și mai apoi sub masă.
Cel de 8 ani a început să se lege de băieții și fetițele din cartier după ce a văzut niște filme pornografice, susțin martorii și mama victimei.

Norman Cousins spune asta și mai clar în *Saturday Review:*

„Problema cu accesul la pornografie... nu constă doar în faptul că îi corupe pe copii, dar îi și desensibilizează. Nu numai că stîrnește patimi, dar îi și mutilează emoțional. Nu numai că nu încurajează o atitudine matură, dar declanșează o obsesie infantilă. Nu numai că nu îndepărtează ochelarii de cal, dar și distorsionează punctul de vedere. În felul acesta, îndrăzneala este lăudată, iar iubirea refuzată pentru totdeauna. Ceea ce se întîmplă nu este liberalizare, ci dezumanizare."*

Un raport datat 1 ianuarie 1982, emis de *Christianity Today* și care s-a ocupat de 38.000 de victime ale violurilor din perioada 1956 și 1979 dezvăluie că 48% dintre victime fuseseră molestate sexual *imediat* după ce violatorul citise o revistă pornografică sau văzuse o casetă pornografică.

Articolul din *Dallas Morning News*, din 22 noiembrie 1984, atinge însă și miezul problemei. Richard T. Pienciak scrie într-o știre a agenției Associated Press:

Anul acesta, într-o încercare de stîrpire a pornografiei cu copiii la nivel național, agenții serviciilor vamale americane au descoperit între 300 și 400 de persoane din 19 state care au primit corespondență pornografică, inclusiv un profesor universitar, un ofițer de aviație, un psihiatru pediatru și un diriginte de la un liceu. „În general, ne gîndim că o persoană obsedată de pornografia cu copiii este un fel de «dement» care trăiește în umbra societății", spune Allen Wilk, înalt funcționar la Serviciile Vamale. „Poate că această descriere corespunde unora, dar am descoperit că există și adevărați stîlpi ai comunității care se ocupă cu așa ceva."

---

* © revista *Saturday Review;* tipărit cu acordul proprietarilor.

„Chiar dacă nu toate cazurile de abuz sexual implică și pornografia, pedofilii au însă întotdeauna o colecție de pornografie cu copii, tocmai pentru a-i arăta victimei cît de normal este", spune Kenneth V. Lanning, expert FBI în abuzul sexual asupra copiilor. Ei folosesc pornografia, susține el, pentru a-și trezi instinctele sexuale. Atacatorii seduc, amăgesc și, dacă e nevoie, șantajează copilul pentru a obține o relație sexuală și, de obicei, de aici începe pornografia să devină esențială în schemele lor. Rareori se folosește violența împotriva copiilor. Ultimul lucru de care are nevoie un pedofil este o victimă care să se opună.
...Atacatorii aleg copii care mai mult ca sigur nu vor spune „nu". *Aproape întotdeauna atacatorul va renunța în cazul în care copilul opune rezistență.*
Atacatorul trebuie să găsească mai întîi o situație în care copiii să fie disponibili. De obicei, totul pornește de la meseria persoanei respective sau de la faptul că lucrează voluntar în vreo organizație...
Aproape optzeci la sută dintre victime își cunosc atacatorii... Odată ajuns pe teritoriul pedofilului, copilul este momit cu bomboane și jucării, cu plimbări în parc sau cu mersul la cinema. Pe măsură ce copilul se simte mai în largul său, „domnul cel drăguț" începe să-l gîdile, să inițieze mici lupte corp la corp și, eventual, un preludiu „inofensiv". „Pornografia este următorul pas în procesul de seducție. El servește ca material de convingere pentru a dezinhiba copiii", spune Lanning de la FBI...
„Toți copiii sînt curioși", explică el. „Ei vor întreba «Cum de copiii ăștia sînt dezbrăcați?». Și iată ce explică persoana în care copilul are încredere: «Crezi că ți-aș face vreun rău? Copiii ăștia se distrează. Și tu ești la fel de frumos ca ei. Nu vrei să-ți fac niște poze?»" Cu cît copiii se implică mai tare, cu atît le este mai greu să scape, spun experții. Unii încearcă totuși. Atunci, cel mai adesea, e folosit șantajul. După ce se fac pozele, pedofilul își amenință victima că le va arăta părinților."

Pentru a vă apăra copilul de atacatori, trebuie *să știți unde se află copilul dvs. și ce face el în fiecare clipă.*

Dacă lăsați un vecin amabil și înțelegător să vă ajute să aveți grijă de copil, trebuie ca mai întîi să aflați cît mai multe despre persoana respectivă. În plus, trebuie să fiți extrem de atent la tot ceea ce spune copilul despre cum se joacă în lipsa dvs. cu persoana respectivă și dacă s-au făcut poze. Trebuie să începeți prin a vă educa în așa fel copilul încît de la o vîrstă foarte fragedă să știe că există anumite

părți ale trupului de care nimeni nu trebuie să se atingă fără permisiunea mămicii sau a tăticului. (Cei în drept spun că o soluție ar fi cumpărarea unor costume de baie — dar nu bikini sau unele foarte decoltate —, iar copiii să fie instruiți că tot ceea ce este acoperit de acest costum nu trebuie arătat și nici pipăit de nimeni fără permisiunea părinților. Asta elimină confuziile din capul copilului atunci cînd este dus la doctor.) O altă precauție extrem de eficientă este să veniți din cînd în cînd „inopinat" să vedeți ce face adultul respectiv cînd are grijă de copilul dvs.

Oare drogurile sînt pe primul loc?

Mulți socotesc că în America de astăzi drogurile sînt problema nr. 1. Cu siguranță că ele costă foarte mult și aduc și extrem de multă „suferință". Unii cred că nu există nici o soluție la această problemă. Evident că resping în întregime această idee și socotesc că, în mare parte, soluția problemei poate fi aflată în paginile acestei cărți. Adevărata problemă nu sînt drogurile, violența, imoralitatea ș.a.m.d. Ele sînt doar manifestările exterioare ale acestor probleme, iar noi trebuie să tratăm *cauza* problemei, aceasta fiind singura cale de rezolvare a sa.

Dr. Forest Tennant de la UCLA este un expert de renume mondial în privința drogurilor, a consumului de droguri, a tratamentului și prevenirii. El crede cu convingere că atunci cînd vom rezolva problema fumatului vom fi rezolvat în mare parte și problema drogurilor. Raționamentul său este simplu, și logica imbatabilă. Peste 95 la sută dintre fumătorii de marijuana au început cu tutunul ca primul lor drog (trebuie să știi cum să inhalezi fumul de marihuana, și fumatul țigărilor te învață cum să faci asta). Peste 95% dintre drogații cu heroină și/sau cocaină au fumat și marijuana. *El nu susține* că toți cei care fumează țigări vor sfîrși cu heroină sau cocaină. *El susține* că 95% dintre cei care se droghează cu heroină și cocaină au început cu țigări.

De asemenea, dr. Tennant crede că în anii viitori unui adolescent de optsprezece ani fumător care-și caută de lucru îi va fi aproape imposibil să găsească ceva (pentru că deja în peste 15 la sută din cazuri va fi refuzat), deoarece costă cu 4 611 dolari (la nivelul anului 1982) *mai mult* să angajezi un fumător decît un nefumător. Dacă stoparea fumatului poate conduce la stoparea consumului de droguri, și dacă un nefumător are șanse mai mari să-și găsească de lucru, acestea sînt argumente suficiente pentru a nu fuma.

Alt argument împotriva fumatului este faptul că fiecare țigară înseamnă că ai *ales* să mori cu paisprezece minute mai devreme decît dacă nu ai fi fumat țigara respectivă. În prezent, 19% dintre decesele din America au o legătură directă sau indirectă cu fumatul de țigări. Asta înseamnă 360.000 de persoane (unii spun chiar 500.000) anual. (Gîndiți-vă: dacă 360.000 de oameni ar muri anual din pricina accidentelor de mașină sau a unor medicamente nesigure ori a apei contaminate, sînt absolut convins că guvernul ar lua imediat măsuri. Nu sînteți de aceeași părere?)

Mă șochează cît rău poate face marijuana, dar și mai tare mă îngrozește ignoranța aproape totală a copiilor și a părinților lor în legătură cu răul distrugător și ireversibil produs de consumul de canabis. Vă rog, vă implor, informați-vă în privința acestui subiect! Se știu mult mai puține despre canabis decît despre oricare alt drog din America. Dr. Tennant spune că marijuana este cea mai periculoasă substanță disponibilă, totuși, pe piața liberă în prezent.

Există două cărți care *trebuie* citite neapărat dacă sînteți un părinte ce se droghează cu canabis sau aveți un copil care se droghează. Amîndouă sînt scrise de cercetătoarea Peggy Mann, care are un talent unic în a prezenta dovezile științifice într-o manieră fascinantă, ce trezește interesul cititorului și apoi îl îndeamnă să treacă la acțiunile practice sugerate de ea. Prima carte — *Alarmă! Marijuana* —, cu un cuvînt înainte de Nancy Reagan, se adresează în primul rînd părinților. Importanța sa se vede și din faptul că pe 26

februarie 1985 senatul Statelor Unite a dat o recepție fără precedent în onoarea drei Mann, ea fiind socotită drept „cea mai mare autoare a națiunii în domeniul prevenirii intoxicării cu droguri" încă de la publicarea acestei cărți fantastice. Recepția a fost găzduită de către dna senator Paula Hawkins, președinte al subcomisiei senatoriale pe probleme de alcoolism și consum de drog care a numit această carte „un mare pas înainte; ar putea fi chiar un punct de cotitură". Ar trebui să fie lectură obligatorie în toate școlile noastre, în toate liceele și universitățile. *Alarmă! Marijuana* se ocupă de problemele, pericolele, precum și de soluțiile problemelor legate de consumul de droguri (*Marijuana Alert* este editată de McGraw-Hill din New York). Cea de-a doua carte, *Safari cu canabis*, este scrisă în special pentru adolescenți. (*Pot Safari* este editată de Woodmere Press din New York.) Recomand aproape tuturor să citească măcar una dintre aceste două cărți, dacă nu pe amîndouă, pentru că veți afla care sînt efectele pe termen scurt și lung ale marijuanei asupra celulelor creierului, asupra sexului și reproducerii, a plămînilor ș.a.m.d. Recomandarea mea are o singura excepție: cei care au fumat atît de mult canabis, încît și-au pierdut capacitatea de gîndire și rațiune.

O abordare pozitivă a mediului negativ în care trăim

Potrivit scrierilor lui Josh McDowell, în următoarele douăsprezece luni 500.000 de copii vor încerca să se sinucidă; peste 1.000.000 vor fugi de acasă; 275.000 de adolescente vor naște copii din flori; 418.000 de fete sub nouăsprezece ani vor face deja o întrerupere de sarcină pentru a nu aduce pe lume un copil nedorit; 12.000.000 de adolescenți vor consuma narcotice sub diverse forme și vor folosi *în mod regulat* droguri; 3.300.000 de tineri vor avea probleme serioase cu băutura; 5.000.000 vor deveni victimele unor familii dezorganizate; 4.000.000 de copii vor fi bătuți, molestați sau chinuiți în diverse feluri de către părinții lor.

Peste 50 la sută din 21.000.000 de adolescenți de vîrste cuprinse între cincisprezece și nouăsprezece ani sînt activi sexual, iar alte 2.000.000 între treisprezece și paisprezece ani se pare că sînt și ei activi sexual. Șaizeci la sută dintre căsătoriile între adolescenți sfîrșesc cu un divorț în primii cinci ani. Numărul anual de sarcini la adolescente s-a dublat din 1973, totalizînd în prezent 1.100.000. Peste una din zece adolescente rămîne gravidă anual. *Două treimi dintre sarcinile la adolescență și jumătate dintre nașterile la adolescență sînt nedorite.*

Da, într-adevăr trăim într-o lume negativă și obstacolele pe care trebuie să le depășim par uneori insurmontabile. Să vedem ce ne spune cineva despre aceste obstacole.

Gerhard Gschwandtner, redactor la *Personal Selling Power*, subliniază faptul că un înțelept filozof spunea că singurul obstacol pentru ca un vultur să zboare cu o viteză mai mare și cu o mai mare ușurință este aerul; și totuși, dacă aerul ar fi scos din discuție și mîndra pasăre ar trebui să zboare într-un spațiu vid, ar cădea imediat, incapabilă să mai zboare în vreun fel. Elementul care opune rezistență la zbor este în același timp o condiție a zborului. Principalul obstacol pe care trebuie să-l înfrunte un vas puternic este apa în care acționează propriile elice. Și totuși, dacă nu ar exista această rezistență, vasul nu s-ar putea mișca deloc. Aceeași lege conform căreia obstacolele condiționează reușita e valabilă și la nivelul vieții omenești. O viață lipsită de obstacole și dificultăți ne-ar reduce posibilitățile și potențialul la zero. Obstacolele ne trezesc și ne ajută să ne descoperim talentele. Ele ne înnoiesc puterea, astfel încît din dificultățile noastre se naște un nou elan. Dintr-un obstacol apare puterea; dintr-o dezamăgire apare progresul; dintr-o lipsă apare dorința.

Pentru a crește copii buni trebuie să înțelegem că există lucruri pe care nu le putem face în locul copiilor noștri.

Chiar dacă încercăm să-i apărăm de orice rău, nu putem să-i scăpăm de influența negativă a lumii. Nu-i putem izola în întregime de ceea ce e rău. Nu se poate să ne doară pe noi atunci cînd ei își scrîntesc o gleznă, își fracturează un deget, se taie, sînt bolnavi sau orice altceva li s-ar întîmpla dintre miile de lucruri care li se întîmplă copiilor noștri. Nu putem să dăm examene în locul lor, și nici nu putem să mergem solicităm o slujbă atunci cînd sînt gata să intre și ei pe piața muncii.

Acest lucru însă, departe de a fi o mare nefericire, este ceva extraordinar. Dacă, într-adevăr, am fi putut să preluăm noi „durerea" de la copii, ar însemna că mulți dintre noi am fi avut prea mult de suferit pe măsură ce copiii ar crește. Singura problemă ar fi fost că, de fapt, acești copii n-ar mai fi crescut niciodată și ar fi rămas copii pentru totdeauna.

Atunci cînd copiii se izbesc de dificultăți și îi doare, trebuie să-i facem să știe că îi înțelegem, că le sîntem aproape, că îi iubim și îi sprijinim. Trebuie să înțelegem foarte bine importanța empatiei în asemenea situații. Părinții care în majoritatea situațiilor simpatizează imediat cu problemele copiilor lor vor crește niște răsfățați, pentru că vor fi întotdeauna dispuși să-și asume totul în locul lor. Mai mult, vor ceda și vor da copiilor tot ceea ce își doresc.

Simpatia înseamnă pur și simplu că simți exact ce simte și cealaltă persoană. *Empatia* înseamnă că înțelegi ce simte persoana respectivă, fără să simți același lucru. Nesimțind același lucru, poți să te distanțezi de problemă și să oferi o soluție obiectivă. Acesta este rolul dvs. ca părinte, în cazul în care doriți să creșteți niște copii reușiți. Trebuie să fiți în stare să vă distanțați de problemele și obstacolele respective și să căutați soluții pe care să le oferiți copiilor dvs. Optimist fiind, eu cred că lucrarea *Putem crește copii buni într-o lume negativă!* va fi un mare ajutor practic pentru a proceda exact așa.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Dați cîteva exemple de conversații negative pe care le-ați putea avea cu copiii dvs. Apoi transformați-o pe fiecare în parte într-una pozitivă.
2. Ce-ați zice de conversațiile negative pe care le aveți în mod regulat chiar cu dvs. înșivă?
3. Descriind cît de nocivă este de fapt lumea noastră, Zig face o listă a cîtorva zone majore. Enumerați cîteva dintre ele.
4. Care sînt zonele care vă preocupă cel mai tare? Dar pe copilul dvs.? Ce schimbări ați putea opera pentru a transforma aceste influențe negative în unele pozitive?
5. Aveți o politică familială referitoare la vizionarea emisiunilor TV sau la ascultarea anumitor genuri de muzică? După ce ați citit acest capitol, socotiți că politica respectivă este una potrivită?
6. Zig spune că tu poți răsturna o situație negativă la nivelul unei familii. Credeți că este așa? Dacă da, prin ce faze ar trebui să treacă familia dvs. pentru a ajunge aici?

CAPITOLUL 3

Calitățile celor care reușesc cu adevărat

Iată de unde provin

Acum, că am identificat o parte dintre obstacolele existente în această lume negativă și care stau în calea formării unui copil bun, să găsim și o soluție. Nu știu cum stați în privința definirii ideii de reușită, dar eu, cînd vorbesc despre *reușită,* vorbesc despre reușita *absolută.*

Din punctul meu de vedere, dacă ar fi să cîștig milioane de dolari distrugîndu-mi în schimb sănătatea, nu m-aș considera un om împlinit, care a reușit. Ar însemna că am cumpărat acești dolari la un preț inflaționist, așa cum, de altfel, am constatat asta la mulți dintre colegii mei. Dacă ar fi să ajung cel mai bun în meseria mea, cel mai bun din întreaga lume, și apoi unul dintre cei patru copii ai mei ar veni și mi-ar spune: „Știi, tăticule, tare aș fi vrut să-ți găsești ceva timp și pentru mine cînd eram în perioada de creștere. Dacă mi-ai fi dat și mie o parte dintre sfaturile pe care cu atîta generozitate le oferi altora, poate viața mea n-ar fi ajuns un asemenea dezastru", vă asigur că mi s-ar frînge inima, pentru că îmi iubesc profund copiii.

Aceleași pericole în obținerea mult visatei reușite pot apărea și în cazul dvs. Indiferent de vîrstă, sex sau ocupație, dacă o relație stabilă și plină de afecțiune există în familie, veți fi mult mai eficient și, deci, mai productiv, reușind cu adevărat în muncă sau profesie. Acesta este unul dintre motivele pentru care mare parte din carte este destinată ridicării moralului dvs., atitudine care se va transmite asupra familiei, și, într-o mai mică măsură, asupra colegilor. Avînd o atitudine proprie și viitorul intact,

puteți lucra mai eficient în dezvoltarea tuturor calităților necesare unui copil pentru a reuși.

De ce e nevoie pentru reușită

Oare de ce este nevoie pentru a fi ceea ce *toată* lumea își dorește să fie, însă doar puțini sînt? Unul dintre lucrurile pe care le fac la seminariile mele susținute în întreaga lume este acela că îi rog pe cei din sală să identifice calitățile persoanelor care au reușit cel mai bine dintre cunoscuții lor. E interesant de descoperit că, independent de localizarea geografică sau de cine se află în sală — că sînt dentiști, vînzători, profesori, miniștri sau publicul larg —, răspunsurile sînt remarcabil de asemănătoare. Calitățile sînt:

afecțiune
atent
bun ascultător
bun descoperitor
caracter
cinstit*
credință*
cu imaginație
cu multe cunoștințe
cu o atitudine mentală pozitivă*
cu o bună părere despre sine
cu personalitate
cu simțul umorului*
de încredere*
direcționat spre un scop
energie
entuziasm*
implicare*
integru
inteligent
iubitor*
înțelegere
înțelept
loial
muncitor
organizat
perseverent*
prietenie
responsabil

Această listă variază din cînd în cînd, dar aproape toate listele celor din sală cuprind cele nouă calități însemnate cu asterisc.

Atitudine sau talent?

După care, îi rog pe cei din sală să-mi facă o categorisire a caracteristicilor, desemnînd-o pe fiecare dintre ele ca fiind o atitudine sau un talent dobîndit. Ar trebui să procedați și dvs. la fel. Însemnați fiecare caracteristică în parte astfel: cu cîte un „A" atitudinile și cu cîte un „D" abilitățile (dobîndite). Dacă răspunsurile dvs. corespund celor ale publicului tipic, probabil ați găsit că douăzeci și patru pînă la douăzeci și șase dintre cele douăzeci și nouă de calități sînt atitudini și doar unul sau două sînt combinații de

atitudine și abilitate și unul sau două abilități (cum ar fi „organizat" și „bun ascultător"). Calități cum ar „imaginația" și „înțelepciunea" pot fi considerate *haruri*.

Și acum, *credeți că atitudinea contează în viață, indiferent ce ați face sau ce aveți de gînd?*

Întrebare: Ați urmat vreodată un curs, indiferent cînd și în ce situație, care să vă învețe precis cum să vă dezvoltați aceste calități? Din experiența mea cu publicul larg din lumea întreagă am constatat că doar între 1 și 2 procente au urmat vreodată cursuri care să-i învețe cum să-și dezvolte aceste trăsături ce-i caracterizează pe oamenii ce reușesc în viață.

Cine-i vinovat?

În acest moment, întreb publicul: „Aveți impresia că ați pierdut trenul în privința studiilor?" Cu excepția profesorilor, toți ceilalți răspund cu entuziasm că da. Oarecum, au și un sentiment de ușurare, pentru că acum au pe cine să dea vina pentru problemele de care se lovesc. „Este vina educatorilor. Nu-și fac datoria cum trebuie. Ei sînt de vină. Trebuie să facem ceva cu ei!" În acest moment, toată lumea, în afară de profesori, se simte foarte bine, așa încît atrag atenția celor din sală că ideea de a arăta cu degetul spre alții și de a da vina pe ei pentru problemele noastre are rareori o bază reală și, în plus, ne trezim că alte trei degete ale mîinii arată spre noi.

După care, îi întreb pe cei din sală cîte ore pe zi și cîte zile pe an merg copiii lor la școală. Răspunsul este aproape în toate cazurile că 6 ore pe zi și 180 de zile pe an. Astfel încît copiii stau la școală 1080 ore pe an. Avînd în vedere că sînt 8760 de ore pe an, asta înseamnă că ei stau la școală 1080 ore, iar acasă — 7680 ore. Următoarea întrebare importantă pe care o pun este: „Cîți dintre dvs. cred că părinții ar trebui să-și asume o parte din răspunderea formării acestor calități la copii?" Toată lumea, entuziasmată și puțin timidă, recunoaște că părinții ar trebui să accepte o parte a acestei răspunderi. Sper (și cred) că și dvs. simțiți la fel.

Următoarea întrebare este: „Cîți dintre dvs. socotiți că dacă aceste caracteristici ar fi fost deja formate de acasă și apoi doar consolidate la școală, am fi avut niște cetățeni dintre cei mai buni cu șanse ideale la fericire, reușită și adaptare?" Toată lumea e de acord cu asta. Altă întrebare: „Cîți dintre dvs. credeți că ar fi de ajutor dacă părinții și-ar însuși aceste caracteristici înainte de a-și învăța copiii?" Din nou toată lumea răspunde cu entuziasm în fața logicii acestei chestiuni. După care spun: „Ei, atunci haideți să vedem dacă aceste caracteristici pot fi dobîndite." Am să vă rog să vă întoarceți la lista respectivă și să însemnați ce caracteristici credeți că se pot învăța.

Onestitatea reprezintă un avantaj pe piața valorilor morale.

Calitățile reușitei pot fi dobîndite

Pe măsură ce veți examina lista, veți descoperi că *toate* aceste caracteristici pot fi predate și învățate. *Dacă pot fi predate, înseamnă că sînt abilități.* Deci toate caracteristicile necesare reușitei pot fi dobîndite. Asta mai înseamnă că dacă le dobîndiți și le folosiți, veți reuși. Și nu numai atît, ci veți putea să vă creșteți copiii pregătindu-i pentru reușită.

Mai mult, cei mai mulți dintre dvs. aveți cîte ceva din toate calitățile identificate ca prezente la majoritatea persoanelor care au reușit. Asta înseamnă că deja puteți folosi ceea ce știți pentru a vă dezvolta noi caracteristici. Următoarea întîmplare ilustrează acest punct de vedere.

Cîștigă bani din ceea ce ai

Pe la începutul secolului, lîngă Beaumont, statul Texas, un fermier avea mari probleme de supraviețuire. Deși

avea o mare suprafață de teren, recesiunea și o secetă îl distruseseră. Pentru a face rost de cele necesare familiei, el a început să vîndă bucăți de pămînt. Într-o bună zi, directorul unei companii petroliere i-a spus că s-ar putea să fie petrol pe proprietatea sa și s-au înțeles să-i plătească niște drepturi cu condiția să îl lase să sondeze terenul.

Cum fermierul nu avea nimic de pierdut, dar mult de cîștigat, s-a făcut înțelegerea. Pe vremea aceea, sondele se făceau din lemn și atunci cînd se descoperea petrol într-o cantitate semnificativă, forța erupției distrugea adesea sonda. Cu cît distrugerea era mai mare, cu atît era mai palpitant, căci era un indiciu sigur al existenței unui teren petrolifer considerabil.

În situația dată, sonda a fost complet distrusă. Dăduseră lovitura. Adevărul e că peste o sută de mii de barili de petrol s-au irosit înainte de a putea fi controlat. Au găsit în Spindletop cel mai grozav zăcămînt din istorie.

Fermierul a devenit milionar ad-hoc. Oare? De fapt, el fusese milionar încă de cînd cumpărase terenul. Dar pînă ce n-au descoperit petrolul scos la suprafață și nu a fost dus pe piață pentru a fi valorificat, el n-a avut o valoare reală.

Așa sînt și oamenii. Pînă ce nu ne recunoaștem capacitățile și valoarea, nu putem să vindem ce avem. Și *pînă cînd sau dacă nu vom recunoaște capacitățile și valoarea copiilor noștri, nu vom reuși să ne bucurăm că-i ajutăm să se dezvolte și să-și realizeze potențialul.*

Stabilirea priorităților în viață

Acum cîțiva ani, ginerele meu, Chad Witmeyer, și cu mine am mers cu avionul la Sacramento, pentru un seminar. Gazdele ne-au întîmpinat la aeroport și ne-au dus cu mașina pînă la Auburn, California. Pe drum, ne-au spus că Sutter's Mill era la doar treizeci de minute de locul unde urma să vorbesc. Sutter's Mill este locul unde James W. Marshall a descoperit, în 1848, aur la Sutter's Creek — descoperire care a fost începutul Goanei după Aur din 1849. Au venit oameni din întreaga Americă, dar și din lume, să caute și să-și facă averi din terenurile aurifere din California.

Ceea ce nu știu însă cei mai mulți este că la sfîrșitul anilor 1880, într-o mină de aur abandonată, la numai două ore de Auburn, s-a găsit cadavrul unui miner. Era James Marshall, același care descoperise aurul și declanșase imigrarea în California, fapt ce a adus averi pentru foarte mulți. El a murit fără un ban, pentru că niciodată nu și-a stabilit prioritățile în viață.

Pentru a educa copii buni, noi, ca părinți, trebuie să identificăm inclusiv calitățile necesare reușitei și să ne convingem copiii că pot reuși prin ei înșiși, arătîndu-le cum să-și stabilească prioritățile în viață.

Fundamentul succesului

În general, se crede că ne începem cariera în momentul în care ne terminăm studiile și obținem o slujbă. Lucrurile nu stau deloc așa. Cariera începe aproape din momentul în care sîntem concepuți, și sîntem deja demult pe drum înainte de prima zi de școală. Mulți factori importanți intervin chiar și în perioada în care sîntem încă în pîntecele mamei, aceștia jucînd un rol important în viitoarea noastră viață. S-a demonstrat că sîntem receptivi la influențele exterioare cu patru luni înainte de a ne naște. Iar de la naștere, informațiile și mediul în care ne dezvoltăm au un rol hotărîtor asupra viitorului nostru.

Copiii noștri vor rata dacă le spunem: „Nu face ca mine, ci cum spun eu."

Acum cîțiva ani, am avut privilegiul de a merge la Calgary, Canada, și de a lua masa chiar la ultimul etaj al Turnului Calgary, o clădire de patru sute de metri înălțime, mai înaltă decît două terenuri de fotbal suprapuse. Asta

înălțime! În vreme ce urcam cu liftul, o înregistrare ne dădea tot felul de amănunte despre înălțime și alte date importante. Clădirea cîntărește douăsprezece mii de tone, dintre care șapte mii se află în pămînt. Avînd o fundație atît de adîncă și de solidă, nu e de mirare că puteam să mergem atît de sus.

Un inginer bun poate să-și dea seama de mărimea unei viitoare clădiri uitîndu-se la dimensiunile escavărilor făcute pentru fundația acesteia. Dimensiunea fundației determină dimensiunea structurii. Cu cît fundația este mai adîncă și mai lată, cu atît clădirea este mai înaltă și cu mai multe posibilități.

Fă cum fac eu

Pentru copii, o fundație solidă presupune o bază morală solidă. Părinții care-și învață copiii să fie cinstiți, dar care nu reușesc să fie astfel ei înșiși, creează mari probleme.

De exemplu, cînd părinții le spun mereu copiilor să fie sinceri, dar sună telefonul și ei îl strigă pe copil zicîndu-i: „Spune că nu sînt acasă", mesajul adresat copilului este clar. Dacă acești copii sînt învățați să mintă *pentru* părinți, înseamnă că sînt învățați și să-i mintă *pe* părinți.

Un alt exemplu este situația în care părinții țin predici copiilor despre respectarea legii, dar instalează în mașină un detector de radare pentru a nu fi amendați pentru viteză excesivă. Din nou mesajul este clar: dacă încalci legea, ai grijă să nu te prindă. Fii deștept ca tata sau ca mama. Sau situația în care părinții își instruiesc copiii să fie buni cetățeni, dar ei nu-și plătesc impozitul pe venit. Mesajul: poți să fii incorect cînd vine vorba de impozite, pentru că „oricum, Guvernul irosește banii". Părinții care fac asta sînt necinstiți și-și învață copiii să fie necinstiți.

Există o piață a valorilor morale

Căminul este locul unde se toarnă temelia înaltelor valori morale, dar procesul trebuie continuat și la nivelul

instituțiilor de învățămînt. Franklin Delano Roosevelt spunea: „A forma mintea cuiva fără a ține seama de morală înseamnă a forma o amenințare pentru societate."

Steven Muller, rectorul Universității John Hopkins, rezuma astfel problema valorilor: „Incapacitatea de a ne bizui pe un set de valori presupune că universitățile creează niște barbari bine pregătiți."

Mai mult, sinceritatea este un bun comercial. În 1982, Forum Corporation din Boston, Massachusetts, a făcut un studiu pe 341 de agenți de vînzări din 11 companii diferite, care se ocupau cu cinci industrii diferite, pentru a determina în ce constă diferența dintre vînzătorii de top și cei de valoare medie (dintre aceștia, 173 erau agenți de vînzări de top și 168 erau de valoare medie).

La sfîrșitul studiului, a fost limpede că diferența dintre cele două grupuri nu se datorează talentului, cunoștințelor sau abilității. Forum Corporation a descoperit că diferența dintre ei poate fi rezultatul sincerității. Persoanele cotate la vîrf în vînzări erau mai productive *deoarece clienții aveau încredere în ei*. Și pentru că acești clienți socoteau că oamenii de încredere vînd produse de încredere, le cumpărau de la acești agenți de vînzări.

Eficiența părinților se bazează și ea pe încredere. În cazul în care copiii știu că ceea ce îi învață părinții este în acord cu viața pe care (părinții) o duc, atunci copiii au încredere în părinți și vor reacționa pozitiv la ceea ce spun aceștia. Ipocrizia — chiar dacă a fost cîndva „la modă" — este complet „pe dinafară" în momentul actual, respectiv cu copiii din ziua de azi. Nu vom reuși niciodată cu copiii noștri dacă vom spune: „Nu face cum fac eu, ci cum spun eu."

Acceptarea răspunderii

În orice familie în care există două sau mai multe persoane vor exista întotdeauna discuții și conflicte legate de răspundere. Una dintre cele mai bune ocazii pentru deprinderea valorilor morale și a răspunderii constă în apli-

carea lor zilnică acasă. Mii de lucruri trebuie făcute zilnic (și exagerarea nu e foarte mare). În multe case, din păcate, există discuții arbitrare, prin care se decretează că „asta nu e treaba mea".

Povestioara care urmează rezumă foarte bine această situație. Este vorba despre patru persoane care se numesc: Toată Lumea, Cineva, Oricine, Nimeni. E ceva important de făcut și Toată Lumea crede că e treaba lui Cineva. Oricine ar fi putut s-o facă, dar Nimeni n-a făcut-o. Cineva s-a supărat din cauză că Toată Lumea trebuia s-o facă. Toată Lumea credea că Oricine putea s-o facă și că o va face Cineva. Dar Nimeni nu și-a dat seama că Toată Lumea credea că o va face Cineva. În final, Toată Lumea a dat vina pe Cineva atunci cînd Nimeni n-a făcut ceea ce Oricine ar fi putut să facă.

Oricine poate — și toată lumea trebuie

Mediul familial este extrem de important în creșterea copiilor. E foarte bine cînd în casă este curat și ordine (atenție: nu am spus „o curățenie de spital"). Confortul și simțul proprietății ne fac să ne simțim bine. Cum mediul familial îi afectează pe toți cei care locuiesc acolo, anumite răspunderi trebuie să fie bine definite.

De exemplu, dacă e o hîrtie pe jos, nu este datoria cuiva anume să o ridice — toată lumea ar trebui să-și asume răspunderea. Primul care o vede ar trebui s-o și ridice. Toată lumea are de cîștigat cînd oricine face acest pas extrem de simplu.

Am dat acest exemplu deoarece se pare că natura umană nu se schimbă prea mult, iar obiceiurile de muncă, atitudinile, răspunderea și spiritul de echipă pe care le învățăm acasă se reflectă în răspunderea personală pe care ne-o asumăm mai tîrziu.

Atunci cînd la baza lor stă caracterul, opțiunile noastre sînt practic nelimitate.

Caracter înseamnă siguranță și bani

Răposatul J.P. Morgan a fost întrebat care crede el că este cea mai bună garanție bancară. Fără nici o ezitare, a răspuns: „Caracterul". William Lake spunea așa: „Una dintre cele mai importante lecții pe care mi le-a oferit experiența este că întreaga reușită depinde mult mai mult de caracter decît de inteligență sau de avere."

Acum vreo douăzeci și cinci de ani, cînd s-a înființat echipa de fotbal american Dallas Cowboys, managerii au folosit o strategie neobișnuită. În loc să frecventeze echipele de fotbal pentru a afla cum merg lucrurile, au mers la General Motors, IBM, Xerox și la alte mari corporații și i-au întrebat pe directori ce calități sînt necesare pentru niște adevărați conducători. Fără excepție, persoanele cele mai remarcabile și care au reușit cu adevărat în țara noastră *au spus că au căutat oameni de caracter, persoane integre.*

Cînd pornim avînd drept bază caracterul, opțiunile noastre sînt practic nelimitate. Și atunci, nu-i așa că-i important să-i ajutăm pe copii să-și dezvolte tocmai această importantă calitate?

O reputație bună merită apărată

Fiecare pas făcut are un efect bine definit asupra renumelui familiei noastre, ceea ce este extrem de important. Acum cîțiva ani, am mers acasă, la Yazoo City, Mississippi, pentru o întîlnire de familie. Ceilalți membri ai familiei aduc de obicei niște bunătăți făcute în casă. În cazul nostru, în general luăm avionul pînă la Jackson, unde închiriem o mașină, și de acolo conducem pînă la Yazoo City, drept care nu putem aduce cu noi chiar tot ce vrem. Din acest motiv, ne oprim și cumpărăm ceva de la o băcănie — niște șuncă sau niște curcan și alte cîteva bunătăți.

În această împrejurare specială, soția mea a scris un cec, pe care i l-a înmînat casierului, după care, uitîndu-se prin portofel, a zis: „Bănuiesc că vă trebuie permisul meu de conducere și cartea de credit." Funcționarul și-a aruncat o

privire asupra cecului și a spus: „Nu. În Yazoo City nu e nevoie de un act de identitate cînd ai un asemenea nume." Trebuie să vă spun că și eu și soția mea ne-am simțit nemaipomenit de bine datorită faptului că familia noastră, după exemplul dat de mama, ne-a dat ca moștenire acest nume.

Credibilitatea în anii de școală. Unul dintre cele mai importante lucruri pe care le putem comunica în general copiilor noștri este importanța apărării unui nume. Numele noastre sînt sinonime cu cine sîntem, ce sîntem și ce reprezentăm. Trebuie să ne învățăm copiii că atunci cînd își dau cuvîntul și semnează ceva, acea hîrtie devine extrem de prețioasă.

La școală, punîndu-și numele pe lucrări, copiii sînt categorisiți drept trișori sau silitori. Învățîndu-i pe copii ce valoare are un nume respectat, îi învățăm de fapt că ei pun bazele unui viitor productiv și plin de reușite chiar prin ceea ce fac astăzi.

Imaginea socială și în afaceri. Copiii noștri trebuie învățați că numele lor are o mare valoare, acesta fiind asociat imaginii sociale și de afaceri. În funcție de cum ne purtăm cu alții, fie îmbunătățim, fie pătăm această imagine. Cînd un individ își începe viața, numele îi este ca o carte cu multe pagini goale ce așteaptă să fie umplute cu povestea vieții lui. Povestea va consolida o imagine sau o va întina.

Protejarea moștenirii unui bun renume este una dintre cheile cele mai importante ale unui viitor fructuos. „Un bun renume este adesea preferabil unei mari averi."

În căutarea aurului

La un moment dat, Andrew Carnegie era cel mai bogat om din America. El a venit din Scoția sa natală cînd era încă mic, a avut tot felul de slujbe ciudate și, în final, a ajuns cel mai mare producător de oțel din Statele Unite. La un moment dat, avea ca angajați patruzeci și trei de milionari. Pe vremea aceea erau puțini milionari; mai exact, un

milion de dolari din vremea aceea ar fi echivalentul a cel puțin douăzeci de milioane acum.

Un reporter l-a întrebat pe Carnegie cum de a angajat patruzeci și trei de milionari. Carnegie a răspuns că ei nu erau milionari cînd au început să lucreze pentru el, ci au devenit milionari ca rezultat al acestui fapt.

Următoarea întrebare a reporterului a fost: „Cum ați reușit să-i faceți pe acești oameni să vă fie atît de utili încît să-i plătiți cu atît de mulți bani?" Carnegie a răspuns că oamenii sînt tratați precum aurul din mine. Atunci cînd aurul este scos din mină, trebuie îndepărtate cîteva tone de noroi pentru a obține o uncie de aur; dar cînd te duci în mină nu cauți noroiul — ci cauți aurul.

Tot astfel și părinții pot forma copii de succes, cu o gîndire constructivă. Nu căutați doar slăbiciunile, neajunsurile și nu-i învinovățiți; căutați aurul, nu noroiul; binele, nu răul; căutați aspectele pozitive ale vieții. Ca în oricare alt caz, cu cît vom căuta mai multe calități pozitive la copiii noștri, cu atît mai multe vom găsi.

Descoperiți binele și aplaudați

Cînd descoperiți ceva bun (și vă va fi foarte ușor), *spuneți-i* și copilului, specificîndu-i ce v-a plăcut. Aplaudați-vă copilul. Cît mai des. Milioane de părinți își iubesc copiii, dar, din păcate, nu le-o arată niciodată. Și asta e foarte rău. Pentru că aplauzele sînt o modalitate foarte eficientă de a sădi încrederea. Aplauzele sînt atît de eficiente, încît, în renumita metodă mondială Suzuki de învățare a viorii, unul dintre primele lucruri pe care le află copiii — la doi, trei și patru ani — este cum să facă o plecăciune. Profesorii știu că atunci cînd copilul face o plecăciune, publicul, invariabil, aplaudă. Și „aplauzele sînt factorul cel mai motivant pentru a-i determina pe copii să se simtă bine atunci cînd cîntă și, în general, să aibă o părere bună despre ei".

În ciuda acestui fapt, un studiu al Organizației Naționale Părinți-Profesori a scos la iveală faptul că, la nivelul școlilor medii din America, la optsprezece copii cu o gîndire negativă există doar unul cu o gîndire pozitivă. Studiul din Wisconsin a dezvăluit și faptul că atunci cînd copiii intră în clasa întîi, 80 la sută dintre ei au o părere destul de bună despre sine, dar cînd ajung cam în clasa a șasea, doar 10 la sută mai au o părere bună despre ei.

Aplauzele sînt foarte încurajatoare, dar încurajarea propriu-zisă înseamnă mai mult decît un bătut pe umăr sau avansarea în formația de majorete. Este acea cantitate de informații pozitive furnizate de părinți ce confirmă totodată autoritatea într-un mod cît se poate de pozitiv.

Directorul de liceu dr. Frank Rainaldi spune că ar trebui să li se amintească permanent copiilor atunci cînd fac un lucru bun. De cîte ori îi vedem că sînt buni sau fac ceva bun, trebuie să ne audă cum îi aprobăm pentru asta. Încurajarea și lauda noastră trebuie să fie la obiect, să se refere la ceva concret. Nu: „Arăți îngrijit în dimineața asta", ci: „Îmi place cum ți-ai potrivit cămașa cu pantalonii. Vin foarte bine." Ca să putem încuraja eficient, trebuie să știm să ascultăm. Trebuie să auzim ceea ce vrea copilul nostru să auzim.

Descoperirea a ceea ce este bun în fiecare și în orice situație este o capacitate dobîndită, care presupune multă muncă, dar cum ne iubim copiii, merită să facem acest efort. Ca părinți, trebuie să exersăm în această direcție și să descoperim binele, această caracteristică a reușitei care mai mult se prinde din zbor decît se formează.

Profitați de binefacerile descoperirilor pozitive

În cadrul unui studiu efectuat în septembrie 1984 de către organizația Preocupări Familiale, șaizeci de elevi au fost împărțiți în trei grupe de cîte douăzeci, dîndu-li-se teste de aritmetică zilnic, vreme de cinci zile. Unul dintre grupuri a fost permanent lăudat pentru ceea ce reușise; un altul a fost criticat; și cel de-al treilea a fost ignorat. Cei care au fost lăudați au făcut progrese enorme; cei care au fost criticați, au făcut și ei ceva progrese, dar nu la fel de mari; cei care au fost ignorați n-au făcut aproape nici un progres.

Reușita absolută este un scop ce poate fi atins.

Charles Schwab spunea: „Încă nu am găsit omul care — indiferent cît ar fi de mulțumit de sine — să nu progreseze și să nu persevereze atunci cînd este aprobat, lăudat, iar nu atunci cînd este criticat." În mod similar, copiii crescuți în acest spirit de laudă și de acceptare sînt mai fericiți, mai eficienți și mai ascultători decît cei care sînt veșnic criticați.

Atingerea scopului

Reușita absolută este un scop ce poate fi atins de noi și de copiii noștri. Dimensiunile și calitatea reușitei depind în mare măsură de noi. Identificarea calităților-cheie ale oamenilor care au reușit reprezintă primul pas pe care trebuie să-l facem. Urmează apoi implicarea trup și suflet și încercarea de a dezvolta, schimba, aplica și cultiva aceste calități și în viața noastră. Facem asta în primul rînd schimbînd „baza de date" din mintea noastră, folosind noile informații pozitive, ceea ce va avea ca rezultat o performanță crescută.

Iată aici un sistem care mi s-a părut de-a dreptul excelent. Cele mai importante două momente ale zilei pentru introducerea unor informații pozitive sînt dis-de-dimineață și seara tîrziu. Unii psihologi au estimat că prima întîlnire semnificativă dintr-o zi are un impact mai mare decît următoarele cinci la nivelul gîndirii și atitudinii. Ținînd minte acest lucru, devine extrem de important să începeți ziua în mod deliberat cu o informație pozitivă. Poate să fie

o carte palpitantă, un mesaj de la Dumnezeu, o înregistrare care să vă motiveze sau pur și simplu o muzică stimulatoare. Puteți face asta din momentul în care vă treziți, puteți asculta caseta în drum spre serviciu.

Cel de-al doilea moment important pentru informații noi este seara tîrziu. Vreme de foarte mulți ani am citit ceva de natură pozitivă înainte de culcare. Astfel, i se permitea subconștientului să prelucreze datele în timpul nopții, hrănindu-mi imaginația pentru a se dezvolta într-o direcție pozitivă. Vă sfătuiesc din tot sufletul să folosiți această abordare.

Aș vrea să închei acest capitol cu o întîmplare din viața familiei Randy Flatt din Memphis, Tennessee, din perioada de după ce au început să asculte informații pozitive aflate pe casetele noastre motivaționale.

Ei povestesc că într-o dimineață i-a trezit băiețelul lor Jason, de unsprezece ani, care începuse să vorbească singur. Iată ce spune Sandra că ar fi zis: „E o zi minunată. Ce zi ideală pentru o mare șansă!" [pe casetele mele subliniez faptul că nu există un „deșteptător", ci un ceas „al momentului oportun", pentru că dacă îl auziți, înseamnă că e „momentul să vă sculați și să porniți"]. „Azi o să iau numai 10. Și am să iau numai 10 în fiecare zi. Mă simt excelent. Sînt în stare să reușesc. Da, într-adevăr, este o zi minunată".

„Pe mine și pe Randy ne-a pufnit rîsul și am fost foarte mîndri că Zig Ziglar a avut efect asupra lui. Am rămas în pat și l-am ascultat cum continua să citeze diverse lucruri de pe casetă. Jason a început să vină numai cu 10 și cu bilețele de la profesori, care spuneau că și-a schimbat atitudinea față de sine și față de ceilalți. El și-a pus în minte să obțină o chitară electrică dacă va lua tot restul anului numai 10. De asemenea, a strîns bani și din diverse treburi pe care le făcea în afara casei, și-a atins obiectivul și cu bucurie i-am cumpărat o chitară nouă."

Jason învăța care sînt calitățile necesare reușitei și fusese motivat să le practice în viață. În următorul capitol, vom privi mai îndeaproape motivația și însoțitoarea sa, gîndirea pozitivă.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Cum se scrie S-U-C-C-E-S? Verificați calitățile de pe lista lui Zig, mai ales cele care vi se par cele mai remarcabile la o persoană care reușește.
2. Cît de importantă este puterea exemplului pe care îl dăm copiilor noștri atunci cînd încercăm să îi motivăm?
3. Într-o conversație imaginară, specificați două lucruri pe care le-ați putea spune copilului dvs. și care să ilustreze felul în care identificarea și lăudarea lucrurilor bune din el ar putea să-i schimbe opinia despre sine.
4. Sînteți de acord cu Zig că se poate dobîndi o atitudine pozitivă față de viață? Ce anume puteți face pentru copiii dvs. astfel încît să-i încurajați să aibă o perspectivă constructivă?
5. Numiți o calitate importantă a copilului dvs. Cum l-ați putea ajuta să și-o dezvolte, spre binele lui?

CAPITOLUL 4

Motivația și gîndirea pozitivă

Tînărul era motivat!

Gîndindu-mă la motivație, îmi amintesc de o întîmplare petrecută în vestul Texasului. Un texan extrem de bogat avea o fată de măritat și s-a hotărît să dea o petrecere pentru a o prezenta lumii (cei de la vînzări ar descrie asta drept o „prospecțiune de grup"). În orice caz, texanul a invitat tinerii de pe o rază de o sută cincizeci de kilometri să participe la marea lui petrecere. Avea peste 200.000 de hectare și zeci de sonde de petrol și zeci de mii de vite. Casa însăși era un conac de proporții indescriptibile, care, printre altele, avea o piscină de dimensiuni olimpice.

În cea de-a doua parte a serii, gazda i-a invitat pe toți tinerii la piscină, care era plină de șerpi de apă veninoși și aligatori. Le spuse că primul care se aruncă în piscină și înoată pînă la capăt va avea de ales între trei lucruri: un milion de dolari bani gheață, zece mii de hectare din cel mai bun pămînt al său sau mîna superbei sale fiice. A mai subliniat chiar că fata era singura lui moștenitoare și că atunci cînd nu vor mai fi el și soția sa, totul îi va aparține ei și celui care-i va deveni soț.

Nici n-a apucat bine să spună toate astea, că s-a și auzit un pleosc la un capăt al piscinei, urmat aproape imediat de ieșirea din piscină a aceluiași tip la capătul celălalt al piscinei. El avea să stabilească un record mondial pe care nu-l va doborî nimeni, probabil.

Cînd tînărul ieși din piscină, cu apa scurgîndu-se șiroaie, gazda încîntată alergă la el și-i spuse: „Ei, fiule, acum trebuie să alegi. Vrei milionul de dolari?" Tînărul a răs-

puns: „Nu, domnule." După care gazda l-a întrebat: „Vrei zece mii de hectare din cel mai bun pămînt al meu?" Tînărul din nou a răspuns: „Nu, domnule." În final, gazda a zis: „Atunci bănuiesc că vrei mîna frumoasei mele fiice." La care tînărul a replicat: „Nu, domnule." Oarecum uluit și chiar puțin frustrat, gazda a întrebat: „Păi atunci, ce vrei, fiule?" Tînărul a răspuns: „Aș vrea să știu numele șmecherului care m-a împins în piscină!"

Inutil să vă mai spun că acel tînăr fusese motivat să iasă din piscină cît mai repede. Motivația zilnică este absolut necesară dacă vreți să reușiți cît mai bine în ceea ce faceți, dar mai ales dacă vreți să creșteți niște copii buni.

Unii oameni sînt extrem de negativiști

Există o foarte mare confuzie în ceea ce privește motivația și gîndirea pozitivă, aproape mai mare decît în cazul oricărui alt subiect, în societatea noastră. Un studiu făcut acum cîțiva ani la Universitatea Harvard a arătat că 85 la sută dintre cei care obțin slujbe și le duc pînă la capăt reușesc s-o facă datorită atitudinii lor. Concluzia — și dovada — sînt copleșitoare: părinții care vor să-și pregătească într-adevăr copiii pentru viață îi vor învăța să-și dezvolte ca mod de viață o atitudine de învingător. Motivația și gîndirea pozitivă nu le poți conecta și deconecta în funcție de anumite împrejurări și evenimente din viață. Ele sînt un mod de gîndire, de acțiune, și aduc beneficii enorme dvs. și familiei dvs.

Sigur că nu toată lumea, și mai ales media, e de aceeași părere. Îmi amintesc de momentul în care am apărut la o emisiune de știri pe un post național, acum cîțiva ani. Reporterul era ceea ce eu numesc „genul omului de televiziune", adică o persoană sceptică, gata să ceară o numărătoare a bacteriilor care se află în laptele bunătății umane! Era atît de cinic, încît într-adevăr credea că cineva *l-a împins* pe Humpty Dumpty. Era din orașul care dorea să des-

chidă un Club al Pesimiștilor, doar că nimeni nu credea că o să și funcționeze. După care au încercat să exploreze posibilitățile unui Club al Celor Care Amînă, dar printr-un vot de 44–0 au hotărît să mai aștepte.

În orice caz, a fost o ocazie memorabilă. Am discutat plăcut pînă ce s-a pregătit echipa de filmare. De îndată ce echipa de filmare a fost pregătită și aparatul de filmat a fost pornit, mi-a pus un microfon în mînă și primul lucru pe care mi l-a zis a fost: „Dle Ziglar, mergeți în lumea întreagă și vorbiți despre gîndirea pozitivă și despre cum se ajunge în vîrf. Sînteți un tip pozitiv, optimist. Considerați că puteți reuși orice gîndind pozitiv. Ei bine, vreau să vă întreb: credeți că printr-o gîndire pozitivă îl puteți bate și pe Muhammad Ali?" (Pe vremea aceea, Ali era campion mondial la categorie grea.) Sigur că e caraghios, chiar dacă am făcut box doi ani. De fapt singurul motiv pentru care am renunțat au fost mîinile — arbitrul călca mereu peste ele.

Gîndirea pozitivă nu te va ajuta să faci „orice"

I-am răspuns astfel: „Nu, nu cred că gîndind pozitiv îl pot învinge pe Muhammad Ali sau pot juca în echipa națională de fotbal sau în cea de baschet. Cu toată gîndirea mea pozitivă, nu aș putea să predau chimia sau energia termonucleară. Cu toată gîndirea pozitivă din lume, un student care nu a învățat și nu a acumulat informațiile necesare nu va reuși să răspundă la lucruri pe care nu le cunoaște."

Ce fac gîndirea pozitivă și cea negativă

Nu, gîndirea pozitivă nu te ajută să faci *orice*. Dar te ajută să faci *totul* mai bine decît dacă ai gîndi negativ. Gîndirea pozitivă te determină să fii mai eficient în folosirea capacităților tale. Iată ce vreau să spun, de fapt. Ca elev, vi s-a întîmplat vreodată să ieșiți din clasă după o teză, să vă

întrebe un coleg ce-ați făcut și să-i răspundeți: „Dom'e, nu pricep. Chiar am învățat pentru teza asta. Știam formula ca pe apă. Am scris-o aseară. Am recapitulat-o de mai multe ori. Dar azi, pur și simplu nu mi-am amintit-o. Și nu pot să pricep de ce!"? Se prea poate să fi trecut printr-un asemenea moment. E simplu! Înainte de teză v-ați sfătuit cu grijă să „uitați" ceea ce ați învățat. Ați făcut-o prin autocomandă și printr-un schimb de replici cu colegii, spunînd ceva de genul: „Frățioare, sper să-mi amintesc tot ce-am învățat" sau: „Dom'e, sper să nu mi se întîmple ca ultima dată! Am învățat toată noaptea; am învățat cît pentru tot trimestrul (sau semestrul). Dar *niciodată* nu mă descurc la teze. Sînt mult prea tensionat și uit lucrurile pe care ar trebui să mi le amintesc." Practic, vă determinați memoria să uite, și ea vă ascultă instrucțiunile.

Motivația trebuie să fie permanentă.

Gîndirea pozitivă procedează extrem de simplu. Vă permite și vă încurajează — dar vă și învață — să vă folosiți întreaga capacitate și să vă amintiți ceea ce ați învățat. Avînd o atitudine mentală pozitivă și o pregătire atentă puteți intra mai relaxat în clasă. Atunci, vă spuneți în gînd: „Frățioare, mă bucur că am învățat serios de data asta! Mă simt pregătit și știu sigur că dacă profesorul mă întreabă din manual, am să mă descurc foarte bine." Este uluitor cîte vor face gîndirea pozitivă *și pregătirea* pentru dvs.!

Ce este motivația?

Motivația este un subiect care intrigă, fiind adesea neînțeles. Definiția *motivației* este „stimularea acțiunii printr-un imbold sau motiv". Cuvîntul *motivație* în sine este un substantiv. În *American Dictionary of the English Language, ediția Noah Webster*, din 1828, nu există nici cuvîntul *a motiva*, nici *motivație*, de unde deducem că este un cuvînt destul de nou, dar extrem de important.

Unul dintre lucrurile cu care mă confrunt cînd dau interviuri este legat de motivație, respectiv, de ceea ce este și de ce nu este ea. De obicei, provocarea sună cam așa: „Dle Ziglar, sînt persoane care susțin că atunci cînd participă la o întrunire care îi motivează se simt cu bateriile încărcate, dar după o săptămînă se întorc de unde au plecat. Cu alte cuvinte, motivația nu este permanentă. Ce răspuns aveți pentru asta?"

Replica mea este: „Sigur că motivația nu este permanentă. Așa cum nici baia nu este permanentă; dar este ceva care trebuie făcut în mod regulat." Mîncatul nu este permanent, dar este ceva care, în general, se face zilnic. Să te gîndești și să-ți imaginezi că participînd la un curs care să te motiveze, sau citind o carte, sau ascultînd o conferință vei avea din asta un cîștig permanent pentru tot restul zilelor, este fără îndoială exagerat și absurd.

Nu puteți să scoateți bani dintr-un cont bancar toată viața făcînd o unică depunere. Motivația vă stimulează acțiunile, vă dă un punct de vedere mai optimist asupra vieții în sine, sporește așteptările și reușitele și încurajează atingerea obiectivelor.

Există și cei care spun că orice motivație este o automotivație. E ca și cum ai spune că o persoană nu o poate influența pe alta, ceea ce nu poate fi valabil, reflectînd mai atent. Din proprie experiență, știu că pot să ascult o muzică inspiratoare, o predică frumoasă, un discurs patriotic sau un conferențiar care să mă stimuleze și, în felul acesta, să am o părere mai bună despre mine, precum și despre posibilitățile mele de a reuși mai mult în obiectivele propuse.

Țineți-o tot așa, băieți!

Pentru a educa niște copii astfel încît să reușească în viață trebuie să înțelegeți că pentru a vă *furniza* o motivație permanentă dvs. și copiilor, trebuie să *primiți* permanent date motivante. Prin aceste informații pozitive primite constant, automat veți căuta și veți aborda un stil pozitiv în raport cu problemele zilnice. De exemplu, cînd vin copiii de la școală, întîmpinați-i într-o manieră pozitivă. În loc să-i întrebați: „Cum a fost azi?" sau: „Ce a fost azi la școală?", de ce să nu abordați un ton de genul: „Cum te-ai distrat azi la școală?"; „Ce ți-a făcut plăcere să înveți azi?"; „Ce ai aflat sau cum te-ai jucat și ți-a făcut plăcere azi?"; „Ce ți-a plăcut mai mult din ce a spus profesorul?"; „Ai spus sau ai făcut ceva frumos pentru cineva?" (Această abordare face minuni și în relația soț-soție atunci cînd fiecare se întoarce de la muncă.)

Acest sistem de gîndire pozitivă este important mai ales cînd copiii se întorc pentru prima oară de la școală. Dacă reușiți să le insuflați o asociație de idei pozitivă legată de experiența de la școală se prea poate ca experiența lor școlară să devină plăcută și pozitivă. Mai apoi, cînd aveți vreme să stați de vorbă mai pe îndelete cu copiii, îi puteți întreba și ce s-a întîmplat peste zi.

Asta nu înseamnă că încercați să vedeți totul în roz ignorînd problemele existente, ci vă ajută și îi ajută să-și formeze o imagine bună a ceea ce s-a întîmplat la școală. Acest procedeu este foarte important pentru că, de obicei, copiii sînt înclinați să facă uz de imaginație și să exagereze niște incidente nesemnificative. De multe ori, părinții au fost șocați să afle că primul lucru spus de copil odată ajuns acasă de la școală n-a fost tocmai ce s-a întîmplat. El a descris totul din perspectiva sa din acel moment. Din păcate, informațiile apar abia după ce mama și tata merg la școală „ca să apere interesele copilului" și află că „n-a fost chiar așa", că n-a fost chiar așa de grav sau că incidentul s-a rezolvat deja.

Cum se poate obține o mărire de leafă

Atitudinea este o fațetă importantă a vieții în familie, la școală și la muncă. În tinerețe, am lucrat la o băcănie din Yazoo City, Mississippi, și am cunoscut un băiat care lucra

la prăvălia de peste drum. În anii aceia de criză, multe magazine aveau un inventar extrem de limitat. Stabilindu-se un minim necesar, proprietarii încercau să anticipeze cu exactitate ce avea să se vîndă în următoarea săptămînă și comandau ca atare. Sigur că asta ducea deseori la lipsuri în stoc și, în acest caz, negustorii pur și simplu se împrumutau unul altuia.

Băiatul de peste drum era „comisionar" ca și mine la băcănie. El se numea Charlie Scott. Îmi amintesc nenumărate momente în care Charlie o zbughea repede pe ușă și striga cîntat către proprietarul magazinului nostru: „Dle Anderson, am nevoie de șase cutii de conserve cu roșii împrumut!" Dl. Anderson răspundea întotdeauna: „Du-te și le ia, Charlie, știi unde sînt." Charlie se repezea la raft, înșfăca lucrurile de care avea nevoie cu împrumut, le punea repede pe tejghea, își trecea numele pe o hîrtiuță, ca dovadă că le-a luat, și o ștergea repede.

Cînd facem mai mult decît sîntem plătiți, în cele din urmă vom fi plătiți mai mult decît facem.

Într-o zi, cînd vînzările mergeau mai încet, l-am întrebat pe dl. Anderson de ce Charlie Scott mergea întotdeauna în fugă. El mi-a spus că Charlie Scott urmărea să îi fie mărită leafa și asta chiar o să se întîmple pînă la urmă. L-am întrebat atunci cum de știe că lui Charlie o să i se mărească leafa. Și dl. Anderson mi-a răspuns că dacă nu i-o va mări cel pentru care lucrează, atunci i-o va mări el!

În 1979, am ținut niște conferințe la Universitatea de Stat din Mississippi. Am folosit cazul lui Charlie Scott ca exemplu pentru faptul că merită să faci un efort suplimentar. Cînd am terminat cursul, un domn înalt, cu părul roșu, a venit la mine și m-a întrebat de cînd nu l-am mai văzut pe Charlie Scott. I-am spus că Scott a plecat din Yazoo City în timpul celui de-al doilea război mondial, prin 1942 sau 1943, și de atunci nu l-am mai văzut. După care, el a comentat: „Probabil că nu l-ați mai recunoaște dacă l-ați vedea acum, nu-i așa?" Eu, cam neatent, i-am răspuns: „Nu, nu cred că nu l-aș mai recunoaște". La care domnul mi-a răspuns: „N-aș zice. Eu sînt Charlie Scott".

Din cîte am aflat de la prietenii săi, Charlie Scott a folosit toată viața același sistem pe care îl învățase în adolescență. A muncit din greu, a fost entuziast și curtenitor și a reușit enorm în viață. De fapt, la cincizeci de ani nu mai era nevoit să muncească, pentru că era un om bogat.

Pe drumul slujbei permanente

Cred că dacă îi învățăm de la bun început pe copiii noștri să dea tot ce au mai bun și încă ceva pe deasupra, ei nu vor fi niciodată nevoiți să-și caute de mai multe ori de lucru — decît în cazul în care firma dă faliment. Sînt convins că atunci cînd venim de dimineață la lucru, stăm pînă seara tîrziu, facem totul cum știm noi mai bine, cu entuziasm și cu zîmbetul pe buze, devenim de neînlocuit. Cred că atunci cînd învățăm lucruri noi și ne asumăm și alte răspunderi, mai devreme sau mai tîrziu intrăm în vizorul conducerii.

Este o lege universală — *cînd facem mai mult decît sîntem plătiți, în cele din urmă vom fi plătiți mai mult decît facem.* Cînd acceptăm răspunderi suplimentare, devenim un fel de cargouri. Pe un vapor, cu cît încărcătura este mai grea, cu atît el merge mai repede și mai departe. În viață, dacă dorim să mergem mai repede și cît mai departe, trebuie să avem o încărcătură cît mai mare sau să ne implicăm cît mai mult într-un proiect.

Trebuie să ne învățăm copiii că vreme de opt ore pe zi concurența este foarte mare; dar atunci cînd muncim o oră în plus, 90 la sută din concurență dispare. În acel moment, ni se deschide o ușă spre o mai mare eficiență și spre avansare. Atunci sîntem pe cale să întîlnim o mare șansă sau să reușim mai mult. Străvechea vorbă „Singura șansă de a

profita de viitor este să profiți de prezent" este perfect valabilă. Trebuie să le dăm copiilor speranță, să-i încurajăm, spunîndu-le că pot ajunge oriunde doresc dacă sînt dispuși să muncească pentru asta crezînd în ei și dacă adoptă o atitudine mentală și morală potrivită.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Dacă vreți să formați copiii care să reușească în viață, este necesară motivația. Care ar fi cîteva lucruri ce v-ar motiva?
2. Dați un exemplu de gîndire negativă care v-a făcut să eșuați.
3. Povestea cu Charlie Scott evidențiază entuziasmul de care era animat. În ce fel a reușit entuziasmul să-l transforme într-un învingător?
4. Oare Zig vă învață că răsplata este esențială pentru a fi motivat? Ce părere aveți?

CAPITOLUL 5

Pași pozitivi spre educarea unor copii buni

În această fază, s-ar putea să fi ajuns la concluzia că pentru a educa niște copii care să reușească într-adevăr trebuie să aveți geniul lui Einstein, cunoștințele unui psiholog, elanul unui sportiv, umorul lui Bob Hope, credința lui Daniel în groapa cu lei și curajul lui David din momentul în care l-a înfruntat pe Goliat.

Dacă așa v-am dat de înțeles, înseamnă că trebuie să-mi cer scuze. Eu vroiam, de fapt, să vă comunic faptul că educarea unor copii în vederea unui viitor strălucit nu este ușoară, dar un părinte iubitor și implicat trup și suflet, care respectă niște linii călăuzitoare relativ clare, se poate descurca și poate obține nenumărate satisfacții. În acest capitol există o cantitate considerabilă de informații care vă vor da sugestii la obiect, dar vă vor și încuraja, așa încît: stați aproape!

Educația începe acum

Cînd începeți procesul de educare a copilului? Cînd începeți să faceți acei pași constructivi pentru dezvoltarea calităților de învingător? După cum veți vedea, răspunsul este destul de clar. Chiar și celor care au început mai tîrziu aș vrea să le spun că niciodată nu este prea tîrziu să îndrepte lucrurile. Așa cum niciodată nu este prea tîrziu să faceți o faptă bună; deci, nu mai amînați nici o clipă. Începeți *acum*.

Un articol din 15 mai 1982 publicat în *Dallas Times Herald* subliniază că Joseph și Jitsuko Susedik cred că toți

părinții își pot crește copiii în așa fel încît aceștia să fie străluciți. Elementele-cheie, spun ei, sînt mediul înconjurător, fonetica și curiozitatea. Dr. Carole Taylor — rectorul Academiei Tolatr din Pittsburgh — are două fete, de zece și paisprezece ani, socotite drept talentate și care sînt înscrise inclusiv la niște cursuri speciale într-un colegiu. Dr. Taylor și familia Susedik susțin că predarea foneticii este vitală pentru dezvoltarea copilului. De îndată ce el va reuși să stăpînească fonetica, va putea citi orice, inclusiv texte de facultate.

Joseph Susedik, care crede că e bine să le vorbești copiilor cînd sînt încă în pîntecul mamei, sublinia necesitatea unei atmosfere calme și liniștite în preajma unei mame care așteaptă un copil, astfel încît respectivul copil să se nască avînd o încredere absolută în părinți. „Doar dacă are o încredere absolută poate fi învățat ceva cu adevărat. Trebuie să vă aplecați asupra copiilor dvs. cu dragoste, cu blîndețe și să îi învățați cîte ceva doar atunci cînd sînt dispuși pentru asta", spunea el.

După ce s-au născut fetele, cuplul Susedik a inventat o serie de jocuri, inclusiv niște cartoane desenate, cu ajutorul cărora să le învețe fonetică, vocale și vocabular. „În primii săi cinci sau șase ani, copilul «învață fără efort»", spunea dl. Susedik; „fiecare fetiță reacționa pozitiv la învățatul din joacă". Pe lîngă lecții, familia Susedik, care se descria ca avînd „înclinație spre copii", sublinia necesitatea ca părinții să petreacă cît mai mult timp cu copiii: „Cînd au o întrebare, nu-i ignorați."

Dr. Taylor este de acord cu abordarea familiei Susedik, în sensul că este necesară dezvoltarea capacității de verbalizare încă de la o vîrstă foarte fragedă. „Părinții și profesorii trebuie să aibă o relație interactivă cu copiii, și nu doar să le vorbească", spune el. „Chiar dacă sînt ocupați, nu trebuie să îi spună copilului: «Lasă că-mi spui mai tîrziu.»" Dr. Taylor și cuplul Susedik susțin că antrenamentul prin fonetică îi învață să verbalizeze și să își organizeze mediul înconjurător. Împărțind cuvintele în sunetele potrivite, copiii învață în cele din urmă să analizeze cuvintele și definițiile lor. „După ce un copil stăpînește această abilitate, urmează aceea a memorării faptelor și principiilor. Apoi, devine posibilă aplicarea faptelor și principiilor în alte zone de învățare", determinîndu-l pe copil să gîndească analitic și logic, însușire ce se traduce într-o capacitate crescută de a absorbi informații practice.

Rezultatele sînt spectaculoase

Sună bine — chiar nemaipomenit — și logic, dar oare și funcționează sistemul? Citiți mai departe. La doisprezece ani, Susan Susedik era în primul an la Colegiul Muskinghan; la zece ani, Stacey era boboc la liceu; Stephanie, la opt ani, era în clasa a opta; iar Johanna, la șase ani, era în clasa a patra. Toate aceste fete aveau un I.Q. de peste 150, iar Susan era puțin sub maxima de 200, conform calculelor de inteligență de la Stanford-Binet. În felul acesta, ele se numărau printre vîrfurile ce reprezintă 0,5 sau 1 la sută din întreaga populație a Statelor Unite.

Avînd în vedere că părinții sînt de o inteligență medie, cum s-a ajuns aici? Dovezile indică faptul că discuțiile părinților cu copilul aflat încă în pîntec au avut o mare influență. Dl. Susedik susține că acest lucru se întîmplă „de cînd Dumnezeu le-a vorbit lui Ieremia și lui Iov pe cînd erau în pîntec".

Dna Susedik subliniază faptul că, pe la cinci luni, urechile copilului încă nenăscut sînt dezvoltate deja și el poate auzi și-și poate mișca ochii. Are deja ceva celule în plus în creier pentru a memora lucruri ce-i vor fi utile în viață. De asemenea, susține că dacă îi vorbești copilului înainte să se nască, atunci cînd se naște își amintește brusc.

Dna Susedik i-a cîntat fiecărui nou-născut; a dansat cu fetița pe o muzică frumoasă și potolită; i-a luat jucării și a început să-i explice cum arată mica ei lume. Ea a făcut asta peste zi, cînd dl. Susedik era la birou. Cei doi și-au învățat copiii să citească cu afecțiune, să-și exprime surpriza, tris-

tețea, fericirea, să prezinte frumos orice poveste. Erau evitate basme precum Hansel și Gretel, desenele animate cu Popeye Marinarul — „care se bate tot timpul" și cu iepurașul Bugs Bunny — „în care se trage veșnic". La televizor, se uitau la „Sesame Street" și la „Electric Company", dar emisiunile despre problemele căsătoriei, violență, sex sau filme de groază erau complet interzise.

Ca răspuns la întrebarea dacă inteligența este determinată de ereditate, de mediul înconjurător sau de amîndouă — dna Susedik răspunde că este categoric mai mult decît o simplă moștenire genetică. Ea consideră că fetele ei sînt atît de strălucite pentru că au fost educate foarte de timpuriu. Ea subliniază că le-a împărtășit copiilor o mare cantitate de dragoste, aceasta fiind elementul cel mai important al dezvoltării lor. Dna Susedik îi avertizează însă pe părinți că problemele fizice și emoționale sînt totuși cel mai greu de depășit în procesul de învățare. „Aș sugera cu insistență să nu începeți să vă educați copilul dacă scopul dvs. principal este acela de a crește un geniu mai degrabă decît de a crește un copil fericit." Această informație este extrem de incitantă, dar vă rog, nu ignorați ultima propoziție. Informații suplimentare sugerează că și copiii foarte mici au un simț al observației extrem de ascuțit, precum și capacități de învățare viitoare.

Chiar dacă încă de la o vîrstă foarte fragedă copiii încep să învețe, s-a demonstrat că educația și învățatul în primii ani trebuie să se facă acasă, și nu în tot felul de școli. Psihologul în probleme de dezvoltare Raymond Moore, în cartea sa *Școala poate să mai aștepte*, subliniază că ar fi mult mai bine dacă școala s-ar începe la opt ani, și nu la șase ani.

Niciodată nu e prea tîrziu să faci ceea ce trebuie.

El a observat că în special băieții au mai mult de cîștigat dacă încep școala mai tîrziu; el susține că băieții între cinci și șapte ani învață de trei ori mai greu și sînt de patru ori

mai agitați decît fetele de aceeași vîrstă. „Este inutilă educarea copiilor sub opt ani în afara casei", spune el. „Aceasta poate chiar să primejduiască dezvoltarea emoțională, comportamentală, școlară și socială a copilului." El consideră că profesorii cei mai buni sînt părinții, cu iubirea și afecțiunea lor. Dl. Moore este susținut de majoritatea învățătorilor și administratorilor de școli, 80 la sută dintre ei fiind în favoarea trimiterii copiilor la școală la o vîrstă mai tîrzie. Procesul educațional implică de fapt — sau ar trebui să presupună — părinții, școlile, bisericile și „universitatea vieții", care îi include pe colegi, formatori, șefi, parteneri de afaceri și alții. Avînd în vedere că pînă a ajunge în clasa a șasea copilul stă acasă cu părinții aproximativ 90.000 de ore, iar la școală 5.000 de ore, este simplu de constatat de ce am pus atît de mult accent pe rolul jucat de părinți, mai ales în zonele importante ale vieții.

Vîrsta regulilor

Și acum să ne ocupăm de cîteva dintre aceste zone importante. În revista *Signs of the Times* din aprilie 1984, autorul John Drescher subliniază că, de fapt, copiii trec prin trei faze de vîrstă. Prima, între unu și șapte ani, este vîrsta regulilor, fiind ilustrată extrem de bine de autor atunci cînd acesta scrie: „O fetiță în clasa întîi îi povestește mamei ce a făcut la școală. «Azi i-a ținut altcineva locul profesoarei noastre», zice ea, «și ne-a lăsat să facem tot ce vrem și nu ne-a plăcut de ea.»"

Acest comentariu indică atît reacția, cît și necesitățile copilului în primii ani de viață, în special, de la naștere pînă la șapte ani. În această perioadă, copilul trebuie să știe exact ce așteaptă ceilalți de la el. Copilul lipsit de reguli bine definite, clare, devine de nestăpînit. El este nefericit și nesigur și-și dezvoltă impresia că nu este iubit. Mai mult decît atît, este nedisciplinat — uneori cît se poate de nesuferit —, încercînd să descopere care-i sînt limitele și capacitatea de control.

Primii ani ai copilăriei sînt cei în care copilul se dezvoltă moral. El trebuie să știe ce are de făcut înainte de a putea să se gîndească sau să pună în practică ce ar trebui să facă. Acest proces al învățării începe la naștere și îi va fi furnizat inițial de cei care îi sînt foarte apropiați. Nu există un moment mai potrivit pentru a-l învăța ce înseamnă ascultarea — primul element al dezvoltării conștiinței și a simțului moral.

În timpul acestor primi ani, copilul trăiește într-o lume a sentimentelor și descoperirilor, și nu a rațiunii. Atingerea fizică sau climatul emoțional, tonul vocii și atmosfera familială în general sînt resimțite de foarte timpuriu. Dar copilul nu este ajutat prin încercarea de a-l face să raționeze singur. El este dependent de părinți pentru a-i da o direcție. Are nevoie de niște reguli pe care să le urmeze. Copilașul este extrem de dezorientat dacă i se cere să fie logic și să-și hotărască singur comportarea.

Dacă nu veți prelua controlul foarte devreme, îl veți pierde pentru totdeauna

Paul Tournier, în excelenta sa broșură *A rezista sau a se preda*, scrie: „Există mulți părinți care nu doresc să se certe cu copiii lor pentru fiecare greșeală în parte. Ei recurg la autoritate doar în chestiunile serioase, grave, numai că atunci este deja prea tîrziu. Cedînd mereu, și-au pierdut deja autoritatea". Alexis Carrel a observat* că majoritatea părinților, cîtă vreme copiii sînt mici, cedează în fața acestora tocmai cînd ar trebui să fie severi. Părinții se distrează de maimuțărelile lor, iar în adolescență încearcă să pună ordine — exact în momentul în care copiii au mai mare nevoie de libertate pentru a-și cîștiga propria experiență.

Dacă părinții dețin un control riguros în primii ani, mai tîrziu se pot destinde, pentru că deja copilul și-a dezvoltat propriul control asupra faptelor sale. Dacă limitele și controlul nu există în primii ani, nu numai că mai tîrziu copilul va avea de pierdut, dar mai mult ca sigur că va reacționa violent împotriva oricărui tip de control și se va răzvrăti. Ordinele directe trebuie date în primii ani. Nu-urile trebuie să fie puține, dar consistente și cu dragoste. Nicicînd rolul mamei nu este mai important în direcționarea vieții copilului ca în primii ani. Nicicînd scopul mamei, puterea de convingere, personalitatea și obiectivele ei nu sînt mai semnificative. Puternicul său simț de direcționare, stabilitatea emoțională, scopurile intelectuale, pe lîngă alte trăsături de caracter, cum ar fi severitatea afectivă, consecvența, perseverența, așteptările clare și încrederea vor avea un rol extrem de important în dezvoltarea morală a copilului. Și spun în special mama, pentru că, fiindu-i foarte apropiată copilului, ea devine busola lui morală. Sigur că și tatăl e important în acești ani, mai ales cînd este ferm alături de soția sa, manifestînd multă dragoste și sprijin emoțional plin de căldură atît față de mamă, cît și față de copil.

* Copyright 1984, revista *Signs of the Times*.

Vîrsta imitației

Cea de-a doua vîrstă a copilului este cea a imitației, care se situează între opt și doisprezece ani. Aceasta este perioada în care, spune John Balguy, „oricît de bine l-ar educa părintele pe copil, cîtă vreme părintele este un exemplu negativ, înseamnă că-i dă apă la moară să procedeze la fel. Cu o mînă îi dă și cu cealaltă îi ia." În acești ani, modelele morale sînt extrem de importante pentru copil. Regulile sînt importante, dar puterea exemplului este cea mai stimulatoare.

Larry Poland, director al Mișcării Agapé, și soția lui, Donna Lynn, scriau într-un articol apărut în octombrie 1981 în revista *Worldwide Challenge* (*Provocarea mondială*):

> Copilul are nevoie să învețe din exemple concrete pînă la unsprezece ani, atîta vreme cît capacitatea sa de a gîndi abstract încă nu i s-a dezvoltat. Propriile noastre trăsături de caracter, cele puternice, dar și slăbiciunile, se oglindesc în viața copiilor

noștri. Adesea, lucrurile care ne enervează la copiii noștri sînt, de fapt, cele mai mari defecte ale noastre. Cu toții am întîlnit un tată agresiv și rău de gură care transmite aceste trăsături de caracter fiului său sau cîte o mamă cu limba ascuțită și lipsită de pudoare, a cărei fiică devine nesuferită și imorală. Nici învățătura din Sf. Scriptură nu va contracara în întregime exemplul dat de părinți.*

Cu alte cuvinte, copilul face ceea ce vede sau — cum repeta mama atunci cînd mi-am întemeiat propria-mi familie — „Fiule, copiii tăi sînt mai atenți la ceea ce faci decît la ceea ce spui."

Și regulile sînt importante, însă exemplul este marele stimulent.

Biblia ne oferă un exemplu clar și frumos, dar și înspăimîntător în Sf. Evanghelie (*Luca* 6, 39-40): „Poate orb pe orb să călăuzească? Nu vor cădea amîndoi în groapă? Nu este ucenic mai presus decît învățătorul său; dar orice ucenic desăvîrșit va fi ca învățătorul său."** Și este înspăimîntător în cazul în care părintele dă un exemplu prost, dar este extrem de incitant dacă părintele dă un exemplu bun. De fapt, îi vom învăța pe copiii noștri ceea ce sîntem și nu doar ceea ce spunem sau facem. Vorba cea veche este adevărată: cînd glăsuiești prea tare, nu se mai aude ce spui.

Un articol din *Parents Magazine* susține că în această perioadă a copilăriei copilul își dezvoltă dispozițiile fundamentale în ceea ce privește luarea ulterioară de hotărîri — de ce oameni se va simți atras, ce vrea să facă în viață, în ce fel va cheltui, cu cît respect îi va trata pe cei din jur, cît de importantă este integritatea pentru el. Tot acum, se fundamentează convingerile și valorile pe care se va bizui în momentele de furtună sau de ispită și de nesiguranță

---

* Text preluat cu acord scris din articolul *Provocarea mondială*. Copyright © Campus Crusade for Christ, Inc., 1981; toate drepturile rezervate.

** Textele biblice sînt din *Biblia sau Sfînta Scriptură*, Ed. Inst. Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.

din adolescență. Atitudinea sa față de viață și față de ceilalți se dezvoltă în funcție de felul în care părinții vorbesc cu vînzătorii de la magazin sau cu un vecin la telefon sau cu prietenii într-o vizită. Atitudinile față de oameni se reflectă în discuțiile familiale despre ceilalți și în modul de abordare a nevoilor comunității și ale lumii.

Cititul este extrem de important în această perioadă. Cărțile și revistele adecvate vor ajuta la stabilirea valorilor. Lectura unor povestiri în care este vorba despre o purtare exemplară, despre curaj pentru a face bine și despre sinceritate în diverse situații este absolut obligatorie în acești ani, cînd copilul vrea să imite tot ceea ce i se pare eroic și incitant.

Într-un studiu apărut acum cîțiva ani, se scria că peste jumătate dintre cei care au devenit preoți creștini s-au hotărît că au această vocație la unsprezece ani. *Acum mai mult ca oricînd, părinții nu trebuie să fie sau să facă ceea ce nu-și doresc să fie sau să facă și copilul lor.* O existență consecventă, conformă cu ceea ce este învățat copilul, este în orice moment premiul ideal. De aceea este important ca adulții care își învață și își ghidează copiii în această perioadă să fie niște persoane demne de imitat.

Vîrsta inspirației

Următoarea vîrstă — după treisprezece ani — este cea a inspirației. În perioada adolescenței, copilul este călăuzit de ideile înălțătoare de orice fel. Trebuie să aibă niște eroi. Dacă acești eroi nu-i sînt indicați, îi găsește el; dacă nu este inspirat de eroii care trebuie, va fi inspirat de eroii care nu trebuie. În timpul acestei perioade, se poate cîștiga mult în echilibru și caracter dacă adolescentul urmărește cu gîndul un anumit scop. El are nevoie de niște obiective pe termen scurt și lung. Sigur că regulile și limitele sînt în continuare importante. Între timp însă, adolescentul are nevoie de un control interior eficient, pentru că părinții nu mai pot fi prezenți permanent. Adolescentul își retrăiește toate experiențele trecutului.

Este adevărat că pînă să ajungă adolescent, el știe exact ce cred părinții săi. Însă el nu înțelege întotdeauna motivele ce se ascund în spatele acestor convingeri. De aceea este important să vă găsiți timp să comunicați cu copiii, spunîndu-le de ce credeți ceea ce credeți. Standardele și convingerile sînt întărite prin conversație. Tinerii au nevoie să-și audă părinții, dar și colegii de generație, discutînd despre aspectele importante ale vieții. Discuțiile neprotocolare particulare pot avea un impact profund asupra gîndirii tînărului. Dar mai ales în faza de adolescență, copilul trebuie să simtă iubirea, încrederea și sprijinul părinților. *Atunci cînd aprobarea și iubirea ies la iveală, adolescentul va fi dispus la tot felul de schimbări în bine.*

Unul dintre cele mai uluitoare articole pe care le-am citit vreodată a apărut în ianuarie 1985, în revista *Reader's Digest*. E atît de bun, încît l-am preluat aici integral, cu acordul autorului.

Cum să formezi un superstar*

Un editorial semnat de Claire Safran

Potrivit unui nou studiu, am niște vești încurajatoare pentru părinți: în condiții ideale, aproape *orice* copil poate ajunge și mai sus, poate trăi mai bine și poate străluci mai tare.

Cum poți deveni un Einstein? Van Cliburn? Chris Evert Lloyd? Marele talent a fost întotdeauna un mister. De unde izvorăște el? Cum se dezvoltă?

Recent, cunoscutul cercetător în domeniul educațional Benjamin Bloom împreună cu o echipă de asistenți de la Universitatea din Chicago au încheiat un studiu de cinci ani efectuat pe 120 de superstaruri — înotători olimpici, jucători de tenis, pianiști, sculptori, mari matematicieni și oameni de știință — cei mai buni și cei mai străluciți, vîrfurile domeniilor lor. În mod surprinzător, acești detectivi din domeniul educațional au descoperit că superstarurile nu s-au născut pur și simplu așa — ci au fost

* Preluat cu acord scris din revista *Reader's Digest*, ianuarie 1985.

educate în acest spirit. Talentul lor poate fi diferit, dar experiențele din copilărie au tendința să fie extraordinar de asemănătoare.

Dacă Bloom are dreptate — și mulți educatori de frunte cred că da —, atunci talentul potențial este un lucru mult mai obișnuit decît credem noi. Într-adevăr, Bloom consideră că majoritatea copiilor, dacă li se oferă condițiile necesare, pot învăța aproape orice. El insistă spunînd: „Potențialul uman este mult mai mare decît cel măsurabil prin IQ sau prin testele de aptitudine."

Pentru a afla mai multe despre „condițiile necesare", Bloom și echipa sa i-au analizat pe cei care au ajuns în vîrful piramidei domeniilor lor. Așa cum explică ei în cartea lor *Developing Talent in Young People* (*Dezvoltarea talentului la tineri*), au ales persoane încă tinere, majoritatea sub 35 de ani, ale căror amintiri din copilărie erau încă proaspete și adesea aveau părinți și profesori încă în viață, capabili, deci, să spună și ei partea lor de poveste. Atunci cînd interviurile au fost analizate și comparate, s-a descoperit un lucru uluitor, și anume că asemănările — același tipar — erau mereu prezente. Cealaltă mare surpriză a fost modul extrem de puternic în care căminul influențează procesul de dezvoltare al unui superstar.

Și totuși, nici unul dintre părinții din acest studiu nu avea un plan infailibil. „Dacă vă veți propune să formați un mare talent", avertizează Bloom, „probabil că nu veți reuși, pentru că vă veți strădui prea tare." În schimb, la fiecare pas, acești părinți au făcut pur și simplu ceea ce au crezut ei că este mai bine pentru copilul lor în momentul respectiv. Să vedem:

O mamă povestește cum a lăsat căruciorul copilului lîngă terenul de tenis în vreme ce a jucat o partidă cu soțul ei. „Cred că primul sunet de care își amintește fiica mea este mingea de tenis", spune ea rîzînd. O altă mamă își amintește de mersul la muzeele de artă. Fiul iubitorilor de artă plastică a devenit mai tîrziu un sculptor celebru. În aproape toate aceste cazuri, astfel a fost insuflată pasiunea. Copilul încearcă și el activitatea care pare să-i încînte pe părinți. Sau, cum spune Bloom, „dacă acasă se ascultă multă muzică, nu înseamnă neapărat că se va face copilul muzician. Dar dacă nu se ascultă muzică, e foarte probabil că nu va ajunge muzician".

Bloom se aștep niște copii minune, niște talente descoperite de la vîrste foarte fragede. În schimb, a constatat că majoritatea copiilor din studiul său nu au fost identificați drept talente decît după cîțiva ani buni de muncă serioasă. Pianiștii aveau un simț înnăscut al ritmului și o reacție aparte față de muzică, dar mai puțin de jumătate dintre ei aveau o înclinație absolută.

Cîțiva matematicieni extraordinari aveau chiar probleme cu învățătura, în vreme ce înotătorii olimpici erau detectați ca talente de la vîrste timpurii și adesea considerați copii minune. Ceea ce acești copii *aveau*, pe lîngă trăsăturile fizice și mentale necesare, erau niște părinți foarte vioi și iubitori. Astfel, primele semne ale unui potențial talent erau rapid observate și încurajate. De exemplu, o fetiță de cinci ani zdrăngănea în joacă la pian. „Foarte frumos", i-a spus mama ei, și chiar a crezut în asta. Iubea muzica și s-a gîndit că e bine că îi place și fiicei ei.

În niște lucruri mărunte și obișnuite se străvede uneori ceva extraordinar. Părinții laudă un lucru, ignoră un altul, și copiii reacționează. Mama unei sculptorițe a păstrat fiecare lucrare, cît de mică, a fiicei sale. Părinții unui matematician și-au lăudat copilul că rezolvă singur probleme în camera lui, lucru pe care un părinte cu înclinații sportive nu l-ar fi băgat în seamă niciodată.

Un înotător își amintește că mic fiind, îi plăcea să se uite la tatăl lui cînd făcea tîmplărie. Cînd ceva nu-i ieșea bine, tatăl lui arunca și lua totul de la capăt.

Băiatul nu a uitat asta niciodată. Zece ani mai tîrziu, într-o încăpere plină de cupe și medalii olimpice, el a spus într-un interviu: „Tatăl meu m-a învățat că un lucru ce merită făcut trebuie făcut bine."

Aproape toate superstarurile au cîte o versiune personală a poveștii. Deși majoritatea au cunoscut reușita de timpuriu, nimic nu s-a întîmplat peste noapte. Nimeni n-a atins un vîrf al talentului în mai puțin de zece ani de muncă asiduă. Toți au trecut prin aceleași trei faze:

Prima fază este cea amuzantă, în care totul se face în joacă, cînd apare „pasiunea" pentru ceea ce este urmărit mai tîrziu. Urmează faza preciziei, cînd tehnicile sînt perfecționate din spirit de competiție. După care vine faza de „personalizare", cînd se dezvoltă un stil personal.

Părinții din acest studiu au încercat să le ofere copiilor experiența care li se părea cea mai potrivită în fiecare dintre aceste faze. Pentru a încuraja primul semn de talent, copiilor li se dădeau lecții particulare, fiind aleasă o persoană care să fie „bună cu copiii", și nu neapărat cel mai bun pianist sau cel mai bun jucător de tenis, ci o persoană plină de căldură și prietenie, dispusă să-l răsplătească rapid pe copil cu laude.

După un timp, părintele sau profesorul hotărau că este nevoie de ceva mai mult pentru ca să se dezvolte. Următorul profesor era unul foarte sever, ce-l determina pe elev să repete o bucată muzicală sau să facă antrenament la înot pînă ce reușea cel mai bine. Ultimul profesor era și dascăl, și model — un preparator ieșit din comun, cu talente excepționale.

La fiecare pas al acestui proces, părinții au reușit să-și găsească timp, energie și bani pentru lecții și echipamentul sau instrumentele necesare. Pentru mulți, a însemnat un efort. Tatăl muzicianului a cumpărat un pian mare, în loc să-și ia o mașină nouă, de care avea atîta nevoie. Familia ce avea un copil cu înclinații spre tenis și-a petrecut weekend-urile ducîndu-și copilul la meciurile pentru juniori. S-au făcut sacrificii, dar, cum spunea una dintre mame, „Ne-a făcut la fel de mare plăcere ca și copilului. Ne-a ajutat să fim o familie adevărată."

Ca majoritatea copiilor, acestor stele în devenire trebuia să li se reamintească să și exerseze. Adesea, părintele stătea cu ei. Cînd viitoarea vedetă se descuraja, părinții o încurajau. Cînd un tînăr înotător a ajuns într-un alt grup de vîrstă și a descoperit că pierde toate concursurile, a vrut să se lase. Tatăl lui i-a spus: „Mai rezistă pînă mai cîștigi încă unul. Nu te lăsa doar pentru că pierzi." Cînd a cîștigat din nou, băiatul deja își dorea să continue.

Părinții i-au lăudat cînd au cîștigat și i-au consolat cînd au pierdut. Atunci cînd un copil se străduia mai tare sau făcea mai bine decît ultima dată, era tot o formă de victorie. Și dintr-un eșec se putea învăța, se putea detecta ce anume trebuie să fie îmbunătățit.

După un timp totuși, totul depindea exclusiv de copil. Unii părinți își aminteau că un alt fiu sau o altă fiică avuseseră chiar mai mult talent, dar n-au fost dispuși să muncească din greu. Superstarurile, în schimb, au avut întotdeauna de ales între timpul pentru antrenament sau repetiții și timpul pentru activitățile școlare sau pur și simplu statul de pomană. Cînd au ajuns la vîrsta adolescenței, au afectat cam 25 de ore pe săptămînă talentului lor. Era mai mult timp decît pentru oricare altă activitate, inclusiv școala, dar nu era mai mult decît timpul afectat în prezent de un copil privitului la televizor.

Părinții se bucurau de talentul copiilor și le erau aproape, ca să-i ajute pe întreg parcursul, dar nu trăiau prin intermediul copilului. Ei știau că talentul îi aparține copilului.

Există un talent ascuns în aproape orice copil, sau cel puțin așa susține Bloom, iar părinții îl pot ajuta să înflorească. Și chiar dacă nu se ajunge la o fază maximă, e suficientă și o reușită de amator — iubirea de o viață pentru sport, muzică sau activități intelectuale înseamnă o existență mai bună.

Oare merită timpul și energia? Da. Pentru că *lecțiile copilăriei devin instincte ale adultului*. Indiferent ce vor face pînă la urmă în

viață, copiii care au stăpînit un talent au învățat să reacționeze ca niște învingători, dînd ce au mai bun în ei.

Părinți, nu puteți nega asta! Indiferent că este vorba de copilul din pîntec sau de cel care trece prin fazele vieții spre vîrsta adultă, informațiile cu care este hrănit sînt de o importanță covîrșitoare pentru reușita lui. Informațiile pozitive sub diverse forme vor duce, în general, la niște rezultate pozitive.

Și acum, să urmărim cîteva sugestii practice care vă vor ajuta să dezvoltați mai bine calitățile copiilor dvs.

Dezvoltarea imaginației

Multe pot fi obținute prin munca alături de copilul dvs., ajutîndu-l să-și dezvolte imaginația creatoare. Cum? Petrecînd cît mai multă vreme citindu-i. Atunci cînd îi citiți o poveste precum „Albă ca Zăpada și cei șapte pitici" și copilul se implică în basm, prezentați-i cei șapte pitici și puneți-l pe copil să vorbească precum fiecare în parte.

Nu se știe niciodată cînd se ivește momentul în care cîteva cuvinte sincere pot avea un impact covîrșitor asupra vieții.

În această situație, copilul dvs. va dori mai mult ca sigur să revină asupra „Albei ca Zăpada și a celor șapte pitici", pentru că vrea să vorbească precum Doc, Somnorosul, Morocănosul și toate celelalte personaje. Asta folosește în multe feluri. În primul rînd, apropie părintele de copil. În al doilea rînd, stimulează imaginația și creativitatea copilului și îi dă ceva de lucru, ca să nu se plictisească. În al treilea rînd, asta îl învață că poate face și altceva cu vocea, adică nu e nevoie să vorbească permanent pe același ton obișnuit. Cine știe, poate descoperiți vreun Laurence Olivier în devenire.

Există și alte căi de dezvoltare a creativității și de comunicare cu copilul dvs. Dați-i cuburi sau plastilină și spuneți-i să-și folosească imaginația pentru a construi lucruri diferite. Dacă aveți o curte în care să se joace, aranjați-i un colțișor cu nisip ca să facă tot felul de castele sau orice altceva își imaginează și în felul acesta va fi ocupat ore întregi. Cînd îi dați jucării pentru o vîrstă mai mare, s-ar putea ca imaginația lui să prindă aripi și să inventeze lucruri noi.

Un exemplu clasic legat de adevăratele preocupări ale copiilor este acela că adesea de Crăciun, după ce își scot jucăriile din cutii, ei preferă să se joace cu cutiile, și nu cu jucăriile. Inventează tot felul de lucruri legate de ele. Oare care băiețel nu și-a construit propria lui cetate și care fetiță nu și-a făcut o casă a păpușilor din cutii, bețe, o pernă, un prosop sau o pătură veche și tot ce mai pot șterpeli de la părinți?

Umorul ajută — folosiți-l!

Pentru a ne menține optimismul și șansele crescînde de educare a unor copii buni, trebuie să avem simțul umorului pentru a depăși problemele, obstacolele și momentele de descurajare cu care ne vom confrunta din cînd în cînd. Într-o oarecare măsură, cu toții semănăm cu cel care, avînd o mașină la mîna a doua, l-a abordat astfel pe un vînzător: „Domnule, dvs. sînteți cel care mi-a vîndut mașina asta?" Vînzătorul s-a uitat la ins cu mare atenție și a spus: „Da, cred că eu sînt". Proprietarul mașinii la mîna a doua a zis: „N-ați putea să îmi mai spuneți încă o dată cît de bună este? Uneori mă simt foarte descurajat." Cam așa se întîmplă și cu părinții. Lucrurile nu ies întotdeauna așa cum vrem noi și avem nevoie de încurajări.

Umorul încurajează. S-a demonstrat, de altfel, că umorul este una dintre cele mai stimulatoare unelte de care ne putem folosi pentru a-i învăța pe alții. Un studiu făcut de San Diego State (*Family Concern,* august 1984) arată că umorul îi ajută pe elevi să aibă rezultate mai bune la lucrări. Patru grupe de elevi care studiau psihologia au avut

de ales între un curs serios și unul amuzant. Imediat după primul curs, cele patru grupe au rezolvat la fel de bine testul. Dar la un nou test, efectuat șase săptămîni mai tîrziu, cei care au mers la cursurile amuzante au demonstrat că și-au amintit mai bine ideile.

Așa cum am remarcat mai înainte, discutînd despre calitățile pozitive ale celor care reușesc în viață (subiect tratat în capitolul 3), umorul a fost una dintre calitățile menționate în cazul tuturor sondajelor pe care le-am făcut. În vremurile noastre, prea e totul înnegurat. Prea mulți trec prin viață de parcă ei ar fi cei care au organizat călătoria cu *Titanicul* și se comportă ca și cum cineva le-ar fi mîncat *toată* glazura de pe tort. Ajutați-vă copilul să-și dezvolte simțul umorului.

Crearea unui mediu plin de afecțiune

Un alt pas important în dezvoltarea calităților care conduc la reușită este crearea unui mediu de dezvoltare în care copiii să se simtă bine și integrați. Puteți face asta ajutîndu-i pe copii să-și înceapă și să-și încheie ziua cu iubire și optimism. Contează foarte mult cum îi treziți pe micuți. Dacă o faceți mustrîndu-i: „E timpul să te scoli, să nu-ți mai spun încă o dată" — nici un copil din lume nu va aștepta cu nerăbdare ziua respectivă.

Am avut privilegiul să fiu martorul uneia dintre cele mai frumoase imagini, și anume am văzut-o pe fata mea trezind-o pe Suzanne Elizabeth, cea mai mică nepoțică a noastră. Mai întîi, se duce lîngă patul lui Elizabeth și o privește cîteva secunde. După care, o mîngîie ușor pe frunte și se apleacă s-o sărute dulce, trezind-o ușor. Pe măsură ce Elizabeth se trezește, invariabil se întinde și atunci deschide ochișorii. Desfătarea de a vedea lumina zilei constă în plăcerea de a privi.

În fiecare clipă, fiica mea Suzanne îi vorbește blînd și cu iubire lui Elizabeth, care revine încet în lumea celor treji.

Astfel, trezitul devine o experiență plăcută, și nu una dezagreabilă.

Bănuiesc că toți părinții încep așa cu copiii lor și nu înțeleg de ce la un moment dat își schimbă stilul. Socotesc că independent de vîrstă — sugar, pînă la trei ani, pînă la cinci sau cincisprezece ani — copilul are nevoie să fie întîmpinat în mod plăcut în noua zi, dar și să se despartă de ziua respectivă într-un mod similar.

Cînd copilul se face mai mare, părinții atenți vor face o modificare în acest sistem, și anume vor bate ușor la ușă înainte de a intra în cameră să-l trezească. Dacă e deja treaz, nu va fi surprins într-o situație jenantă, adică gol pușcă atunci cînd intră mama sau tata. Acest lucru este extrem de important, mai ales cînd mama își trezește fiul sau tatăl își trezește fiica.

„Iată un învingător"

Ultima sugestie pe care aș vrea s-o rețineți este importanța aprobării faptelor copiilor cu niște cuvinte frumoase. Nici nu vă dați seama cît de importante sînt cîteva vorbe sincere și ce impact pot avea ele asupra vieții. Într-o călătorie recentă, am cunoscut un puști frumușel, cu un zîmbet molipsitor, pe care parcă scria „învingător". El venise la unul dintre seminarii cu părinții săi pe Coasta de Vest și se simțea foarte bine6i. Cum tocmai aveam un moment liber, părinții mi l-au prezentat și am procedat ca de fiecare dată în asemenea situații. M-am aplecat, l-am privit în ochi și i-am pus o întrebare care a dus la un schimb de replici rapid, dar incitant. Zig: „Fiule, știi ce sînt eu în stare să fac?" Tînărul: „Nu." Zig: „Am un talent cu totul special și pot face ceea ce majoritatea nu pot. Ai idee despre ce e vorba?" Tînărul (uluit, dar categoric foarte interesat): „Nu." Zig: „Eu identific pe loc un învingător și niciodată nu dau greș." Tînărul: „Serios? Chiar puteți?" Zig: „Da. Și tu, fără îndoială, ești un învingător."

Întregul schimb de replici nu a durat mai mult de un minut. Dar tînărul și părinții săi radiau de fericire. Cîteva zile mai tîrziu, am primit o scrisoare foarte frumoasă de la mama lui, lucru care m-a convins că ar trebui să folosesc acest sistem *de fiecare dată* cînd petrec cîteva momente cu un tînăr. (Cum v-ați dat probabil seama deja, eu cred că *toți* copiii sînt născuți învingători. Din nefericire, mulți au fost condiționați să piardă.)

Acest băiețel fusese grav molestat în fragedă copilărie și avusese cîteva fracturi pînă la doi ani, ca să nu mai vorbim de suferințele emoționale și psihologice. La trei ani, totuși, a fost înfiat și iubirea miraculoasă a noilor părinți a făcut minuni. Mama lui îmi mulțumea că am mai adăugat o treaptă la scara încurajărilor pe care continuă să urce fiul ei pînă va ajunge în vîrf. Ea mi-a spus că scurta întîlnire a fost extrem de semnificativă pentru fiul ei și că niciodată ea și soțul ei nu-l vor lăsa să uite nici măcar pentru o clipă că, realmente, este un *învingător*.

Mesajul: pentru a face din copiii dvs. niște învingători, trebuie să le reamintiți cît mai des că *sînt* învingători.

Copilul trebuie să știe că el este deosebit

Această idee este extrem de importantă. Richard Green, un foarte dinamic om de afaceri din Dallas, și-a abordat cei doi copii într-un mod extrem de eficient și mai ales unic. Amîndoi erau înfiați, așa încît familia Green sărbătorea două aniversări — prima — chiar data nașterii, și cealaltă — data înfierii. Asta le dădea de înțeles lui Creed și Brooke că sînt ieșiți din comun și că înfierea este un element suplimentar pozitiv al părerii lor bune despre sine.

Creed, care are șase ani, și Brooke, care are trei, s-au mai bucurat și de un alt tratament special. Cînd Creed avea patru ani, familia Green a hotărît să existe săptămînal o seară specială pentru el. Dacă era „cuminte" în săptămîna respectivă, copilul cîștiga dreptul de a face tot ce voia, în anumite limite, în această seară specială. Unul dintre lucrurile pe care și-a dorit să le facă într-o săptămînă a fost să meargă la un magazin cu reduceri și să se uite la peștii din acvariu. În acea vineri seara, familia Green a mers la magazin, i-a luat lui Creed un scăunel și l-a așezat printre acvarii. Vreme de o oră a stat acolo într-o încîntare absolută, uitîndu-se cum înoată peștii în toate direcțiile.

Nu numai că s-a bucurat enorm de fiecare clipă, dar mama și tatăl său i-au comunicat, practic, faptul că este unic și cît de mult îl iubesc. Sînt convins că pe măsură ce se uita la pești și la alte forme de viață din acvariu, la plante sau la pietre, pur și simplu absorbea frumusețile și minunile lăsate de Dumnezeu în natură. Evident că nu-i costase nimic, în afară de benzina necesară pentru a ajunge cu mașina pînă la magazin.

Din cînd în cînd, în ocazii cu totul excepționale, dl. Green îl lua cu el la birou pe Creed, îl îmbrăca la costum, avea grijă ca pantofiorii să fie foarte lustruiți și părul bine pieptănat. Pe o perioadă scurtă de timp, îl ducea pe Creed și îl prezenta angajaților săi. Îl învățase cum să dea mîna și cum să răspundă politicos fiecăruia. Astfel se stabilea o relație importantă între tată și fiu, iar faptul că trebuia să se îmbrace elegant era o nouă modalitate de a-l face să aibă o părere și mai bună despre sine. Mergînd cu tatăl lui și observînd calitatea de director a acestuia, obiectivele manageriale se transformau în mintea lui Creed în dorința ca într-o bună zi să ajungă și el la fel. Costul — tot zero. Richard Green forma un învingător.

Închei acest capitol cu un exemplu povestit de prietenii mei Jerry și Jo Bacon, care locuiesc în Charleston, Carolina de Sud. Acum cîțiva ani, ei s-au confruntat cu o situație interesantă legată de frumoasa lor fiică Beth, care este într-adevăr genul de mică „Miss America". Ea este entuziastă, motivată, politicoasă, de încredere, plăcută, iubitoare, îndrăzneață — tot ce trebuie. Din fire e veselă de cum se trezește și pînă merge seara la culcare.

Acum cîțiva ani, Jerry și Jo i-au dăruit de Crăciun lui Beth un radio cu ceas, care s-o trezească în fiecare dimi-

neață. Nu și-au dat seama, dar au fixat radioul pe un post cu muzică rock. În fiecare dimineață, cînd se trezea, asculta cinci minute de știri despre ce s-a petrecut în ziua și noaptea precedente. După care urma muzică rock.

Schimbarea era foarte subtilă, aproape neobservabilă, dar după două sau trei luni Beth a devenit tot mai irascibilă și morocănoasă în mai multe privințe. Nu mai rîdea la fel de mult, se plîngea tot timpul, nu mai era la fel de iubitoare și afectuoasă; pe scurt, devenise altă fată. Jo și Jerry au observat schimbările și s-au gîndit foarte atent la ce se întîmplase. Dintr-una într-alta, și-au dat seama că modificările interveniseră după Crăciun, așadar, după radioul cu ceas. Soluția era extrem de simplă. Au scos ceasul din camera lui Beth (da, evident că ea s-a opus și în acest caz, dar niște părinți responsabili și iubitori fac *ce-i mai bine* pentru copil *și* pentru familie). În fiecare dimineață, unul dintre ei mergea și o trezea cu îmbrățișări și sărutări, cu urări vesele pentru noua zi. Evident că vă dați seama de deznodămîntul poveștii, altfel n-ați mai citi cartea asta — și normal că aveți dreptate. După numai cîteva săptămîni, a redevenit fericită, iubitoare, entuziastă, așa cum fusese dintotdeauna. Schimbați informația și veți schimba rezultatul.

Copiii trăiesc ceea ce învață

de Dorothy Law Nolte

Dacă un copil trăiește într-o atmosferă critică,
Învață să condamne pe toată lumea.
Dacă un copil trăiește într-o atmosferă ostilă,
Învață să fie violent.
Dacă un copil trăiește într-un mediu ridicol,
Învață să fie timid.
Dacă un copil trăiește în rușine,
Învață să se simtă vinovat.
Dacă un copil trăiește într-un mediu stimulativ,
Învață să fie încrezător.
Dacă un copil trăiește în laude,
Învață să aprecieze.

Dacă un copil trăiește într-un spirit de corectitudine,
Învață să fie drept.
Dacă un copil trăiește în siguranță,
Învață să aibă încredere.
Dacă un copil trăiește în încurajări,
Învață să aibă încredere în el.
Dacă un copil trăiește în acceptare și prietenie,
Învață să iubească lumea.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Cînd este prea devreme pentru a începe procesul de educare a copiilor dvs.?
2. Copilul trebuie să respecte niște reguli. Încercați să vă imaginați un copil care trăiește fără nici un fel de reguli.
3. În ce fel pot fi stabilite niște limite consecvente astfel încît întreaga viață de familie să beneficieze de pe urma respectării acestora de către copil?
4. Cunoașteți pe cineva care și-a educat copiii acasă sau o face în prezent? Dacă da, ați întrebat cum a fost? Este oare ceva care ar trebui să vă preocupe?
5. Zig spune că primii ani sînt decisivi. Puteți să completați acest citat, „Dacă nu veți prelua controlul..."?
6. Care sînt „vîrstele" prin care trec copiii conform teoriei lui John Drescher? Care este caracteristica majoră a fiecărei vîrste în parte?

Copilul tridimensional

Nici un părinte responsabil nu se va gîndi vreodată să-i refuze copilului privilegiul de a primi o educație școlară. Dacă acest copil trăiește într-un mediu unde nu există nici un fel de școală și nu-și va putea dezvolta deloc gîndirea, va avea, categoric, un mare handicap. Evident însă că majoritatea părinților știu asta și fac toate eforturile necesare pentru a le oferi copiilor posibilitatea de a învăța și a se dezvolta. De fapt, toate statele au legi care presupun obligativitatea învățămîntului.

De asemenea, toată lumea va fi de acord cu faptul că nevoile noastre fizice trebuie și ele satisfăcute. Astăzi, părinții care nu le asigură copiilor necesarul de hrană, adăpost și îmbrăcăminte sînt pedepsiți de lege. Și din nou, orice părinte responsabil și iubitor nu-și va lăsa niciodată copilul să moară de foame și nici nu-i va impune un regim la limita supraviețuirii, care să nu-i permită dezvoltarea și o activitate sănătoasă.

Libertatea religiei sau libertatea față de religie?

Deși nu este tot atît de vizibilă și nici la fel de ușor de măsurat ca nevoile fizice și mentale, nevoia unui copil de a-i fi fundamentate valorile spirituale este de o importanță capitală. Dacă părinții doresc cu adevărat să formeze niște copii reușiți, ei nu trebuie să neglijeze autoritar sau categoric nevoile spirituale ale copilului lor tridimensional. Unii părinți își susțin punctele de vedere și declară că nu

doresc să-și impună „valorile religioase" în fața copilului, așa încît nu-l duc la biserică și nici nu-l îndeamnă să citească Biblia. Ei spun că vor să aștepte pînă ce copilul este destul de mare ca să aleagă singur. Oricum am lua-o, aceasta este o eschivare, și încă una dintre cele mai rele.

Credința este reacția față de voia Domnului.

Oare acest gen de părinți ar putea avea încredere în judecata copilului lor de șase sau opt ani atunci cînd e vorba de alegerea unui regim, a orei de culcare sau a hainelor pe care să le cumpere sau a ce să poarte în iernile geroase? Eu nu-mi pot imagina că un părinte poate lăsa un copilaș cu o pregătire morală și spirituală aflată încă la început să aleagă într-o chestiune atît de importantă „atunci cînd o fi destul de mare".

Ajungînd la această vîrstă, copilul deja a făcut niște alegeri în care a fost influențat direct sau indirect *de către părinte*. Un părinte care aplică acest raționament, de fapt, declară sus și tare că, religia și credința în Dumnezeu nefăcînd parte din viața sa, probabil că ele nu sînt destul de importante.

Această concluzie este clară pentru că, de obicei, copilul are impresia că părintele nu poate greși; practic, părintele devine imaginea „Dumnezeului" copilului. Mulți psihologi sînt de acord că un părinte abuziv, mai ales un tată, va crea probleme ce vor urmări pentru totdeauna viața copilului, mai ales la nivel religios. Copilul, în felul său, va face următorul raționament: atîta vreme cît tatăl său lumesc este necugetat, violent, crud, neiubitor și neafectuos, nu există nici o dovadă că Tatăl său ceresc ar putea fi altfel.

Îi învățăm prin faptul că nu îi învățăm

Avocatul de drept constituțional William Ball spune că atunci cînd îl excludem pe Dumnezeu din școli, stabilim un anumit tipar de gîndire. El susține că motivul cel mai

important pentru care Dumnezeu trebuie să fie prezent în școli este tocmai acela că un copil își petrece mare parte din viață la școală, adică între pereții școlii.

Copilului i se spune că acolo este educat. Dacă religia nu este prezentă, dacă este îndepărtată din întregul proces, copilul o va socoti inevitabil ca neimportantă. Ea nu mai este parte din mediul de învățămînt moral și intelectual. Aceasta este o lecție decisivă. Prin omiterea religiei, copiii sînt învățați indirect că religia este neesențială.

Acesta este unul dintre motivele pentru care cred că e nevoie de rugăciuni în școli. Între timp, ele au reintrat în uz în unele școli. Nu demult, am văzut un anunț în biroul unui director: „În cazul unui atac nuclear, al unui incendiu sau al unui cutremur, interzicerea rugăciunilor este temporar anulată."

Civilizațiile vechi chineză, egipteană, grecească și romană, toate recunoșteau că omul este o ființă tridimensională. Aspectul spiritual al omului este cel mai important, dar și cel mai neglijat. Socotesc că situația spirituală a copilului influențează decisiv ceea ce va deveni. Din sufletul omului pornesc atitudinile sale și acestea sînt cele care determină altitudinea vieții sale, și nu aptitudinile. Într-o analiză finală, profunzimea sa spirituală determină măreția reușitei sale.

Nevoia de echilibru

Trebuie să dovedim echilibru în tot ce ni se întîmplă în viață. Putem exagera în toate, dar problema vremurilor noastre este că am minimalizat implicarea noastră religioasă. Chiar am ignorat-o. Așa cum arată un studiu recent, doar patruzeci la sută dintre membrii comunităților religioase merg săptămînal la serviciile religioase, ceea ce înseamnă o scădere cu patruzeci și nouă la sută comparativ cu ceea ce se întîmpla în 1958 (din revista *U.S. News & World Report*, 30 aprilie 1984). Ceea ce lipsește echilibrului spiritual al unei societăți, ceea ce de fapt căutăm și nu

găsim este satisfacția la nivel exclusiv intelectual-mental și senzual-fizic în viață. Ceva este dezechilibrat.

Există o cale de a avea dreptate — nu neapărat absolută —, dar de a avea „dreptate" în sensul că „echilibrul" trebuie să fie mental, fizic și spiritual. Așa cum o persoană care dorește să aibă o minte ascuțită participă la seminarii și cursuri de specialitate și citește ziare din domeniul respectiv, tot așa cum o persoană care dorește să aibă o formă fizică bună face sport în mod regulat, ei bine, tot așa o persoană care dorește să trăiască zilnic la potențial maxim caută continuu o reînnoire spirituală.

În acest capitol, mă voi concentra asupra aspectelor fizice și spirituale ale formării unui copil pozitiv, avînd în vedere că dedic mare parte din restul acestei cărți importanței informațiilor mentale pozitive. Și acum, să ne aplecăm serios asupra fizicului.

Sănătatea fizică în progresul mental și social

Un articol apărut în *Kansas City Times* și semnat de dr. Gabe Mirkin subliniază importanța condiției noastre fizice. El îl folosește ca exemplu pe Jamie de doisprezece ani. Deși este un copil strălucit, Jamie nu s-a descurcat prea bine la școală anul trecut. Era ușor supraponderal și tonusul său muscular era sub nivelul normal. Jamie era neliniștit și incapabil să stea potolit prea multă vreme. Nu făcea altceva decît să se uite la televizor sau să meargă la cinema și nu practica nici un fel de sport. Peste vară, dr. Mirkin l-a pus pe Jamie să urmeze un program sportiv, ales chiar de Jamie.

Dr. Mirkin a subliniat faptul că mulți copii sînt ca Jamie și nu fac destul sport, chiar dacă de obicei socotim copilăria drept o perioadă de activitate intensă. *„Cînd nu ești într-o bună formă fizică, cel mai adesea obții rezultate școlare sub așteptări și de aceea i-am recomandat lui Jamie să facă sport.* Rezultatele au fost foarte bune. Jamie se descurcă mult

mai bine. Acum este membru într-o echipă de fotbal și merge bine și cu școala."

Dr. Mirkin spune că mai multe studii au arătat că lipsa unei bune forme fizice este o trăsătură caracteristică multor elevi care nu învață bine. Optzeci și trei la sută dintre cei respinși la Universitatea Syracuse nu au trecut de testul fizic nici măcar cu notă minimă. Majoritatea celor care nu au reușit să termine Academia Militară Americană West Point aveau cele mai mici note la educație fizică.

Primele studii făcute de A.H. Ismail, profesor de educație fizică la Universitatea Purdue, au arătat că „persoanele cu o bună condiție fizică au înclinații intelectuale mai serioase, sînt mai echilibrate emoțional, mai complexe, mai încrezătoare în sine, mai amabile și mai destinse."

„Tocmai păstrarea formei fizice întărește aceste atribute ale personalității", spune cercetătorul de la Purdue. „Sportul nu numai că te ajută să ai o condiție fizică mai bună, dar poate și să ascută capacitatea de analiză a informațiilor a unei persoane, sporind, în consecință, capacitatea de învățare." Ismail spune: „O persoană rebelă, instabilă emoțional, încordată și agresivă își poate schimba personalitatea printr-un program de educație fizică pe termen lung. Un asemenea program nu numai că o face pe persoana respectivă să se simtă mai sănătoasă, dar o și calmează, o domolește, îi dă mai multă încredere, făcînd-o mai amabilă și mai destinsă."

Sport și regim alimentar pentru agilitate mentală

„Știm că persoanele cu o bună condiție fizică și care fac permanent sport devin mai ordonate și mai organizate în capacitatea lor de rezolvare a diverselor probleme și-și îmbunătățesc capacitatea verbală și logică." Ismail citează rezultatele cercetărilor făcute la mai multe universități, inclusiv la Purdue. În propriul său studiu, 60 de bărbați — între douăzeci și cinci și șaizeci și cinci de ani — au fost supuși unui test psihologic înainte și după ce au terminat un program de educație fizică de patru luni. „Subiecții care avuseseră probleme de echilibru emoțional înainte să înceapă acest program fizic au făcut progrese remarcabile la testele finale, de după încheierea programului", declară Ismail.

Legătura dintre condiția fizică și realizările intelectuale ar putea consta în faptul că tinerii care fac sport au o părere mai bună despre ei. Încrederea în sine, se spune în teorie, se reflectă și în obiceiurile de studiu.

Vă asigur — din proprie experiență — că o persoană care face jogging cu entuziasm profită prin intermediul sportului de avantaje mentale clare și, eventual, chiar și psihice. Din punct de vedere științific, dr. Kenneth Cooper spune că atunci cînd faci sport, activezi hipofiza, care creează endorfine, acestea fiind de două sute de ori mai puternice decît morfinele. În consecință, în următoarea oră sau în următoarele trei ore nivelul energiei dvs. este mai mare, iar creativitatea este maximă. Nivelul crescînd de energie combinat cu vioiciunea mentală ajută în mod sigur intelectul.

Una dintre zonele cele mai critice din viața copilului o reprezintă înfățișarea sa fizică. Mult prea adesea aceasta are legătură cu ceea ce mănîncă și bea copilul. Există multe lucruri pe care nu le putem controla, ca, de exemplu, cît de înalți sau de mărunți sîntem, dacă avem sau nu pistrui sau părul roșu. Nu putem modifica în vreun fel faptul că sîntem stîngaci sau dreptaci, dar putem schimba multe lucruri controlîndu-ne regimul alimentar, prin exercițiu fizic și bun-simț.

În mod ideal, copilului n-ar trebui să i se dea niciodată bomboane, băuturi răcoritoare sintetice sau alimente dăunătoare atît de prezente actualmente pe piață. În mod realist însă, ar fi extrem de greu să respectăm un asemenea regim. Faptul că există atîtea dulciuri și că ele sînt acceptate de opinia publică, reclamele, faptul că există în casele prietenilor, la petreceri și practic peste tot, ne determină să constatăm că abstinența ar fi extrem de dificilă în acest

domeniu. Totuși, se pot face multe în legătură cu cantitatea consumată, iar cine vrea într-adevăr să formeze niște copii reușiți va face toate eforturile în această direcție. De exemplu, un adolescent american bea în medie 836 de cutii cu suc în fiecare an (*These Times*, februarie 1984). Asta înseamnă mai mult de două pe zi! Este dincolo de limitele oricărei normalități și este de-a dreptul caraghios. Niște rapoarte recente ale Asociației Americane de Psihologie arată că reducerea cantității de zahăr dă uneori rezultate, cam în 80 la sută din cazuri, scăzînd și delincvența gravă din această țară.

Un sugar dulce și bucălat înseamnă adesea un copil obez

La primul semn potrivit căruia sugarul ar fi supraponderal, părinții trebuie să se adreseze doctorului, care să le explice exact ce trebuie să facă pentru a-i controla greutatea, deoarece cu cît se iau măsuri mai din vreme, cu atît situația e mai ușor de stăpînit. Am văzut părinți care le dădeau sugarilor siropuri cu biberonul astfel încît aceștia se obișnuiesc să dea pe gît băuturi cu foarte mult zahăr, care nu hrănesc, ci doar le măresc greutatea. Temporar, asta ar fi o soluție pentru o mamă foarte ocupată, dar efectele sînt devastatoare în cazul copilului. Gîndiți-vă cît timp pierdut și cîte lacrimi vor urma atunci cînd copilul va deveni supraponderal.

Reducerea zahărului poate avea un impact considerabil asupra problemelor de greutate cu care se confruntă mulți copii. Mi se pare foarte trist să văd atîția băieței și atîtea fetițe care nu pot participa direct la viața activă pentru că niciodată nu sînt invitați la evenimentele sportive sau pur și simplu să se joace cu ceilalți copii, căci, fiind supraponderali, nu sînt la fel de agili ca semenii lor. Obiceiurile pe care copiii le dobîndesc încă de timpuriu le hotărăsc soarta ulterioară: dacă vor fi sau nu supraponderali. Cantitatea de alimente, condițiile în care se mănîn-

că și genul de alimente, toate acestea au, fără îndoială, rolul cel mai important. Există, probabil, mii de reguli care ar putea fi respectate pentru a deține controlul asupra greutății copilului, dar să ne oprim la cele mai simple. Ora mesei, pe cît posibil, trebuie să fie momentul cel mai destins al zilei.

Problemele de familie trebuie discutate altădată. Un „nu" categoric trebuie spus uitatului la televizor sau cititului de reviste, ziare și cărți în timpul mesei. Accentul trebuie pus asupra familiei și mesei. Puteți mînca un prînz copios, dar pentru că ceea ce se întîmplă afară vă distrage atenția, nici măcar nu vă dați seama că mîncați. Rezultatul este că adesea mîncați mai mult decît ar fi cazul.

O etapă dificilă în viața tinerilor este aceea cînd ei sînt suficient de mari ca să-și aleagă singuri alimentele și, deci, se concentrează asupra dulciurilor și a mîncărurilor nesănătoase. Părintele trebuie să pună atunci piciorul în prag și să interzică în mod categoric acest obicei distrugător. În cazul în care copilul se revoltă și nu mai mănîncă nimic, nu vă lăsați impresionați. Pînă a doua zi sau pînă la masa următoare, va redescoperi ce gust bun are mîncarea cu valori nutritive, așa încît nu va muri de foame.

Asta îmi amintește de o poveste foarte nostimă pe care mi-a spus-o tizul meu Judge Ziglar în legătură cu doi bărbați mai în vîrstă care discutau despre cum își hrănesc ei cîinii. Unul dintre ei spunea că îi dă cîinelui lui cea mai bună și mai costisitoare mîncare pentru cîini. Celălalt zicea că-și hrănește cîinele cu gulii. Cel dintîi a replicat spunînd că în nici un caz cîinele lui n-ar mînca gulii. La care al doilea răspunse prompt: „Nici al meu — în primele trei săptămîni".

Copilul dvs. s-ar putea să nu mănînce orice (sau așa să vi se pară) o zi, două. Important este ca nici mama nici tata să nu cedeze dîndu-i copilului sucuri, prăjiturele sau ciocolată, pentru că „n-a mîncat, săracul, nimic toată ziua". Persoanele care țin post negru vă pot confirma că un ase-

menea „regim" ținut din cînd în cînd, o zi, două sau chiar trei, n-ar fi chiar cea mai rea idee pentru nimeni.

O sănătate bună e ceva simplu — dar nu ușor

Pentru foarte mulți americani, micul dejun conține cereale cu mult zahăr și puține fibre. Excelente ar fi niște fructe, pîine prăjită integrală de grîu sau secară, deci cu puține calorii și un pahar mic cu lapte. Adăugați puțin pui sau vițel de la cina precedentă și veți avea un mic dejun ideal pentru copil. Avînd în vedere că viteza cu care mănîncă un copil este mai mică mai ales atunci cînd are mult de mîncat, aveți grijă să aibă suficient timp, să-și înceapă ziua cu treizeci de minute mai devreme.

Toate studiile arată că acei copii care își încep ziua cu un mic dejun zdravăn se descurcă mai bine la școală. În plus, cei care sar peste micul dejun compensează peste zi cu gustări sărate, care pot aduce kilograme în plus și hipertensiune.

Un mic dejun nutritiv dă copiilor ocazia să stea mai mult cu mama și/sau cu tata înainte de a pleca la școală, ceea ce este extrem de important. Aceasta le îngăduie părinților să stabilească jaloanele zilei și să-și încurajeze copiii.

Speranța este puterea care dă încredere oricui să facă un pas și să încerce.

În aceeași măsură, este extrem de importantă răbdarea, iubirea și lipsa comentariilor răuvoitoare. Copilul trebuie să plece de acasă simțindu-se în siguranță și acceptat, altfel el va încerca să se facă acceptat într-un anturaj nedorit de la școală. Cînd se întoarce de la școală, atmosfera fiind mai destinsă, puteți să-i obiectați mult mai eficient că e neglijent, că nu și-a făcut patul sau că nu mănîncă tocmai ce trebuie.

Cea de-a doua masă importantă este cea de seară. În majoritatea căminelor este și cea mai copioasă, deși ar trebui să fie cea mai ușoară. Ca regulă generală, micul dejun ar trebui să-l mănînci ca milionarul, prînzul, ca o persoană cu un buget limitat, iar cina, ca un proaspăt șomer. Masa de seară trebuie luată cît mai devreme, eventual, înainte de ora 18.00.

Soluția este bunul-simț

Este important ca părinții să înțeleagă că este neînțelept să îndopi copilul cu tot felul de mîncăruri, să-l obligi să mănînce exagerat și apoi să iei măsuri drastice cînd el are deja patru ani și probleme serioase de greutate. E greșit să operați dintr-o dată o schimbare radicală în obiceiurile alimentare ale copilului în vreme ce mama și tata continuă să mănînce pîine, prăjituri, dulciuri și alte delicatese. Cînd unul dintre membrii familiei este supraponderal și suferă din cauza asta, toți ceilalți trebuie să fie cooperanți și să-l ajute să slăbească. Pisălogeala și comentariile răuvoitoare permanente sînt o soluție total greșită. Încurajările pline de afecțiune și o disciplină severă reprezintă abordarea ideală.

Majoritatea americanilor se învîrt cîte zece minute în jurul centrului comercial, ca să găsească un loc de parcare cît mai apropiat de intrare. Părinții ar trebui să parcheze la o distanță considerabilă de intrare și să meargă pe jos, cu condiția să nu fie o vreme mult prea rea. O plimbare în aerul proaspăt este, fără îndoială, unul dintre lucrurile cele mai plăcute pentru o familie. Nu numai că asta unește familia, dar cu această ocazie se mai ard niște calorii și toată lumea e într-o formă fizică mult mai bună. Un alt exercițiu simplu pentru dvs. și pentru copii este să mergeți pe scări pînă la etajul doi sau trei. O să vă facă bine.

Abordarea cu mîndrie — și grijă

Dar mai presus de toate, există și o altă zonă în care ar trebui să intervină bunul-simț. În cazul în care copilul dvs.

suferă de obezitate majoră pentru că mănîncă prea mult și nu face nici un fel de sport, nu trebuie să vă schimbați instantaneu poziția cu o sută optzeci de grade. În felul acesta, îi veți crea tot felul de resentimente și chiar se va revolta în cazul în care veți lua măsuri drastice.

Un pas simplu și eficient este să scăpați de prezențele nocive din bucătărie — torturi, prăjiturele, înghețată, gogoși și alimentele cu multe calorii. O altă soluție este să gătiți mai realist și mai științific. Începeți prin a elimina sosurile, inclusiv cele pentru friptură, și suplimentele, care adaugă atîtea calorii.

Treceți de la pîinea albă cu unt și brînză la pîinea integrală de grîu, care n-are decît cîteva calorii, spre deosebire de cealaltă, care are o sută sau mai mult. Valoarea nutritivă și reducerea drastică a colesterolului poate influența în bine starea copilului dvs.

Părinți, exemplul pe care îl dați va fi de o importanță unică și capitală în cazul greutății și al obiceiurilor alimentare ale copilului dvs. Robert Dunham scrie în *Los Angeles Times*:

> Cînd părinții mănîncă excesiv, este firesc să presupunem că și copiii lor vor proceda la fel. Sindromul lui mănîncă-tot-ce-ai-în-farfurie și idealul copilului bucălat, supraponderal sînt adînc înrădăcinate în societatea noastră. „Așa sînt sugarii. O să-i treacă" este o exprimare extrem de des întîlnită. Problema este că, după toate probabilitățile, lucrurile nu stau chiar așa. Faptul că are probleme glandulare nu este altceva decît rezultatul unei alimentații excesive sau nesănătoase.

S-a demonstrat că, în general, copiii obezi sînt respinși de semenii lor. Încă de la grădiniță încep să fie necăjiți, spunîndu-li-se „umflaților", lucrurile agravîndu-se în gimnaziu și mai apoi în liceu. *Copiii grași sînt tachinați din cauză că sînt supraponderali*. Fiind supraponderali, ei sînt mai puțin activi și nu se pot juca tot atît de mult ca și ceilalți copii. Ca urmare, au mai puțini prieteni. Mulți dintre ei merg singuri acasă, pentru că sînt respinși de tovarășii de joacă și își rezolvă frustrările mîncînd exagerat.

Adevărul este că, de fapt, copiii nu trebuie să piardă foarte multe kilograme. Dacă ei își mențin greutatea timp de doi sau trei ani, practic, scapă de grăsimea excedentară, pentru că între timp cresc în înălțime. Un mare dușman al luptei împotriva kilogramelor este permanenta gustărică, ea devenind chiar mai gravă decît o alimentație excesivă la orele de masă. Dacă într-adevăr copiii au nevoie de cîte o gustare, s-o mănînce la masă, și nu în fața televizorului. De asemenea, gustările să conste în fructe proaspete, fructe uscate, iaurt, morcovi, cereale și sucuri proaspete, și nu în gogoși cu jeleu, lapte cu cacao sau înghețată. Copilul supraponderal trebuie cîntărit cel puțin o dată pe săptămînă.

Efortul în echipă și sportul

Slăbitul este un efort în echipă. În parte, mama poate controla cît mănîncă un copil potrivind porții mai mici, nedîndu-i-o și pe a doua și excluzînd deserturile, cu excepția ocaziilor speciale. Nu uitați, în cazul în care copilul slăbește sau măcar nu mai ia în greutate este vorba de un progres real. Totuși, dacă acel copil slăbește cîte un kilogram, un kilogram și jumătate pe săptămînă pe o perioadă mai lungă, poate fi afectată negativ creșterea în înălțime. Cuvîntul cheie este *moderația*. Experții spun că o jumătate de kilogram pe săptămînă în cazul unui copil obez ar trebui să fie maximul de greutate pierdută.

Nu vă așteptați ca un copil de nouă ani să-și depășească problemele de greutate. Ele trebuie rezolvate cînd este mai mic. Dacă acești copii sînt încă supraponderali și pe la șaptesprezece ani, se prea poate să nu mai revină la o greutate normală pentru o lungă perioadă de timp de aici încolo. Sugarii obezi devin adesea adolescenți obezi, iar adolescenții obezi devin de obicei adulți obezi, aceștia fiind principalii candidați la bolile de inimă, hipertensiune și diabet.

Dr. Ken Cooper, celebru pentru programele sale de gimnastică aerobică, susține că singura cale de a pierde permanent în greutate este o combinație inteligentă între obiceiurile alimentare și un program sportiv rezonabil. Regimurile repetate sau prelungite duc de multe ori la o creștere a greutății dintr-un consum din ce în ce mai mic de alimente. Psihologul Martin Katahan, director al Programului de menținere a greutății, susține că trupul interpretează scăderea majoră a numărului de calorii ca o amenințare a condiției de supraviețuire, drept care metabolismul încetinește pentru a-și conserva energia. Un regim cu 2.000 de calorii pe zi poate fi unul de slăbire, în schimb unul de 1.400 de calorii poate duce la îngrășare. *Sportul, și nu regimul, este cheia unei pierderi susținute în greutate*, sfătuiește Katahan. El recomandă exercițiile fizice pentru a pierde 200 de calorii zilnic, ceea ce înseamnă o plimbare în pas alert de patruzeci și cinci de minute. Chiar numai aceste 200 de calorii pierdute zilnic conduc la o scădere în greutate de zece-cincisprezece kilograme pe an.

Începeți din vreme să modelați spiritul

Dr. James Doxton, psiholog și scriitor, a remarcat că pe la cinci ani copiii „acceptă" să fie călăuziți spiritual și să fie direcționați în privința valorilor. În acest moment al copilăriei lor deveniți-le modele călăuzitoare — respectiv persoanele cele mai importante de la care copilul așteaptă sfaturi în ce privește toate aspectele vieții. Copilul are nevoie mai presus de toate pe lumea asta de un echilibru spiritual, adică de o abordare a credinței în Dumnezeu limpede, consecventă și disciplinată. Este extrem de important să descopere asta încă din primii ani.

Calitățile interioare, spirituale ale omului — substanța spirituală — îi conferă măreție lui și societății. Pe asta s-a construit societatea noastră și încă se bazează pe acest fundament spiritual.

În anii 1830, istoricul francez Alexis de Tocqueville a făcut un tur al Americii. Cînd l-a încheiat, a făcut următoarea observație (și îl parafrazez):

> Am vizitat America și am văzut mare parte din ceea ce oferiți. Am constatat bogăția cîmpiilor și a minelor voastre. V-am văzut măreția industrială, frumusețea rîurilor, izvoarelor și lacurilor și grandoarea munților. Am observat abundența de păduri și clima minunată cu care sînteți binecuvîntați.
> Dar în nici unul dintre toate aceste lucruri nu am descoperit în ce constă măreția Americii. Asta aveam să descopăr doar cînd am intrat în bisericile voastre și am înțeles de ce sînteți atît de binecuvîntați. America este măreață pentru că America este bună. Și atîta vreme cît va fi bună, va fi și măreață. Și dacă vreodată va înceta să mai fie bună, va înceta și să mai fie măreață.

În cartea sa *Pathfinders* (*Deschizătorii de drumuri*), Gail Sheehy își descrie studiul în care a încercat să determine ce-i caracterizează pe cei care sînt foarte mulțumiți de sine și de viața lor. Ea a descoperit un lucru, și anume că *în toate grupurile sondate cei mai mulțumiți s-au dovedit a fi și cei mai credincioși*. O altă descoperire a sa o reprezintă rolul extrem de important al implicării trup și suflet în modelarea vieții. Rezultatele erau mai mult decît grăitoare în cazul celor mulțumiți de sine. Cu cît cineva părea că se simte mai bine în pielea lui, cu atît se vedea că are și un scop spiritual. Diferența este atît de mare, încît ar trebui să numim filozofia extrem de des întîlnită caracterizată de sloganul „caută să fii numărul unu" ca fiind un fel de sinucidere colectivă.

Într-o conferință ținută la Indianapolis, dr. Anthony Campolo, un binecunoscut profesor de sociologie de la Eastern College din Pennsylvania, a avut multe de spus despre preocuparea actuală a psihologiei privind influența trecutului asupra evoluției personalității. Bazîndu-se pe experiența sa de psihanalist și pe schimbările pe care le-a constatat în viețile altora, dr. Campolo a ajuns în final la o altă concluzie.

El a declarat:

> *Lucrul pentru care sînteți dispus să vă zbateți vă va schimba, transformîndu-vă în alt om.* Să mă repet. Nu trecutul, ci viitorul vă condiționează, pentru că *lucrul căruia vă dedicați trup și suflet*

determină ceea ce sînteți — mai mult decît orice altceva din ceea ce vi s-a întîmplat ieri sau alaltăieri. De aceea vă pun o întrebare foarte simplă: Care vă sînt prioritățile? Încotro vă îndreptați? Ce vreți să deveniți? Dacă îmi veți arăta pe cineva care încă nu s-a hotărît, am să vă demonstrez la rîndul meu că acel cineva nu are identitate, nu are personalitate, nu are nici o direcție fermă.

Permanent întîlnesc persoane care spun: „Problema majoră a tineretului contemporan este că trece printr-o criză de identitate." Știți de ce trec printr-o criză de identitate? Pentru că nu se implică.

Nu vreau să spun prin asta că mergînd la o casă de rugăciuni veți intra într-o relație specială cu Creatorul cerului și al pămîntului. Spun doar că viața dvs. și drumul spiritual atît de necesar pentru atingerea potențialului maxim în dorința formării unor copii buni nu pot reuși decît printr-o implicare puternică și o participare permanentă trup și suflet. Cînd mă refer la credință mă refer la aspectul esențial al vieții omului și al „potențialului" său. Viitorul nostru — viitorul dvs. și viitorul copiilor dvs. — depinde de principiile spirituale pe care s-a clădit această țară și pe care se bizuie acum.

Asta este ceea ce dăinuie

Baza vieții spirituale a fost cel mai bine descrisă de Apostolul Pavel. El a notat una dintre cele mai importante dezvăluiri ale lui Dumnezeu: „Și acum rămîn acestea trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea" (*1 Cor.* 13, 13). El spune: „Și acum rămîn", cu alte cuvinte, asta este ceea ce dăinuie; asta este ceea ce rămîne; asta este ceea ce rezistă.

Pietrele nestemate sînt neprețuite pentru că rezistă, pentru că au această calitate de a dăinui, de a rămîne. Nestematele spiritului — credința, nădejdea și dragostea — sînt neprețuite pentru că au calitatea de a dăinui. Aceste trei elemente conferă acele trăsături de caracter care înseamnă rezistență și dăinuire și care în viața omului stau la baza acelei reușite ce poate fi atinsă.

Aceste trei nestemate se referă la o anumită atitudine. *Credința* — este o atitudine. Se referă la încredere, la loialitate. *Nădejdea* — adică speranța este o atitudine. Ea descrie, de fapt, speranța sinceră, încrederea, inspirația și entuziasmul. *Dragostea* — descrie ceea ce durează cel mai mult, cea mai prețioasă atitudine, care este aurul pur al implicării, sacrificiului și sincerității. Toate aceste lucruri la un loc descriu integritatea, esența interioară a unui om cu care oricine ar vrea să pornească la drum.

Credința: principiul unității vieții

Credința este principiul unității vieții — ceea ce dă înțeles vieții, o definește și o direcționează. Credința dă unitate omului și acel „liant" spiritual care face ca viața să rămînă una și ne ține concentrați asupra scopurilor și viitorului. Credința ne face să ne trăim viața. Credința este atitudinea omului rezultată din capacitatea sa de a crede în viitor și de a se strădui pentru mîine.

Am văzut persoane entuziaste, foarte muncitoare, care aparent aveau totul pe lumea asta, dar interior se simțeau încolțite și dezorientate. Erau făcute să cunoască reușita mai ceva ca un astronaut în nava sa spațială, doar că le lipsea combustibilul credinței, care ar fi dat putere ideilor, visurilor și aspirațiilor lor.

Pentru copiii, credința dvs. va fi o lecție vie pe care o vor învăța de la dvs. Exemplul dvs. este factorul decisiv, călăuzirea lor prin viață fiind cel de-al doilea factor important.

Ziua de mîine poate aduce greutăți, mari încercări și nefericire, dar știu că Dumnezeul cerurilor și pămîntului va fi mereu alături și se va găsi o soluție atîta vreme cît voi avea credința că o pot descoperi. Credința este primul pas și este principiul unității, care dă sens încrederii. Credința definește viața și îi dă un scop; inspiră încrederea în ceea ce este posibil; este speranța încrederii. Credința este răspunsul tău dat lui Dumnezeu.

Nădejdea: marele mobilizator

Nădejdea este fructul credinței. Din păcate, cînd lumea vorbește despre nădejde, se referă de obicei la ceva la care nu se așteaptă de fapt. Cînd lumea vorbește despre o idee, o provocare, un scop, adesea veți auzi „Sper", ceea ce de fapt înseamnă „Nici o șansă. Totuși nu vreau să fiu pesimist". Nădejdea biblică este definită ca „speranță și dorință". Speranța ne face să mergem mai departe.

Această nădejde este mai mult decît un aspect al vieții. Este ceva cu efect vindecător. Dr. Viktor Frankl, care i-a studiat pe supraviețuitorii lagărelor naziste de după cel de-al doilea război mondial, a descoperit că aceștia dovedeau o voință extraordinară, o dorință și o nădejde ce le-au caracterizat faptele.

Nădejdea — în credință — este unul dintre cele mai mari daruri pe care le puteți oferi copilului dvs. Această unealtă este esențială în arsenalul său pe drumul reușitei.

Speranța este puterea care dă oricui încredere să mai facă un pas și să încerce! Nădejdea, deși este o relație spirituală cu Dumnezeu, creează entuziasm (*entuziasm* înseamnă, de fapt, „Dumnezeul interior") și încurajează, ceea ce dă energie aspirațiilor, determinînd inspirație. Credința este cea care deschide ușa inspirației, iar nădejdea dă puterea de a atinge aspirația.

Crede — și învață prin puterea exemplului

La patruzeci și cinci de ani, cînd credința a devenit o realitate a vieții mele, existența mea s-a schimbat și s-a îmbogățit. Sănătatea s-a îmbunătățit substanțial — atît cea fizică, precum și cea financiară. Sînt mai fericit, mă simt mai în siguranță și mai împăcat decît am visat vreodată. Relația mea cu soția și cu copiii e mai bună decît oricînd și întotdeauna a fost bună. În sfîrșit, mi-am găsit liniștea sufletească. Chiar cînd aștern aceste cuvinte pe hîrtie nu mă pot abține să nu mă gîndesc la tragedia prin care trece un copil care nu face cunoștință cu Dumnezeu și cu Sfînta

Scriptură. Ce mare nedreptate! Nu așa se poate educa un copil pentru a reuși în viață.

Dacă acceptați aceste valori esențiale cred că trebuie să le susțineți mergînd regulat la o biserică. Trebuie să mergeți ca familie în mod regulat, disciplinat, implicîndu-vă total. Dr. Henry Brandt, un psiholog creștin minunat, are un răspuns la această întrebare: „Credeți că ar trebui să îi puneți pe copii să meargă la biserică?" Dr. Brandt spune că și atunci cînd copiii nu vor să meargă, trebuie totuși să-i luați.

Un părinte: „Și dacă într-adevăr copilul se opune? Dacă pur și simplu nu vrea să meargă?"

Dr. Brandt: „Îl luați pur și simplu. Să vă pun o întrebare: dacă ar fi bolnav copilul și n-ar vrea să meargă la doctor, ce-ați face?"

Un părinte: „Sigur că l-aș duce la doctor."

Dr. Brandt: „De ce-ați face asta?"

Un părinte: „Pentru că e spre binele copilului."

Dr. Brandt: „Trebuie să aplicați același raționament. Este spre binele copilului să-l duceți la biserică — deci îl duceți."

Dacă în casă nu va fi prezentă o atmosferă spirituală, copiii vor considera mersul la biserică doar un aspect ciudat al vieții unora. Ba chiar vor crede că spiritualitatea înseamnă mersul la biserică, o neînțelegere majoră dacă într-adevăr căutați o cale spre o viață pozitivă puternică și eficientă.

Da, copiii pot reuși în viață, își pot găsi o slujbă, își pot întemeia o familie și pot fi respectați chiar și fără să aibă o viață spirituală. Pot trece prin viață foarte bine. Dar sînt convins că e nevoie de o viață spirituală solidă pentru a dezvolta calitățile și potențialul real al copiilor — pentru a le da acea bază tridimensională, pentru a reuși tot ceea ce a vrut Dumnezeu de la ei.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Din cauza actelor dvs. referitoare la religie — sau a lipsei lor —, care este punctul de vedere al copilului dvs. în raport cu Dumnezeu?
2. Condiția fizică și reușita intelectuală sînt strîns legate. Ce puteți face pentru a asigura o condiție fizică sănătoasă copilului dvs.?
3. Zig zice că o sănătate bună e ceva simplu — dar nu ușor. Ce vrea să spună cu asta?
4. De ce este important efortul în echipă în privința dezvoltării fizice și spirituale a copilului?
5. În ce fel diferă educația religioasă pe care le-o faceți copiilor dvs. față de cea pe care ați primit-o de la părinții dvs.? De ce?

CAPITOLUL 7

Pentru un copil, iubirea se silabisește T-I-M-P

Schimbați-l pe **dacă** *prin* **data viitoare**

Conferențiara pe probleme motivaționale și de formare a cadrelor de conducere Sheila Murray Bethel își exprimă un gînd profund astfel: „Niciodată nu am auzit o persoană în vîrstă care, privindu-și viața retroactiv, să declare: «Vai de mine și de mine! Aș fi vrut să stau mai mult la firmă!» sau «Dacă ar fi s-o iau de la capăt, m-aș trezi în fiecare dimineață mai devreme, m-aș duce la firmă și m-aș preocupa mai mult de slujba mea.»"

Privind retroactiv, vă pot spune că soția mea a investit mii de ore în copiii noștri, așa cum și eu am investit un timp considerabil, dar nimic nu mi se pare irosit. Copiii noștri au meritat fiecare clipă în parte. Dacă ar fi să mă întrebați ce am face altfel dacă am lua-o de la început, iată ce aș răspunde: „Aș face *mai multe* din lucrurile pe care le-am făcut, aș petrece mai mult timp cu ei, aș ieși mai mult cu familia și aș face niște vacanțe mai lungi. Aș fi puțin mai categoric, puțin mai exigent și mult mai iubitor și mai înțelegător."

Restul timpului și energiei investite s-au dus pe apa sîmbetei, dar timpul și energia investite în copiii mei își arată acum roadele într-o iubire și într-o satisfacție mai presus de orice imaginație. Acesta este motivul pentru care mă veți auzi adesea spunînd: „Nu e vorba că «plătești un preț», ci că te bucuri de rezultate."

Fără îndoială, cel mai trist cuvînt este *dacă*. Grav este că acest cuvînt ne întoarce undeva în trecut, evident, undeva unde nu mai putem fi. Și totuși, îl folosim foarte des:

„Dacă ar fi s-o iau de la capăt, aș face cutare și cutare lucru"; „Dacă aș fi știut cît este de bolnav sau de bolnavă, mi-aș fi luat liber cu o săptămînă înainte". Da, *dacă* poate fi extrem de trist, un cuvînt cu conotație negativă.

Norocul este că acest *dacă* poate fi schimbat cu *data viitoare*. Iată ce vreau să spun: nu ziceți: „Dacă aș fi știut cît de important este pentru fiul meu, m-aș fi dus la meciul de baschet"; sau „Dacă aș fi știut cît de important era să o conduc pe fetița mea la școală, aș fi făcut un efort în plus." Ca părinte motivat care formează niște copii buni trebuie să spuneți: „Data viitoare cînd o să mai fie cazul voi fi alături de copilul meu, pentru că este vorba de un eveniment important al existenței sale."

Nu este ușor

De la un cap la altul am subliniat un lucru, și anume că formarea copiilor buni nu este un lucru deloc ușor. Ar fi mult mai simplu să putem trece prin viață și să zicem doar atît, „lasă-i să crească", așa cum se pare că fac milioane de părinți. Totuși, după ce am văzut lacrimile nenumăraților părinți distruși, vă spun eu că prețul pentru faptul că nu au investit timp și pentru că nu s-au străduit să educe copii buni este mult prea mare. Timpul-și-energia-investite sînt cel mai mare chilipir atunci cînd este vorba de copiii dvs. Vă veți alege cu dividende pentru tot restul vieții.

Se spune că Fritz Kreisler, celebrul violonist, a fost abordat odată de o admiratoare entuziastă, care i-a strigat: „Dle Kreisler, mi-aș da și viața să pot cînta ca dvs!". „Doamnă", a răspuns el prompt, „eu mi-am dat-o". Eu nu spun că trebuie să vă dați viața pentru a crește un copil bun, dar vă anunț că va trebui să investiți multe ore în acest proces.

Trebuie să înțelegeți însă că există și excepții de la regulă. Am cunoscut și părinți care au făcut tot ce era omenește posibil, iubitori, atenți, preocupați. Au petrecut multă vreme cu copiii lor, le-au inoculat valori morale sănătoase și, totuși, și-au pierdut cel puțin temporar copiii, aceștia căzînd pradă drogurilor, delictelor sau unui stil de viață imoral. Și totuși, șansa unui astfel de accident va scădea foarte mult dacă veți petrece suficient timp cu copilul încă de la începutul vieții sale.

De fapt, ar fi cinstit să vă spun că oricum vă veți petrece acest timp cu copiii, în vreun fel sau altul. Veți petrece mult timp cu ei atunci cînd merg de-a bușilea, cînd îi învățați care sînt valorile și convingerile dvs. sau mai tîrziu în viață, cînd încercați să-i ajutați să iasă din momentele dificile tocmai pentru că altcineva, adică restul lumii, i-a învățat valorile și convingerile sale.

O cantitate de timp prețios

Mă refer la timpul cu adevărat prețios, numai că valoarea lui constă și în cantitate. Nu puteți să stați cu copilul și să-i spuneți: „Bun. Și acum să petrecem împreună zece minute prețioase." Îmi amintesc foarte bine cum într-o duminică seara după ora 9.00, Tom și cu mine, împreună cu bunul său prieten Sam Wing, ieșiserăm să alergăm. Tocmai terminasem și după ce am trecut pe lîngă casa lui Sam și ne-am luat rămas bun de la el, fiul meu mi-a spus: „Tată, hai să ne plimbăm" și ne-am mai plimbat zece minute.

Aceste zece minute au fost poate cele mai de preț din cîte am petrecut vreodată cu fiul meu. Să vă spun drept, am uitat despre ce am vorbit, dar îmi amintesc foarte bine că nicicînd nu ne-am simțit mai apropiați. Poate că aceste zece minute n-ar fi fost atît de importante dacă n-am mai fi petrecut și ceva vreme împreună înainte. Fusesem la școala de duminică și la biserică împreună; luasem masa împreună; petrecusem toată după-amiaza împreună; cinasem împreună; și alergasem împreună. Eram perfect destinși, și comunicam excelent — poate că asta a făcut cele zece minute atît de minunate.

Problema timpului cu adevărat prețios a fost nesocotită ani de zile. După părerea mea, inițial a fost un termen

inventat de „experți" și folosit de mulți părinți, precum și de soți și soții pentru a-și găsi circumstanțe atenuante. Ei justificau lipsa timpului acordat copilului sau partenerului de viață folosind această expresie drept o scuză pentru timpul limitat pe care îl petreceau cu cei dragi.

Timpul prețios petrecut cu familia este extrem de important. De exemplu, poate să fie o vizită planificată la niște prieteni apropiați sau la niște rude. Poate să fie o după-amiază liberă petrecută la grădina zoologică sau la un muzeu ca să aibă și o valoare informațională. Poate să însemne un picnic în familie, cînd toată lumea ajută la pregătirea alimentelor, alege locul și hotărăște ce e de făcut înainte și după masă. Poate fi o mică excursie pînă la un loc istoric din zonă sau o plimbare în parc sau în cartier.

Există totuși, un timp prețios semnificativ, cînd îți lași la o parte toate treburile și petreci o oră cu partenerul sau cu copilul adoptînd o atitudine serioasă: „Și acum să rămînem puțin timp împreună — despre ce ai vrea să discutăm?" Pe de altă parte, dacă urmează un timp pe care să-l petreceți împreună acasă, în vizită sau făcînd un grătar, în general ceva fie plănuit, fie spontan, acesta poate deveni un eveniment plin de miez.

Unul dintre aceste evenimente de la noi din casă se petrece de cîțiva ani în ajun de Crăciun, cînd toate fetele noastre vin cu soții lor și cu nepoții. Stăm împreună seara respectivă și apoi, a doua zi dimineața, sărbătorim Crăciunul cu toții. Este, fără îndoială, unul din cele mai importante momente ale anului.

Primii ani sînt foarte importanți

Una dintre cele mai importante decizii ale unui cuplu este aducerea pe lume a unui copil, prin voia Domnului pe acest pămînt. Avînd în vedere toate problemele cu care ne confruntăm în societate — molestarea copiilor, violență, crime — și toate dificultățile de zi cu zi ale vieții, nu este deloc o hotărîre ce poate fi luată cu ușurință.

Odată ce v-ați decis să faceți un copil, trebuie să vă mai gîndiți și la alte multe lucruri. Cum intenționați să creșteți copilul? Mama intenționează să se mai întoarcă la serviciu, în cazul în care are o slujbă fixă? Vrea să stea acasă șase săptămîni, șase luni, un an sau doi ani? De multe ori, hotărîrea depinde de nevoile financiare, dar totuși aș vrea să fac anumite precizări. Gîndiți-vă la ce e mai bine pentru copil. Să zicem că ați hotărît că e mai bine pentru copil ca mama să rămînă acasă. Asta însă intră în contradicție cu faptul că vă temeți că un singur salariu nu poate face față nevoilor familiei. În acest moment, ar trebui să puneți în balanță mai mulți factori, *asigurîndu-vă* că este spre binele financiar al familiei și pentru binele mamei să muncească în afara casei. Ideal, pentru a începe o asemenea evaluare ar fi o discuție cu alte mame, atît cu cele care lucrează, cît și cu cele care stau acasă.

Multe familii socotesc că dacă muncește un singur membru al familiei pot renunța la una sau la ambele mașini și astfel să facă o economie substanțială. Gîndiți-vă la taxele de parcare, la benzină, la ratele la mașină, la uzura mașinii, la asigurare, la reparații, la impozite, la urgențe, la taxele de drumuri și la toate celelalte cheltuieli referitoare la mașină. Nu treceți cu vederea costurile suplimentare pe care le presupun hăinuțele copilului, scutecele, talcul și alte lucruri necesare. În general onorariile medicale sînt mai mari, în funcție de mediul în care este crescut copilul, în funcție de condițiile meteo în care este transportat copilul la creșă sau modificarea temperaturii ș.a.m.d.

Cel mai trist cuvînt este „dacă".

La aceste cifre se mai adaugă și o sumă considerabilă pentru hainele mamei, pentru spălarea lor și modificările aferente. Totodată, mai intră în calcul și petrecerile care trebuie date la birou cu ocazia unor aniversări, nunți, pensionări, de Crăciun, cadourile pentru nou-născuți, precum

și pentru copilul șefului, și o să vă dați seama că e vorba de ceva dolari serioși. Cînd veți lua în calcul faptul că un al doilea salariu înseamnă un impozit mai mare pe venit la care se adaugă, probabil, necesitatea unei a doua mașini, veți realiza că vă va trebui un venit foarte sănătos pentru a ajunge la standardul dorit. Deci, merită oare?

Trebuie să luați în calcul și faptul că energia mamei care are și serviciu este limitată. Ea nu poate să fie o super-mamă, o superangajată *și* o supersoție. Undeva vor interveni compromisurile, fapt ce va afecta relația cu copilul și cu partenerul de viață. Ca urmare, stilul de viață al copilului va fi și el afectat.

Vor fi nenumărate ocazii în care vă veți opri la cîte un fast-food în drum spre casă pentru că nu e cazul ca soția să mai și gătească după o zi grea de muncă. Costul unei mese suplimentare trebuie să intre și el în bugetul total și nu uitați că va exista și o diferență de valoare nutritivă între masa pregătită acasă și cea de la fast-food.

Mamele cu carieră au cîteva avantaje clare

O familie are clare avantaje financiare atunci cînd mama muncește, cu atît mai mult cînd are o funcție de conducere, dar în majoritatea cazurilor avantajul real este de partea mamelor care stau acasă cu copilul.

Impactul prezenței mamei este clar încă de la bun început. De exemplu, Marshall Klaus și John Kennell de la Facultatea de Medicină din Cleveland, au demonstrat că mamele care pot sta o oră cu sugarii lor imediat după naștere, pe lîngă cele cinci ore din fiecare cele trei zile ce urmează, se comportă altfel decît mamele care nu pot sta la fel de mult cu nou-născuții lor. Mirați de descoperirile lui Klaus și ale lui Kennell, alți cercetători au aprofundat studiul și au descoperit că un *contact crescut dintre mamă și sugarul său sănătos și venit la timp pe lume, mai ales în primele zile și săptămîni de după naștere, este strîns legat de faptul că foarte rar se întîmplă ca acești copii să fie molestați mai tîrziu.*

Contactul crescut are legătură și cu faptul că sugarul respectiv plînge mai puțin, se dezvoltă mai repede, este mai afectuos și mai sigur pe el, toate datorîndu-se mamei.

Tot așa, mama care se întoarce imediat la muncă după ce a născut copilul, ajunge la o separare serioasă de copil și nu mai reușește să stabilească o legătură la fel de solidă cu acesta.

Alte considerații

Autoarea Marion Taylor abordează problema plecînd de la niște întrebări capitale:

1. Oare doar mama este cea care are un rol hotărîtor în echilibrul emoțional al copilului? În creșe accentul se pune pe disciplină. Oare acest gen de disciplină este același cu cel pe care l-ați impune dvs.? Dacă trebuie să munciți, a vă lăsa copilul în grija unei anumite persoane este mai puțin dăunător decît creșa. De asemenea, o slujbă cu jumătate de normă este evident preferabilă pentru mamă.

2. Și atunci, cum rămîne cu mult discutatul timp prețios comparativ cu cantitatea de timp acordată de o mamă copilului ei? Oare copilul hotărăște că are nevoie de mama lui doar în acest timp „prețios" — sîmbăta și duminica, sau seara (cînd aveți o mie de alte lucruri de făcut și sînteți și obosită)? Oare tocmai atunci va face copilul primul pas, va învăța primele cuvinte și noțiuni și chiar atunci va alege, oare, copilul să se îmbolnăvească?

3. Poate oare o mamă hotărî în ce moment al zilei au loc acele „întîmplări din care copilul are de învățat"? („Mamă, cine m-a făcut?"; „De ce se întunecă?"; „De ce a murit bunica? Unde s-a dus?") Oare li se va răspunde la aceste întrebări așa cum ați dori? Va învăța copilul dvs. de la altcineva ce înseamnă nerăbdarea, răzbunarea, neiertarea, egoismul și frustrările? Eu recunosc că un copil poate învăța lucruri bune și de la alții; dar cum vă veți da seama? Eu nu vreau să spun că mamele care stau acasă nu sînt niciodată nervoase sau nedrepte cu copiii lor. Dar *cred* că

răspunsul unei mame conține o informație cu mult mai benefică pentru *mintea asemenea unui burete* a copilului. (Sublinierile aparțin lui Z.Z.)

Este foarte adevărat că valorile morale nu se pot insufla copilului așa cum i-ați da un pahar cu lapte. Ele trebuie învățate de la naștere sau copilul va fi lipsit de ele. Ele nu pot fi învățate în cîteva lecții ușoare. *Ele presupun timp — mult timp* — și nici un profesor din nici o școală de pe lumea asta, oricît de talentat ar fi el, nu poate compensa cei cîțiva ani în care mama și-a neglijat copilul.

Orele de după școală

Pe măsură ce cresc și încep școala, copiii simt nevoia să se destindă sub protecția adulților care le-au fost dintotdeauna refugiu după ce, pe la șase sau șapte seara, se întorc acasă din lupta cu societatea. Conversația decurge mai liber, ies mai ușor la suprafață bucuriile și dezamăgirile. „Nici nu vă puteți da seama cît de părăsit și speriat se simte un copil care se întoarce acasă și se trezește singur, pentru cîteva ore, după o zi de școală", spune John Yunker, director consilier al unei școli de la marginea orașului St. Louis. „Copiii aceștia suferă din cauza lipsa contactului cu adulții și de lipsa sentimentului de siguranță." (*Christianity Today*, 10 august 1984)

Nu se pun doar probleme de ordin intern — singurătatea, plictiseala și teama — ci și unele practice. Unul din șase telefoane primite la Departamentul de Pompieri din New York este legat de un copil lăsat singur acasă. Sondajele au demonstrat că bancheta din spate a mașinilor nu mai este locul ideal pentru intimitatea tinerilor ajunși la vîrsta adolescenței, ci acasă la fată, cînd părinții sînt plecați. Creșterea îngrijorătoare a avorturilor, a sarcinilor la adolescente, a nașterii copiilor ilegitimi și a bolilor venerice sînt o dovadă indiscutabilă că „ocaziile dau idei". Prezența fizică a mamei acasă ar putea preveni niște tragedii

incomensurabile, care se întîmplă atunci cînd adolescenții *și* preadolescenții la pubertate devin activi sexual.

Nici o ființă omenească nu poate face totul pentru toată lumea.

Unul dintre avantajele mamei care are posibilitatea de a sta acasă cu copilul este că poate păstra ordinea și curățenia. O casă ordonată stabilește clar în mintea copilului faptul că trăiește într-o lume ordonată. O casă dezordonată induce ideea că așa este lumea. În același timp, cînd mama stă acasă, micile reparații sau munca în grădină, pot fi făcute de către tată, fără a mai avea alte griji, și poate petrece ceva vreme și cu copilul care va căpăta un sentiment de siguranță știind că mama ține ordinea și tata repară. El poate astfel identifica rolurile ideale pe care le au mama și tata în cămin.

În ciuda nenumăratelor probleme ce apar atunci cînd mamele muncesc, sînt totuși unele care se reîntorc la treabă. Unul dintre motive este că numărul de divorțuri a crescut, ceea ce face ca un singur părinte să se ocupe de copil. În al doilea rînd, în unele case nevoia (?) de două venituri a crescut în ultimii ani, pe măsură ce inflația a măcinat veniturile multor familii, iar guvernul nu s-a preocupat de ea. Cincisprezece la sută dintre americani sînt clasificați în prezent drept „săraci". În al treilea rînd există dorința de a munci. Sînt mame care nu muncesc pentru că trebuie, ci pentru că vor. *Numărul lor a ajuns la 67 la sută*, susține Daniel Yankelovich. (*Christianity Today*, 10 august 1984)

„Înainte, doar femeile de condiție proastă munceau pe bani", continuă el. „În prezent, tocmai cele cu studii, din lumea bună, sînt cele ce muncesc, tot mai mult, în afara căminului." O altă descoperire a acestui sondaj a fost că 66 la sută din subiecți socotesc că „părinții trebuie să fie liberi să-și trăiască viața, chiar dacă asta înseamnă să stea mai puțin cu copiii lor".

Și acum cîteva vești bune

Chiar dacă tendința este clară, a crescut categoric numărul femeilor care preferă să rămînă acasă cu copilul. Ziarista Kate Thomas scria în *Houston Post*, în septembrie 1984, că în vreme ce media angajărilor nu s-a modificat în ultimii cincisprezece ani, apare un nou model de viață, cu implicații largi pentru viitor, fie că este vorba de patron, de un membru al unei familii cu două lefuri sau de un tînăr care își caută de lucru.

Ea a observat că într-adevăr există mai multe mame ca oricînd care muncesc și care au copii sub șase ani. Totuși, în ultimii cinci ani, numărul mamelor cu copii de această vîrstă, care mai muncesc, a scăzut destul de mult. Cifrele oficiale indică faptul că 55 la sută dintre femeile care au născut în 1982 nu s-au mai întors la lucru nici măcar după un întreg an de maternitate.

Există diverse motive pentru această tendință, dar este clar că *idealul de superfemeie nu mai poate fi întîlnit decît pe ecranele televizoarelor*. Femeia care are atîta energie să se trezească dis-de-dimineață și să se ocupe de nevoile familiei repezindu-se apoi la muncă, spetindu-se pentru patronul ei opt ore pe zi și apoi dînd fuga acasă să pregătească cina, să culce copiii și apoi să-și distreze bărbatul este doar rodul imaginației presei. *Nimeni nu poate face totul pentru toată lumea.*

Un alt motiv l-ar putea constitui faptul că toată lumea a înțeles în sfîrșit că slujba de mamă și gospodină este una extrem de importantă și că viitorul țării noastre depinde de felul în care aceasta este dusă la bun sfîrșit. *Datele statistice, copleșitor de convingătoare, sînt în avantajul mamei care stă acasă.* Între altele, în raportul apărut la 27 aprilie 1984 în *Atlanta Journal*, se scotea la iveală faptul că, după părerea Ministerului Învățămîntului, copiii care sînt crescuți de mame care continuă să muncească ajung din ce în ce mai greu în clasele terminale de la liceu.

Alan Ginsberg, director de analiză și planificare la Ministerul Învățămîntului, a descoperit într-un studiu că *acei copii ale căror mame muncesc în afara casei au tendința să învețe mai prost decît cei cu mame casnice.* El a citat un studiu care arată că o mamă care muncește își petrece cu copilul ei doar unsprezece minute pe zi în timpul săptămînii în scopuri educaționale și doar douăzeci și trei de minute pe zi în weekend. Conform acestui studiu, tragic este faptul că tații din aceste familii cu dublu venit nu fac nimic pentru a compensa această stare de lucruri.

Un alt studiu făcut pe 2.400 de elevi de clasa a cincea a scos la iveală faptul că *lucrul care-i supără cel mai tare pe copii este că stau prea puțin cu părinții.*

Dr. Armand Nicholi, psihiatru la Facultatea de Medicină Harvard și medic la Spitalul Municipal din Massachusetts, spune că atunci cînd intervine divorțul, din diverse motive, într-un cămin în care copilul este foarte iubit, el va interpreta despărțirea părinților ca pe o formă de respingere a lui. Aproape invariabil, respingerea duce la o întreagă diversitate de emoții dăunătoare, de la mînia ascunsă la sentimentul de inutilitate. Psihiatrul mai spune că *un stil de viață în care părinții se dedică excesiv muncii îi face pe aceștia la fel de inaccesibili copiilor lor ca și în cazul unui divorț.* De fapt, în asta constă cel mai grav eșec al nostru ca părinți. Studiile multiculturale arată că părinții din Statele Unite petrec mai puțin timp cu copiii lor decît aproape în toate celelalte țări, inclusiv în Rusia.

Nu e de mirare că tot mai mulți copii iau droguri, fac sex, se revoltă și, mult mai tragic, se sinucid — în special pentru că petrec mult prea puțin timp cu părinții lor.

Copiii fără un timp bine canalizat — egal probleme

Avantajul copilului care se dezvoltă într-o familie cu doi părinți este clar și bine documentat. Trebuie să vă reamintesc că acei copii ai căror părinți au divorțat sînt

mai expuși consumului de alcool și droguri, sinuciderii și crimei, deprimării și eșecului școlar. Avînd în vedere că delicte precum crima, violul și jaful comise de copii au crescut de 11 ori, din 1950 pînă în 1979 și că jumătate din jefuitorii arestați în America sînt minori (*Christianity Today*, 18 mai 1984), nevoia de mame cu normă întreagă devine tot mai clară. În ultimii cincisprezece ani arestarea tinerilor care consumă sau fac trafic de droguri a crescut cu 4.600 la sută, iar bolile venerice printre adolescenți reprezintă actualmente o pătrime din numărul tuturor cazurilor.

Cum să vă cunoașteți copiii

Una dintre adevăratele bucurii ale vieții mele a fost dintotdeauna să petrec cît mai mult timp cu copiii. Recunosc că am petrecut mai mult timp cu fiul meu avînd în vedere că programul era mai puțin agitat și că situația familiei era alta atunci cînd a venit el pe lume. Aș putea explica asta prin faptul că el a venit la zece ani după fata cea mică. În loc să avem trei copii relativ mici în casă am avut doar unul, așa încît lucrurile nu mai erau făcute atît de în grabă ca înainte.

Totuși chiar și cu fetele am avut privilegiul să stau destul de mult. Cînd au venit pe lume făceam afaceri cu aparate de bucătărie. Cînd au făcut cam cinci sau șase anișori am început să le iau din cînd în cînd în drumurile mele, mai ales cînd lucram cu managerii din organizația mea.

În timpul acestor lungi călătorii am avut ocazia să stăm mult de vorbă. Scopul era ca ele să îi cunoască pe cei cu care lucra tăticul și să învețe exact ce făcea tăticul pentru a-și cîștiga existența. Totodată, în acest fel ele l-au cunoscut pe tatăl lor ca persoană.

Sigur că soția mea, „Roșcata", își petrecea mai tot timpul cu ele și mă bucur că a putut să le fie alături în copilărie și adolescență. Cred că strînsele legături pe care le-am stabilit amîndoi cu ele în timpul anilor în care s-au format sînt motivul pentru care noi și copiii sîntem o familie atît de unită în prezent. De fapt, fiecare dintre fete, precum și soții lor, au cîte o cheie de la casa noastră și vin și pleacă oricînd vor.

În cazul fiului nostru, care este la facultate, dar se consideră că stă încă „sub același acoperiș cu noi", am stat mai mult timp cu el. Cînd ne-am mutat la Dallas avea doar trei ani și jumătate și am avut ocazia să fim împreună deseori. În spatele casei era o pădure și pînă la de trei ori pe săptămînă mergeam împreună să explorăm izvorul care se găsea acolo. Mergeam întotdeauna în aceeași zonă, practic vedeam același lucru, sfîrșeam sub același stejar unde ne așezam și stăteam de vorbă uneori cinci minute, alteori chiar o oră. Încă își amintește cu drag ziua în care ne plimbam pe lîngă izvor și am văzut o mămică raton cu cei trei puișori. Mesajul principal era ideea că familia este extrem de importantă, aflîndu-se pe primul loc pe lista de priorități, și că nu trebuie amestecată cu o mie și una de alte lucruri plăcute ce le-am putea face.

Care sînt prioritățile dvs.?

Larry și Donna Lynn Poland, într-un articol apărut în revista *Worldwide Challenge*, subliniau faptul ce stă la baza reușitei într-o familie: transformarea familiei într-o prioritate. Din păcate, mult prea mulți părinți se pare că sînt convinși că pot construi o familie din cînd în cînd, în timpul liber.

Prioritățile sînt un lucru extrem de important. Atunci cînd vă veți analiza prioritățile, vă va fi relativ ușor să constatați ce este important în viața dvs., calculînd pur și simplu timpul acordat pentru lucrul respectiv. Părintele care se uită mai multe ore pe zi la televizor dar n-are timp să-și ducă și el copilul la un meci de fotbal este clar că-i comunică acelui copil faptul că uitatul la televizor este o prioritate mai mare decît să petreacă niște timp împreună, să-l urmărească crescînd și dezvoltîndu-se.

Tatăl care petrece zece ore pe săptămînă pe terenul de golf, dar nu are timp să-și scoată familia la cină în oraș,

comunică în mod clar care-i sînt prioritățile și că familia este pe un cu totul alt loc ca importanță. Tatăl care cumpără un echipament sportiv costisitor și are timp să meargă la vînătoare și pescuit, dar nu-și găsește vreme să-și ducă și copiii la școala de duminică și la biserică, pentru că este „singura zi pe care o am și eu pentru mine", transmite în mod clar mesajul că importanța insuflării valorilor spirituale și a respectării lui Dumnezeu nu se află pe un loc prioritar în ierarhizarea sa.

În legătură cu timpul pe care îl acordăm copiilor noștri, Donna Lynn Poland constată că într-o săptămînă a numărat treizeci de ore pe care le-a petrecut ca să își ajute copiii la niște proiecte școlare. Oare ar fi fost mai bine dacă se uita la televizor? Dacă mergea la clubul grădinarilor? Dacă făcea muncă voluntară? Sau dacă își mai lua o slujbă cu o jumătate de normă? Nu. Copiii erau prioritățile sale absolute. Transformarea familiei într-o prioritate absolută va duce invariabil la o mare reușită. Punerea ei pe un loc mediu va duce la succese și eșecuri în egală măsură. Neașezarea ei pe un loc prioritar va duce la eșec, rușine și mînia lui Dumnezeu. Dvs. alegeți.

Larry și Donna Lynn Poland au identificat încă o idee fundamentală: „Planificați-vă construirea caracterului și respectați-vă întru totul planul." Dacă nu țintiți spre nimic, garantat, chiar acolo veți ajunge. Concentrați-vă asupra slăbiciunilor de caracter ale copiilor dvs. Singura cale spre reușită este să concepeți un plan și să-l abordați în mod constructiv, respectîndu-l punct cu punct.

Acelor mame care sînt luate de sus de cîte o persoană total ignorantă sau insensibilă, pentru că au ales să rămînă acasă și să-și crească copiii, îmi place enorm de mult să le spun ceea ce Linda Burton, mamă a doi copii, le spune colegilor de serviciu atunci cînd aceștia îi zic: „E păcat să-și irosească o minte atît de bună stînd acasă" — „Am hotărît că mintea mea este prea bună încît să *nu* stau cu copiii mei acasă; pentru că acolo e nevoie întotdeauna de cele mai bune creiere." Susțin asta și adaug faptul că, într-adevăr, cea mai importantă, solicitantă carieră pentru care este răsplătită o mamă este aceea de a-și crește copiii astfel încît ei să reușească în viață, într-o lume dificilă.

Realist vorbind, această mămică ce își formează copiii pentru ca ei să devină învingători, trebuie, în același timp, să se și pregătească pentru ziua în care ei vor fi crescut sau pentru momentul în care familia s-ar putea destrăma printr-un deces sau un divorț. Ca poliță de asigurare pentru propriul viitor puteți să urmați niște cursuri prin corespondență sau să frecventați un colegiu sau o universitate populară, o seară sau două pe săptămînă.

Petrecîndu-vă serile într-un mediu stimulativ vă păstrați mintea și personalitatea în formă și în contact direct cu lumea adultă. În felul acesta, veți putea conversa mai strălucit și veți fi o mai bună parteneră soțului dvs. păstrîndu-vă și bucuria permanentă ca mamă. (În plus, în felul acesta soțul dvs. va avea ocazia să stea mai mult cu copiii, să-i cunoască mai bine pe măsură ce le îndeplinește solicitările. Chiar s-ar putea să nu vă mai întrebe ce ați făcut toată ziulica după ce va avea și el ocazia să se ocupe serios de copii.)

Pentru realizarea acestui obiectiv, trebuie să stabiliți o disciplină de studiu care presupune un efort zilnic, concentrat — dar, fiind perfect conștientă că, în cazul unei urgențe familiale, programul dvs. este o chestiune de viață și de moarte atunci cînd este vorba de niște cursuri pe care le urmați. Va trebui să înțelegeți că dacă va dura patru ani să terminați un program de trei ani, prioritatea nr. 1 rămîne în continuare aceea de a fi cea mai grozavă mamă și soție. (Dar, să nu folosiți aceasta ca o scuză ca să vă apucați abia „de mîine" de treabă!)

Un compromis palpitant

Față de acele mămici care sînt nevoite să muncească pentru că sînt celibatare sau pentru că venitul soțului pur și simplu nu este suficient pentru nevoile familiei, să știți

că am cel mai mare respect și admirație pentru felul eficient în care majoritatea vă rezolvați aceste multiple răspunderi. De departe, în cele mai multe cazuri este mai bine să munciți și să vă învățați copiii de la început că „nimic nu e pe gratis", că nu trebuie să ajungă să trăiască din ajutorul social și mai ales că nu trebuie să-și imagineze că alții sînt obligați să le asigure existența.

Pentru acele mame care au nevoie de un venit modest dar nu trebuie să lucreze zilnic, soluția ideală ar fi o slujbă cu jumătate de normă sau sezonieră. Într-un articol din revista *American Way* (aprilie 1982), John Grossman subliniază cîteva date interesante. Vreme de mai mulți ani, Compania Rolscreen din Pella, statul Iowa, a avut un asemenea program. El a fost pus pe picioare la cererea lui Joan Waits, care lucrase acolo zece ani și avea nevoie să continue să muncească, dar nu neapărat o normă întreagă. Ea a vorbit cu cei de la companie propunîndu-le să lucreze zilele alternativ cu o altă persoană, la mașina de lipit furnir. Compania a fost de acord și ea a ales-o pe cumnata ei ca pereche. În ultimii patru ani, cele două au alternat cu succes zilele de lucru. Avantajul a fost că ambele au avut ocazia să stea mai mult cu familia, dar și să obțină un venit suplimentar. Iar compania n-a trebuit să plătească nimic în plus. Pentru scurta perioadă pe care o lucra fiecare dintre ele, productivitatea era mai mare. Deci, toată lumea avusese de cîștigat.

Compania Rolscreen are patruzeci și trei de asemenea echipe — treizeci și opt în fabrică și cinci la birouri. Un avantaj suplimentar a fost scăderea drastică a absenteismului. Cum cei care împart aceeași slujbă au alternativ zile libere, își pot programa mersul la doctor sau la dentist, reparațiile în casă, mersul la coafor și alte lucruri ce trebuie rezolvate în timpul liber. De asemenea, prin aceste înțelegeri, dacă unul dintre membrii echipei se îmbolnăvește, celălalt îi ține locul. La Rolscreen, rata absențelor celor cu normă întreagă este de șase sau șapte la sută, pe cînd a celor care lucrează pe echipe este sub cinci la sută.

Mel Petersma, directorul de personal, subliniază că „deși este greu de măsurat, supraveghetorii noștri raportează mai bună productivitate în cazul celor care lucrează pe echipe, pentru că ei sînt mult mai entuziaști și muncesc la întreaga lor capacitate".(Aș vrea să adaug aici că pun pariu că sînt la fel de plini de afecțiune și entuziasm și pentru familiile lor în zilele cînd stau acasă.)

Rezultate similare s-au înregistrat și la Walgreen, la cartierul general al companiei, situat în afara orașului Chicago.

Unele companii în care se lucrează pe echipe susțin că asemenea înțelegeri măresc interesul celor ce doresc să se angajeze, mai ales al femeilor tinere ce au o profesie și se gîndesc la momentul în care își vor întemeia și ele o familie; dar cel mai adesea avantajul acestui sistem este că îi ajută pe patroni să aibă niște angajați cu experiență.

O mamă extrem de recunoscătoare pentru faptul că acest sistem de lucru în echipă există este Nancy Handa, specialist cercetător în politica de personal și care lucrează la Levy Strauss & Company din San Francisco. Pentru ea, reîntoarcerea la o slujbă cu normă întreagă după cinci luni de concediu de maternitate era departe de soluția ideală. „Am constatat că atunci cînd mă aflam la birou eram de fapt cu gîndul acasă și cînd mă găseam acasă eram cu gîndul la birou", spune ea. „Eram veșnic pe fugă... Trebuia să mă scol mai devreme și să-l duc pe Kurtis la bonă. Veșnic întîrziam. Cînd în sfîrșit ajungeam la birou, trebuia să trag adînc aer în piept ca să mă liniștesc. După orele de program aveam de luat copilul, trebuia să-l hrănesc și să-l culc. Apoi, soțul meu și cu mine luam cina, făceam curat în casă și ne pregăteam pentru a doua zi. La sfîrșitul săptămînii eram istovită." (*American Way*, 1982) Muncind doar jumătate din săptămînă, Nancy a scăpat de veșnica tensiune a întîrzierilor și a avut și multe alte avantaje pe deasupra.

Menționez toate aceste activități și posibilități pentru că în unele zone, mai ales în comunitățile mai mici, s-ar putea

să nu fie atîtea slujbe disponibile. În asemenea cazuri, tinerele mame pot merge mai multe odată să ceară de lucru. De exemplu, într-un magazin care vinde cu amănuntul și care, de obicei, este deschis șase zile pe săptămînă, fiecare ar putea lucra trei zile. Sau, din cauza diferențelor de orar între slujbele soților, unul poate lucra dimineața și celălalt după-amiaza. Dacă bărbatul are o slujbă la poliție, la pompieri sau ca șofer de camion, programul soției respective poate fi de trei zile consecutive de lucru, cu trei zile libere, ceea ce va mulțumi pe toată lumea. Cu puțină imaginație, mama nevoită să aducă în bugetul familiei cîțiva dolari în plus își poate găsi o slujbă și să stea încă multe ore cu copiii ei și cu soțul ei fără să fie fizic și psihic istovită.

Atunci cînd familia este prioritatea nr. 1 se ajunge invariabil la reușită.

Se pune însă și problema acelor femei care pur și simplu nu vor să fie mame „casnice". Ele intră în categoria celor care sînt nefericite în afara pieței muncii. Să vă spun cinstit, studiile arată că dacă nu le place să stea acasă cu copiii înseamnă că nu vor fi nici mame eficiente. De fapt, dacă după ce au încercat, constată că sînt tot mai neliniștite, irascibile, mai puțin iubitoare și grijulii cu copiii, probabil că ar fi mai bine să se întoarcă la muncă. Totuși, aceste mame ar putea tot așa de bine să încerce o slujbă cu jumătate de normă și în felul acesta să profite de avantajele ambelor lumi, atît pentru mamă, cît și pentru copil.

Da, categoric, timpul pe care îl petrecem cu copiii noștri este extrem de important. De fapt melodia „Leagănul pisicii"* de Harry Chapin exprimă cel mai frumos această idee. Vă implor să stați un pic și să citiți atent, după care să lăsați cartea pentru o vreme și să meditați asupra mesajului.

Leagănul pisicii

de Harry Chapin

Ieri, a venit pe lume copilul ce-l doream
S-a întîmplat așa cum o visam.
Dar în călătorii eram plecat mereu
Și-a învățat să umble făr' să știu eu
Primele vorbe cînd le-a spus, acasă nu eram,
Și a crescut, și-l auzeam
„Tăticule, ca tine am să fiu cînd mă fac mare,
Tăticule, ca tine am să fiu."

Leagănul pisicii și lingurița de argint cea bună
Băiețelul cel trist și omul de pe lună.
„Cînd vii acasă, tăticule?" „Nu știu,
Dar o să stăm de vorbă, promit, cînd am să viu."

Deunăzi băiețelul a făcut zece anișori
„Mulțumesc tăticule pentru minge, mi-a spus din ochișori";
„Hai să ne jucăm
Hai să mă înveți s-o aruncăm";
I-am spus: „Nu azi, că sînt pe grabă
Și am cam multă treabă".
„În regulă"a grăit,
Și a plecat spășit,
Dar zîmbetul nu l-a părăsit
„Tăticule, ca tine am să fiu cînd mă fac mare,
Tăticule, ca tine am să fiu".

Leagănul pisicii și lingurița de argint cea bună
Băiețelul cel trist și omul de pe lună.
„Cînd vii acasă, tăticule?" „Nu știu,
Dar o să stăm de vorbă, promit, cînd am să viu."

Deunăzi s-a întors de la facultate,
Și recunosc că-i un bărbat și jumătate.
„Fiule, sînt mîndru de tine. Nu poți să stai?"
A dat din cap și mi-a zîmbit, dar vai,
„Aș vrea cheile de la mașină să mi le dai,
Și ne vedem noi mai tîrziu. Ce faci, nu mi le dai?"

Leagănul pisicii și lingurița de argint cea bună
Băiețelul cel trist și omul de pe lună.
„Cînd vii acasă, fiule?" „Nu știu
Dar o să stăm de vorbă, promit, cînd am să viu."

M-am pensionat de mult și băiatul meu a plecat de acasă
L-am sunat deunăzi, într-o după-masă,
I-am spus „Aș vrea să te văd, dacă n-ai alt program."
Mi-a zis „Cu drag, tată, dar am și eu ceva în plan.
Vezi tu, slujba cea nouă ... și copiii au gripă
Dar mi-a făcut plăcere să vorbesc cu tine, în pripă."
Cînd am închis, mi-am dat seama și mi-a fost rușine
Că într-adevăr s-a făcut mare și e exact ca mine.
Băiatul meu cel drag, este la fel ca mine.

Leagănul pisicii și lingurița de argint cea bună
Băiețelul cel trist și omul de pe lună.
„Cînd vii acasă, fiule?" „Nu știu
Dar o să stăm de vorbă, promit, cînd am să viu."

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Schimbînd pe „dacă" prin „data viitoare", completați spațiile libere cu ceea ce aveți intenția să faceți. Dacă n-am făcut… , data viitoare voi...
2. Conform estimărilor dvs., cît de important este pentru un copil foarte mic ca mama să stea acasă cu el? Rezumați opinia lui Zig.
3. Dacă doriți ca familia dvs. să fie prioritatea nr. 1 și dacă asta înseamnă să faceți niște schimbări, care ar fi acestea?
4. Care sînt avantajele mamelor care au o profesie, sau chiar o carieră? Există și dezavantaje?
5. Știți ce înseamnă o slujbă cu jumătate de normă și lucrul în echipă? V-ar fi de folos? Cum?
6. Tată, tare e convingător cîntecul lui Harry Chapin! Ce zici de asta?

CAPITOLUL 8

Formarea copiilor buni este un efort de echipă

Autoritatea părintească

În mare parte, muzica pe care o ascultă copiii noștri se referă la dreptul lor de „a fi liberi" și „de a face ceea ce îi reprezintă". Există însă dovezi clare că, de fapt, copiii își doresc cel mai mult să se simtă în siguranță. Psihologul dr. Martin Cohen spune că sentimentul de siguranță este dat de autoritatea părintească și că pe copii îi înspăimîntă lipsa acesteia. El susține că adesea copilul își forțează tot mai tare părinții pentru a-i determina să fie mai severi.

Ceea ce face de fapt este să-și roage părinții să se comporte ca niște adevărați părinți. Copilul verifică dacă acea putere a lor pe care se bizuie mai există cu adevărat. Din cînd în cînd, doar trage cu ochiul ca să se asigure că nu se înșeală asupra sursei sale de siguranță. Părinți, nu trebuie să-l dezamăgiți —, ci să rămîneți fermi pe poziția de părinți!

Autoritate, conform dicționarului, înseamnă „puterea sau dreptul de a da ordine, de a obliga să fie ascultate, de a trece la fapte sau de a lua decizii finale". Un lucru de care copiii au mare nevoie — și chiar o cer — este dreptul de a ști ce înseamnă disciplina impusă de autoritatea părintească prin care copilul este direcționat pe drumul cel bun.

Atunci cînd avem de-a face cu copiii noștri trebuie să nu uităm că ei *sînt* copii. Un vechi proverb african spune așa: „Toată lumea a fost cîndva tînără, dar nu toată lumea a fost cîndva bătrînă." Una dintre cele mai mari nevoi ale copilului este să aibă niște părinți care să-și înțeleagă poziția autoritară în planul dinamic al unei familii. Părinții

trebuie să fie un exemplu, să conducă, să călăuzească, să direcționeze, să corecteze și să încurajeze.

Uneori, cînd copiii ne fac probleme și refuză să se supună autorității noastre, ne întrebăm ce se întîmplă. Nu uitați că, deși copiii ne încearcă adesea, în adîncul sufletului lor doresc să învingem și să ne păstrăm poziția autoritară pentru ca sentimentul lor de siguranță să fie complet.

Copiii doresc să știe că cineva conduce — ei vor să știe pe cine trebuie să urmeze, cine îi va călăuzi și în fața cui trebuie să dea socoteală. Asta este viața. Este acel ceva care apare la toate nivelele sociale, inclusiv la cel al familiei. Este ceva ce părinții trebuie să-și asume dacă vor să reușească ei înșiși și, drept urmare, să reușească și copiii lor.

Mămicile și tăticii sînt speciali

Recent am văzut un afiș care m-a pus pe gînduri: „Oricine poate fi tată, dar îți trebuie ceva special ca să fii tătic." Așa este. Oricine poate avea un copil, dar îți trebuie ceva special ca să fii cu adevărat mamă.

Cînd veți studia personajele importante pozitive care au lăsat urme în istorie, veți descoperi că adesea se vorbește despre influența pe care a avut-o unul dintre părinți asupra lor. Abraham Lincoln este citat deseori pentru că a spus: „Tot ceea ce sînt îi datorez îngerului meu de mamă." Generalul Douglas McArthur spunea: „Sfînta mea mamă m-a învățat să-l iubesc pe Dumnezeu și țara, iar asta întotdeauna m-a ajutat în momentele grele. Ei îi datorez mulțumiri și o reverență de fiu." Marele predicator G. Campbell Morgan a avut patru fii. Toți au ajuns preoți. La o întîlnire a familiei, un prieten l-a întrebat pe unul dintre fii: „Care dintre Morgani este cel mai mare predicator?" Cu ochii strălucindu-i de încîntare, fiul s-a uitat către tatăl lui și a spus: „Păi, categoric, mama!"

Tot așa există și un vechi proverb care spune: „Un tată face mai mult decît o sută de dascăli." Este adevărat că destinul copiilor stă în mîinile părinților. În acest sens a fi

părinte e un lucru sfînt. Viitorul unor popoare întregi stă în mîinile părinților, pentru că viitorul depinde de copiii noștri și de lumea pe care o vor construi. Cu umilință trebuie să spun că modelul pentru lumea pe care copiii noștri o vor construi și-și vor întemeia viziunea zilei de mîine depinde în mare parte de felul cum ne percep ca părinți și de cum îi creștem încă de pe acum. Ce enormă răspundere!

Personalitatea părinților stă la baza structurii autorității pe care o impune o familie. Această putere poate fi folosită în mod pozitiv pentru a-i convinge pe copii să facă un efort ca să învingă, să reușească, să-și respecte aproapele și să fie oameni cinstiți și integri. Părinții pot alege acest drum sau își pot lăsa copiii să fie influențați de lumea negativă care-i înconjoară.

E nevoie de o muncă de echipă și de un conducător al echipei

Formarea copiilor buni se face cel mai bine printr-un efort de echipă, și cum familia este de fapt o unitate în sine, ea funcționează mult mai eficient ca o echipă. Familiile ai căror membrii se străduiesc împreună pot reuși mai mult decît cele care încearcă totul pe cont propriu. Cînd un proiect aparține întregii familii și obiectivele au fost alese în comun (fie că este vorba de planificarea unei vacanțe a familiei, de un curs pe care urmează să-l faceți, de organizarea unui picnic sau de construirea unei piscine), rezultatele vor fi mai bune. Faptul că toți se străduiesc împreună să ducă la capăt un proiect face ca familia să fie și mai apropiată. Din fericire, lucrînd laolaltă, familia îi ajută pe copii să-și dezvolte talentul de a fi comunicativi și cooperanți, ceea ce le va fi util în mod direct la școală și mai tîrziu în afaceri.

Mai toată lumea e de acord că o echipă trebuie să aibă un căpitan, un conducător, un șef. O echipă de fotbal fără un căpitan al echipei n-ar mai fi o echipă — ar fi un de-

zastru. O firmă fără un președinte al consiliului de administrație sau o armată fără un comandant ar fi inerte și s-ar dezintegra ușor. Aceeași situație există și la nivelul familiei. Familia are nevoie de un conducător deoarece *funcționează* și ea ca o afacere, cu toate că este *mult mai mult* decît o afacere.

La rata estimată a inflației, dacă bărbatul și nevasta cresc doi copii și rămîn împreună pînă la 65 de ani, vor fi investit peste 1 milion de dolari în educarea copiilor și asigurarea tuturor nevoilor lor. Asta cam e o afacere serioasă.

În lumea afacerilor, structura corporațiilor are cel mai adesea la bază un comitet director, un președinte, un vicepreședinte, un trezorier și un secretar; dar, așa cum spunea Președintele Harry Truman, „cineva trebuie să fie creierul". În lumea afacerilor este simplu — este șeful. În familie nu e așa de simplu, dar este la fel de clar *și* la fel de important. Eu cred că președintele comitetului director al unei familii este bărbatul, soțul, tatăl.

Există mai multe motive datorită cărora spun asta, dar unul dintre cele mai semnificative este că așa e organizată și societatea noastră. Asta nu înseamnă că soția respectivă (vicepreședintele companiei) n-ar avea un cuvînt de spus în cazul deciziilor ce afectează întreaga familie. Ea este a doua la cîrmă (*nu* a doua ca importanță), ca să zic așa, și un personaj extrem de important în munca propriu-zisă a familiei ca unitate de sine stătătoare. Orice director executiv care se respectă ține în mod regulat ședințe cu personajul numărul doi în privința deciziilor importante. În plus, este extrem de important ca numărul doi să aibă autoritate absolută în lipsa președintelui.

Cea blîndă și iubitoare

Chiar și organizarea unei parade la care participă doar două mașini poate fi zăpăcită dacă nu se știe cine să o conducă. Gîndindu-vă mereu la această metaforă, veți înțelege ce vreau să spun atunci cînd susțin că, de fapt, copiii au nevoie să înțeleagă că dacă vor fi conduși trebuie să știe de cine sînt conduși și ce înseamnă să se lase conduși.

Autoarea Helen Andelin prezintă un alt factor semnificativ asupra căruia se concentrează atunci cînd subliniază că o conducere masculină se supune legilor psihologiei. Bărbatul are înnăscute calitățile necesare pentru a conduce în sensul că este mai agresiv, mai categoric și mai dominator decît femeia obișnuită. La bărbatul normal, dorința de a conduce este foarte puternică — și va reacționa violent atunci cînd îi este amenințată această poziție. Atunci cînd va fi total lipsit de orice autoritate se va simți castrat.

Autoarea continuă să-și dezvolte ideea spunînd că „o conducere masculină nu înseamnă una dominantă, cu o mînă de fier, bazată pe motivații egoiste. Pentru a reuși în familie, tatăl trebuie să se preocupe de binele material al fiecărui membru în parte, iar hotărîrile și planurile sale să se bazeze pe ceea ce este mai bun pentru toată lumea. El trebuie să studieze atent punctele de vedere și sentimentele celorlalți, mai ales pe cele ale soției sale. După care trebuie să încerce o rezolvare. Atunci cînd există niște neînțelegeri nerezolvate și cînd soția respectivă nu-și poate susține soțul în planurile sale, îi poate măcar susține dreptul de a fi conducător."*

O ierarhizare a conducerii clar definită

Da. O ierarhizare a conducerii clar definită la nivelul căminelor noastre este extrem de importantă, așa cum de altfel ea există în *toate* celelalte afaceri și instituții *de succes*. Uneori am fost întrebat: „Și dacă nevasta e mai deșteaptă decît bărbatul?" Asta nu modifică în nici un fel ierarhizarea conducerii. În familia mea am marele noroc că am o soție care în multe privințe are un fler și o înțelepciune care mie îmi lipsesc. IQ-ul ei este cel puțin la fel de mare

* Din cartea *All About Children* (*Totul despre copii*) de Helen Andelin, Pacific Press, Santa Barbara, California.

ca al meu, iar notele ei la școală erau categoric mai mari decît ale mele. Totuși, atunci cînd avem de luat hotărîri importante în familia noastră, iar Roșcata și cu mine, după o discuție atentă nu am căzut la nici o înțelegere (ceea ce se întîmplă extrem de *rar*), ea se asigură să nu fie împovărată cu luarea unei hotărîri. Evident, fac și o rugăciune pentru a fi călăuzit în orice hotărîre importantă.

Asta are o logică

Îmi amintesc că odată, la Rochester, New York, am ținut o conferință la un mare liceu. După ce m-am adresat publicului, am fost invitat să discut cu liderii liceenilor. Vreo douăzeci dintre cei mai buni elevi au venit pentru o serie de întrebări-și-răspunsuri fulger. A fost o întîlnire interesantă, plină de viață și instructivă.

N-am să-l uit niciodată pe un tînăr care mi-a spus: „Dați impresia că vă bazați mult pe Dumnezeu în viață, în familie și în afaceri. Eu nu cred în Dumnezeu și sînt uluit că puneți un asemenea accent pe credință."

I-am răspuns că unul dintre motivele pentru care o fac este că îmi doresc ca odată cu trecerea timpului, copiii mei să fie cît mai responsabili de actele lor, și asta pentru că îmi dau seama de importanța unei forme de autoritate.

După care el m-a întrebat cît se poate de firesc: „Ce legătură este între asta și Dumnezeu?"

I-am răspuns: „E foarte simplu. Atunci cînd copiii mă văd înclinîndu-mă cu supunere în fața Atotputernicului, ei recunosc instantaneu respectul meu față de autoritate. Și nu este vorba doar de autoritatea lui Dumnezeu, ci și a guvernului, a poliției, a patronului meu, a judecătorilor și a tribunalelor. Cînd copiii mei văd că eu respect autoritatea, ei știu că nu sînt ipocrit atunci cînd insist să-mi respecte autoritatea. Rezultatul evident este că am niște copii mai disciplinați, mai iubitori și mai ascultători."

Tînărul a tăcut o clipă, după care a spus: „Eu tot nu cred în Dumnezeu, dar ceea ce spuneți are, fără îndoială, o logică."

Atunci cînd avem de-a face cu copiii noștri, trebuie să nu uităm că sînt copii.

Practic vorbind, din punct de vedere numeric, familia este o unitate mică, deci este absolut vital ca fiecare membru al ei — inclusiv șeful — să uite ce „funcție" are atunci cînd trebuie muncit serios. Într-o familie formată dintr-un soț, o soție și doi copii mici, dacă soțul respectiv acționează doar ca personajul care trebuie să ia hotărîri, va pierde curînd afecțiunea și respectul soției sale și al copiilor săi. Realist vorbind, dacă *patru* persoane *dau* de lucru într-o casă și doar o mamă cu jumătate de normă *muncește* propriu-zis, se creează o situație imposibilă, în urma căreia cu siguranță vor apare probleme.

O echipă de succes — mama și tata

Soluția problemei este simplă, dar departe de a fi ușoară. Dacă familia va funcționa solidar, *atît* mama cît și tata trebuie să aibă o contribuție care depășește cu mult salariul propriu-zis. De exemplu, tatăl trebuie să se ocupe de copii dacă mama se pricepe mai bine la bucătărie. El îi poate ajuta la lecții, poate sta de vorbă cu ei, în loc să citească ziarul și să se „destindă", în vreme ce o mamă deja obosită pregătește cina. După masă, mama și tatăl pot trebălui împreună la bucătărie. Dacă într-adevăr copiii merg imediat la culcare, atunci mama și tata pot alternativ să se ocupe de bucătărie și de învelitul copiilor în pătuț. La ora de culcare, dacă sînt încă treji copiii, tatăl poate participa la ritualul pregătirilor pentru băgat în pat și învelit.

Ceea ce vreau să subliniez este că pentru a educa niște copii care să aibă un viitor fericit, atunci cînd sînt acasă și mama și tata, amîndoi trebuie să fie implicați în *toate* aspectele educării copiilor. Este *singura* cale prin care mama, tata și copiii vor învinge *cu toții* în viață.

Familia cu un singur părinte

În familiile cu un singur părinte este și mai importantă nevoia de ordine și disciplină. Mama (sau tatăl) care trebuie să se scoale devreme și să pregătească micul dejun al copiilor, să fie gata de lucru și să ducă copiii la creșă sau la o bonă, se află în fața unei zile de muncă extrem de solicitantă, de cel puțin zece ore. La întoarcere, ea trebuie să-și ia copiii în drum spre casă. Apoi să pregătească cina, să aibă grijă de copii, inclusiv să-i pregătească pentru culcare, să le citească povești înainte să adoarmă, să-i distreze și să se păstreze optimistă. Solicitarea este enormă la nivelul resurselor fizice și sentimentale. După părerea mea, singura cale pentru ca un asemenea părinte să supraviețuiască pe termen lung este să adopte un stil de viață de familie riguros și bine organizat, punînd accent pe ordine și disciplină.

Cînd echipa nu funcționează

În familiile în care mama și tata nu funcționează ca o echipă, evident că sînt mult mai multe probleme. De asemenea, este simplu de înțeles de ce se ajunge atunci la un număr tot mai mare de copii neglijați și maltratați. Mai mult, cînd tatăl adoptă adesea rolul de spectator acasă, este la fel de limpede de ce există mai multe mame decît tați care își părăsesc familiile. Pur și simplu se dau bătute și-și părăsesc soții și copiii, scuturîndu-se de orice răspundere. Cît de tragic și cît de nedrept! Cît de mult vor regreta acești părinți faptele lor pentru tot restul vieții! În multe familii destrămate, totul pornește de la lipsa unui efort în echipă. Cred că miile de femei care și-au părăsit familiile au făcut-o din disperarea incapacității de a se adapta la o situație în care soțul ei nu se implica suficient în treburile casnice. Unii părinți vor încerca să uite de familiile pe care le-au părăsit printr-o poveste de dragoste pătimașă și printr-un stil de viață fără griji, dar de scurtă durată, după care n-o vor mai putea face. Dispariția acelor mînuțe și

brațe care se încolăceau în jurul gîtului lor, al strigătelor „Mămico" sau „Tăticule", acele chipuri de copilași care abia merg de-a bușilea și toate bucuriile copilăriei acestora le vor rămîne, totuși, adînc întipărite în minte și nu se vor putea despărți cu adevărat de ele niciodată.

Cu această ocazie, aș vrea să menționez că, din păcate, ca urmare a mișcărilor feministe, tot mai multe femei, în încercarea de a-și obține drepturile, își pierd perspectiva și echilibrul. În anumite cazuri tragice, logica, judecata și iubirea nu mai intră în calcul.

Pentru a evita pînă și ispita gîndului despre destrămarea familiei prin divorț sau părăsire de domiciliu, tatăl trebuie să coboare din turnul său de fildeș, să-și suflece mînecile și să-și facă treaba. Mama și tatăl ca echipă trebuie să-și instruiască și să-și încurajeze copiii, să acționeze spre binele lor (pregătindu-i pentru viitorul lor rol de soți și soții) și spre binele familiei.

Fiecare membru al familiei poate și trebuie să fie învățat și să i se ceară să-și facă datoria. Chiar și un copilaș de patru anișori poate să-și strîngă jucăriile, hainele sau hîrtiile care zac pe jos, astfel încît mama să scape de această grijă și să economisească astfel multă energie. Partea frumoasă este că părintele își învață în felul acesta copilul ce înseamnă disciplina și ascultarea. Acestea sînt două superbe caracteristici care-i pot ajuta pe copii să-și construiască pentru viitor o viață de învingător.

Această abordare îl va ajuta pe copil, care are nevoie să se îmbogățească în toate sensurile, să învețe că înainte de a „primi" ceva de la viață trebuie să și „ofere" ceva. Atunci cînd oferă ceva la nivelul familiei, ca membru al ei, și constată că rezultatele sînt pozitive, el înțelege de ce trebuie să ofere și la școală și, mai tîrziu, și în societate. Această abordare reduce în mare parte posibilitatea de a avea niște copii nereușiți, răsfățați și prost crescuți, care nu se gîndesc decît cum să profite, să încaseze pe degeaba, socotind că trebuie să ia cît mai mult, cît mai pot, independent de repercusiunile asupra celorlalți.

Un alt lucru frumos în privința proiectelor de familie și a răspunderilor pe care le are fiecare dintre membri se referă la faptul că majoritatea dorim — și chiar avem nevoie — să aparținem unei anumite unități. Este firesc ca și copiii să-și dorească să aparțină — și să știe că aparțin cuiva.

Lucrul minunat în cazul unei familii solide este că astfel se învață ce înseamnă cooperarea, respectul reciproc și iubirea. Acceptarea copilului într-o familie unită, cu anumite răspunderi bine definite, îl va face să se simtă un membru important al echipei. Astfel se va reduce substanțial pericolul de a se alătura unor bande dubioase, eventual vreuna de cartier, doar cu gîndul că acolo „ar fi acceptat" și „și-ar găsi locul". El nu mai are „nevoie" de asta atîta vreme cît nevoile îi sînt satisfăcute acasă.

Trebuie puse neapărat bazele respectului

Pentru a construi o relație de iubire și respect, trebuie să nu uitați că de fapt copiii reacționează în funcție de ceea ce simt pentru dvs. Dacă aceste sentimente sînt unele de dragoste și de respect, reacțiile lor sînt de ascultare, de iubire, pentru că, de fapt, asta doresc ei să facă. Dar dacă nu există respect, puteți fi absolut sigur că reacțiile vor fi de răzvrătire și obraznice. De aceea, părinții trebuie să se comporte în așa fel încît să impună respect și să pună bazele iubirii. Nu există o solidaritate reală fără respect.

Părinții care nu-și respectă promisiunile față de copiii lor, care țipă și zbiară la ei în particular sau în public, care vin acasă beți morți și îi tratează pe ceilalți cu dispreț și lipsă de respect vor distruge orice sentiment al onoarei și respectului pe care copilul le-ar putea avea în legătură cu ei. Cînd asemenea lucruri se întîmplă, ordinea și disciplina nu-și mai găsesc locul în casă. În plus, în mintea copilului va fi o mare confuzie. Sigur că el vă iubește ca părinți; dar fără respect, el nu vă poate îndrăgi cu adevărat, aflîndu-se astfel într-o adevărată dilemă sentimentală.

Care e soluția? Răspunsul: dacă vă recunoașteți în descrierea din paragraful anterior, este clar că aveți nevoie de ajutor. Obțineți-l. Dacă sentimentele dvs. sînt blocate, puteți fi ajutat de o asociație de sprijin pentru sănătatea mentală. Sau, în multe orașe, puteți apela la pastori sau la preoți, care sînt o excelentă sursă de sprijin. Dacă aveți probleme cu băutura sau cu drogurile, trebuie să vă demonstrați maturitatea și iubirea față de copii cerînd ajutor înainte de a ajunge la o dependență gravă, la alcoolism sau la maltratarea copilului, ceea ce, în final, vă va distruge și pe dvs., și pe copil.

De fapt, cel mai sigur ajutor îl puteți obține, în cazul în care problema nu este prea gravă, chiar de la dvs. Eu v-aș încuraja să citiți și să recitiți și apoi să aplicați principiile subliniate în această carte. Le-am împărtășit miilor de persoane care au luat parte la seminariile mele sau mi-au ascultat înregistrările și vă asigur că în sute și sute de cazuri ele au funcționat. N-aveți nimic de pierdut dacă încercați măcar. Ca să parafrazez o reclamă mai veche, „familia pe care o salvați va deveni familia dvs".

Treaba tatălui și a mamei

Formarea unor copii cu un viitor strălucit este categoric un efort de echipă. Nu este nici „treaba femeii", nici „treaba bărbatului". Este treaba amîndurora. De multe ori totuși, cînd soții și soțiile muncesc, mult prea mulți bărbați sînt convinși din păcate că este treaba soțiilor și a mamelor să pregătească masa, să facă treburile din bucătărie, să-i ajute pe copii la lecții și să-i învelească la culcare.

Adevărata problemă este foarte bine scoasă în evidență de către Sey Chassler în articolul său din revista *Parade* din 13 ianuarie 1985, din care vă citez, cu permisiunea autorului:

> Acum 20 de ani, soția mea și cu mine am avut o ceartă puternică, ce s-a transformat într-o criză de furie — acel gen de scandal care rămîne dureros în amintire ani și ani de zile. Dintr-o dată, incapabil să îmi mai susțin punctele de vedere, nevastă-mea a aruncat cu ceva în mine și mi-a spus: *„De acum înainte, tu ai să faci*

cumpărăturile, tu ai să hotărăști ce mîncăm, tu ai să ai grijă de casă, tot. Eu am terminat!"

Stăteam în bucătărie uitîndu-mă la rafturi, la chiuvetă, la frigider, la bureții și detergenții de spălat vasele. La soția mea.

Eram îngrozit. Lacrimile îmi curgeau pe obraz. Știam sigur că n-aș fi fost în stare să-mi asum povara pe care mi-o arunca în spinare. Nu puteam să îmi fac și meseria și să mă ocup și de toată casa. Aveam lucruri importante de făcut. În plus, cum aș fi putut în timpul unei zile în care trebuia să discut cu personalul despre bugete, manuscrise, management, cifrele de profit și pierderi să mă gîndesc *în același timp* la ce să mîncăm în seara respectivă și în seara următoare, cum să fac micul dejun și prînzul, la petrecerile din *week-end* și cumpărături, asigurîndu-mă că întreaga casă este cum trebuie, că femeia care face curat vine la timp și că rufele sînt spălate, și să mă mai ocup și de copii?

Cum poate *cineva* să facă toate astea și să mai rămînă întreg la minte? Natalie mă privi ceva vreme. În final, spuse: „OK. Nu-ți face griji. Tot eu am să le fac." Și-a pus haina pe ea și a plecat la slijba ei de la spital — ca să se ocupe de zecile sau chiar sutele de pacienți.

În ciuda declarației ei foarte simple, prin care confirma că va continua să se ocupe de casă și de familie, am stat un pic și m-am gîndit că *nimeni* n-ar putea să facă toate astea. Încetul cu încetul, mi-am dat seama că *ea* le făcea.

În zilele și săptămînile care au urmat am început să-mi dau seama că majoritatea femeilor au o dublă povară: acasă, ocupîndu-se de cămin și familie, și la serviciu, muncind pe leafă. Majoritatea bărbaților, pe de altă parte, ar putea să se ocupe și ei mai mult de corvezile casei și de copii. *Ajutorul este util, dar nu este același lucru ca atunci cînd faci ceva;* răspunderea principală revine altcuiva. În majoritatea caselor răspunderea aparține femeii: *toate grijile, toate durerile de cap, toate planificările, organizarea, tot ce este DE FĂCUT îi aparține.* Oare cîți bărbați înțeleg asta fără să se șocheze așa cum m-am șocat eu — sau fără să-și piardă nevasta? Oare cîți dintre noi apreciază cît de invizibile sînt femeile pentru noi? Cîți dintre noi le vedem sau le auzim pe aceste femei cu adevărat? Cît de des mergem la culcare noaptea în mîngîierile și cu iubirea soțiilor noastre, știind totuși atît de puțin despre ele și nerecunoscînd justa valoare a poverii pe care ele o poartă?

Mama și tata în înțelegere

Dacă mai țineți minte, v-am avertizat ceva mai înainte că nu există niște pași ușori sau niște metode simple de

educare a copiilor în vederea reușitei, dar mulți dintre ei sînt esențiali. Cel mai important dintre toți îl reprezintă relația dintre mama și tata. Dacă un copil crește văzîndu-și părinții că își arată prea puțin respect și sînt prea puțin amabili unul cu celălalt, totul degenerînd adesea în conflicte verbale — dacă nu chiar fizice —, copilul — încet, dar sigur — va deduce că orice căsnicie este un teren de luptă și că familia nu este ceva de care să te bucuri, ci un fapt ce trebuie tolerat — și din care trebuie să te retragi cît mai curînd.

Sigur că lucrurile se agravează atunci cînd unul dintre părinți face front comun cu copilul împotriva celuilalt părinte. Pe măsură ce crește, copilul devine un adevărat expert în manipularea părinților. Fiecare părinte are tendința de a dori să obțină acceptul copilului; vor fi doi contra unul, ambii părinți făcînd concesii total lipsite de înțelepciune; datele generale ale conflictului și dezastrului există deja.

Modelul dezastrului

Cînd un copil merge la unul dintre părinți să-i ceară ceva și este refuzat, iar celălalt acceptă, rezultatele sînt dezastruoase. Indiferent dacă cel de-al doilea părinte cunoștea sau nu reacția partenerului său, adică refuzul, rezultatele sînt tot o nenorocire. Cînd un copil își abordează părintele și cere voie să facă un anumit lucru, prima întrebare ar trebui să fie: „Dar ai întrebat pe mama (sau pe tata)?" Dacă răspunsul este nu și aveți cea mai mică bănuială că celălalt ar putea avea o altă părere, îi puteți răspunde: „O să discutăm și îți spunem noi." Dacă un copil a vorbit cu celălalt părinte și este în joc siguranța sau reputația copilului respectiv, ambii părinți trebuie să se implice categoric în hotărîrea lor.

O echipă părintească puternică și unită are cele mai mari șanse să-și influențeze copiii în bine.

Îmi amintesc o întîmplare din vremea cînd băiatul nostru era în primii ani de liceu. El a întrebat-o pe mama lui dacă poate să meargă cu un coleg de clasă la un meci de baschet într-o vineri seara, într-un oraș aflat cam la o sută cincizeci de kilometri de Dallas. I s-a răspuns: „Eu n-aș prea fi de acord, dar întreabă-l și pe tata." Cînd a venit la mine să-și ceară voie, am spus nu și evident că a vrut să știe de ce. I-am explicat că vinerea și sîmbăta seara unul din zece șoferi aflați pe șosele este beat, iar ora la care ar urma să se întoarcă ar fi mult prea tîrzie și mă tem ca aceiași șoferi să nu adoarmă la volan. I-am mai explicat că nici el, nici prietenul lui nu conduc de suficientă vreme și că toți acești factori combinați îmi arată clar pericolele mult prea mari pe care le implică acest meci de baschet. Fiul meu a acceptat explicația fără discuții atunci cînd i-am spus de ce nu-l las să meargă.

Parcă îi văd încă zîmbetul din colțul gurii atunci cînd am încheiat conversația și a mai încercat o dată, spunînd: „Deci, nu mă lași să mă duc..." I-am răspuns: „De data asta nu, fiule. O să vină și vremea ta. Dar nu acum".

În alte împrejurări, răspunsul ar fi fost da. De exemplu, dacă tatăl prietenului lui ar fi mers și el și ar fi condus, lucrurile s-ar fi desfășurat cu totul altfel. Să fi fost distanța mai mică, altă zi decît vinerea, toate astea ar fi contat. Cu această ocazie, în casa Ziglar conceptul de echipă a funcționat foarte bine.

Oare ce pot face părinții obișnuiți pentru a avea o șansă în plus? Există un lucru sigur pe care vă puteți baza. O echipă părintească puternică și unită al cărei liant sînt afecțiunea și respectul reciproc are cele mai mari șanse să-și influențeze copiii în bine.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Reflectați măcar pentru o clipă la cel puțin un moment din copilărie în care v-ați apreciat părinții. Ce au făcut ei, de a fost atît de important?
2. Care au fost căile prin care ați cîștigat respectul copiilor dvs.?
3. Dacă sînteți de acord că o echipă părintească unită este abordarea ideală pentru succesul evoluției unei familii, cum apreciați eforturile dvs. și ale partenerului dvs. în această direcție? Ce ați putea îmbunătăți?
4. Zig vorbește despre un model al dezastrului. Puteți rezuma ce vrea să spună? Se întîmplă și la dvs. acasă?
5. Care a fost ultima dată cînd familia dvs. a făcut ceva în echipă? Cum a mers?

CAPITOLUL 9

Comunicarea între membrii familiei

Să vorbim despre asta

În foarte, foarte multe cazuri, problemele unui cuplu pot fi rezolvate și se poate împiedica destrămarea familiei prin tact și conversație. Unul dintre membrii familiei, indiferent că o face intenționat sau nu, poate să îi închidă gura celuilalt neimplicîndu-se în conversație sau, și mai adesea, neascultînd ce are celălalt de spus. Pentru a educa niște copii care să reușească, părinții trebuie să învețe să comunice între ei și cu copiii lor.

La o privire superficială, totul pare extrem de simplu, dar în marea grabă în care trăim, se pare că ne găsim timp pentru toate, doar pentru conversațiile sănătoase de modă veche nu. Am devenit conștient de această problemă încă de la începutul carierei mele, pentru că vreme de șaisprezece ani am fost agent de vînzări, ceea ce înseamnă că am vîndut produse direct în casele oamenilor. Am fost în mii de cămine și am văzut copii tratați în tot felul. Am văzut familii în care copilași de cinci ani erau perfect stăpîniți și am văzut cămine în care adolescenții erau atît de aspru tratați, încît nici nu aveau curajul să vorbească atunci cînd mă adresam lor, nici măcar nu mă priveau în ochi.

Fără îndoială, una dintre cele mai triste imagini, pe care am văzut-o des, a fost efortul disperat al multor copii de a fi băgați în seamă, doar pentru a fi și mai ignorați după aceea. Am văzut copii care se agățau pur și simplu de mama sau de tatăl lor și vreme de trei sau chiar patru minute spuneau întruna: „Mămico, mămico!" sau „Tăticule, tăticule!", încercînd cu disperare să fie băgați în seamă, măcar pentru că se agită atît.

Adesea m-am întrebat ce se întîmplă cu acești copii mai tîrziu, în viață? Continuu să mă întreb, pentru că acum sînt mari și, probabil, au propriile lor familii; oare nu cumva și ei își ignoră copiii?

Vorbitul ia timp

De-a lungul anilor, mi-a devenit clar un lucru: anume că informațiile pe care le furnizăm copilului încă de la naștere au o enormă influență asupra comportamentului lui ulterior. De aceasta se leagă și *conversația*, care are un impact extraordinar asupra reușitei educării unor copii fericiți și bine orientați.

În societatea noastră de azi, trăim într-un mediu conversațional tot mai sărac. Din cauză că ne urmărim propriile idei, din cauza radioului, a combinei, a televizorului și a casetofoanelor portabile, descoperim că mult prea mulți își petrec enorm de mult timp captînd mesaje mecanice, negăsindu-și timp să facă schimb de mesaje cu niște ființe vii, iubitoare și afectuoase — cu membrii familiei. Cînd mama și tata sînt dependenți de televizor, pe care-l urmăresc, în medie, șapte ore pe zi, la acestea adăugîndu-se orele de somn, de muncă și de masă, aproape că nu mai rămîne timp pentru vorbit.

Cum aș putea să subliniez cît mai bine importanța discuțiilor dintre bărbat și nevastă? Nemulțumirea numărul unu a gospodinelor este că soții lor se preocupă doar de fapte și cifre, comunicînd la minimum. Există multe ocazii cînd ambii parteneri lucrează. O discuție cît de mică este extrem de importantă pentru sănătatea relației lor și pentru modul de dezvoltare și echilibrul copilului.

Ziarul de seară, știrile de noapte, serialele de peste zi sau de la orele de maximă audiență — și tot ce vreți să mai adăugați — nimic din toate acestea nu contează pe lîngă comunicarea dintre soț și soție, mai ales în prezența copi-

lului. Atunci cînd acesta aude discuții vesele, intime și afectuoase între părinții săi se simte în siguranță. Simte că aparține unei familii iubitoare.

Încă de la naștere, copilul are nevoie să i se vorbească. De fapt, există dovezi copleșitoare că pe cît nou-născutului i se cîntă, i se vorbește, i se fredonează sau este ținut în brațe și legănat, cu atît va deveni o persoană mai echilibrată emoțional și mai inteligentă.

Dacă aveți copii mici în casă, uitați de problemele majore care vă preocupă atunci cînd vorbiți cu ei. De fapt, momentul cel mai potrivit pentru a vorbi cu copilul este atunci cînd îl strîngeți în brațe, cînd vă sare de gît sau cînd sărutați nou-născutul sau pe cel care abia merge de-a bușilea. Atunci cînd copilul este în apropiere și vorbiți cu el, trebuie s-o faceți la fel cum ați proceda și cu copii mai mari. Să vorbiți puțin mai rar, foarte clar și cu afecțiune, dar mai ales să folosiți cuvinte dintr-o silabă. Sugarul sau copilul care abia pășește poate înțelege mult mai multe decît vă poate comunica.

În propria mea familie, sîntem fascinați de cum ne cresc nepoții. Unul dintre motivele pentru care au un vocabular atît de dezvoltat este că părinții și bunicii lor le-au vorbit ca unor adulți. Vocabularul copiilor, chiar și la vîrste de șase și nouă ani, este uluitor.

Stăpînirea celor de patru anișori

O altă problemă este „zona de discuții" și ce trebuie făcut atunci cînd un copil foarte perseverent de vreo patru anișori trage de dvs. și strigă: „Mămico, mămico!" James Dobson spune că îi puteți îngădui copilului să vă întrerupă pe perioade foarte scurte, cam de treizeci de secunde, în timpul cărora îi dați un sfat, îl alinați, îi dați o informație sau pur și simplu schimbați cu el două vorbe de entuziasm. În majoritatea cazurilor, copilul este fericit cel puțin cîteva minute.

Trebuie să nu uitați că, de fapt, copilul nu este un adult în miniatură. Un copil are interese proprii vîrstei lui și atenția lui este foarte redusă. Ceea ce pare o durată de timp foarte scurtă pentru un adult poate deveni o eternitate pentru un copil. Nu vă propun să invitați copilul să participe la conversație. Vă sugerez doar că atunci cînd copilul va întrerupe o conversație, vă veți face un serviciu și dvs., și musafirului dvs., dar și copilului, dacă îi veți răspunde rapid și apoi vă veți reîntoarce la conversația între adulți.

Dacă întreruperile copilului sînt tot mai dese, trebuie să vă folosiți imaginația și să-i dați ceva de făcut. El își va concentra atenția în altă direcție, iar dvs. vă puteți întoarce la conversație.

Categoric, copiii trebuie să fie incluși în conversațiile familiei. Și dacă de față este doar familia, trebuie incluși încă de la început. În felul acesta, învață să se descurce în lumea adulților, devin mai vioi și-și construiesc un vocabular care le va dezvolta talentul de a conversa și de a se adapta în societate. De asemenea, asta îi face să se simtă parte din echipă.

În societate, este relativ ușor să deslușești ce simt părinții cu adevărat pentru copiii lor, mai ales dacă sînt ceva mai mari și au ajuns la vîrsta adolescenței. Se întîmplă de multe ori ca un copil de zece, doisprezece sau paisprezece ani să intre în conversație, iar părinții să răspundă doar cu da sau nu, fără să facă nici un efort să continue acea conversație, lărgind aria de interes. Cred că este una dintre cele mai sigure căi de a determina un copil să se simtă mai bine în casa vecinului sau să intre într-un anturaj nesănătos sau într-o bandă rău famată.

Implicați copiii

Numitorul comun nouă tuturor este nevoia de a fi iubiți și înțeleși. În familia noastră, discuțiile se poartă în așa fel încît copiii să se simtă niște membri importanți ai fami-

liei din punct de vedere al comunicării, construind și stabilind niște legături de care să ne bucurăm pentru tot restul vieții.

Asta nu înseamnă să faceți ședințe în familie pentru a hotărî în orice problemă, și cu atît mai puțin în cele financiare. Totuși, dacă se pune o problemă serioasă, de exemplu mutatul în alt oraș (mai ales dacă sînt adolescenți), copiii ar trebui — chiar trebuie neapărat — să fie implicați în discuții. În felul acesta, vă veți putea înțelege sentimentele și ei vor ști de la început care sînt motivele mutatului. Acest procedeu ușurează situația pentru toată lumea, iar copiii devin parte a procesului de planificare. De cîte ori oamenii, indiferent de vîrstă, simt că un proiect sau o idee le aparține și lor, sînt de departe mult mai entuziaști și îl sprijină. Aceasta este o modalitate de a vă comunica iubirea, grija și respectul pentru copilul dvs.

Un alt aspect extrem de important pentru o comunicare eficientă în sînul unei familii este să le îngăduiți copiilor să participe la planificarea unor activități de familie, cum ar fi un picnic sau o vacanță. De exemplu, dacă plănuiți o vacanță de două săptămîni, cel mai bun început ar fi să luați un atlas mare de la bibliotecă și să vă uitați la hărți, pentru a stabili unde vreți să mergeți. Dacă timpul și banii sînt limitați, luați harta și spuneți: „Putem merge oriunde pe această rază." Faceți împreună o listă cu locurile ce par interesante și notați-vă unde se află agențiile de turism în orașele respective. Acestea vor fi încîntate să vă trimită informații de tot felul.

În acest moment, puteți analiza informațiile subliniind ce vă interesează și ce ați avea de făcut. Acest procedeu oferă familiei o bază solidă pentru luarea unei decizii în legătură cu locul unde ar vrea să meargă și ce ar vrea să facă. Cum toată lumea va participa la acest plan, nerăbdarea cu care va fi așteptată această călătorie va fi mereu crescîndă, chiar și copiii susținînd invariabil lucrurile la care pot și ei ajuta să se înfăptuiască.

Un enorm avantaj constă în faptul că puteți pur și simplu să investiți ore întregi în acest plan. Ce soluție mai bună pentru a păstra mereu deschisă comunicarea între dvs. și copii decît acest plan al activităților, care le face mai mult bine decît uitatul la televizor sau bătutul străzilor? În egală măsură, ei învață geografia țării, precum și istoria multor zone pe care le socotiți importante. Aceasta contribuie semnificativ la educația generală a copiilor dvs. și consolidează relațiile.

Un nu eficient

Dr. Charles Swindoll crede că părinții ar trebui să le răspundă, pe cît posibil, mai întotdeauna cu „da" copiilor și cu „nu" doar atunci cînd este absolut necesar. El socotește că răspunsul afirmativ dă încredere și îi face pe copii să înțeleagă că sînt demni de încredere. „Cînd spun «nu» — zice el — comunic ideea că nu sînt prea sigur dacă pot avea încredere în implicarea copilului sau dacă lucrul respectiv este spre binele acestuia." Dr. Swindoll spune, totuși, și „nu" în familie, „dar vorbim mai mult despre aceste «nu»-uri, pentru că astfel copiii au ocazia să se maturizeze și să înțeleagă din explicații". (Astfel, „nu"-ul devine o experiență a maturizării, nu-i așa?)

Există multe situații în care nu-ul este imperios necesar. Numai că uneori este dificil. Sînt multe momente în care copiii, neavînd maturitatea și înțelegerea necesare, nu reușesc să perceapă primejdiile unui anumit pas, judecata lor nepreocupîndu-se de siguranța și de sănătatea proprie, și nici de siguranța restului familiei.

Copiii mici — băiețeii și fetițele de trei, patru și cinci ani, dar și cei care abia merg de-a bușilea, atunci cînd își încep explorările — vor face întotdeauna ceva sau vor începe să facă ceva ce va cere un nu categoric. Copilul de un an sau doi, care se întinde după ceva periculos sau fragil, punîndu-se în primejdie sau amenințînd să spargă obiectul respectiv, dacă ar fi să se procedeze corect, trebuie

luat de mînuțe și tras înapoi spunîndu-i-se: „Nu! Nu! Nu!" În cazul în care copilul perseverează, trebuie neapărat trecut la un „nu" mai ferm. Dacă tot nu se lasă, o pălmuță peste mîini este potrivită.

Pentru cei mici, nu e nevoie de mai mult decît un nu, dar cînd ajung la patru sau cinci ani, trebuie să adăugați ceva de genul: „Acesta este un obiect la care mămica ține foarte mult" sau „Nu e voie să te joci cu asta, poți să pățești ceva" sau „Cînd o să ai șapte ani, te poți juca și cu asta".

Atenție la ton

De multe ori, copiii ne testează. Ei ne verifică autoritatea și încearcă să vadă dacă cedăm sau îi lăsăm să obțină ce-și doresc. Și totuși, odată ce regulile și limitele sînt stabilite ferm, copiii le acceptă și chiar sînt recunoscători că există.

Tonul pe care le spuneți ce să facă sau îi refuzați este extrem de important. Întîi de toate, vocea dvs., care este mijlocul de comunicare cel mai eficient, trebuie să inducă prin ton și prin inflexiune autoritatea, dar în același timp și dragostea și grija față de copii. E necesară multă muncă, sensibilitate și disciplină din partea dvs., iar acesta este încă un motiv pentru care avem nevoie de niște minți cît mai concentrate asupra a ceea ce se întîmplă acasă și de niște oameni cît mai iubitori.

Cînd trebuie să spuneți „nu", în majoritatea cazurilor trebuie s-o faceți abia după ce ați reflectat puțin. Cu cît vă schimbați mai des părerea de la „nu" la „da", cu atît copilul vă va pune mai mult la îndoială toate „nu"-urile. Aceasta duce la un conflict permanent și la o bătălie spirituală, care mănîncă mult timp, distruge energia și încrederea, anulînd posibilitatea și dorința copilului de a accepta faptul că părintele reprezintă autoritatea stăpînă pe situație.

În majoritatea cazurilor în care îl rostiți, nu-ul trebuie să fie ferm și irevocabil. Sigur că există și excepții. Cînd

situațiile se schimbă sau obțineți informații suplimentare care indică faptul că acel „nu" se poate transforma într-un „da", puteți face schimbarea. Cînd vă schimbați părerea, aveți grijă să explicați atent *de ce v-ați răzgîndit*. Cel mai adesea, n-ați făcut-o pentru că v-ați *mai gîndit*, ci pentru că ați luat o *nouă* hotărîre, bazată pe noi informații.

Spuneți „nu" cu grijă, dar ferm

Există niște linii călăuzitoare pentru momentele în care spuneți „nu". Întîi de toate, un „nu" prea repezit va avea adesea ca rezultat un protest din partea copilului. Excepția trebuie să apară doar atunci cînd un copil mai mare vrea să facă ceva ilegal, imoral sau categoric împotriva intereselor sale. Iar în privința lucrurilor ilegale și imorale, echipa bărbat-nevastă și solidaritatea de care va da dovadă vor conta enorm pentru drumul pe care-l va alege copilul dvs. (Încercați împreună să-l aduceți pe acest drum.)

O direcționare fermă, cu o voce stăpînită, este eficientă, convingătoare și încurajatoare.

O respingere pripită a unei cereri de a merge la o petrecere cu bere, de exemplu, reafirmă, practic, poziția dvs. și dă de înțeles în mod clar că nu intră în limitele a ceea ce copilul dvs. poate face. Sigur că apar probleme dacă dvs., părintele, beți bere și mergeți la cocteiluri. Înseamnă că s-a instaurat un dublu standard — unul pentru părinți și altul pentru copii. Totuși, chiar și în această situație, trebuie să respectați legile statului; iar în multe dintre ele este ilegal pentru cei sub douăzeci și unu de ani să consume băuturi alcoolice. Nu știu nici un stat unde limita să fie sub optsprezece. Nu uitați, o persoană se poate îmbăta și poate muri indiferent dacă a băut bere, vin sau alcool de nouăzeci de grade.

Uneori, cînd spuneți „nu" și sînteți dispus să discutați mai tîrziu, puteți zice pe loc: „Ei bine, fiule, deocamdată

răspunsul este «nu» pentru că n-am avut timp să mă gîndesc la asta. Ce-ar fi să mai discutăm după cină sau cînd mă întorc diseară de la serviciu? Asta nu înseamnă că-ți promit că voi spune «da», dar cum nu am toate datele, trebuie să discutăm mai atent problema". *Trebuie neapărat* să vă țineți de cuvînt, pentru că altfel sînt puse în joc credibilitatea dvs. și încrederea copilului în dvs.

Cînd copilul dvs. înțelege că într-adevăr ați vrea să spuneți „da" atunci cînd este posibil și este spre binele lui, va fi mult mai înțelegător și va accepta cu mai mare ușurință hotărîrea dvs., fără să se răzvrătească de cîte ori răspunsul trebuie să fie „nu".

Fiecare „nu" trebuie să aibă o logică

Cînd spuneți „nu", nu trebuie să faceți aluzie la lipsa de discernămînt sau de maturitate a copilului dvs. Asta i-ar distruge imaginea despre sine. Sprijiniți-vă motivul pentru care spuneți „nu" pe propriul dvs. discernămînt și pe propria dvs. autoritate, furnizînd o motivație întemeiată.

Uneori, cînd spuneți „nu" și copilul vă întreabă de ce, puteți să-i răspundeți cu un aer blînd: „Care crezi tu că e motivul? Crezi că există vreun motiv pentru care nu vrem să faci cutare sau cutare sau să mergi în nu știu ce loc?", se prea poate să vă dea chiar el motivele, și încă unele destul de logice; eventual, unele la care nici nu v-ați gîndit. (Acest lucru este valabil *dacă* ați fost corect și ați lăsat deschisă calea comunicării.)

Cînd trebuie să spuneți „nu", să nu lăsați în nici un caz impresia că vă face plăcere să-l refuzați. În felul acesta, o să vă perceapă drept o pacoste și o să vă categorisească de cealaltă „parte" a baricadei. Sînteți sau ar trebui să fiți de partea copilului dvs. Ar trebui să existe niște motive pentru care să spuneți „nu", dar fără să dați impresia că este o problemă capitală.

Mai mult, sînt convins că s-a discutat suficient despre faptul că le datorăm copiilor noștri — mai ales celor mici — o explicație la toate. Dacă timpul o permite și explicația este suficient de simplă încît copilul s-o înțeleagă, cred că este înțelept să vă justificați raționamentul. Totuși, există unele situații în care nu există o explicație logică, dar, ca părinte, simțiți din experiență că trebuie să spuneți „nu".

În asemenea cazuri, puteți spune: „Fiule, simt că răspunsul cel mai bun pe care pot să ți-l dau este nu. Nu am neapărat o explicație pentru asta, dar într-o bună zi vei înțelege de ce a fost să fie așa." Trebuie să folosiți un ton blînd, dar ferm. Nu trebuie să aveți un sentiment de vinovăție. Mai trebuie să subliniez și faptul că, totuși, majoritatea copiilor, inclusiv cei patru ai noștri, se simt frustrați dacă veniți permanent cu răspunsul: „Uite așa, de-aia!" Atunci cînd este folosită prea des, copiii percep expresia „Pentru că așa spun eu" drept o scădere a credibilității părintelui.

Tonul răspicat poate crea probleme

În comunicarea cu copiii, cea mai gravă greșeală făcută de părinți constă în intensitatea vocii. Conform unui studiu al Universității de Stat Wayne, în care s-a apelat la un grup de copii mici, între trei și patru ani, precum și la un altul, între cinci și șase ani, au ieșit la iveală niște fapte extrem de interesante.

Copiilor li s-au dat mai multe comenzi. Unele erau pozitive, cum ar fi „aplaudați"; altele erau negative, cum ar fi „nu vă atingeți degetele de la picioare". Cînd cercetătorii vorbeau pe un ton blînd, ambele grupuri de copii făceau ceea ce li se spunea. Dar cînd ridicau tonul, mai ales cei de trei și patru ani făceau exact contrarul a ceea ce li se spunea să *nu* facă. Copiii, mai ales cei mici, sînt dispuși să facă mai curînd lucruri care le dăunează atunci cînd intensitatea vocii părintelui le atrage atenția asupra lucrului respectiv. De exemplu, un părinte care țipă „Nu merge pe mijlocul străzii" îl poate speria pe copil, iar acesta poate face un pas greșit.

Mamie McCullough, femeia care la toate spune „Pot", mi-a povestit o întîmplare care vine în sprijinul acestei afirmații. Băiețelul de zece anișori Brian McCullough și-a pierdut răbdarea cu Jennifer, surioara lui de opt anișori și a țipat: „Ți-am spus eu..." Pînă aici a apucat să spună, și Jennifer i-a tăiat vorba: „Nu mi-ai spus nimic. Mi-ai *țipat*!" (A auzit asta chiar din gura copiilor.)

Autoritate înseamnă calm, încredere și fermitate; asta înțeleg copiii, asta respectă și la asta reacționează. Sf. Francisc de Sales spunea: „Nimic nu e mai puternic decît blîndețea; adevărata putere stă în blîndețe." Adevărata autoritate este temperată și blîndă, dar fermă. Cînd vă pierdeți controlul, v-ați și pierdut copiii și mai ales respectul lor, pentru că ei știu că vă pot veni de hac. O direcționare fermă cu o voce stăpînită este eficientă, convingătoare și încurajatoare. Atunci cînd copiii constată că vă puteți controla pe dvs. înșivă și că puteți stăpîni situația, vor răspunde unei voci blînde, autoritare și sigure pe ea.

Un „Te rog" dă rezultate excelente

Comunicarea politicoasă este molipsitoare la nivelul familiei. Cînd copiii vă cer ceva, impuneți-le să fie totul precedat de un „te rog": „Mămico, vrei să mai îmi dai, te rog, niște lapte?" sau: „Tăticule, vrei, te rog, să mă ajuți să-mi scot cizmele?" În felul acesta, alăturați cuvîntul faptei și ar trebui să procedați și dvs. la fel de politicos. „Te rog, fă-ți patul" sau „Te rog, stai liniștit". După ce copilul vă ascultă, ar trebui să-i spuneți „Mulțumesc". Asta înseamnă politețe fără a vă compromite autoritatea și-l învață pe copil să mulțumească de fiecare dată cînd cineva face ceva pentru el.

Asta îl învață, de fapt, să fie ascultător și politicos sau, cum îi spunea Anne Sullivan lui Helen Keller: „M-am gîndit mult la asta și cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît sînt mai sigură că disciplina este o poartă prin care cunoașterea — da, și iubirea — pot pătrunde în mintea copilului.

Sus-Jos

Uneori, ca părinți, avem tendința să facem din țînțar armăsar. Eu cred că există momente cînd se poate ajunge la un compromis rezonabil în interesul tuturor.

În acest sens, ceea ce voi spune poate părea că intră în contradicție cu ceea ce am declarat pînă acum; dar cum sub ochii mei au crescut trei fiice și un fiu, știu exact cît de diferiți sînt și de aceea am ajuns la concluzia că unii copii sînt născuți să amîne totul — sau că acest obicei îl dobîndesc la o vîrstă foarte fragedă.

Alții au tendința să fie mai independenți sau să se opună permanent oricărei forme de autoritate, ca atunci cînd un părinte îi pune să-și facă patul, să ducă gunoiul, să-și facă ordine printre haine sau să se trezească dimineața. Unii sînt păsări de noapte, iar alții de zi. Părinții și copilul, dacă nu înțeleg exact cum stau lucrurile, se pot implica într-o serie nesfîrșită de conflicte care vor crea între ei bariere de comunicare.

De exemplu, mersul la culcare este un lucru pe care unii copii îl urăsc cu patimă. Culmea, a doua zi dimineața aceiași copii se atașează într-atît de pat, încît nu vor să se mai dea jos din el! Care ar fi soluția acestei probleme? În cazul nostru, am descoperit că atunci cînd ne informăm copiii despre ceea ce se va întîmpla, viața este mai suportabilă, iar conflictele sînt reduse considerabil. În felul acesta, eliminăm expresiile de genul „lasă-mă-să-mai-stau-doar-cincisprezece-minute-tăticule" sau „pot-să-mai-dau-doar-un-telefon" sau „doar-să-termin-asta".

Ingredientul esențial al comunicării în familie este să asculți cu adevărat.

Cînd ora de culcare este nouă, în final am ajuns să le spunem: „Gata, copii, în treizeci de minute trebuie să fiți în pat. Dacă vreți să beți un pahar cu apă, aveți nevoie la

baie sau dacă trebuie să hrăniți pisica, o faceți acum, pentru că peste treizeci de minute veți fi în pat." Pentru noi, asta a rezolvat în parte problema.

Trezirea lor de dimineață cere totuși ceva mai mult timp, imaginație și efort din partea noastră. Am descoperit că efortul în ansamblu era mult redus și conflictele aproape complet eliminate dacă băteam la ușă, o deschideam și spuneam: „Gata, mai aveți doar zece minute. După care trebuie să vă dați jos din pat!" Soția mea și cu mine am fost întotdeauna foarte tandri cu copiii noștri, i-am trezit și i-am culcat cu puțin umor și multe îmbrățișări și sărutări. Am constatat că este o metodă eficientă să începi și să închei fiece zi într-un mod plin de afecțiune. Pentru copiii din categoria celor între trei și șapte ani, poveștile înainte de culcare sînt extrem de eficiente. Ideale sînt cele biblice, dar în familia noastră le-am spus adesea istorii inventate pe măsură ce-i înveleam. De fapt, una dintre investițiile de timp cele mai sigure și mai eficiente, care unește familia, asigurîndu-i o atmosferă de dragoste, este tocmai împărtășirea unor povești inventate.

Chiar și azi fetele noastre vor să le spunem copiilor lor și oricui altcuiva poveștile lui „Skeeter, Skatter și Skooter" — cei trei sperioși din Schenectady. Cînd erau mici, adesea în ritualul culcatului ne plecam pentru a le împărtăși un nou episod al sperioșilor. Încîntarea cu care mă ascultau m-a uluit întotdeauna.

Cu puțină ingeniozitate, cred că și dvs., ca părinți, puteți rezolva majoritatea problemelor de comunicare astfel încît să eliminați posibilitatea ca următoarele paragrafe să se refere și la dvs.

Totul este o problemă de comunicare

Comunicăm cu copiii noștri în fel și chip. Limbajul trupului spune indirect multe și comunicăm direct prin cuvîntul rostit și prin timpul pe care îl petrecem cu ei. Comunicările cele mai eficiente, dar și cele mai dăunătoare au loc cînd părinții vorbesc cu copiii lor. Ceea ce simt, de fapt, părinții față de copii iese adesea la iveală în discuțiile în prezența copiilor sau cînd aceștia nu ascultă ce se spune. Copiii cred că au auzit din întîmplare această conversație și reacționează ca atare.

Am auzit părinți care-și fac copiii monștri sau tîmpiți. Am auzit părinți atît de plini de răutate și nesăbuință, încît declarau: „Cînd n-a luat examenul de citire în clasa a treia, am știut că o să avem probleme cu el și că niciodată nu o să fie un elev bun. Face numai tîmpenii la școală, dar asta nu ne miră. Pentru că tîmpenii face și acasă." Am auzit aprecieri negative la adresa vîrstei de doi ani — „cumpliții copii de doi ani", cînd în realitate aceștia sînt minunați, așa cum extraordinari sînt și cei de trei ani, fantastici cei de patru, fabuloși cei de cinci, super cei de șase și senzaționali cei de șapte.

Puteți fi siguri că ceea ce aude copilul dvs. că spuneți despre el va fi luat ca atare, în schimb se va îndoi lesne de ce ceea ce îi spuneți direct. De aceea adevăratele sentimente și abordări ale copilului sînt extrem de importante. De aceea este atît de important să „îl descoperiți". În cazul în care copiii dvs. aud din greșeală că spuneți lucruri bune despre ei, că le faceți complimente, ei vor socoti că așa gîndiți de fapt și vor reacționa ca atare. De aceea în cea mai mare parte această carte vă este dedicată dvs., părintelui. Puteți să vă amăgiți uneori copiii, dar nu o viață întreagă. Adevăratele sentimente vor ajunge la copii și asta este bine, pentru că v-ați dezvoltat deja o atitudine de învingător în raport cu copiii, nu-i așa? (Și, din fericire, e din ce în ce mai bine, nu-i așa?) Toate acestea presupun însă muncă și implicare din partea dvs.; dar oare cine a spus că educarea unor copii care să reușească într-o lume negativă este o îndatorire ușoară?

Voi încheia acest capitol cu un gînd legat de ingredientul principal, comunicarea în familie, pe care majoritatea îl dețin, dar fiecare îl folosește diferit. Cheia este să asculți — să asculți *cu adevărat*. Cînd copiii sau părinții simt că sînt

ascultați, sînt în stare să îi respecte pe cei care îi ascultă, dar și pe sine — avînd în vedere că ceea ce spun ei are valoare. Aceasta ne conduce la următorul capitol, în care vom discuta despre importanța unei bune păreri despre sine. Exact asta — cum puteți avea și cum îi puteți ajuta și pe copiii dvs. să-și formeze o imagine pozitivă despre sine.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Cînd erați în perioada de creștere, cum se practica la dvs. în casă arta conversației?
2. Care sînt fazele prin care treceți în mod deliberat pentru a comunica într-adevăr cu copiii dvs.?
3. Zig spune că tonul vocii este esențial. Este greu să ne ascultăm singuri. Ce va spune partenerul dvs. dacă îl întrebați ce părere are despre tonul pe care-l afișați în fața copiilor?
4. În cazul în care răspunsul dat copilului este „nu", dar vreți să îndulciți refuzul, ce-i spuneți? Credeți că este de ajutor sfatul lui Swindoll?
5. Cînd v-ați ascultat ultima dată cu atenție copiii? Ce v-au spus?

CAPITOLUL 10

Formarea unei imagini sănătoase despre sine

Iată-ne ajunși la capitolul 10 și acordăm încă un spațiu considerabil părinților. Iată de ce. Imaginea despre sine a părinților, atitudinea lor și valorile lor morale au o influență directă foarte puternică asupra copiilor. Dacă imaginea despre sine a părinților este una sănătoasă, vor aborda cu totul altfel educarea, iubirea și disciplinarea copiilor lor decît dacă ar avea o proastă imagine despre sine.

Practic, toată lumea este de acord cu faptul că imaginea despre sine este importantă. Mii de editoriale, cărți, eseuri și articole au fost publicate anume pentru a ne învăța ce înseamnă imaginea despre sine. În ciuda acestui fapt, continuă să fie o dilemă națională proasta imagine despre sine și lipsa respectului de sine. De ce? Sînt multe motive care, în parte, au legătură cu caracterul negativ al societății noastre, așa cum discutam în capitolul 2, așa că nu voi mai dezvolta acest subiect. Voi mai face doar observația că există niște factori extrem de distructivi, cum ar fi ridiculizarea, maltratarea, abandonarea și standardele morale scăzute. Să analizăm pe scurt două dintre acestea.

Ridiculizarea și maltratarea

Ridiculizarea este un lucru care afectează în mod negativ imaginea despre sine a copilului. Adesea, acest fapt este asociat cu situațiile în care copilul provine dintr-o familie cu probleme legate de alcoolism, dependența de droguri, divorț, abandon, închisoare sau altele, care conduc la existența unui singur părinte. Alt motiv din cauza căruia

se ajunge la ridiculizare ar putea fi faptul că părinții sînt imorali și nelegiuiți sau că trăiesc în condiții intolerabile, și ca urmare copilului îi este imposibil să-și invite prietenii la joacă acasă.

Una dintre cele mai cumplite cauze ale unei proaste imagini despre sine este maltratarea copilului. Cum mă voi referi la această problemă în capitolul 12, nu o voi mai dezvolta, spunîndu-vă doar că, avînd în vedere creșterea dramatică a numărului de materiale pornografice care dau dependență, natura imorală a multor filme, programe de televiziune și melodii, precum și veșnica prezență a familiilor dezbinate, situația se agravează tot mai mult.

Nevoia de iubire necondiționată

Da. Ridiculizarea, maltratarea, găsitul de nod în papură ș.a.m.d. — toate sînt niște forțe distructive. Dintr-o anume perspectivă, ele își au rădăcinile în același spirit negativist, critic și dăunător. Astfel, toate se leagă între ele, însă personal am ajuns la concluzia că, de fapt, cauza numărul unu a unei proaste imagini despre sine la adulți și copii este absența unei iubiri părintești necondiționate. Această iubire necondiționată din partea părintelui precede aproape întotdeauna acceptarea de sine. Am ajuns la această concluzie ca urmare a unei îndelungi cercetări întreprinse personal, dar și de către diverși angajați ai noștri, prin miile de întîlniri din timpul seminariilor „Născut pentru a învinge" și „Eu pot".

Ce înseamnă iubirea necondiționată? Exact așa — să iubești o persoană fără să pui condiții legate de *cine* este persoana și de *ce* face persoana respectivă. Din păcate, mult prea mulți părinți își iubesc copilul *doar dacă* își face ordine în cameră, ia note mari, vine acasă pînă în ora unsprezece și este „băiat bun" sau „fată bună". Pe scurt, iubirea este condiționată. Aceasta înseamnă că adesea copilul nu simte că merită iubirea nici măcar din partea părinților lui. Iubirea este strict legată de performanță, și

dacă performanța e slabă, înseamnă că nu există iubire. În cazul în care copilul simte că părinții țin doar la faptele lui și nu la el, o adevărată cutie a Pandorei care cuprinde potențiale probleme se deschide.

În cazul în care copilul nu simte că *merită* iubirea propriilor săi părinți, el presupune că e nedemn de iubire; de aceea nu trebuie nici ca el însuși să țină la el. Și atunci, logic, dacă el nu poate să țină la propria sa persoană, atunci cine oare o să-l iubească? Într-adevăr, e doar un pas spre a ajunge să se simtă inutil — un nimeni. O asemenea lovitură dată imaginii despre sine — și anume să simtă că „sînt un nimeni" — este devastatoare.

Manifestările unei proaste imagini de sine

O persoană cu o proastă imagine despre sine își va dezvălui adevărata față în diverse feluri. În cazul în care îi spuneți unui asemenea tînăr să nu ia droguri pentru că o să aibă numai necazuri, cel mai adesea va gîndi: „Ce spui, dom'le? Prietenii mei zic că drogurile sînt distractive. Mă vor ajuta să mă simt mai important și voi face parte din gașcă. Și apoi, oricum n-am nimic de pierdut dacă sînt un nimic." Părinți, nu uitați că dacă există cea mai mică șansă ca vreun „cineva" să ajungă într-o gașcă sau să fie acceptat pentru faptele sale, indiferent cît de ciudate sau de greșite ar fi ele, un „nimeni" va profita de ocazie — va face orice să fie acceptat, să aibă o șansă de a deveni cineva.

Încercați să-i spuneți să învețe, să se îndrepte, să respecte legea, și el invariabil va gîndi: „De ce aș face-o? Totul este împotriva mea. Numai alții au noroc. Nu te poți lupta cu birocrația și dacă oricum sînt un nimeni, nu merit nimic bun. Și atunci de ce nu m-aș distra, de ce n-aș face praf niște bani, de ce nu m-aș năpusti pe mîncare, de ce nu m-aș lua de droguri sau băutură, de ce nu m-aș implica în relații sexuale și de ce n-aș face lucruri pe care anturajul îmi spune că trebuie să le fac ca să intru în gașcă? Eu nu mă plac așa cum sînt, așa încît ce am de pierdut?"

Una dintre figurile dramatice din școli este răul clasei, a cărui proastă imagine despre sine îl face să aibă impresia că se găsește ceva de ridiculizat în tot și în toate și că-și poate permite orice glumă proastă. Acest comportament îi face și pe ceilalți elevi să își bată joc sau să rîdă de el, ceea ce este tot o formă de recunoaștere. Asta îl asigură că nu va fi ignorat de toată lumea. În cazurile extreme, clovnul clasei o să vrea să-și dorească să fie exmatriculat, deoarece simte că nu are nici o șansă să nu rămînă repetent, și atunci preferă exmatricularea repetenției.

Depresiile din adolescență sînt o altă manifestare obișnuită a unei proaste imagini despre sine. Ele sînt extrem de semnificative, pentru că ultima soluție a unei asemenea depresii și a disprețului de sine este sinuciderea. Sinuciderea este cauza numărul doi a morții copiilor noștri (*US News and World Report*, 12 noiembrie 1984). Cînd cineva are o părere foarte proastă despre sine, are și tendința să creadă că n-are nici o șansă în viață. Apoi apare în peisaj depresia, care e primul pas spre tragica sinucidere.

Cei care au o imagine negativă despre sine se miră adesea că alții au o părere bună despre ei înșiși. Această observație conduce la o frămîntare interioară ce dăunează relațiilor personale, ajungîndu-se la necesitatea autodistrugerii, datorată faptului că nu sînt acceptați de prieteni, și așa urmează iar depresia.

Că veni vorba, încerc să identific o parte dintre aceste caracteristici, pentru ca în felul acesta să puteți recunoaște posibilele necazuri ce ar putea să apară la copilul dvs. și să fiți mult mai eficient în felul în care îl veți aborda.

O altă trăsătură comună o prezintă fetele cu o proastă părere despre sine care au impresia că nu valorează nimic, și ca urmare nu-și pot oferi decît trupul. Ele devin o pradă ușoară pentru oricine manifestă un cît de mic interes față de ele. Acest lucru se combină, bineînțeles, și cu emisiunile tot mai explicit *sexy* cu care sînt bombardate căminele noastre, totul fiind prezentat în culori vii, zilnic, și avînd ca personaje principale adolescenți.

Dacă tînăra cu o proastă imagine despre sine nu găsește o relație „stabilă" în timp ce toate celelalte fete au așa ceva, va ajunge să se îmbrace extrem de provocator, ca să atragă atenția cuiva. Același lucru este valabil și pentru băieți. Fetele care nu poartă sutien sînt cel mai bun exemplu pentru acest fel de sentimente. Orice relație bazată exclusiv pe atracția fizică este sortită să fie de scurtă durată. Acesta este unul dintre motivele pentru care părinții trebuie să fie extrem de atenți și să își dea seama cînd fiii și fiicele lor încep să fie interesați de sexul opus. Părinții înțelepți vor trata cu seriozitate faptul că, dintr-o dată, copiii lor se îmbracă provocator.

Trebuie să spunem că, în fapt, fiecare zonă a existenței este afectată de această proastă imagine despre sine. Dacă aparțineți sau aveți impresia că aparțineți celor cu o proastă imagine despre sine sau dacă aveți un copil care procedează astfel, trebuie să vă anunț cu bucurie că există un ajutor în acest sens. În următoarele pagini vă voi prezenta cîteva procedee de corectare gradată a unei proaste imagini despre sine.

Vive la différence!

Oamenii sînt diferiți. Da, așa e — adulții, copiii, adolescenții — fiecare în parte este unic. În aceeași familie, unul dintre membri poate să fie incapabil să schimbe un bec, în vreme ce fratele sau sora sa să poată repara calculatoarele cele mai sofisticate. Un copil poate să aibă numai „10" pe linie și o personalitate cu totul specială, cu un fizic de manechin, în vreme ce un frate sau o soră poate să obțină cu greu un „8", devenind timid și băgîndu-și în cap că nu arată bine.

Iubirea necondiționată înseamnă să iubești pe cineva fără a pune condiții.

Inutil să vă mai spun că nu trebuie să-i tratați pe toți tinerii la fel sau să aveți aceleași așteptări de la toți. Totuși, fiecare dintre ei poate fi educat pentru a deveni un copil reușit, care să contribuie semnificativ la bunul mers al societății. Este esențial să nu uitați că, indiferent cît de vioi la minte este un copil, de musculos sau de frumos, imaginea lui despre sine depinde în mare măsură de felul în care *crede* el că dvs., ca părinte, simțiți *cu adevărat* în ceea ce-l privește.

Părinți, nu uitați că în general este destul de ușor ca un copil cu mai multe talente să aibă o părere bună despre sine și să fie acceptat de semenii săi! Cel mai adesea, copilul mai puțin dotat devine o victimă a subaprecierii dintr-un motiv sau altul. Pe acești copii părinții trebuie să-i încurajeze „descoperindu-le calitățile", acordîndu-le o iubire specială, dar și compasiune dublată de înțelepciune.

Ce „trebuie să faceți" și ce „nu trebuie să faceți" în ce privește imaginea despre sine

Și acum, am să vă dau mai multe sfaturi practice privind ceea ce trebuie să faceți și ceea ce nu trebuie să faceți în cazul cîtorva situații care vor afecta enorm atît imaginea dvs. cît și a copiilor despre sine. Veți observa că o parte dintre acestea sînt tratate mai în amănunt în alte capitole ale cărții. Nu contează; imaginea despre sine este un subiect fundamental din care decurge întregul proces de formare a unor copii reușiți, influențînd dacă nu chiar toate, atunci multe dintre subiectele cuprinse în această carte.

1. Părinții nu trebuie să cadă pradă ispitei de a repeta permanent copilului ce au făcut ei cînd erau la școală. Cineva spunea rîzînd că timpul îmbunătățește enorm realizările trecute ale părinților. În realitate, majoritatea părinților își doresc din partea copilului ceea ce ei nu au reușit niciodată ca elevi, și anume „10" pe linie, note maxime la purtare și nici o absență.

2. Trebuie să ne învățăm copilul și să-i amintim cît mai des că nimeni nu are voie să-l *facă* să se simtă inferior fără acordul nostru și că el, copilul, nu trebuie să dea voie nimănui să procedeze așa. Copilul trebuie să înțeleagă că Dumnezeu nu greșește niciodată. Vorba citatului celebru, „cel ce nu păcătuiește niciodată". Înțelegerea *și* acceptarea propoziției care urmează va duce la îmbunătățirea imaginii despre sine a *oricui*. În anul 399 d.C., Sf. Augustin spunea: „Oamenii se minunează de înălțimea munților, de măreția valurilor mării, de cursurile apelor, de imensitatea oceanului, de mersul stelelor — și trec pe lîngă sine fără să se minuneze."

3. Așa cum personalitatea dvs. este judecată după felul în care este percepută de ceilalți, modalitatea în care vă învățați copilul să comunice și să „depășească" anumite situații este extrem de importantă pentru fiecare etapă a existenței sale. Din acest motiv, vă implor să vă ajutați copilul să-și formeze o imagine încurajatoare despre viață. Puteți reuși asta în multe feluri.

De exemplu, cînd copilul dvs. este prezentat cuiva, învățați-l să fie politicos și entuziast și să spună „Mă bucur să vă cunosc", adăugînd numele persoanei. Dacă vă învățați copilul încă de la o vîrstă fragedă să repete numele persoanei respective, îi veți induce ideea că numele este ceva important. El va fi mai ușor acceptat în societate și-și va face mai mulți prieteni, pe care îi va percepe drept măsură a valorii și importanței sale. Cînd încheie o conversație, învățați-l să spună „Mă bucur că v-am întîlnit" sau „Îmi pare bine că v-am întîlnit" și să repete numele persoanei.

De asemenea, învățați-l să spună „te rog" și „mulțumesc" și cum să dea mîna — să fie o strîngere fermă, simplă, sănătoasă, și nu să dea impresia unui pește mort sau a unui concurs de forță.

Învățați-vă copilul că atunci cînd sună telefonul trebuie să răspundă rapid și cu o voce cît mai plăcută (exact ca

dvs.), ca și cum ar ști că l-a sunat cineva să-i dea o veste bună pe care o aștepta de mult. Învățați-vă copilul să-și întîmpine colegii sau pe prietenii părinților cu entuziasm.

Arătați-i că este o persoană valoroasă prin felul în care îl prezentați altora. Acest lucru este extrem de important cînd copilul trece de șase-șapte ani. Cînd îl prezentați, spuneți: „Acesta este fiul *meu*" sau „Aceasta este fiica *mea*". Intonația îi poate transmite copilului faptul că-l iubiți și sînteți mîndru de el sau, dimpotrivă, că nu contează pentru dvs.

4. Orice lucru dus la bun sfîrșit îmbunătățește imaginea despre sine. Alegeți cît mai des pentru copilul dvs. treburi și corvezi cu un început și un sfîrșit bine definite. Ca să fiți siguri că-și termină treaba, puteți să-l ajutați furnizîndu-i niște planuri sau un orar de respectat. De exemplu, un băiețel care tunde iarba într-o grădină mare trebuie învățat să-și împartă treaba în două. Să curețe o curte întreagă poate să-i pară un lucru imposibil unui copil, dar obiective mai mici sau faze succesive vor duce la terminarea misiunii celei mari. Precis că ați auzit de mii de ori: „încet, dar sigur".

5. Încurajați-vă copilul să-și aleagă cu grijă prietenii și apropiați-l în mod deliberat de persoane ambițioase, de caracter, care văd partea bună a vieții, și veți avea doar de cîștigat.

Acum cîțiva ani, la liceul din Belleville, Illinois, patru dintre cei nouă elevi aleși pentru a fi declarați cetățeni de onoare aparțineau unui grup de unsprezece prieteni apropiați ce fuseseră tot timpul împreună, încă din primii ani de liceu. Este important de precizat că toți unsprezece au ajuns în selecția finală. Atunci cînd copiii stau în preajma cui trebuie, adică a celor ce abordează viața cu optimism și integritate morală, le sporesc șansele de reușită.

6. Este limpede că nimeni nu poate excela în *toate* domeniile, adică și în cel intelectual, și în cel fizic, dar vă puteți asigura copilul că poate fi cinstit, politicos, vesel, loial, credincios, entuziast, și mai există alte sute de asemenea trăsături. Acestea sînt calitățile necesare într-o căsnicie sau pe piața muncii. Atunci cînd copilul dvs. va înțelege cu ce se poate alege, ce poate fi și ce poate face dacă are aceste calități, sînteți pe drumul cel bun în educarea unui copil de succes. Deci, una dintre cele mai eficiente etape este aceea în care-l ajutați să-și facă inventarul calităților. Nu uitați că, de multe ori, copilul se disprețuiește pentru că nu-și descoperă părțile bune. Trebuie să vă asumați rolul de „majoretă" pentru el, să-l încurajați.

7. Dintre toate lucrurile despre care îl putem învăța pe copil, fără îndoială, cititul este cel mai important. Conform dr. Alice Blair, inspector la Districtul 13 de învățămînt din Chicago, care a avut un succes fenomenal cu abordarea sa, ce presupunea disciplină, neacceptarea nonsensurilor, dar și multă iubire în rezolvarea situațiilor școlare „imposibile", nouăzeci la sută dintre delincvenții adolescenți citeau înainte de a ajunge în clasa a treia. Ea spune că delincvența este o formă de a cerși respectul de sine pe care nu-l poate avea nimeni atîta vreme cît nu știe să citească. Cititul este elementul-cheie al educației practic în toate domeniile vieții.

În cazul vocabularului copilului dvs., există opțiunea, extrem de tentantă pentru el, de a primi prime. Biblioteca sau librăria pot furniza numeroase cărți pentru formarea unui vocabular specific vîrstei copilului dvs. În fiecare seară, petreceți doar zece minute învățîndu-l un nou cuvînt și încurajîndu-l să învețe un cuvînt nou din cartea pe care i-ați dat-o. Împărtășiți-i copilului dvs. orice cuvînt nou pe care l-ați învățat dvs. Aceasta este o cale minunată pentru ca el să deprindă limbajul adulților, care poate fi atît de semnificativ în viață și vă va fi și dvs. de ajutor.

8. Pentru a forma imaginea de sine a copilului dvs., învățați-l bunele maniere. În ultimii douăzeci de ani, societatea noastră ne-a făcut să trăim într-o asemenea viteză, încît

mulți părinți au fost „prea ocupați" ca să-și mai disciplineze copiii, ca să-i învețe niște reguli elementare de politețe sau, pur și simplu, cum să se comporte la masă. Pentru un părinte, neglijarea acestei zone din educarea copilului este unul dintre cele mai mari păcate prin omisiune.

Un număr surprinzător de părinți nu cunosc nici măcar cele mai rudimentare reguli din timpul mesei. Mănîncă cu gura plină și înșfacă furculița ca pe o bîtă de baseball. Taie toată friptura de la început, nu știu ce tacîmuri să folosească la fiecare tip de alimente, lasă lingurița în ceașca de ceai sau de cafea după ce au amestecat zahărul sau zaharina, se întind peste masă, pleacă din casă sau din restaurant cu o scobitoare în gură ș.a.m.d. În cazul în care dvs., părinții, nu știți sau nu aveți răbdare să vă învățați copiii bunele maniere, v-aș încuraja să îi lăsați să urmeze cursuri în această direcție, pentru a se descurca cu grație în societate.

9. Puneți accent pe dezvoltarea unei imaginații creatoare. Învățați-vă copilul să „vadă". Cuvîntul *imaginație* este descris în dicționar ca fiind „acțiunea sau capacitatea de a forma o imagine mentală a ceva ce nu poate fi perceput în acel moment de simțurile noastre sau care nu a fost niciodată perceput în realitate; ingeniozitate".

Cu ani în urmă, cînd încercam să slăbesc cît trebuie, una dintre metodele pe care le-am folosit a fost să pun fotografia unui bărbat îmbrăcat ca un jocheu pe oglinda de la baie și apoi să mă vizualizez semănîndu-i. Aceasta este o utilizare constructivă a imaginației. M-am văzut zvelt pînă în ziua în care am ajuns să arăt zvelt.

Așa procedează cei care reușesc, indiferent de domeniu. Nemuritorul jucător de golf Jack Nicklaus „vedea" mingea ajungînd în gaură *înainte* de a o lovi. Fotbalistul Raphael Septien de la echipa Dallas Cowboys „vedea" mingea depășind adversarii *înainte* s-o șuteze. Marii compozitori și dramaturgi își „văd" opera cu mult înainte de a o așterne pe hîrtie. Părinții care izbutesc să-și educe copiii astfel încît aceștia să reușească în viață trebuie să-i „vadă", încă din perioada în care aceștia sînt foarte mici, ca pe niște adulți împliniți, competenți și deschiși; așa cum trebuie să-și ajute copiii să se „vadă" singuri deveniți adulți, într-un viitor deja luminos. Indiferent dacă vă doriți să reușiți în management, să fiți o vedetă sportivă, un părinte care a reușit sau doriți să fiți proprietarul afacerii dvs., trebuie să vă „vedeți" în această situație.

10. Unul dintre cele mai importante principii de formare a unei imagini sănătoase despre sine este asigurarea unui mediu optimist și plin de iubire. Mă refer, bineînțeles, la atmosfera de acasă. Cînd telefonul sună acasă și răspund, procedez în unul din următoarele feluri: ridic receptorul cîntînd: „A, bună dimineața și ție!" Trebuie să recunosc că uneori urmează o lungă pauză după ce spun asta. După care, pun altă placă: „Dacă n-ai de gînd să vorbești, eu închid." În acest moment, cel mai adesea, cel care a sunat spune: „Cine e acolo?" Zig: „E oricine îți dorești — cine ai vrea să fie?" Persoana care a sunat: „Dom'le, dar în mod sigur te simți excelent pe ziua de azi!" Zig: „Da. Cu mulți ani în urmă m-am hotărît să mă simt foarte bine zilnic." În general, psihologii sînt de acord că hotărîrea pe care o iei în legătură cu felul în care vrei să te simți și cum te aștepți să te simți are un rol extrem de important în felul în care te simți cu adevărat.

Dacă atunci cînd sună telefonul se află pe lîngă mine nepoțica mea de șase ani pe nume „Îngeraș" (care se numește așa pentru că de cînd a venit pe lume am știut că ne va „păzi") sau nepoțica de nouă ani „Rază de Soare" (căreia îi spunem așa din niște motive clare), voi răspunde cu: „Bună dimineața, sînt mîndrul bunic al Îngerașului (sau al Razei de Soare)!" Chipul strălucitor al acestor două frumoase nepoțele ale mele din acele clipe este de neuitat; dar gîndiți-vă cît de important este pentru imaginea lor despre sine!

Cel mai mult însă, îmi place să răspund la telefon spunînd: „Bună dimineața, sînt fericitul soț al lui Jean Ziglar!"

O fac pentru că este adevărat. Și pentru că mă ajută să obțin mai multe bile albe din partea Roșcatei mele. Pe de altă parte, îl pot, eventual, încuraja pe cel care a sunat să-mi spună niște lucruri bune despre partenerul sau partenera sa.

O atmosferă casnică plină de iubire și fericire îi ajută pe toți membrii echipei să se simtă mai bine și să le placă să fie acasă. În felul acesta, copiii au tendința să-și invite prietenii acasă și să nu mai meargă pe la casele prietenilor. Să vă spun drept, prefer doisprezece copii la mine în casă, dar să știu exact ce se întîmplă, decît să-i știu pe copiii mei în altă parte și habar să nu am de ce se întîmplă acolo.

11. Una dintre cele mai simple, mai rapide și mai sigure căi de formare a unei imagini sănătoase despre sine pentru copilul dvs. este să-l ajutați să fie mîndru că aparține unui grup valoros și nobil. Familia, așa cum spuneam și în alte capitole din această carte, este, logic, locul de unde trebuie să înceapă totul. Biserica, școala și societatea pot fi adevărate surse de mîndrie. Categoric, mîndria și recunoștința de a trăi într-o țară liberă au un impact semnificativ asupra imaginii despre sine a copilului. Ca un adaos, dar destul de important pentru a-l menționa, pentru că într-adevăr îl ajută pe copilul dvs. să-și formeze o sănătoasă încredere în sine *și* sentimentul patriotic, v-aș propune să vă luați cartea *The Light and the Glory* (*Lumina și gloria*) de Peter Marshall și David Manuel. *Lumina și gloria* este cartea cea mai plină de sens, înduioșătoare, importantă și dătătoare de idei pe care am citit-o în ultimii zece ani, cu excepția Bibliei. Este povestea adevărată, *documentată*, a Americii, pe care la școală nu am învățat-o nici eu, nici dvs. Explică întocmai felul în care a ajuns Columb să descopere America, cine erau, pînă la urmă, pelerinii și puritanii și care a fost importanța lor în formarea Americii. Veți afla cum ne-am cîștigat independența și în ce constă măreția lui George Washington. Este o carte care vă va inspira extraordinar de mult; veți vărsa lacrimi de bucurie

și recunoștință pentru America, pentru bărbații și femeile care prin voia Domnului ne-au făcut liberi — și măreți.

Părinții care reușesc să-și crească copiii ca pe niște învingători trebuie să-i „vadă" ca pe niște adulți împliniți, competenți și deschiși.

Învățați-l pe copilul dvs. care sînt mesajele din *Lumina și gloria* și veți avea un copil cu o credință și o încredere nouă. Optimismul său în fața vieții și zelul față de Dumnezeu, familie și țară vor fi mult mai mari.

12. O altă soluție excelentă pentru formarea acestei imagini este să începeți ziua privindu-vă în ochi și promițîndu-vă că veți face în așa fel încît să fie cea mai grozavă zi din viața dvs. După care, treceți la fapte. Înainte să mergeți la culcare în ziua respectivă, vă puteți privi din nou în ochi și răspunde cinstit: „Azi am făcut tot ce am fost eu în stare să fac mai bine." Aproape nimic n-o să vă facă să vă simțiți mai bine decît să știți că ați făcut tot posibilul. Asta este valabil indiferent dacă sînteți copil sau adult, și acest sistem vă va transforma în personajul numărul unu în raport cu cel care vă va ajuta să reușiți și să cunoașteți fericirea — acel cineva nefiind altul decît dvs. Cînd copilul dvs. va învăța să fie mereu numărul unu, înseamnă că deja are o imagine solidă despre sine.

13. Uneori, copilul poate să aibă o problemă fizică, și asta are drept consecință o imagine negativă despre sine. Aceste probleme pot fi îndreptate uneori fără să ia prea mult timp, atenție sau cheltuială. În acest caz, vă încurajez, bineînțeles, s-o faceți.

Există și situații în care chirurgia plastică poate fi de ajutor în formarea sau refacerea unei imagini despre sine. Acest lucru este valabil în cazul în care copilul are un nas extrem de mare sau de lung, niște urechi clăpăuge sau buză de iepure. Asta implică însă și niște considerații psi-

hologice ce trebuie rezolvate la un nivel profund și personal. Cuvintele cheie sînt *prudență* și *sfaturi*, dar am văzut și schimbări radicale de personalitate ce au intervenit după o operație estetică.

Privind retrospectiv, pare de necrezut faptul că nici măcar n-am observat, dar cînd fetița noastră cea mică Julie avea șaptesprezece ani, a adus vorba despre urechile ei. Mă uitasem la copil de zeci de mii de ori și nu observasem decît niște ochi vii, strălucitori, o fetiță foarte motivată și frumoasă. Și totuși, mi-a pus o întrebare: „Tăticule, chiar n-ai observat niciodată că întotdeauna mă pieptăn astfel încît să-mi acopăr urechile?" Să vă spun drept, nu observasem. După care mi-a arătat ce urechi clăpăuge avea.

Cinstit să vă spun, eu tot nu le vedeam „clăpăuge". Dar pentru ea era o problemă foarte serioasă, și dacă asta o preocupa, însemna că într-adevăr era o problemă serioasă. Am hotărît împreună cu mama ei că este cazul să facă o operație estetică. Dacă ați întîlni-o acum pe fata noastră cea mică, mai mult ca sigur că ar purta părul în așa fel încît să i se vadă urechile; da, și acest lucru a contat în privința încrederii în sine și a imaginii despre sine.

Pe măsură ce veți recapitula aceste sugestii despre ce trebuie și ce nu trebuie să faceți pentru a-i forma o imagine despre sine sănătoasă copilului dvs., aș vrea să vă reamintesc faptul că fiecare etapă în parte este concepută în așa fel încît să-l ajute pe copilul dvs. să se accepte pe sine. Culmea, odată ce o va face, nu va mai trebui ca toți ceilalți să-l accepte cu orice preț. Nu numai că-l vor accepta, dar chiar îi vor dori prezența. În sine, asta ajută la formarea unei bune imagini personale.

O ultimă părere în legătură cu formarea imaginii despre sine

Vă pot spune cu mare certitudine că atunci cînd copilul dvs. are între nouă și cincisprezece ani, riscul ca el să se apuce de droguri sau să devină imoral este mult mai mare

decît în orice altă perioadă a vieții lui. În acești ani critici ai copilăriei, au loc multe schimbări fiziologice și psihologice. În același timp, copilul este bombardat cu valori morale, așa cum sînt ele prezentate de mijloacele de informare în massă sau de cei asemeni lui, familia, Biserica și școala. Adesea, acestea sînt contradictorii și creează confuzie în mintea copilului, el nemaiștiind care valori sînt reale și care sînt artificiale.

Aceasta este o perioadă în care copiii simt o nevoie disperată de a fi strînși în brațe și sărutați, spunîndu-li-se cît de iubiți sînt și cîtă nevoie aveți de ei. Acestea sînt nevoile lor și sînt perfect reale. Interesant este faptul că, deși în acest moment copiii au cea mai mare nevoie de dvs., li se va părea că nu se simt în largul lor alături de dvs. Acesta este unul dintre numeroasele motive pentru care se izolează. Părinți, această izolare semnalează clipa în care e necesar să îi abordați cu iubire, cu înțelegere și fără să-i forțați prea tare!

De-a lungul acestor ani, mai mult ca sigur, copiii vor schimba de cel puțin două ori școala. Aceste „noi" vremuri și relații îi vor face vulnerabili în raport cu noile presiuni, noii prieteni (?) și la influențele celorlalți. Un copil poate să fi fost foarte iubit și integrat în vechea școală, dar mutîndu-se într-una nouă, lucrurile să stea cu totul altfel. Într-un asemenea moment, copiii care se droghează, începînd o viață de desfrîu, vor încerca să-l coopteze pe noul venit. În cazul nostru, cînd ne-am mutat la Dallas, uneia dintre fetele noastre i s-au propus droguri din prima zi de școală. În asemenea clipe, vă sfătuiesc să fiți extrem de atent și să vă sprijiniți copilul, pentru că acești ani sînt esențiali pentru binele și fericirea lui. Stați mai mult cu el, aveți grijă ce prieteni își face, fiți pe fază, ascultați cu atenție cînd povestește ce se întîmplă la școală. Unul dintre motivele pentru care trebuie să se stabilească de timpuriu o linie de comunicare cu copilul este acela că, atunci cînd se va muta la o altă școală, copilul nu vă va mai spune „totul", mai ales dacă nu v-a spus „nimic" pînă acum.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Enumerați cîteva feluri în care se manifestă imaginea negativă despre sine a copiilor în general. Copiii dvs. dau asemenea semne?
2. În ce măsură faceți cu regularitate ceea ce trebuie făcut pentru o bună imagine despre sine?
3. Rezumați motivele pentru care Zig socotește că imaginea despre sine se formează între nouă și cincisprezece ani.
4. Ce anume le recomandă Zig părinților în relația cu copiii, în timpul acestei perioade critice?
5. Sînteți de acord că nu trebuie să-i ridiculizați și să-i maltratați pe copiii dvs.? Cum puteți reuși asta? Care credeți că ar fi avantajele familiei dvs. dacă ați proceda astfel?
6. Enunțați propria dvs. definiție despre ceea ce înseamnă concret o iubire necondiționată.

CAPITOLUL 11

Sexul

Binecuvîntare sau blestem

Dintre toți factorii esențiali ai vieții, cel care are cel mai mare potențial în bine *sau* în rău este sexul. Folosit cum trebuie, așa cum a lăsat Dumnezeu, sexul aduce, de fapt, mai multă plăcere *și* fericire pe lumea asta decît orice altceva. Sexul presupune o frumoasă relație de iubire între soț și soție, care adesea este mai presus de înțelegere. Totodată, perpetuează rasa umană și ajută la prelungirea iubirii în familie de-a lungul generațiilor. Utilizat însă greșit și scăpat de sub control, devine imoral (sexul în afara căsătoriei), aducînd mai multă nefericire decît orice altceva.

Cine-i învață pe Johnny și pe Mary ce e sexul?

În ce privește educația, una dintre cele mai neplăcute discuții ce pot fi abordate se referă la educația sexuală în școli. Mulți cred cinstit că educația sexuală este o necesitate absolută pentru prevenirea sau reducerea numărului tot mai mare de sarcini în afara căsătoriei, avorturi, boli venerice și infestări cu HIV. Alții nu sînt de acord.

Există însă dovezi clare că acolo unde educația sexuală este predată în școli fără a fi însoțită de fundamentarea unor valori morale, desfrîul, sarcinile ilegale și bolile venerice sînt în creștere. Convingerea mea fermă este că nu avem nevoie de mai multe informații despre sex sau despre metodele contraceptive, ci despre valorile morale și stăpînirea de sine învățate de acasă. Totodată, mai cred că atîta vreme cît copiii noștri sînt stimulați sexual încă de la o vîrstă foarte fragedă prin intermediul emisiunilor de

televiziune, muzicii, bîrfelor din curtea școlii și informațiilor fanteziste, educația sexuală *trebuie* învățată încă de la o vîrstă foarte fragedă, părinții fiind aceia care s-o facă și doar în *rare* situații școala. În legătură cu aceste rare situații, în care educația sexuală în școli este singura soluție viabilă, v-aș propune să scrieți la Free Congress Foundation (721 Second Street, N.E. Washington, DC 20002) pentru broșura *Cînd sexul se învață în școli* de Judith B. Echaniz.

Educația sexuală se predă zilnic

Dacă mămica și tăticul sînt afectuoși și grijulii unul cu celălalt, ținîndu-se de mînă, exprimîndu-și iubirea și îmbrățișîndu-se fără un substrat sexual, copiii vor învăța foarte repede că familia este o formă solidară de iubire și că e bine să ai un partener de viață. Cînd părinții iubitori își dovedesc afecțiunea și drăgălășenia unul față de celălalt, copiii învață mult mai multe despre propria lor atitudine și despre propriul lor comportament în raport cu sexul opus decît prin orice altă metodă. Asemenea părinți furnizează un laborator de educație sexuală foarte eficient și valabil pentru o viață întreagă, din care copiii au multe de învățat. Practic, se deschide o ușă spre a-i învăța pe copii ce este sexul și care este rolul pe care îl joacă în viața lor.

Îmi amintesc că, într-o după-amiază, băiețelul meu de șase ani se uita la un film de televiziune foarte, foarte vechi. El și ea se îmbrățișau. Cum mă îndreptam eu spre birou, am observat ce se întîmplă și mi-am zis: „Dumnezeule, precis că e ceva dubios." Fără să-și ia ochii de la televizor, băiatul meu mi-a și spus: „Ar trebui să te vezi pe tine și pe mama cînd faceți asta!"

Ca să spun drept, preferam ideea ca băiatul meu să răspîndească prin cartier zvonul că mama și tata se giugiulesc, și nu că se ceartă toată ziua. Din cîte știam eu, băiețelul nu ne văzuse niciodată sărutîndu-ne decît prietenește și în fugă. Dar mai știam că ne-a zărit ținîndu-ne de mînă și îmbrățișîndu-ne des.

Eu nu cred că ar trebui să i se permită copilului să-și vadă părinții afișîndu-și afecțiunea, decît în măsura în care și el poate participa direct. Totuși, băiatul meu percepuse clar că mama și tata se iubeau. Era un lucru atît de „firesc" pentru el să-și vadă părinții îmbrățișîndu-se frățește, încît nici măcar nu s-a deranjat să-și ia ochii de la televizor cînd a făcut comentariul. Cred că asta este cea mai bună cale de a crește un copil deschis, care să se maturizeze în timp ce așteaptă cu nerăbdare să întîlnească omul potrivit și să aibă o relație bazată pe dragoste și încredere cu partenerul cu care se va căsători.

Într-un articol din *USA Today*, Marilyn Elias se referă la un studiu efectuat de Universitatea de Stat din Utah de către sociologul Brent Miller, care a luat în calcul 1150 de adolescenți. El a descoperit că dacă părinții le vorbesc adolescenților cît mai deschis despre valorile și convingerile sexuale, ei sînt mai puțin activi atît în ce privește preocuparea pentru sex, cît și în ce privește comportamentul sexual. *De asemenea, dacă adolescenții află despre realitatea sexuală de la părinți, e mai puțin probabil că vor deveni activi sexual mai repede decît cei care află de la prieteni.*

Educația sexuală

Un proces eficient de educație sexuală a unui copil începe de la aproximativ patru sau cinci ani. Există cîteva cărți foarte bune care vă pot ajuta în această direcție. Începeți cu *I Wonder, I Wonder* (*Mă mir, mă mir*) de Marguerite Kurth Frey. Această frumoasă carte este o modalitate firească și plină de afecțiune de a deschide ușa acestui subiect și de a înlesni continuitatea în educația sexuală a copilului în lunile și anii care urmează. Unul dintre cele mai importante avantaje ale acestei abordări este că reduce considerabil orice posibilitate de molestare sexuală a copilului dvs. (Nu uitați, peste optzeci la sută dintre cei care îi molestează pe copii sînt chiar membrii familiei, prietenii sau persoanele în care aveți încredere.)

În loc să așteptați să deschidă copilul dvs. această discuție, e bine să transformați totul într-o joacă educativă sau să citiți orice altă carte care vă pică în mînă, vorbind cu copilul despre ceea ce scrie acolo. Trebuie să folosiți același ton firesc al vocii, același entuziasm, punînd același suflet ca în cazul tuturor celorlalte cărți.

Cîteva discuții de acest gen vor satisface curiozitatea copilului și vor răspunde la întrebările pe care probabil și le-a pus. Totodată, vor pune bazele unor alte discuții, mai aprofundate. Este foarte firesc să vă implicați ceva mai mult și să tratați problema amănunțit și cu maturitate.

O carte excelentă pentru cei aflați în primii ani de adolescență sau de dinaintea adolescenței este *Preparing for Adolescence* (*Pregătirea pentru adolescență*) de James Dobson. Scrisă într-un limbaj accesibil copilului, este exact ce vă trebuie. După aceea, treceți la *Love and Sex in Plain Language* (*Dragoste și sex într-un limbaj explicit*) de Eric Johnson.

Un aspect extrem de important al educației sexuale a copilului dvs., mai ales dacă este fată, este și momentul în care ajunge să aibă un loc de muncă. În majoritatea cazurilor, asta înseamnă că va fi mai întîi bonă. Cînd este vorba de o adolescentă, este bine ca mama și tata să știe cît mai multe despre persoanele implicate în *baby-sitting*. Trebuie să purtați o discuție serioasă cu fata dvs., indiferent cît de mult ați îndrăgi sau cîtă încredere ați avea în persoana pentru care va lucra. Unii bărbați simt o atracție copleșitoare pentru fetele foarte tinere, și dacă nu există niște constrîngeri morale, vor găsi o justificare și o logică pentru tot ceea ce fac. Avînd toate acestea în gînd, trebuie să-i spuneți fiicei dvs. că există pe lumea asta și bărbați care nu le respectă suficient pe fetițe. (Vă reamintesc că, între timp, ați depășit deja primele noțiuni de bază ale educației sexuale.) Spuneți-i că, dacă cineva spune sau face ceva ce o deranjează, trebuie să vă mărturisească imediat și exact ce s-a spus și ce s-a întîmplat. Părinți, în majoritatea cazurilor, trebuie să verificați cu blîndețe cele petrecute, de îndată ce fata dvs. vine acasă!

În mod ideal, din perspectivă biologică/psihologică, mama ar trebui să vorbească cu fetele, iar tata cu băieții. Și totuși, atunci cînd trebuie să le spuneți fetelor despre cum sînt, „de fapt", băieții, tata poate spune în cîteva minute mai multe decît mama într-o zi întreagă. De exemplu, majoritatea băieților aprinși de patima seducției (ceea ce nu trebuie confundat cu iubirea) vor jura dragoste adevărată și tăcere de mormînt. A doua zi, cîțiva prieteni apropiați ai băiatului vor dori brusc să se întîlnească cu această „floare a iubirii pătimașe", cu care nu mai vorbiseră niciodată pînă atunci, deși poate ea crezuse prostește că pretendentul de noaptea trecută va ține totul secret. Nu este vorba de un incident izolat — acesta este procedeul standard pentru majoritatea masculilor. Orgoliul masculin este atît de mare în asemenea situații, încît chiar dacă băiatul are deja o legătură stabilă sau urmează să se căsătorească cu cineva, tot își va încerca norocul, dacă are ocazia.

Tatăl îi poate spune fiicei sale în termeni foarte preciși că ăsta este un sistem vechi de cînd lumea, de la Adam și Eva, că băiatul o provoacă pe fată să-și dovedească iubirea oferindu-i lui virginitatea. Orice fată „cu puțină minte" își va da seama însă că lucrurile nu stau așa. Totuși, afecțiunea reală pentru un băiat, accentuată de patima momentului și de o situație ispititoare, o poate face pe fată să își piardă rațiunea, în cazul în care nu este cu capul foarte pe umeri.

Pentru că mama le înțelege pe fete, ea poate să îi spună cu afecțiune băiatului cum să le trateze pentru a le cîștiga iubirea și respectul. Îi poate prezenta perspectiva feminină și îi poate explica cum gîndesc și ce simt fetele. Tot mama îl poate preveni pe băiat să fie prudent și să nu cadă în capcana unei relații nesănătoase.

Încă de la începutul procesului de educație sexuală a copilului, trebuie să puneți accentul pe faptul că sexul este un frumos dar de la Dumnezeu *numai* pentru soți și soții. Atît băieții cît și fetele trebuie să fie învățați cu grijă — și

să li se reamintească — faptul că virginitatea este un dar prețios pe care îl pot oferi viitorului partener de viață. Indiferent de ce spun experții și umaniștii, sexul înainte de căsătorie nu numai că este un păcat, dar, așa cum am mai scris în această carte, este și un gest iresponsabil și categoric în defavoarea ambelor persoane implicate.

Tragedia în ziua de azi este că *mulți părinți nu le spun niciodată copiilor lor că sexul în afara căsniciei nu este ceva pe care „toată lumea îl face"*. Așa cum nu li se spune că e ceva total greșit. În multe cazuri, nu le spun niciodată fiilor și fiicelor lor că atunci cînd își pierd virginitatea își înșeală viitorii parteneri și cedează ceva neprețuit din persoana lor. Din păcate, nenumărați părinți nici măcar nu le spun copiilor lor ce este virginitatea și cum poate fi ea pierdută, așa cum nu le menționează posibilitatea unei eventuale sarcini sau de a se molipsi de boli venerice.

Totuși, vă previn să nu faceți vreo aluzie, oricît de vagă, că sexul ar fi ceva murdar. Dacă-l veți învăța pe copilul dvs. că sexul este ceva urît, să nu vă așteptați apoi ca în noaptea nunții să-l socotească un dar de la Dumnezeu, pentru că ar fi absurd și nerealist.

Cîndva, un psiholog mi-a povestit despre lacrimile și inimile frînte ale nenumăraților tineri și tinere pe care a trebuit să-i consoleze. Ei se învinuiau de faptul că au fost prea „îndrăgostiți" și de aceea au cedat sexual înainte de căsătorie, iar mai tîrziu s-au simțit răspunzători moral, dar nu li s-a părut a fi un păcat în ochii Domnului.

Mi-a mai povestit un caz care m-a impresionat profund (evident nu voi da nume). Într-o dimineață, a intrat la el în cabinet o tînără frumoasă, care i-a spus că pentru a fi acceptată de ceilalți, respectiv de o anumită gașcă, a renunțat la virginitate.

„Gașca" în care își dorise atît de mult să fie acceptată declarase clar că nici o fecioară nu se va strecura în rîndurile ei. Rezultatul: deși era încă adolescentă, ea i-a cedat unui băiat pe care nici măcar nu-l plăcea. Inutil să vă mai

spun că acesta n-a fost singurul cu care a avut relații sexuale. Odată ce s-a dus virginitatea și a început activitatea sexuală, e foarte greu ca o tînără să mai spună „nu". Psihologul mi-a explicat și a subliniat că atunci cînd fata s-a mai maturizat și și-a dat seama exact la ce a renunțat, s-a supărat cumplit de tare — și chiar s-a înrăit —, pentru că nu i se spusese niciodată ce sacrificase de fapt. Acest dar neprețuit pe care l-ar fi putut oferi soțului ei îl dăduse în schimbul acceptării de către o gașcă în care n-avea ce căuta și care putea fi chiar periculoasă. I-au trebuit cîțiva ani să depășească această problemă, timp în care adesea s-a gîndit serios chiar și la sinucidere.

În urma acestei conversații și a altor informații din această carte, am ajuns inevitabil la concluzia că părinții care nu-și educă sexual copiii îi fac să fie vulnerabili față de condiția lor biologică. Părinții sînt realmente vinovați de maltratarea copiilor — măcar pentru faptul că îi neglijează —, consecințele fiind devastatoare.

Extrem de important: dacă sînteți un părinte care nu și-a informat cum trebuie copilul și dacă acest copil a avut de suferit ca urmare a acestui fapt, nu cădeți în capcana remușcărilor. Eu cred sincer că vă iubiți copilul și că ați făcut tot posibilul să-l învățați tot ceea ce știți în toți acești ani, cînd avea nevoie de cît mai multe informații. Pentru ceilalți, care aveți copii mici, informațiile din acest capitol le pot modifica existența în mod capital.

Ideea este extrem de clară. Atîta vreme cît mamele și tații își educă fiii și fiicele prin vorbe și fapte încă de la bun început, explicîndu-le că virginitatea este neprețuită și că în nici un caz nu trebuie acceptată o relație sexuală înainte de căsătorie, mulți ani de suferință și nefericire pot fi evitați. Deci, părinți, *chiar dacă nu faceți* nimic *altceva în privința educației sexuale decît să vă convingeți copiii că trebuie să fie virgini la căsătorie, i-ați ajutat să-și apere onoarea și să evite o suferință inexprimabilă.* Deci, cum, cînd și unde îi învățați pe copiii dvs. „realitatea vieții"?

Mary Jo Heckinger vă dă cîteva sfaturi sănătoase asupra rolului părinților în educația sexuală.* Dra Heckinger subliniază faptul că atunci cînd copilașul are de pus o întrebare, trebuie să știți exact încă din primul moment ce vrea să afle. Calea cea mai simplă este să-l întrebați care crede el că este răspunsul. În felul acesta, vă puteți concentra asupra informațiilor pe care le dorește și puteți clarifica neînțelegerile din mintea lui.

Ea declară că oamenii de știință susțin că optzeci la sută dintre disfuncțiile sexuale ar putea fi evitate dacă respectivele cupluri ar avea cunoștințe elementare de anatomie, căci majoritatea elevilor de liceu nu sînt în stare să deseneze sistemul de reproducere, nici să explice exact cum funcționează. Ea susține că noi (părinții) avem nevoie de un dicționar bun, în care să fie descriși termenii anatomici și pe care să-l folosim atunci cînd le povestim copiilor. De asemenea, mai spune că băieții și fetițele ar trebui să fie pregătiți pentru schimbările prin care vor trece, cum ar fi ejacularea nocturnă sau menstruația. Pentru un copil care nu se așteaptă la așa ceva, poate fi un moment traumatizant.

Pe măsură ce copiii devin adolescenți, comunicarea cu ei este tot mai dificilă. Chiar dacă adolescentul spune că vrea să fie lăsat în pace, el tot are nevoie de sprijinul și de sfaturile dvs. El nu este încă deplin capabil să stea pe picioarele lui și știe asta.

Educația sexuală prin puterea exemplului

Dra Heckinger subliniază rolul pe care îl joacă Dumnezeu în educația sexuală, subliniind că sexualitatea este un dar de la Domnul atît pentru bărbați, cît și pentru femei. De drept, sexul este ceva frumos și bun. Nu le puteți spune copiilor vreme de optsprezece ani că bărbații vor tot

* *The Lookout* (*Turnul de control*), Copyright © 1980, The Standard Publishing Company Cincinnati, Ohio, sucursală a Stondex International Corporation. Text folosit cu acordul celor care dețin drepturile de autor.

ce pot primi, că toate fetele vor să ațîțe băieții, că nu este frumos să îți afișezi afecțiunea față de sexul opus, că iubirea fizică este ceva urît, iar mai apoi să îi convingeți în noaptea nunții că sexul este un dar de la Dumnezeu (această abordare este absurdă și nerealistă).

Dra Heckinger pune accentul pe importanța unui model de viață. Ea constată că dacă băiatul vede că bărbații le deschid ușile femeilor, și el le va deschide ușa. Dacă fata vede că femeile poartă geantă, și ea va face la fel. Urmărindu-i pe cei de același sex, copiii își însușesc comportamentul dorit.

Ea se referă și la expunerea trupului adultului în prezența copiilor și susține că un părinte prins dezbrăcat trebuie să reacționeze cît mai calm și mai ferm. Ideea trebuie să fie de intimitate, și nu de goliciune. Părintele are tot dreptul să spună: „În casa asta se bate la ușă înainte să intri. Te rog să ieși afară și am să vin și eu de îndată ce termin cu îmbrăcatul." Dacă veți scoate un țipăt și veți smulge cearșaful din pat ca să vă acoperiți, copilul va înțelege că e foarte grav că v-a văzut gol (goală). Felul în care veți reacționa va determina felul în care copilul își va percepe propriul trup mai tîrziu.

Atenție, mămico — nu trezi instinctele sexuale ale fiului tău

Un băiat de liceu a cărui mamă pregătește micul dejun într-un capot transparent poate avea un sentiment de vinovăție pentru că are o reacție sexuală față de ea. Părinții trebuie să evite seducerea neintenționată a copiilor lor. Psihologul Joyce Brothers, în urma unui studiu, a ajuns la concluzia că unii bărbați devin violatori ca urmare a faptului că au fost excesiv de stimulați sexual în copilărie de mamele lor sau de cele care l-au crescut.

Mulți părinți nu le spun niciodată copiilor lor că sexul în afara căsniciei nu este ceva pe care „toată lumea îl face".

La o privire superficială, poate părea că băieților li se dă mai multă atenție și sînt mai iubiți de mamele lor, dar asta duce la o frustrare sexuală permanentă. Ei au fost veșnic stimulați, dar nu și satisfăcuți; în majoritatea cazurilor, acest comportament seductiv al mamei se manifestă în alternanță cu momente de cruzime, asprime și chiar bătăi. Agresivitatea este adesea un loc comun, și băieții cresc în ideea că femeile trebuie abordate cu forța. Nu este deloc surprinzător că atunci cînd un violator se căsătorește, își alege mai mult ca sigur o femeie ale cărei probleme emoționale sînt similare cu cele ale mamei sale. Sentimentul firesc, sănătos de afecțiune dintre tată și fiică și dintre mamă și fiu este extrem de important pentru sănătatea mentală și emoțională a ambelor părți, fiind esențial în stabilirea unor relații de familie bune și solide.

Relația dintre mama și tata

Psihiatrul John Kozek a observat că de multe ori atunci cînd fetele încep să se maturizeze, trecînd de la vîrsta inocentă a adolescenței la cea adultă, foarte mulți părinți „își pierd" copiii din pricina incertitudinii legate de rolul pe care trebuie să îl joace în continuare tatăl.

Un studiu FBI de acum cîțiva ani a evidențiat faptul că, atunci cînd tatăl continuă să-și manifeste afecțiunea firească în familie față de fiica sa, numărul cazurilor de fete cu probleme sexuale este mult mai mic decît în cazul în care ele sînt lipsite de afecțiunea taților. Dr. Kozek a constatat că în societatea noastră plină de schimbări, de multe ori un tată nesigur, cu o imagine despre sine proastă, nu-și mai îmbrățișează și nu-și mai strînge în brațe fiica atunci cînd aceasta crește.

Dintr-o dată, fetiței care stătuse pe genunchii tatălui i se spune, utilizînd limbajul trupului, să n-o mai facă. De fapt, în acel moment tatăl o aruncă în brațele cuiva care este dispus să-i ofere afecțiunea — dar un alt tip de afecțiune, care e greșită.

Dacă veți crea un nivel de comunicare convenabil și veți forma o relație solidă, protejîndu-vă adolescenta în floare de implicările sexuale nedorite, arătîndu-vă o dragoste și o afecțiune sănătoase față de ea — căci ăsta este lucrul de care are nevoie cu disperare —, partida este cîștigată. Pe de altă parte, tatăl trebuie să fie foarte atent ca afecțiunea să nu fie interpretată drept una sexuală. Dacă fata nu se simte în largul ei în raport cu afecțiunea tatălui, atunci e mai bine ca el să nu și-o mai exprime.

În acest moment critic, părinții trebuie să fie extrem de prudenți în privința prietenilor fetelor lor. De multe ori, o fată în clasa a opta sau a noua, care tocmai devine femeie, este invitată în oraș de un băiat din primii sau ultimii ani de liceu. Întîi de toate, fata trebuie să aibă cel puțin șaisprezece ani înainte de a i se permită să iasă singură la o întîlnire cu băiatul și cel puțin cincisprezece înainte să aibă voie să iasă la o întîlnire însoțită de încă o pereche. Părinții trebuie să fie foarte vigilenți în cazul în care îi dă atenție un băiat cu trei sau cinci ani mai mare, iar ea are doar doisprezece, treisprezece sau paisprezece.

S-ar putea să o flateze faptul că e remarcată de un băiat mai mare și să nu vadă lucrurile în perspectivă. Tot așa cum, în cazul lui, poate fi un semn al imaturității și al unei proaste imagini despre sine. Părinții care au un băiat în clasa a unsprezecea sau a douăsprezecea ce se interesează dintr-o dată de o fată de doisprezece pînă la paisprezece ani, trebuie să-l încurajeze clar să renunțe. Trebuie să discute serios cu el în privința rolului său sexual și a răspunderilor și să petreacă tot mai mult timp împreună.

În mod realist, trebuie să vă avertizez că puștiul timid, neîndemînatic și bîlbîit de paisprezece ani prezintă un mare potențial de risc pentru fiica dvs. de doisprezece sau treisprezece ani. În mare parte, riscul constă în *timp* și *ocazii*. Dacă li se permite să petreacă nenumărate ore împreună, „învățînd" sau uitîndu-se la televizor nesupravegheați, puteți fi siguri că hormonii din ambele trupuri vor depăși timiditatea și va apare un real pericol atît pentru

băiat, cît și pentru fată, pericol ce se *amplifică* la fiecare întîlnire. Nu uitați, familiaritățile și ocaziile duc la *încercări*. Supravegheați-i, părinți — găsiți-le o ocupație —, canalizați-le energia spre ceva sănătos.

Indiferent dacă aveți sau nu o discuție serioasă despre sex cu copilul dvs., eu v-aș încuraja să găsiți o ocazie în care mama și fiica sau tatăl și fiul să stea împreună cel puțin o zi întreagă. O plimbare într-o zonă mai izolată, un mers cu cortul sau la pescuit ori un drum cu mașina într-un loc unde să nu existe nimic care să vă distragă atenția sau să vă grăbească ar fi ideale.

Baza căsătoriei

Cînd băiatul meu avea șaisprezece ani, ne-am petrecut împreună un lung sfîrșit de săptămînă. Tocmai devenise extrem de interesat de o fetiță tare drăguță. Deși ieșise în societate și mai petrecuse ceva vreme și cu alte fete, la biserică sau la școală, pentru prima dată manifesta un interes mai mult decît pasager pentru o anumită fată. Se vedea clar, pentru că atunci cînd suna telefonul, nu trebuia nimeni să-l încurajeze să răspundă. Din doi pași mari, era deja lîngă el. Cînd se bărbierea, era extrem de atent și ceva din felul cum pășea ne arăta clar că băiatul nostru crescuse.

Avînd în vedere toate acestea, am programat un lung sfîrșit de săptămînă cu el. Am discutat multe ore frumoase, dar, pe scurt, iată care sînt lucrurile pe care i le-am împărtășit fiului meu (că veni vorba, am mai discutat despre asta și mai înainte). Întîi și întîi, i-am spus că sexul înainte de căsătorie este ceva ce fac numai ratații și haimanalele. Asta pentru că e greșit din punct de vedere moral și religios. Dumnezeu nu face excepții. El spune pur și simplu că: „Sexul în afara relației soț-soție este un păcat."

Dumnezeu ne spune asta nu pentru că dorește să ne inhibe și să nu ne lase să ne „distrăm", ci pentru că ne iubește așa de mult, încît vrea tot ce e mai bun pentru noi și

pentru viața noastră. În al doilea rînd, bănuiesc că ați ghicit despre ce am vorbit, pentru că știți că așa reacționează nouăzeci și nouă virgulă nouă la sută dintre tinerii ale căror gene și ai căror hormoni încep să țopăie. O relație sexuală sănătoasă în căsătorie este realmente una dintre cele mai frumoase experiențe pe care le poate avea cineva. Filmele, televiziunea, romanele și revistele au profitat deja din plin de această idee, și acum nu aveam de gînd să neg faptul că există o atracție între bărbați și femei, pentru că ar fi fost o prostie și i-aș fi distrus încrederea fiului meu, indiferent ce i-aș fi zis.

O cheie importantă a comunicării în ce privește anumite subiecte sau probleme este încheierea oricărei conversații cu o virgulă, și nu cu un punct.

Al treilea punct subliniat a fost că *orice* căsnicie reușită se bazează pe încredere. Dacă el și prietena lui se vor abține de la un contact sexual în perioada actuală și dacă într-adevăr sînt făcuți unul pentru celălalt, înseamnă că se vor căsători, deci inevitabil, o să se întîmple în cele din urmă; i-am mai spus că oricum vor mai fi despărțiți, fie pentru că ea, la un moment dat, va face un copil, fie pentru că el va fi plecat în călătorii, în interes de serviciu. Dacă se vor abține de la sex înainte de căsătorie, între timp vor fi stabilit acea relație de încredere pe care se bazează orice căsnicie. Subliniez aceasta pentru că, potrivit băncii mele de date, pe care le-am memorat atît de bine, și potrivit tuturor informațiilor pe care le-am obținut din diverse lecturi, un tînăr de șaptesprezece sau optsprezece ani se află în perioada de maxim interes sexual. Dacă acești tineri reușesc să se disciplineze și să refuze sexul în acel moment, vor avea mai puține dificultăți în a fi loiali partenerului de viață, față de care au făcut un jurămînt veșnic.

Cel de-al patrulea punct pe care l-am lămurit cu fiul meu a fost că dacă nu asta este fata vieții lui, va fi minunat pentru ea să poată spune într-o zi: „Unul dintre cele mai extraordinare lucruri care mi s-au întîmplat în viață a fost că primul meu iubit a fost Tom Ziglar și m-a tratat ca pe o doamnă." I-am subliniat fiului meu acest lucru pentru a înțelege că pot rămîne prieteni pe viață și că ar putea să se despartă cu conștiința curată.

Nici una dintre aceste opțiuni nu este acceptabilă

În al cincilea rînd, i-am explicat că atunci cînd te lași pradă sexului, indiferent dacă ești băiat sau fată, nu numai că greșești, dar după ce ai căpătat experiență sexuală, primul lucru care îți trece prin minte este să ai deja și o a doua experiență de acest gen. Acest lucru duce adesea la desfrîu, iar urmările sînt dezastruoase.

Dacă apare și o sarcină, trebuie să se ia o hotărîre. Oare trebuie să se ajungă la căsătorie? Să se facă un avort? Să se nască un copil din flori? Cum creștinii socotesc avortul o crimă, această posibilitate este scoasă din discuție oricum. De aceea, trebuie luată o altă hotărîre. Copilul trebuie ținut și crescut sau trebuie dat spre adopție?

Luarea acestor decizii poate fi extrem de dureroasă. La fiecare variantă apar anumite probleme și *există* probleme în cazul fiecăreia. Sarcina la vîrsta adolescenței presupune și probleme de sănătate. Iar copiii născuți astfel au tot felul de anomalii fizice în comparație cu cei născuți din mame neadolescente. Din păcate, și rata mortalității este mare la acești copii.

I-am mai subliniat faptul că un copil nedorit, neplanificat le poate modifica total viața ambilor adolescenți. Dacă va alege să se căsătorească, mai mult ca sigur va trebui să renunțe la studii, la planurile de viitor și la multe dintre speranțele și visurile sale. Dacă va alege să nu se căsătorească cu fata respectivă, atunci va trece prin viață știind că i-a înșelat încrederea.

I-am mai evidențiat și faptul că implicarea într-o relație sexuală înainte de căsătorie va naște un puternic sentiment de vinovăție și, ca urmare, se va simți obligat să se însoare. Căsătoria încheiată din cauza unui sentiment de vinovăție nu poate oferi o bază solidă pentru o relație fericită, sănătoasă și care să dureze o viață.

N-o să reușiți să vă cunoașteți niciodată

O altă idee pe care am dezvoltat-o cu fiul meu a fost aceea că atunci cînd te implici într-o relație sexuală, nu apuci să o cunoști cu adevărat pe fată. La o privire superficială, poate părea ceva ciudat, dar raționamentul este simplu și foarte sănătos.

Odată începută o relație sexuală, șansele de a o opri sînt extrem de mici. De fapt, cînd în peisaj apare sexul, toate cuplurile nu se gîndesc decît la cum să facă iar și iar sex (asta este valabil în special pentru băiat). Plănuiesc în fel și chip și găsesc tot felul de soluții ca să rămînă singuri pentru a-și duce la capăt legătura sexuală. I-am subliniat fiului meu că va ajunge să se ascundă și să fie un mincinos, lucru ce va afecta grav relația frumoasă și deschisă pe care o care cu noi și cu părinții fetei.

I-am mai spus că dacă se vor concentra în special asupra sexului, categoric vor elimina sau vor reduce în mare parte conversațiile extrem de importante care stau la baza unei căsătorii solide. Nu vor apuca să mai întrebe: Oare vom munci amîndoi sau numai unul? Cîți copii vrem să avem, în cazul în care vrem copii? Care este filozofia fiecăruia în legătură cu educarea copiilor? În ce măsură se aseamănă sau diferă? Unde ne vom ruga?

În ansamblu, a fost unul dintre cele mai importante momente pe care le-am petrecut vreodată cu fiul meu, dar, repet, pe măsură ce creștea, mai discutaserăm ore întregi despre toate lucrurile care-l priveau.

Părinți, vorbiți-le

Toate acestea au ca efect formarea unor copii buni și cu simț moral și pregătirea lor pentru viitor, dar pentru asta trebuie să fim pe fază și să știm să-i ascultăm. Mai trebuie să le stăm la dispoziție cît mai des, astfel încît să putem vorbi cu ei.

O cheie importantă a comunicării în ce privește un anumit subiect sau o problemă, în special în cazul persoanelor foarte delicate, este că orice conversație trebuie să se încheie cu o virgulă, și nu cu un punct. La sfîrșitul fiecărei discuții de acest gen, părintele, atunci cînd este unul înțelept, va încheia spunînd: „Aș vrea să nu uiți că oricînd dorești să continuăm această conversație, eu îți stau la dispoziție cu cea mai mare plăcere; și-ți promit să-ți dau un răspuns cinstit." Această abordare demonstrează sensibilitate și bun-simț.

Problema homosexualității

Un alt subiect extrem de important cu care se confruntă părinții din ziua de azi este homosexualitatea. Părinții vor să știe dacă se poate face totuși ceva astfel încît fiii și fiicele lor să nu aibă asemenea probleme. Ei sînt tulburați de nenumăratele lucruri pe care le citesc și le aud și care se contrazic permanent.

Două cărți vă vor fi extrem de utile, *Gay Is Not Good* (*Homosexualitatea nu e bună*), de Frank M. DuMas și *Growing Up Straight* (*Cum să crești fără probleme homosexuale*), de dr. George Rekers. Ambele sînt bine scrise, pornind de la o bază științifică, și sînt pline de informații utile pentru părinții care vor să se asigure că niciodată copiii lor nu vor fi prinși în capcana homosexualității.

Rolul tatălui

În problema homosexualității, rolul esențial îl are tatăl. Atunci cînd tații sînt fizic sau psihologic absenți din acasă, copiii se confruntă cu probleme majore de adaptare în ce privește rolul pe care trebuie să și-l asume din punct de vedere sexual. Cel mai adesea, în cazul homosexualității masculine, este vorba despre o mamă foarte intimă cu băiatul și înțelegătoare, în vreme ce tatăl este detașat și ostil. Tații băieților homosexuali sînt mai puțin iubitori decît ai celor heterosexuali.

Într-un studiu ce a avut ca subiecți patruzeci de bărbați homosexuali, nu a fost întîlnit nici măcar un singur caz în care să fi existat o relație afectivă puternică între fiu și tată. Tații homosexualilor s-au dovedit a fi fost indiferenți și neimplicați în viața de familie. În majoritatea cazurilor, tații au lăsat-o pe mamă să hotărască în casă. Fiii acestor tați au simțit adesea că părintele era vinovat de totala lor lipsă de interes în ce privește activitățile tipic masculine.

Mulți homosexuali au declarat că la ei acasă, în copilărie, mama domina. În asemenea cămine, nici mama, nici tatăl nu încurajează activitățile sau abordările tipic masculine ale fiului. Vulnerabilitatea în fața ispitei homosexualității poate, de asemenea, apărea și în cazul în care părintele îi spune copilului că este OK să fii homosexual, mai ales dacă părinții îi implică pe acești copii în acte incestuoase sau homosexuale.

Am atacat problema homosexualității în primul rînd pentru a vă avertiza de pericolele existente și pentru a vă încuraja să nu renunțați la speranța că, totuși, copilul poate fi ajutat, chiar și atunci cînd el este deja implicat într-o asemenea relație.

Pentru a forma copii buni, cu o ținută morală și o sexualitate normală, trebuie să-i ascultăm și să stăm de vorbă cu ei. Trebuie să-i percepem ca oameni — inițial niște omuleți, apoi niște tineri și niște adolescenți —, ceea ce și sînt, de fapt. Trebuie să înțelegem că au și ei dorințe sexuale care nu trebuie ignorate de mamă și de tată și că trebuie înțeleși, acceptați și tratați cu iubire și în mod deschis.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Cine v-a învățat ce este sexul?
2. Cum ați vrea să afle copiii dvs. despre sex? De la cine?
3. Ce informații despre sex ați putea să le împărtășiți mai degrabă copiilor, în calitate de mamă? Dar ca tată?
4. Înarmați cu informații clare, fiul sau fiica dvs. vor fi mai bine pregătiți pentru orice situație. E adevărat sau nu?
5. Poate că ați făcut unele greșeli în felul în care v-ați învățat copiii ce înseamnă sexul. Cum ați putea modifica această situație? Aplecați-vă din nou asupra cărții pe care o recomandă Zig.
6. Recitiți fragmentul referitor la sfîrșitul de săptămînă petrecut de Zig cu fiul său. Rezumați discuția pe care au avut-o. Oare ar fi de folos să aveți și dvs. o asemenea conversație cu fiul sau fiica dvs.?

CAPITOLUL 12

Abuzul sexual și hărțuirea

Identificarea și ajutarea copilului supus unui abuz sexual

Într-un mod cît se poate de neobișnuit, aceasta s-ar putea să fie partea cea mai importantă a cărții. Atrăgîndu-vă atenția, ca părinți sau tutori, că această problemă există *și* oferindu-vă niște soluții ce ar putea fi urmate, sper și cred că aceste informații vă pot salva copiii, astfel încît ei să nu devină victime ale abuzului sexual. Este atît de important pentru că e greu, dacă nu cumva imposibil, ca un copil abuzat sexual să nu aibă ulterior probleme psihice. Optzeci la sută dintre abuzurile sexuale sînt săvîrșite de către o persoană cunoscută copilului — tată, tată vitreg, frate, unchi, șeful cercetașilor, vecin, preot sau cineva care se ocupă de activitățile din timpul liber. Cu cît se descoperă mai repede ce se întîmplă și se pune capăt abuzului, cu atît cresc șansele ca respectivul copil să-și revină. Acest articol apărut duminică, 28 octombrie 1984, în *Fort Worth Star-Telegram*, este cel mai la obiect, comparativ cu tot ceea ce am citit, în ce privește identificarea victimei și fazele ce trebuie urmate pentru a ajuta copilul:

Schimbările bruște de dispoziție pot semnala un abuz sexual

de Carolyn Poirot, ziaristă la *Star-Telegram*

Cel mai adesea, victimele devin foarte tăcute. Copiii veseli, deschiși sînt dintr-o dată deprimați. Au coșmaruri sau temeri de care nu s-au plîns niciodată pînă atunci. Curiozitatea poate fi înnăbușită.

Dacă abuzul sexual asupra copiilor a fost comis în afara casei, s-ar putea ca ei să nu mai vrea să meargă la școală sau la creșă, plîngînd și agățîndu-se de mamă. Sau regresează — uită să se

mai spele sau încep să vorbească asemenea unor copii foarte mici, cel puțin asta au constatat terapeuții și asistenții sociali.

„Uneori, copilul începe să sărute cu gura deschisă sau face alte lucruri nepotrivite, ori folosește termeni pe care nu-i mai pronunțase niciodată în legătură cu diverse părți ale trupului. Un alt semn al abuzului sexual poate fi masturbarea excesivă", susține Ann Clark, inspector pe probleme de abuz sexual în cadrul Departamentului de Resurse Umane și de Protecție a Copilului din Fort Worth, Texas.

Părinții care observă un asemenea comportament la copilul lor sînt sfătuiți „să nu intre în panică", „să-și păstreze calmul, chiar dacă simt că totul se prăbușește în jurul lor, să vorbească pe un ton neutru și în termeni neutri. Un comportament exploziv îl sperie pe copil", susține Clark.

„Părinții pot avea o reacție de surprindere, de mînie, de dezgust sau toate la un loc", zice Barney Hisanago, directorul clinic al Centrului de Sfătuire a Părinților. „Dacă reacția părinților este una de șoc sau de surprindere, copilul poate să creadă că «Am greșit cu ceva»."

„În special în cazul unui copil foarte mic, el poate fi atît de speriat de reacția inițială a părinților, încît să se izoleze și să nu mai vorbească deloc despre asta", spune Cheryl Dielman, terapeut la Centrul de Studiu al Copilului din Fort Worth. „Copiii sînt foarte sensibili la reacțiile noastre emoționale."

Este firesc ca părinții să aibă o reacție emoțională puternică și acesta ar fi și motivul pentru care este preferabil să apelați imediat la Departamentul de Resurse Umane sau la un serviciu specializat, care vă pot da niște sfaturi pertinente despre felul în care trebuie să-i vorbiți copilului, și nu să încercați să vă descurcați singuri, spune Alice Wiedenhoff, alt consilier al Centrului de Studiu al Copilului. Pentru a-l ajuta pe copil să-și revină, familiile și terapeuții trebuie să-l convingă de faptul că el nu are nici o vină.

„Copiii trebuie să înțeleagă că nu sînt vinovați și că nu au de ce să se simtă vinovați", spune Wiedenhoff.

„Spuneți-i copilului că adultul care a profitat de el are o problemă, că a aceluia este vina și că dvs. și alți adulți în care copilul are încredere veți avea grijă să nu se mai întîmple niciodată. Dacă îl puteți asigura pe copil că nu va mai trebui să-l vadă vreodată pe cel care a abuzat de el, asta vă va fi de mare ajutor, dar, atenție, i-o spuneți doar dacă sînteți sigur că așa va fi", precizează consilierul.

„Ca să-l liniștiți pe copil, trebuie să-i spuneți: «Persoana respectivă te-a atras într-o cursă și te-a mințit, și e normal să-ți fie teamă»", spune Dielman. „Dacă respectivul copil își recîștigă

încrederea în viață, dîndu-și seama că pe unii adulți se poate baza, iar pe alții nu, asta îl va ajuta."

„Trebuie să îi formați respectul de sine. Cu cît sînt mai pozitivi, cu atît se pot detașa mai ușor de ceea ce li s-a întîmplat. Dacă, eventual, pot obține un succes școlar în această perioadă, asta ajută de obicei", spune ea.

„Problema impactului abuzului sexual asupra copilului" — și nu abuzul în sine —, cu asta vor trebui să se lupte terapeuții. Este vorba de sentimentul de vinovăție, de frică, de coșmaruri, de depresie și de o proastă părere despre sine. În cazul fetelor, ele sînt convinse că au devenit „niște bunuri cu defect", iar în cazul băieților mai mari, că vor deveni homosexuali în urma acestei experiențe, spune Hisanago.

Spuneți-le copiilor ce să facă

De asemenea, Hisanago mai zice și că „e bine să îi dați copilului o listă precisă cu numele celor cu care poate vorbi, în cazul în care se mai întîmplă așa ceva, menționînd acolo cît mai multe rude și prieteni de încredere, astfel încît respectivul copil să știe că întotdeauna va exista cineva cu care poate vorbi".

Copiii trăiesc un fel de *catharsis*, de eliberare psihică, atunci cînd pot depăși o problemă stînd de vorbă cu cineva sau printr-o terapie bazată pe joacă, așa cum adulții își depășesc problemele psihice la psihanalist. „Am o fetiță care se descarcă pe Bovo (o păpușică în care poate da cu pumnii) și care spune tot timpul: «N-a fost cuminte, n-a fost cuminte, n-a fost cuminte. Și dacă îmi mai face vreun rău, o s-o pățească.»" Dielman mai spune: „O altă fetiță cu care am lucrat și care trecuse printr-o experiență îngrozitor de traumatizantă... era capabilă să vorbească deschis și sincer despre asta, pînă ce n-a mai fost un subiect emoțional atît de puternic pentru ea."

Deși orice abuz sexual poate fi traumatizant pentru copil, abuzul în afara familiei nu este la fel de distructiv, susține Wiedenhoff. „În cazul în care este vorba despre tată, apar sentimente extreme bivalente. Copiii îl urăsc, dar îl și iubesc. Se bucură că au scăpat de el, dar le e și dor de el. *Adesea, persoana cea mai importantă din viața lor este aceea care le-a dat cea mai multă atenție și care i-a abuzat sexual.*

„La creșă sau la școală poate exista un sprijin, dar trebuie analizată întreaga rețea. De obicei, structura unei familii este cea care sprijină și liniștește copilul. Însă cînd abuzul are loc în familie, acea structură se destramă", spune Wiedenhoff. „În unele cazuri, copiii își pierd mare parte din familie și acest lucru le destramă mica lor lume. Eu cred că într-adevăr contează enorm să

poată avea încredere în oricare dintre rudele foarte apropiate", spune ea.

Pentru a-i proteja împotriva abuzului sexual, copiii trebuie învățați că anumite părți ale trupului lor sînt intime și speciale și nu trebuie atinse, susțin specialiștii. Copiii mai trebuie să cunoască diferența dintre „o atingere nevinovată și una intenționată", spunîndu-li-se „să țipe și să se plîngă" dacă cineva încearcă să-i mîngîie „așa cum nu se cuvine". Trebuie să știe că pot să le spună oricînd părinților sau altor adulți despre „lucrurile înspăimîntătoare", cum ar fi abuzul sexual, problemele de la școală sau „trăirile ciudate", mai zice Dielman.

„Adesea, părinții sînt jenați să discute despre problemele sexuale cu copiii lor", susține Clark. „Îi învățăm să respecte autoritatea și să li se supună profesorilor și educatorilor, dar, în cazul dat, acest lucru devine un dezavantaj. Îi învățăm toate regulile mărunte, dar nu-i învățăm ce să facă dacă cineva îi pipăie așa cum nu se cuvine."

„Copiii trebuie învățați că le pot spune adulților «Nu pune mîna pe mine» sau «Lasă-mă în pace», în anumite cazuri", spune Wiedenhoff. Toți specialiștii subliniază însă că există o diferență clară între o comunicare sănătoasă și una care îi poate speria pe copii.

Cine sînt cei care molestează și de ce o fac?

Pentru cei mai mulți dintre noi, gîndul că un tată sau orice alt adult se poate implica într-o relație sexuală sau incestuoasă cu un copilaș este atît de îngrozitor și de incredibil, încît pare de neconceput. Cine sînt acești oameni? De unde vin ei? Care este profilul lor?

La 13 mai 1984, în *Dallas Times Herald*, a apărut un articol semnat de Joan Sweeney, care-și punea întrebarea: „V-ați îmbrățișat copiii astăzi? Dacă nu, o va face cineva care îi va molesta." Articolul scoate la iveală că:

> majoritatea celor care molestează au o părere foarte proastă despre sine, sînt neîncrezători, nu-și pot stăpîni impulsurile, au niște relații lipsite de valoare și niciodată o legătură romantică pe termen lung. Majoritatea sînt singuratici sau dependenți de medicamente, alcool sau droguri. Au avut experiențe nefericite cu femeile, au fost umiliți ori au avut căsnicii nereușite. Unii suferă de disfuncții sexuale, în cazul unor parteneri adulți. Abuzurile sexuale apar adesea în familiile instabile, lipsite de o disciplină fermă și de iubire, persoanele respective fiind la rîndul lor molestate sau neglijate în copilărie.

Pot fi tineri sau bătrîni, bărbați sau femei.

„De regulă, cei care molestează copii nu folosesc amenințări violente; ei își seduc victima. Copilul pare a fi totul pentru ei pe lumea asta", spune sergentul de poliție Joseph Polisar din Albuquerque, New Mexico. „Acești indivizi investesc ore întregi pentru a cîștiga iubirea și afecțiunea copilului." Cei care molestează își aleg copilul în așa fel încît acesta să nu-i refuze. Aproape întotdeauna, dacă într-adevăr copilul se opune, pedofilul renunță. (Părinți, rețineți această frază!)

„Bărbații din această categorie caută diverse ocazii în care să fie cu copiii. Lucrează în locurile unde sînt mulți copii, avînd, de obicei, o funcție care implică încredere — antrenor, șef de cercetași, organizator de tabără de vară", observă dr. Bruce Gross, profesor de actorie la Institutul Universitar de Psihiatrie, Drept și Știință Comportamentală din California de Sud. El a văzut în doisprezece ani peste o mie de copii molestați.

„Ei arată ca oricine altcineva", susține el. „Cînd respectivului îi plac fetițele, este mai greu să rămînă singur cu ele *și s-ar putea să caute în special mame singure pentru a le cuceri fiicele*". În general, el crede că le împărtășește un lucru bun copiilor, susține dr. Roland Summitt, medic șef al Policlinicii Universitare din Los Angeles. „Îl învață pe copil să aprecieze viața sexuală. Este convins de profunzimea relației care, de obicei, le este interzisă copiilor de către adulți. Crede că misiunea sa este să îi ofere copilului ocazia unei experiențe sexuale."

„Indiferent care ar fi motivele, *odată ce un bărbat a molestat un copil, acest fapt dă dependență*", susține Summitt. *„Odată încălcat tabu-ul, el devine progresiv un act ce nu poate fi oprit."*

Iată cum seduc pedofilii

Cam optzeci la sută dintre victime își cunosc atacatorii. „Poate fi un vecin sau «omul cel mai cumsecade din lume». El îi va spune părintelui: «Lasă-mă să te ajut. Copiii

pot rămîne la mine cîteva zile». Odată intrat pe terenul pedofilului, copilul este sedus cu bomboane și jucării, plimbări în parc sau mers la cinema. Pe măsură ce copilul se simte mai în largul său, «domnul cel cumsecade» începe cu gîdilatul, o mică luptă corp la corp, urmată de un preludiu «nevinovat». Următorul pas în procesul de seducție este pornografia. Ea e utilizată ca dezinhibant pentru copil", spune Kenneth Lanning de la FBI. (Da, cei de patru sau cinci ani sînt „excitați" de pornografie.)

„Pedofilul începe cel mai adesea cu fotografii care prezintă «simple nuduri», poze cu copii goi ce zîmbesc în poziții fără implicații sexuale. Simplele nuduri pot să însemne poze făcute în casă cu alte victime, reviste pentru nudiști, manuale de educație sexuală și cărți cum ar fi *Show Me* (*Arată-mi*), care arată ca un manual de educație sexuală pentru copii. Această carte este un fel de Biblie a pedofilului", spune inspectorul poștal din New York Daniel L. Mihelko.

„Toți copiii sînt curioși", explică el. „Ei vor întreba: «Cum de copiii sînt goi?», și atunci intervine explicația persoanei în care copilul are încredere: «Crezi că ți-aș face eu vreun rău? Copiii ăștia se simt bine. Și tu ești la fel de frumos ca ei. Nu vrei să-ți fac niște poze?»" Cu cît copiii se implică mai tare, cu atît le este mai greu să scape, explică experții. Unii încearcă totuși. Atunci este folosit șantajul. Cînd se fac fotografii, pedofilul își va amenința victima că le va arăta părinților.

Abuzul sexual asupra copiilor a ajuns să fie o adevărată epidemie. Ce e de făcut?

Să nu ne uităm scopul

Așa cum v-am indicat de mai multe ori în această carte, încercăm să formăm niște copii buni care, la rîndul lor, să crească alți copii buni. Dacă valorile morale sînt respectate încă de la început și legătura dintre părinți și copii este solidă, bărbații, ca soți și tați, vor construi o relație reușită în casă și nu vor fi tentați să apeleze la prostituate sau la alte femei, iar nevestele și mamele vor dezvolta niște relații normale, împlinite, cu soții și cu copiii lor.

Dacă sînteți un părinte preocupat de siguranța și binele copilului dvs. și vreți să faceți tot ceea ce este posibil pentru a-l proteja de cei ce molestează copii, v-aș sfătui să vă implicați în atmosfera morală a societății. Din păcate, chiar dacă dvs. sînteți un cetățean sănătos, cu o etică impecabilă, de o mare probitate morală și care respectă legea, vă puteți pierde totuși copilul din cauza unui pedofil. Părinții cu copii mici trebuie să-i păzească și să le urmărească relațiile cu toți cunoscuții din viața lor. Trebuie știut exact cu cine au de-a face copiii dvs. De asemenea, vă sugerez din suflet să mai faceți încă trei lucruri. Unu: în calitate de cetățean, nu trebuie să aveți niciodată de-a face cu negustorii de pornografie. Scrieți-i patronului acestuia, dacă aveți timpul sau curajul s-o faceți, și informați-l ferm și prietenește că nu veți mai intra în magazinul în care se face un asemenea comerț. Este vorba de magazine universale, farmacii, băcănii, hoteluri, moteluri sau orice alt loc unde se vînd reviste pornografice, etichetate abil drept pentru „adulți".

Există o dovadă copleșitoare a faptului că pornografia generează violență, abuz sexual și viol. Într-un studiu făcut de poliția din Michigan, ce a avut ca subiecți 30.000 de victime ale violului, între 1956 și 1979, patruzeci și unu la sută dintre victime au fost violate la scurtă vreme după ce violatorul citise o revistă pornografică sau văzuse un film pornografic.

Un om avertizat este mai bine înarmat.

Doi: cînd vedeți emisiuni de televiziune cu scene sexuale explicite și sugestive, scrieți-le sponsorilor acestor programe și spuneți-le că n-o să le mai cumpărați produsele dacă vor mai susține asemenea prezentări. O scrisoare *pe lună* din partea tuturor celor care citesc această carte ar

avea un impact enorm asupra programelor unei televiziuni. Sponsorul știe că fiecare dintre cei care-și găsesc zece minute pentru a scrie o asemenea scrisoare înseamnă alți două sute care nu au acest răgaz, dar gîndesc la fel.

Trei: eu v-aș propune să vă înscrieți în Federația Națională a Decenței (Post Office Box 1938, Tupelo, MS 38801). Costă doar cincisprezece dolari pe an un abonament la publicația lor și puteți afla lunar care sînt emisiunile și rețelele de televiziune cele mai agresive, precum și care sînt companiile ce sponsorizează aceste programe. Eforturile lor au fost unul din factorii decisivi care au dus la a-i convinge pe mii de negustori să excludă materialul pornografic din propriile magazine.

În cazul în care percepeți aceasta drept o formă de „cenzură", aș vrea să vă reamintesc că, practic, nu le luați pornografilor dreptul de a-și tipări revistele și de a-și prezenta emisiunile televizate. Noi *refuzăm* să le dăm bani pentru realizarea acestor programe televizate. Nu numai că un asemenea sistem este în mod clar un drept al nostru, dar este și o răspundere pe care trebuie să ne-o asumăm. La urma urmei, copilul, soția, sora sau mama pe care le salvați de la un abuz sexual sau de la un viol pot face parte chiar *din familia dvs.*

Un nu categoric implicării sexuale

Hărțuirea sexuală la serviciu este o problemă reală în creștere. Din fericire, există destule legi și suficiente precedente astfel încît, dacă hărțuirea este prea gravă, să se poată ajunge la o rezolvare prin tribunal. Deși asta ar însemna ca fiul sau fiica dvs. să rămînă fără slujbă, categoric că abordarea problemei în termeni legali este totuși soluția cea mai de dorit. Gîndindu-vă la aceasta, să vedem ce se întîmplă și cum putem să ne pregătim copiii pentru a depăși situațiile cu implicații sexuale nedorite atunci cînd încep să muncească.

Uneori, hărțuirea începe prin gesturi subtile, pline de afecțiune și blîndețe (cele mai periculoase, de altfel). În alte ocazii, se abordează stilul grosolan, vulgar și permanent agresiv. În *toate* cazurile problema trebuie tratată și copiii trebuie să fie pregătiți și avertizați că așa ceva se întîmplă. În multe situații, fetele (sau băieții) tinere (sau nu chiar așa de tinere) sînt supuse hărțuirii sexuale de către colegi sau șefi în lumea afacerilor, în unitățile militare, în industrie, școli și chiar și la biserică. Există situații cînd fetele sînt nevoite să fie mereu pe fază, intuiția să le lucreze la maxim, să aibă răspunsurile pregătite și să rezolve cu fermitate problema.

Copiii ar trebui învățați că așa ceva se întîmplă încă de la vîrste foarte fragede, ca, de exemplu, în momentul în care fiica dvs. vă vorbește de o posibilă primă slujbă ca bonă. Mama și tata trebuie categoric să cunoască situația și persoanele implicate cînd fata se angajează ca bonă.

Specificări

Următoarele date vă pot fi de ajutor pentru a le împărtăși fiicei dvs.

1. Cînd îngrijești un copil, dacă vine cineva în casă (în cazul în care nu cunoști persoana sau nu ți s-a spus că urmează să vină), *nu trebuie să-i dai drumul decît după ce ne suni pe noi și-ți dăm voie.* Probabil că individul respectiv se va înfuria, dar o să-i treacă, și nu uita că ai o răspundere atît față de copilul de care te ocupi, cît și față de tine.

2. În timpul serii, dacă o persoană face ceva sau spune ceva care ți se pare nepotrivit, ne vei informa imediat și cît mai exact despre ce a spus și ce a făcut.

Părinți, în majoritatea cazurilor, trebuie să verificați întîmplările din seara respectivă și de îndată ce fiica dvs. ajunge acasă după ce a terminat slujba, puneți-i întrebări. În felul acesta, o puteți pregăti pentru ulterioara intrare pe piața muncii. Trebuie să o instruiți cu grijă că trebuie să

povestească imediat dacă vreunul dintre bărbații din casa respectivă — un frate mai mare, un soț, un unchi sau un vecin venit în vizită — spune ceva care sugerează un act de natură sexuală sau o îmbrățișează în joacă. Dacă persoana respectivă o ia sau o aduce cu mașina acasă și îi spune să stea mai aproape sau dacă încearcă sau chiar pune mîna pe ea, *ea trebuie să-i spună că nu-i face plăcere, după care trebuie să vă spună și dvs.*

Dacă există o cît de mică dovadă a unui comportament nepotrivit față de fiica dvs., nu trebuie să i se mai dea voie să-și continue slujba la familia respectivă.

Unii bărbați sînt foarte abili

Atunci cînd este vorba de prima slujbă adevărată, este cu totul altceva. Fiica dvs. va avea cel puțin șaisprezece ani, drept care puteți să-i vorbiți mult mai deschis. Va fi deja mai informată în legătură cu problemele sexuale și cu ceea ce se poate întîmpla la serviciu. Oricum, o fată de șaisprezece ani nu trebuie să devină perechea unui bărbat de douăzeci și unu de ani și în nici în caz a unuia de treizeci și cinci sau cincizeci și cinci de ani.

Cel mai adesea, acești bărbați mai în vîrstă o abordează „părintește", aceasta devenind scuza lor pentru libertățile pe care și le permit și lucrurile pe care le cer. O parte din comentariile și actele lor ce par prietenești fac parte dintr-un scenariu. Acești bărbați vor folosi o mie și una de gesturi „nevinovate" și „accidentale" ca să o atingă pe fata dvs. O strîngere de mînă cu trei secunde mai lungă, tipicul „scuză-mă" atunci cînd „cu inocență" o ia pe după umeri, ca să o scoată din liftul foarte aglomerat, mersul pe lîngă ea pe o alee îngustă sau invitația de a „sta jos" într-o altă încăpere, ca să discute puțin, sau ținutul hainei sau o mulțime de alte mărunțișuri stau la baza unei relații personale. Eu nu vreau ca dvs. sau fiica dvs. să deveniți paranoici, dar un om avertizat este mai bine înarmat.

Complimentele și atenția acordată sînt principalele arme din arsenalul seducătorului. Multe fete tinere nu sînt suficient de pregătite pentru a-l bloca și nu știu să reziste unei remarci de genul „Ești o fată foarte atrăgătoare", „Ce rochie frumoasă ai", „Pun pariu că tatăl tău are o bîtă de baseball, ca să-i pună pe fugă pe băieții care se țin după tine", „Parfumul ăsta este înnebunitor, nu te temi de ce s-ar putea întîmpla cînd te dai cu el?", „Te rog să nu te simți jignită, dar cu siguranță ai fi un bun manechin".

Acest gen de atenție, plus grija pe care o are față de slujba ei și dorința „de a se înțelege" cu toată lumea poate avea un efect negativ asupra gîndirii fetei, dar și asupra felului cum se descurcă la birou. (Deși fiicele noastre riscă mult mai mult, nu pot să nu adaug faptul că și fiii noștri sînt o țintă tot mai sigură pentru femeile agresive și isterice, pentru homosexuali ori pentru femeile mai în vîrstă. Ei trebuie avertizați de pericole și învățați cum să evite aceste relații care dau dependență și distrug.)

E momentul, ca să fiu drept, să vă amintesc ceea ce este de la sine înțeles. Bărbații, în majoritatea cazurilor, sînt minunați și se poartă onorabil și decent. Se interesează de fiica dvs. pentru că lucrează împreună și, deci, fac o echipă și vor s-o cunoască mai bine. Pentru fiica dvs. ar fi o nenorocire și ar adopta un comportament total nerealist dacă ar fi veșnic bănuitoare și distantă. Să vă spun drept, e greu de determinat unde se încheie prietenia și familiaritatea și unde începe hărțuirea. Pentru a distinge mai bine între cele două perspective, fata trebuie să se bazeze pe relația cu tatăl ei. O dată în plus, este subliniată importanța unei atitudini părintești *firești* față de fiică, precum și faptul că tatăl trebuie să-i facă fetei complimente *toată* viața.

Ai grijă, fiica mea!

V-am spus aceste lucruri pentru că trebuie să o învățați pe fata dvs. să fie atentă și discretă în ce privește implicările sentimentale de la serviciu. Asta nu înseamnă că tre-

buie să fie antipatică și distantă, ci doar că nu trebuie să se implice personal sau sexual într-o relație care i-ar putea distruge valorile morale și i-ar putea afecta negativ întreaga existență. Totodată, fiica dvs. ar trebui să evite — să se ferească de ele ca de ciumă! —flirturile de la serviciu, mai ales cu bărbații însurați, pentru că în cele din urmă se ajunge la suferință și dezastru.

Luînd în calcul toate acestea, trebuie să aveți o discuție serioasă cu fiica dvs. și să-i explicați că trebuie să fie *foarte atentă* și să evite avansurile bărbaților de la serviciu. Fiți cu ochii pe ea; și aici rolul cel mai important îl are mama. Reamintiți-i fiicei dvs. că dacă nu e atentă, și privirile pot fi interpretate drept un avans consimțit. De asemenea, supravegheați cu atenție felul în care se îmbracă. O fustă prea strîmtă sau prea scurtă este o invitație făcută problemelor ce vor urma. Un pulover prea strîmt sau o bluză prea decoltată sau transparentă nici nu se cade să fie îmbrăcate, nici nu se potrivesc cu munca de birou.

Tații trebuie să le explice fiicelor lor că bărbații atîta așteaptă. Au o imaginație foarte vie și apoi dau vina pe fată pentru avansurile lor sentimentale, spunînd că „și-a căutat-o". Trebuie să nu uitați că sînt mulți care de-abia o așteaptă pe fiica dvs. Spuneți-i că un comportament seducător și îmbrăcămintea agresivă n-au rost niciciînd, și cu atît mai puțin la birou. Altfel, înseamnă că ea, practic, îi ațîță și va suporta consecințele. Un tată foarte pragmatic poate să-și informeze fiica asupra sufletului bărbatului.

Fii pe fază

Unul dintre lucrurile pe care fiica dvs. trebuie să-l înțeleagă foarte bine este gravitatea insultei pe care i-ar adresa-o patronul sau un coleg. Lucrurile nu trebuie trecute sub tăcere sau tratate cu superficialitate. Mînia stăpînită este cheia. Sigur că o tînără care abia își începe cariera se va adapta mai greu. Acesta este motivul pentru care trebuie să o avertizați din vreme și să o pregătiți cît mai bine.

Trebuie s-o asigurați, de asemenea, că o veți susține pînă la capăt în dorința sa de a evita avansurile sexuale de la serviciu. Dacă ea nu este în stare să oprească avansurile unui șef îndrăzneț încă de la început, și în majoritatea cazurilor așa se întîmplă, a doua oară trebuie să fie mai fermă.

O altă variantă ar fi să se arate supărată și să-i spună șefului că e șocată și că nu se aștepta la așa ceva. Dacă bărbatul respectiv, din punct de vedere al vîrstei, ar putea să-i fie tată, îl va putea descuraja spunîndu-i că, dacă ar fi ceva mai tînăr, aproape că i-ar aminti de tatăl ei.

Recunosc că toate aceste abordări sînt destul de dificile, pentru că lumea ține să-și păstreze o slujbă bună, mai ales cînd este *prima slujbă*, tocmai pentru a-și putea construi o autobiografie convingătoare pentru viitor. Acesta este și motivul pentru care bărbații imorali își permit să le abordeze astfel pe fetele tinere. Acest sistem este un fel de a le spune fetelor că dacă vor să „se adapteze" „în lumea afacerilor" trebuie „să cedeze". Oribil și neadevărat.

Problema devine complexă atunci cînd slujbele în domeniul ei sînt puține și este nevoită să-și păstreze acest serviciu. Sigur că este extrem de neplăcut să fii supusă unei hărțuiri sexuale. Într-o asemenea situație, fata trebuie să explice clar că dacă situația mai continuă, îl va da în judecată, și că dacă va fi concediată în urma acestei afirmații, ea tot îl va da în judecată. Îmi dau seama că e foarte greu pentru tînăra respectivă să-i spună toate aceste lucruri unui bărbat mai în vîrstă sau șefului ei. Și totuși, indiferent de situație, mama și tata trebuie să fie permanent pe fază. Pentru nici o slujbă din lume nu merită să fie acceptat un abuz sexual sau vreun compromis moral în cazul fiicei dvs.

Dacă sînteți dvs. victima unui abuz sexual

În final, aș vrea să spun cîteva cuvinte despre un subiect tabu — incestul. Dintre toate problemele cu care se

confruntă societatea contemporană, incestul este adevărata tragedie. Cu toții trebuie să recunoaștem gravitatea problemei și faptul că li se poate întîmpla și copiilor noștri și să discutăm subiectul public, deschis.

În 1984, am început să împărtășesc publicului meu din lumea întreagă această îngrijorare pentru numărul mereu crescînd de incesturi și îngrozitorul impact pe care îl au asupra celor implicați. În cariera mea de conferențiar, care se întinde de-a lungul a peste treizeci de ani, nu am întîlnit un subiect care să declanșeze o asemenea reacție. Am primit telegrame, telefoane, vizite acasă, scrisori de încurajare care încercau să mă convingă să continuu să discut deschis această problemă. De ce? Dintr-un singur motiv — pentru că sînt atît de mulți adulți care s-au temut să nu se trezească într-o asemenea situație, au suferit și n-au avut curajul să ceară ajutor sau n-au știut că e posibil să fie ajutați.

În nenumărate cazuri, după ce m-am ocupat de acest subiect, cîte un participant la seminar a venit la mine, mi-a strîns mîna, m-a privit în ochi și cu o voce emoționată mi-a spus: „Mulțumesc." În general, n-a mai adăugat altceva, dar știu cu siguranță că era vorba despre o victimă. Cînd mă adresez unor grupuri mai mici, pot vedea chipul și ochii fiecăruia în parte și reușesc în genere să-i identific pe cei care au fost victime în copilărie.

Aș vrea să mă opresc la două cazuri care s-au întîmplat recent. La Chicago, au venit împreună la un seminar șase femei. Întorcîndu-se acasă în seara respectivă, au constatat că trei dintre ele fuseseră în copilărie victime ale incestului. Era prima dată cînd cele trei recunoșteau că au fost victime. Au mărturisit că au simțit o oarecare speranță combinată cu o mare ușurare pentru că au scăpat de un sentiment de vinovăție, fiecare avînd impresia că acum se poate vindeca.

Cu altă ocazie, am vorbit despre această problemă la biserică. O femeie care mă cunoștea bine mi-a mărturisit că a fost șocată de faptul că am deschis subiectul tocmai la biserică. În seara aceea, luînd masa cu soțul ei, și-a exprimat surprinderea și a declarat că i se pare un lucru nepotrivit, avînd în vedere că, probabil, sînt puține victime sau poate chiar deloc. După ce a spus asta, s-a așternut o liniște mormîntală. După care, soțul ei i-a mărturisit că la vîrsta de șase ani a fost molestat de un vecin și că este prima dată cînd îi spune cuiva despre asta.

Nu sînt chiar așa de naiv încît să cred că recunoașterea problemei este și o rezolvare, dar sînt suficient de realist ca să știu că atunci cînd există o problemă ea nu va putea fi rezolvată atîta vreme cît nu este conștientizată și abordată. Sînt ferm convins că aceștia, precum și nenumărați alții, vor fi dispuși să își conștientizeze problema și să caute o formă de ajutor, care, cu siguranță, există. Sper ca și dvs., în cazul în care ați fost o victimă, să procedați la fel, pentru că altfel nu veți reuși să fiți un părinte eficient, căci vă veți gîndi mereu la acea întîmplare de demult sau la acele întîmplări.

Nici o slujbă nu merită riscul ca fiica dvs. să fie molestată sexual sau să ajungă la un compromis moral.

Trebuie să acționați chiar acum

În aceeași ordine de idei, dacă soțul dvs. vă molestează sexual copilul și știți, dar n-ați vrut s-o recunoașteți, trebuie să aveți tăria morală de a înfrunta problema imediat și categoric. Fără îndoială, protejarea unui copil neajutorat este de o importanță capitală în existența oricui. Dacă vă temeți pentru siguranța dvs., vă implor să cereți ajutor. Sistemul legislativ, preotul sau avocatul vă pot sfătui cum vă puteți apăra și cum puteți preveni alte nenorociri în viața copilului dvs. Înseamnă că aveți de-a face cu cineva cu o minte bolnavă, care va continua să-l chinuiască pe copil, mai ales dacă nu luați nici un fel de atitudine. Este în interesul lui, cît și cel al copilului, să acționați. Realist

vorbind, dacă aceasta este situația, înseamnă că practic nu mai aveți „familie". Cu un oarecare ajutor, s-ar putea să v-o recuperați. Eu vă încurajez să acționați *chiar acum*.

În cazul în care chiar dvs. sînteți cel care vă molestați copilul, abuzați de partenerul de viață sau ați săvîrșit delicte sexuale față de alții și mai ales față de copii, aș vrea să mărturisiți asta și s-o faceți cu cît mai multă dragoste. În același timp, sper să fiu destul de convingător și atunci cînd exprim punctul *dvs.* de vedere.

Mai simplu spus, înseamnă că sînteți un om bolnav și nefericit. Nu numai că-i distrugeți viața copilului pe care îl speriați permanent, dar vă distrugeți și pe dvs. Vă sfătuiesc să cereți sprijinul specialiștilor. Există șanse foarte mari să vă dați seama că greșiți. V-ați promis că o să încetați și s-ar putea chiar să faceți un efort în acest sens, dar tot așa cum nu vă puteți scoate singuri amigdalele sau apendicele, nici nu vă veți putea vindeca de această cumplită boală de care suferiți.

V-aș sfătui să terminați de citit acest paragraf și apoi să puneți mîna pe telefon și să cereți ajutor. Există nenumărate soluții, majoritatea gratuite. Asociația de boli mintale, de exemplu, va avea cu siguranță pe cineva care să vă stea la dispoziție. Ideal ar fi să apelați la un psihiatru sau un psiholog creștin, dar trebuie să vă dați seama că aveți categoric nevoie de ajutor, și asta chiar *acum*. Făceți-o înainte să le distrugeți viața celor pe care *susțineți* că-i iubiți. Dacă într-adevăr îi iubiți, veți cere sprijinul specialiștilor. Altfel, veți continua să fiți nefericit și să-i distrugeți. Nu uitați, există un Dumnezeu. El vă iubește și vrea să vă ajute. Și poate o va și face, dar cel mai adesea nu poate decît prin intermediul unor specialiști. Găsiți unul.

Părinți, aveți grijă de siguranța copiilor dvs. Fiți informați, implicați-vă și oferiți-le copiilor dvs. o bază morală solidă.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Enumerați cîteva dintre comportamentele afișate de un copil molestat sexual.
2. Cum puteți dvs., mame și tați, să vă apărați mai bine copiii de pedofili?
3. Care sînt cei care, cel mai adesea, vă pot molesta sexual copiii?
4. În cazul în care aveți o fată, care sînt sfaturile pe care vi le dă Zig și pe care ar trebui să i le împărtășiți pentru a o păzi atunci cînd ajunge la locul de muncă?
5. Ca părinte, puteți fi victima secretă a unei molestări din copilărie. Oare v-ar fi de ajutor să împărtășiți cuiva această informație? Soției dvs., preotului dvs., unui psihanalist? Ce vă recomandă Zig?

Iertarea — „pozitivul" absolut din viață

Avînd în vedere că am discutat în amănunt despre abuzul sexual în capitolul precedent, trebuie să analizăm cu atenție și care ar fi soluția în cazul în care ați fost o victimă. Dacă pentru dvs. nu există nici o cale prin care să ajungeți să vă simțiți bine cu dvs. înșivă într-o măsură suficientă pentru a reuși să fiți un părinte reușit pentru copiii dvs., atîta timp cît purtați cu dvs. răni adînci, care v-au prins ca într-o capcană psihologică, care e atunci soluția?

Să iertați. Sigur că cel mai important, mai greu și mai periculos lucru în viață este iertarea. Biblia o spune limpede: „Că de veți ierta oamenilor greșealile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; Iar de nu veți ierta oamenilor greșealile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșealile voastre" (*Mt.* 6, 14-15).

Iertarea vă călăuzește către iubirea și puterea Tatălui vostru ceresc *și* limpezește lucrurile și deschide o ușă spre comunicarea cu persoana care v-a molestat sau v-a jignit. Dacă există un sentiment de ură, resentiment sau amărăciune între dvs. și o rudă sau un fost prieten sau între dvs. și cel care v-a molestat (presupunînd că acum sînteți adult), puteți să vă descătușați complet *doar dacă* veți ierta. Citiți mai departe.

În 1982, am primit o lungă felicitare de Crăciun de la un bărbat care era foarte preocupat de o problemă. El îmi declara că noi doi „am avut două serioase altercații" și că era convins că eu greșeam sută la sută. Acum, îmi scria pentru că, odată cu trecerea anilor, își dăduse seama că, de

fapt, el greșise. Spunea că vrea să limpezească lucrurile și să le îndrepte, ca să-și poată vedea liniștit de viața lui. Îmi cerea iertare, își recunoștea greșeala și se semna. Din păcate însă, nu-mi dădea și adresa. Cît de mult mi-aș fi dorit s-o fi făcut. Nu reușeam să-mi amintesc nici de bărbatul respectiv, nici de întîmplare. Dar, categoric, aceste lucruri fuseseră importante pentru el. M-am bucurat că mi-a scris, pentru că de acum el se va simți liber.

Dacă ar fi să subliniez un singur lucru din întreaga carte, acesta ar fi că eu cred că veți putea să faceți mai mult pentru copiii dvs. și pentru cariera dvs. dacă vă veți găsi liniștiștea sufletească și dacă vă veți bucura mai mult de viață. În acest caz, ar trebui să îi căutați pe cei față de care simțiți că ați greșit în viață. Cereți-i fiecăruia iertare pentru ceea ce i-ați făcut. După care, asigurați-vă că și dvs. i-ați iertat. Vă spun dinainte că este lucrul cel mai important pe care l-ați făcut vreodată. Este extrem de important, dar și periculos (am să vă explic de ce în paginile care urmează).

Trebuie să iertați... indiferent care a fost ofensa.

E greu să ierți

Cînd vorbesc publicului larg, spun așa: „Trebuie să îi iertați pe cei care v-au rănit, v-au jignit sau v-au distrus viața, *indiferent* care a fost ofensa". Sigur că lista jignirilor poate fi extrem de vastă — v-a părăsit, v-a furat, v-a fost necredincios, v-a calomniat ș.a.m.d. Statisticile arată că incestul și alte forme de molestare a copilului apar pe listele multor oameni.

Mii de adulți poartă răni adînci care le-au fost provocate în copilărie. E o mare nevoie de vindecare interioară. Din experiența mea în ce privește tratarea victimelor incestului și ale abuzului sexual, indiferent dacă incidentul a avut loc recent sau acum patruzeci de ani, încă nu cu-

nosc pe nimeni care să nu fi plîns amar din remușcare, să nu fi suferit, să nu se fi mîniat și să nu se fi simțit frustrat.

Iertarea de sine

Dacă sînteți victimă, indiferent de delictul la care ați fost supus, trebuie să învățați să iertați. Mai exact, dacă sînteți victima unui incest, v-aș sfătui să faceți două lucruri. Primul și de departe cel mai important, este *iertarea de sine*. Copil fiind, n-ați avut cum să îl încurajați pe celălalt și nici cum să preveniți cea mai îngrozitoare formă de abuz sexual asupra unui copil. Ați fost o victimă nevinovată. (Unii experți susțin că treizeci și patru la sută dintre femei și unsprezece la sută dintre bărbați sînt astfel de victime.) *Iertarea de sine*. Dacă aveți sentimente de vinovăție, aproape în toate cazurile, ele își au rădăcina în actul comis împotriva dvs. de către cel care v-a molestat.

Iertarea celuilalt

Al doilea lucru pe care trebuie să-l faceți este *să-l iertați pe cel care v-a transformat într-o victimă*. E greu, tare greu, dar trebuie făcut, dacă vreți să vă eliberați *și* să deveniți un părinte fără cusur. Dacă vi se pare imposibil să vă iertați și s-o iertați pe persoana care v-a molestat, v-aș sfătui să cereți ajutorul unui specialist care să vă rezolve problema.

Ambele forme de iertare sînt dificile și periculoase. E clar de ce sînt dificile — datorită implicării emoționale și a faptului că, probabil, considerați că acela care a păcătuit ar trebui să vă ceară iertare. Dar nu pot să nu vă reamintesc că *în ochii celuilalt sînteți măcar parțial vinovat* de ceea ce s-a întîmplat.

Este periculos pentru că atunci cînd vă iertați ruda, partenerul, „prietenul" de încredere sau pe oricine v-a molestat, spuneți „Îmi asum întreaga răspundere pentru viitorul, comportamentul, reușita și eșecurile mele. Nu mai dau vina pe asta pentru că nu mă descurc, că n-am bani, că beau prea mult sau că mă droghez" sau orice altă problemă aveți. Cînd acceptați această răspundere în raport cu comportamentul dvs. și, deci, cu reușita dvs., ați făcut cel mai important pas spre libertate, progres personal și reușită.

De asemenea, trebuie să mai îndepliniți două obiective primordiale. Mai întîi, iertarea pe care i-o acordați îl va ajuta pe celălalt să-și înfrunte oroarea faptelor săvîrșite și să vă ceară iertare dvs., precum și altor victime (în caz că există). În felul acesta, vă veți descătușa atît pe dvs., cît și pe cealaltă persoană și vă veți putea atinge adevăratul potențial. În al doilea rînd, vă puteți apăra astfel propriul copil sau copii. Majoritatea celor care molestează copii sau comit un incest au fost la rîndul lor victime. Deși victima a urît cu tărie momentul respectiv, ceea ce s-a întîmplat a avut un efect atît de puternic asupra minții lui, încît posibilitatea ca ea să repete același lucru cu propriul său copil este înspăimîntător de mare.

Da, iertarea este sănătoasă din punct de vedere psihic și importantă pentru starea dvs. fizică și mentală. Și în existența mea a existat un asemenea exemplu, acum vreo douăzeci de ani. Am avut o serioasă discuție cu un prieten apropiat în legătură cu o sumă mare de bani. Fiecare avea impresia că are dreptate. Cum n-am reușit să ajungem la nici o înțelegere, mi-am folosit „dreptul meu legal" și l-am dat în judecată.

Privind retrospectiv, îmi dau seama că am făcut o mare greșeală, pentru că nu m-am străduit suficient să rezolv problema în afara tribunalului. De asemenea, am judecat greșit și n-am avut înțelegere față de celălalt, spunîndu-le și altor prieteni comuni despre cît de grav am fost înșelat, mai ales că, întîrziind să-mi dea banii, era cît pe-aci să fiu nevoit să-mi vînd casa. A fost o pilulă amară. În final, problema s-a rezolvat în afara tribunalului, spre satisfacția și avantajul reciproc. Inutil să vă mai spun că au rămas totuși niște urme, niște răni adînci, care încă mai dor.

Cîțiva ani mai tîrziu, Dumnezeu avea să-mi răstoarne total viața. Devenise o prezență extrem de importantă

pentru mine și parcă am renăscut. În următoarele luni, de cîte ori deschideam Biblia, parcă îmi spunea că dacă nu-i vor ierta pe ceilalți, Tatăl meu ceresc nu mă va ierta. Eram încă rănit, supărat și îi purtam pică prietenului meu, care îmi devenise dușman. Totuși, pe măsură ce am pășit mai aproape de Domnul și i-am urmat învățătura, am dat peste rîndurile despre iertare, ceea ce m-a determinat să trec la fapte.

Imaginîndu-mi că toată lumea e dispusă să ierte în ajun de Crăciun, mi-am sunat fostul prieten. A fost o vizită plăcută și mi-am recunoscut greșeala, l-am rugat să mă ierte pentru ceea ce am spus și am făcut. El mi-a acceptat scuzele cu bucurie și m-a iertat și aproape imediat am simțit cum începe un proces de vindecare.

Primii pași spre iertare sînt grei și periculoși.

Din ziua de Crăciun, relația dintre mine și prietenul meu s-a consolidat neîncetat. În prezent, este unul dintre prietenii cei mai apropiați, un sfătuitor de încredere, fiindu-mi de un real ajutor în nenumărate ocazii.

De fapt, la cîteva luni după telefonul de la Crăciun, în urma unei recomandări pe care mi-a făcut-o, am semnat un contract de conferințe cu o importantă companie, care urma să-mi plătească o sumă mare de bani. Mai mult, cei de la companie m-au întrebat dacă nu vreau să mă plătească în avans pentru întreaga serie de conferințe, astfel încît să includă în bugetul pe anul curent această cheltuială, și nu în cel de anul viitor. A fost prima dată în cariera mea cînd o companie se oferea să mă plătească în avans. Această plată m-a scăpat de multe probleme și de stres, pentru că tocmai mă aflam într-o perioadă financiară dificilă.

Este important, deci, să înțelegeți că dacă vreți să iertați din motive egoiste sau așteptîndu-vă să aveți ceva de cîștigat, este rușinos și fără valoare. Avantajele mele au fost enorme, dar au venit ca urmare a faptului că l-am ascultat pe Dumnezeu și am învățat să iert.

Dacă aveți o neînțelegere reală sau imaginară cu un prieten sau cu cineva drag, indiferent ce v-ar fi făcut, vă conjur să iertați persoana respectivă și să-i cereți iertare pentru ceea ce îi veți fi făcut vreodată. Este cel mai bun lucru pe care îl puteți face, în avantajul ambelor părți. Nu numai că limpeziți relația dintre dvs. și Dumnezeu, dar deschideți și o ușă spre vindecare și împăcare cu cel ce v-a făcut un rău.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Este iertarea un principiu deseori practicat în familia dvs.? Dacă nu, ce-ați putea face ca să devină astfel?
2. Zig spune că a cere iertare este periculos. De ce?
3. Zig spune că iertîndu-i pe ceilalți poți obține mari avantaje. Care sînt acestea?
4. Există cineva pe care ar trebui să-l iertați chiar acum? Copilul dvs.? Partenerul dvs. de viață? Ce vă împiedică s-o faceți?
5. Nu numai că iertarea limpezește relația dintre dvs. și persoana care v-a făcut o nedreptate, dar vă deschide și o ușă spre ..... și .....

Disciplina — cheia măreției copilului bun

Disciplina: „totalitatea regulilor de comportament care corectează, modelează, întăresc sau perfecționează pe cineva".

Un copil cu un adevărat handicap

Copiii handicapați sînt de mai multe feluri. De exemplu, Freddie este un copil cu un handicap grav. L-am cunoscut acum cîțiva ani, cînd mă aflam într-o casă din Carolina de Sud, încercînd să vînd un set de vase de bucătărie familiei respective. Doar privindu-l, probabil că v-ați fi îndoit de afirmația mea, că ar fi un copil cu handicap. Era un copilaș adorabil de nouă ani, blond și cu ochi albaștri. Era puțin cam voinic pentru vîrsta lui și tatăl său spunea că este „un sportiv înnăscut". Avea note mari la școală, ceea ce dovedea că va fi un elev bun. Și totuși, vă spun clar că era unul dintre copiii cei mai handicapați din cîți am cunoscut vreodată. Handicapul său era unul comportamental.

Freddie era prost crescut, nechibzuit, egoist, mofturos și nerecunoscător, reușind prin firea sa să-și manipuleze și intimideze familia. La școală nu țineau la el nici învățătoarea, nici colegii. Cînd părinții lui mergeau în vizită la prieteni, nu era prea binevenit, pentru că întotdeauna își lua partea leului, indiferent ce tratație ar fi oferit gazdele. Lua jucăriile copiilor și întotdeauna vroia să i se facă pe plac. Mai tîrziu în viață, cînd Freddie își va lua o slujbă, probabil că va fi confruntat cu aceeași reacție de respingere pe care o stîrnește și acum.

Și totuși, nu este vina lui Freddie. El nu face altceva decît ceea ce a fost învățat să facă. Părinții lui au fost prea toleranți și l-au răsfățat, susținînd că-l iubesc așa de mult, încît nu-i pot refuza nimic. Nerefuzîndu-i mofturile, exigențele, obrăzniciile, îndrăznelile, egoismul și nesimțirea, practic au obligat societatea în care își va găsi de lucru, școlile la care va învăța să nu-l accepte pe fiul căruia rareori i-au spus „nu" în perioada de creștere. Ce tragic, mai ales atîta vreme cît Freddie îi îndrăgește pe *toți* copiii și-și dorește să fie iubit suficient cît să poată fi disciplinat!

Cred că stă în firea omului să se opună din cînd în cînd unei forme de autoritate. În fiecare etapă a vieții copilului, vor exista momente de refuz. Dacă sînteți un părinte interesat să formeze un copil bun, trebuie să înțelegeți că refuzul sau revolta lui nu înseamnă că el dorește neapărat să aibă cîștig de cauză sau să îi cedați. Pur și simplu, vă pune la încercare. Vrea să se asigure că puteți fi ferm și categoric iubindu-l în continuare. Are nevoie de existența unor bariere între care să se dezvolte și de o forță autoritară plină de afecțiune căreia să i se adreseze cu încredere atunci cînd are nevoie de o direcționare spre reușita în viață.

Sentimentul de siguranță obținut prin disciplină

Dacă într-o zi nu vă veți lăsa copilul să deschidă gura, dar îi veți îngădui a doua zi să scape nepedepsit în cazul unei infracțiuni, lăsîndu-l să vă răspundă obraznic și să fie nelalocul lui, asta va crea o totală confuzie în mintea lui. Dr. Bruno Bettelheim, celebrul psiholog de la Universitatea din Chicago, spune că de cîte ori părintele îi permite copilului să răspundă obraznic sau să-l pună la punct, să-l trateze de sus sau să-l denigreze, copilul are enorm de suferit. Sentimentul de siguranță al copilului se bazează pe ideea că există un părinte în care poate avea încredere, care-i dă putere și îl călăuzește. Atunci cînd copilul își de-

nigrează și-și desconsideră părintele, nu mai are cui să se adreseze. Ca urmare, își pierde sentimentul de siguranță.

Cel mai trist lucru în cazul părinților extrem de îngăduitori este să-l lase pe copil „să-și facă de cap", inducîndu-i ideea că toți ceilalți îl vor trata la fel. Nu este deloc rezonabil și realist. Cînd un copil extrem de răsfățat merge în vizită sau la joacă în altă casă, dar mai ales cînd ajunge la școală, va avea parte de „zile amare".

Asta înseamnă că este prost pregătit pentru a supraviețui în lumea de azi. Pe termen lung, asta duce la probleme serioase atît pentru copil cît și pentru părinți, pentru că majoritatea prietenilor părinților nu vor accepta să le intre în casă un mic monstru (așa cum îl percep ei), care distruge tot, este egoist, prost crescut și are o fire imposibilă, purtîndu-se urît cu copiii lor. În felul acesta, copilul nedisciplinat este respins, ceea ce are un efect negativ asupra orgoliului său și al acceptării de sine.

Ordinea și disciplina sînt părți ale legilor firești ale universului. Copilul care nu a fost disciplinat prin dragoste în micul univers (familia) va fi disciplinat fără dragoste în marele univers.

Părinți — nu prieteni la cataramă

Unii părinți se străduiesc din răsputeri să devină „prieteni la cataramă" cu copiii lor, permițîndu-le să le spună pe numele mic și tratîndu-i ca pe egalii lor. În realitate, nu există nici un semn de egalitate între un copil de cinci ani și un adult de treizeci.

Problema care se pune atunci cînd deveniți prietenul copilului este că el va trebui să se supună unor comenzi date de un prieten atunci cînd este vorba de disciplină, instrucție, un anumit comportament sau orice altceva similar. Doar sînteți egali, nu? Cel puțin asta este imaginea pe care ați creat-o în mintea lui atunci cînd i-ați devenit prieten la cataramă, în loc de a fi mamă sau de a fi tată — cu alte cuvinte, cei de la care așteaptă protecție, sfaturi și o disciplinare plină de afecțiune.

Ce este disciplina?

Disciplina înseamnă să îl învățați pe copil pe ce cale să meargă. De aceea, disciplina presupune tot ceea ce trebuie să faceți ca să-l ajutați să învețe diverse lucruri. Din păcate, este unul dintre cele mai neînțelese cuvinte. Majoritatea cred că este vorba despre o formă de pedeapsă sau de ceva neplăcut. Și totuși, cuvîntul, în greacă, dar și în ebraică, presupune îndreptarea, corectarea, creșterea, formarea, instruirea, educarea și mustrarea. Scopul disciplinei este unul pozitiv — și anume crearea unei persoane unitare, fără neajunsurile și handicapurile ce ar împiedica o dezvoltare armonioasă.

Unul dintre sinonimele cuvîntului disciplină este *educație*. Cuvîntul *disciplină* provine din *discipol*, care înseamnă „cel ce-l urmează pe profesor". Un discipol nu trebuie să-și urmeze dascălul din teama de a nu fi pedepsit, ci din iubire sau din convingere. Categoric că părinții buni și iubitori vor dori din partea copiilor lor să îi urmeze și să respecte regulile lor pentru că îi iubesc și pentru că au încredere în ei mai degrabă decît dintr-un sentiment de frică.

Copilul care nu a fost disciplinat prin dragoste în micul univers (familia) va fi disciplinat fără dragoste în marele univers.

Realitatea este că indiferent dacă vă disciplinați sau nu copilul, îi insuflați, totuși, anumite valori. Dacă nu utilizați o disciplinare plină de afecțiune, ea trebuie să fie măcar corectă în raport cu copilul, pentru că altfel, în mod sigur, mai devreme sau mai tîrziu, *îl va disciplina* societatea, și nu întotdeauna cu dragoste și corectitudine. Poate că acesta este și motivul pentru care, într-un sondaj Gallup din 1980, se arăta că peste nouăzeci la sută dintre absolvenții

de liceu își doreau ca părinții și profesorii să-i fi iubit suficient încît să-i fi disciplinat mai bine și să le fi cerut mai mult. Poate că acești tineri își dădeau seama instinctiv că în lumea reală în care intrau (și unde carnetul de note se transformă în card-ul de plată al salariului) vor avea nevoie de cunoașterea, încrederea și disciplina pe care nu le-au primit cînd erau încă la școală. Ei știu că învingătorii nu trăiesc în puf.

Disciplina imperios dorită, necesară și cerută

Îmi place ideea: „nimeni n-a cunoscut măreția făcînd doar ceea ce-i place". Doar cei neînsemnați fac cum le place; cei cu un destin aparte se supun legilor care guvernează acest regat al măreției lor.

Cînd insuflați disciplina unui copil, îi puneți de fapt la dispoziție una dintre cele mai utile unelte în făurirea succesului și a fericirii sale viitoare. Instinctiv, copilul își dă seama. De exemplu, în familiile în care se ajunge la divorț și copilul e lăsat să aleagă cu care dintre părinți să stea, aproape întotdeauna el îl alege pe cel mai sever cu disciplina — cel care a fost cel mai ferm și mai exigent cu el. Copilul *știe* că adevărata disciplină este o formă de iubire și e spre binele său pe termen lung.

O persoană disciplinată este aceea care face ceea ce trebuie făcut atunci cînd trebuie făcut. Cine face ceea ce este necesar și nu doar ceea ce vrea e o persoană pragmatică. Arăați-mi pe cineva care a făcut ceva în viață și o să vă arăt un om disciplinat.

Nici unul dintre ei nu este fericit

Într-o vară, cînd mă aflam cu Roșcata în Colorado, într-o „vacanță de lucru", am întîlnit un binecunoscut reporter și comentator de televiziune. Pe vremea aceea, persoana respectivă cunoscuse, fără îndoială, cele mai multe celebrități de la Hollywood. Tocmai discutam despre moartea actorului Freddie Prinz, pe care probabil că o

parte dintre dvs. vi-l mai amintiți. Freddie tocmai își pusese capăt zilelor și comentatorul a fost întrebat: „Cunoașteți o altă supervedetă sportivă, muzicală, din lumea spectacolului, din televiziune sau din cinema care ar fi în pericol să-și pună capăt zilelor cu bună știință sau accidental?" După un moment de reflecție, el a răspuns, făcînd una dintre cele mai triste afirmații pe care le-am auzit vreodată: „Nu cunosc pe nimeni care să fie celebru și să aparțină unuia dintre aceste domenii și care să nu fie în pericolul de a-și pune capăt zilelor, pentru că nu cunosc nici unul dintre ei care să fie fericit."

E dramatic, nu-i așa? În majoritatea cazurilor, acești oameni au mai mulți bani decît le trebuie, cheltuiesc pe haine într-o singură lună cam cît cheltuiește cineva în cîțiva ani, avioanele personale îi duc oriunde doresc, li se face o reclamă nebună, iar majoritatea sînt atît de charismatici, încît trebuie să-și angajeze gărzi de corp pentru a-i păzi de sexul opus. Sînt idolatrizați și elogiați zilnic, și totuși nici unul nu este fericit. E tot mai clar că nu ceea ce ai te face fericit — ci ceea ce ești. De aceea, în *Putem crește copii buni într-o lume negativă!* subliniez mereu importanța acelor calități pe care le insuflați copiilor dvs., care sînt chiar mai importante decît „lucrurile" pe care li le puteți oferi.

Cîteva sfaturi practice pentru părinți

D-na Johnson a intrat în camera lui Billy tocmai cînd acesta își bandaja degetul mare.
„Ce s-a întîmplat?" a întrebat ea.
„M-am lovit cu ciocanul."
„Dar nu te-am auzit plîngînd."
„Am crezut că nu ești acasă." (A. H. Berzen)*

Această „anecdotă" este extrem de reală. Pentru a forma un copil bun, părinții și bunicii trebuie să-l mai și ignore din cînd în cînd. Mie-mi place să cred că toți părin-

---

* Citat folosit cu acordul societății Saturday Evening Post, sucursală a BFL & MS, Inc., © 1984.

ții observă cînd Johnny sau Mary mai cad, dar dacă ei dau buzna să-i ridice, să-i consoleze, să le explice că totul e în regulă, să-i sărute ca să treacă durerea, creează un precedent. Cu cît mama și tata se vor repezi de mai multe ori să-l aline pe plîngăcios, atunci cînd micuțul Johnny sau micuța Mary vor plînge, perioada de dependență va crește.

Să nu mă înțelegeți greșit. Dacă acel copil cade și *se lovește* serios, sigur că trebuie să vă ocupați de el. Dar în ce-i privește pe cei patru ai noștri, vă asigur că mama lor și cu mine i-am văzut de multe ori „lovindu-se". I-am privit cu coada ochiului și era clar că reacția lor — să plîngă și să solicite atenție sau să plece să-și vadă de treabă — depindea integral de intenția noastră de a ne repezi sau nu să-i consolăm. Recunosc că după primul copil, am reușit să ne controlăm ceva mai ușor la ceilalți trei.

Sistemul pe care ni-l dezvoltasem era să vedem reacția imediată a fetiței. Dacă nu se hotăra să rîdă sau să plîngă, spuneam: „Hai, vino încoace și am să te ajut după aceea să te ridici de jos." După ce se ridica, eram liniștiți, pentru că ne dăduserăm seama că va supraviețui fără probleme.

A existat și o ocazie memorabilă, cînd nepoțica „Rază de Soare" avea patru anișori și plîngea de mama focului pentru nu-știu-ce lovitură fizică sau emoțională. Am luat repede un bol mare de sticlă din dulap și i-am spus că lacrimile ei sînt mult prea prețioase ca să le irosim, drept pentru care trebuie să le strîngem pe toate acolo. Ne-a umflat pe amîndoi rîsul și am terminat cu colecția de lacrimi.

Un alt lucru care trebuie ignorat în cazul copiilor este cearta între ei. Cînd copilul dvs. și un altul încep să se ciondănească, de fapt este vorba despre una dintre cele 28.211 neînțelegeri pe care le vor avea, așa că trebuie să păstrați distanța cu discreție, cu condiția să fie cam de aceeași vîrstă și dimensiune. Asta nu înseamnă că trebuie să-i îngăduiți copilului dvs. să-i facă vreun rău fizic celuilalt, și nici celuilalt să-i facă lui vreun rău. Este vorba, pur și simplu, de o neînțelegere între doi copii de patru ani iscată de la o jucărie cu care vor să se joace amîndoi sau de

întrebarea care să aibă primul acces la nisip, iar asemenea mărunte altercații vor fi nenumărate. Dacă părinții se implică, s-ar putea ca incidentul să capete proporții exagerate și cei doi copii să nu se mai joace împreună. Ca urmare, toată lumea are doar de pierdut.

S-ar putea totuși să mă întrebați: „Cum știm cînd să intervenim deoarece copilul a pățit ceva?" sau „Cînd trebuie să intervenim într-un conflict dintre copii?". La aceste întrebări nu vă poate răspunde nimeni, trebuie să vă bazați pe flerul dvs. și pe instinctul pe care l-a lăsat Dumnezeu părinților. Sigur că pe măsură ce trec anii, pentru copii și pentru dvs., o să vă fie mai ușor să vă adaptați situațiilor și să luați hotărîrile ideale pentru dvs. și copil.

Nu fiți un părinte „antiar"

Deși am subliniat pe larg toate avantajele unei mame casnice, vreau să subliniez că ea trebuie să-și învețe copiii că pot fi și independenți, nicidecum total dependenți de părinți. Cea mai mare greșeală pe care o pot face părinții este să-și dedice întregul timp, dar și toată atenția și energia copiilor. Asta este ceea ce fac părinții „antiar". Să vă explic.

Antiarul este un copac care crește în Indonezia. El secretă o otravă și crește atît de mare, încît ucide tot ceea ce se dezvoltă în umbra sa. El adăpostește și apoi ucide. Părinții „antiar" înlesnesc drumul copiilor în viață, dar pînă la urmă, chiar dacă nu îi sufocă pur și simplu, nu-i lasă să se dezvolte și îi tratează ca pe niște „copilași" tot restul vieții. Iată un exemplu de părinte „antiar".

Din pricina spațiului limitat și pentru că doresc să aibă în permanență grijă de nou-născut, mulți părinți tineri pun pătuțul în dormitorul lor. Mai mult, unele cupluri fac o greșeală și mai mare, ținîndu-și sugarii cu ei în pat „peste noapte". Ambele sisteme sînt inutile, cu excepția cazului în care copilul este foarte bolnav sau fragil și mama simte că ar avea nevoie de mîngîiere și de prezența sa.

Între altele, există pericolul ca mama sau tata să se răsucească și să lovească sugarul. Indiferent dacă i se întîmplă sau nu ceva fizic, în cazul în care situația se perpetuează, ea va distruge stilul normal de viață și relația dintre soț și soție. (*P.S.*: Nu mă refer la copilașii care se trezesc dimineața și se strecoară uneori în patul părinților ca să mai fie puțin giugiuliți.)

Extrem de important este faptul că acel copil se va obișnui să doarmă cu părinții și în curînd nu va mai fi în stare sau nu va mai vrea să doarmă în altă parte. Cînd se întîmplă asta, dvs., copilul și căsnicia vă izbiți de un mare obstacol; ca să scăpați, „ăla, micu'" trebuie să dispară din patul și din dormitorul dvs.

E adevărat că s-ar putea ca în prima noapte copilul să nu doarmă la fel de bine singur, dar este la fel de adevărat că în noaptea a patra sau a cincea va dormi foarte bine. Iar dvs. veți dormi și mai bine și veți fi niște părinți și mai buni.

Începeți cît mai devreme procesul de formare

Începeți să vă învățați copiii să facă anumite lucruri încă de la o vîrstă foarte fragedă, cu condiția, evident, să nu existe pericole fizice, adică să nu-l lăsați să folosească un cuțit, o mașină de tuns iarba sau alte ustensile cu care se poate răni. Dar îl puteți pune să măture pe jos, să ducă gunoiul, să-și facă patul și alte asemenea activități potrivite pentru cei mici.

Sigur că va fi mult mai simplu să faceți dvs. toate astea. Le-ați face mai repede și mai bine și cu mai puțin efort decît cel cerut pentru a-i convinge și a-i învăța pe copii. Problema este că adesea un copil de patru ani nu-și dă seama ce-i stă în puteri și crede că poate să facă absolut orice, fiind nerăbdător să încerce. Atunci cînd îl dați deoparte și-i spuneți „Stai, lasă pe tata sau pe mama să facă asta!", îi transmiteți un anumit mesaj.

Mesajul este: „Tu nu poți să faci prea bine asta, dar tata sau mama ar putea." Probabil că vă va lua ceva vreme să-l convingeți, dar cînd va ajunge pe la nouă-zece ani, va fi conștient de faptul că faceți totul mai bine decît el. Ca urmare, copilul nu numai că vă va „lăsa" pe dvs. să faceți totul, dar va și refuza cu încăpățînare să vă ajute în casă. Altfel, o va face cu atîta rea-voință, încît veți ajunge la concluzia că de fapt ați avut dreptate de la început să nu-l puneți să facă nimic. În această situație însă, înseamnă că-l veți trimite pe copil nepregătit în societate și mai ales deloc dispus să facă ceva greu sau neplăcut.

Puteți forma copii buni doar învățîndu-i *și* cerîndu-le încă de la început să facă lucruri *mărunte* prin casă. Încetul cu încetul, vor face progrese în a-și asuma cît mai multe răspunderi, pînă ce va veni fericita zi în care va fi în stare să facă multe mai bine decît oricare dintre părinți. Atunci veți înțelege că disciplina contează.

Cu dus și întors

„Pe mine mă doare chiar mai tare decît pe tine." Această expresie a mers din generație în generație. Fără îndoială, mulți copii au auzit-o și s-au întrebat: *Chiar așa? Atunci de ce nu facem schimb?* Cînd ajung să se consoleze astfel, în mod sigur copiilor nu le e milă de părinții lor și este unul dintre momentele cele mai dificile în educarea lor. Eu numesc asta dilema „cu dus și întors". Metafora se referă la o armă cu care poți trage în două direcții. Trebuie să vă gîndiți atent la ea înainte de a începe să trageți.

Un aspect extrem de sensibil în funcție de metoda folosită este felul în care vă certați copiii, acesta avînd efect asupra imaginii de sine a copilului. Trebuie să-l certați pentru fapta sa, și nu persoana care a comis fapta. Cînd vă înțelegeți cu copiii, ei știu exact ce așteptați de la ei. Dacă nu fac ce ați așteptat de la ei, lucru cu care au fost de acord, atunci se vor aștepta și chiar vă vor cere să-i certați. Nerespectînd acest sistem, îi veți împovăra cu slăbiciuni și le

veți refuza posibilitatea unei îndepliniri eficiente a altor lucruri care li se cer. Cînd copiii greșesc cu ceva și scapă cu fața curată, se simt vinovați. Singura posibilitate de a scăpa de acest sentiment de vinovăție și de a vă restabili autoritatea și legile inițiale este să vă confruntați direct cu problema.

O persoană disciplinată este aceea care face ceea ce trebuie să facă atunci cînd trebuie să facă.

Oare trebuie bătuți?

Referitor la disciplina părintească, Billy Graham povestea cîndva despre băiețelul lui de doi ani, care l-a scuipat într-un acces de furie. El zicea: „Nu știu de unde învățase acest oribil obicei, dar un lucru era sigur: dacă băiatul ăsta va mesteca tutun la maturitate, îl va înghiți. După ce i-am făcut eu, sigur n-o să mai scuipe niciodată".

Întrebare: Este oare necesară disciplina corporală (bătaia)?

Răspuns: Da, din mai multe motive. În primul rînd, copiii între doi și doisprezece ani trăiesc o decadă în care sînt lipsiți de maturitatea necesară ca să asculte, să înțeleagă și să respecte, asumîndu-și răspunderea, sfaturile părinților. În mare parte, omul este făcut din voință individuală. Copiii vin pe lumea asta în familie și în societate fără să-și stăpînească suficient voința. Unul dintre aspectele cele mai semnificative ale maturității este însușirea stăpînirii de sine sau a autodisciplinei. Un copil mic pur și simplu nu cunoaște această formă de maturitate. Disciplina, de fapt, înseamnă „a forma", iar copiii au nevoie de o vastă pregătire și formare. În cea mai mare parte, educația presupune o cale verbală, dar și una fermă, fizică.

Ca regulă generală, cînd copilul este „neascultător cu bună știință", trebuie trecut la o corecție fizică. Este cea mai sigură metodă ca mesajul dvs. să ajungă pînă la el. Dacă respectivul copil continuă să se comporte la fel după mai multe avertismente verbale, mai ales cînd este vorba de lucruri periculoase — să se joace în mijlocul străzii, să se urce pe scaune sau pe masa din bucătărie, pe acoperișul casei, să se joace cu chibrituri sau cu aparatele electronice din casă —, atunci trebuie neapărat să acționați prompt. O bătăiță la fund o să-l facă să priceapă mult mai repede.

Copiii „o caută", dar nu întotdeauna înțeleg ce anume. Trebuie să existe mai multe dovezi de neascultare cu bună știință urmate de o corecție, înainte să priceapă și să-și asculte părinții. Nu trebuie să le cedați. Este extrem de important să le dați o bătaie cînd vă provoacă. Trebuie să înțelegeți că hotărîrea de a-i pedepsi astfel va fi întîmpinată de un viu protest. Și mai trebuie să știți că nu întotdeauna copiii vor ceea ce cer, dar de obicei le este folositor.

De folosit cu grijă

Cînd se ajunge la disciplina corporală, trebuie să recunoașteți înainte de toate că bătaia nu este singura soluție posibilă. Ea trebuie folosită cu grijă și mai ales în cazul în care intervine această neascultare cu bună știință. Cînd trebuie musai bătut, e important și cum o faceți. Nu vă bateți niciodată copilul la mînie. Copiii pot și realmente chiar fac lucruri care vă scot din fire, *dar nu atunci trebuie să-i bateți.*

Bunul meu prieten psihiatru John Kozek spunea că dacă sînteți extrem de enervat că nu v-a ascultat copilul și chiar merită bătut, așteptați o clipă să vă liniștiți. Trebuie să vă asigurați că intensitatea cu care îi aplicați corecția este pe măsura prostiei pe care a făcut-o, și nu a mîniei dvs. Dr. Kozek recomanda să fie prezent, dacă se poate, și celălalt părinte și corecția să fie urmată de o exprimare a afecțiunii, cu multe îmbrățișări și explicații ale motivului pentru care a fost bătut. Acesta este poate lucrul cel mai important ce trebuie transmis copiilor dvs. — că-i iubiți, și

pentru că îi iubiți și nu v-au dat ascultare, îi disciplinați (cu bătaia).

Bătaia transmite acel mesaj de afecțiune, grijă și dragoste care îi ajută să îndepărteze sentimentul de vinovăție. Psihologii vă vor spune că sentimentul de vinovăție face mult rău dacă nu este abordat cum trebuie. Cînd copilul se răzvrătește sau nu-și ascultă părintele, există un sentiment real de vinovăție. Bătaia va ajuta la îndepărtarea acestui sentiment de vinovăție, și, cum spune și Chuck Swindoll, lacrimile îl vor scăpa pe copil de vinovăție și îi vor limpezi conștiința.

Cît de des trebuie însă bătuți? Cît de des e nevoie de bătaie? Vor exista perioade în anii de creștere în care copilul dvs. trebuie bătut mai des. Cînd ajunge la școală, dacă a fost disciplinat cum trebuie în primii ani, nevoia de bătaie scade. Această nevoie este hotărîtă de părinte. Nimeni altcineva nu poate judeca în locul său.

Totuși, să luăm în considerare și cîteva puncte de reper. Pînă ce copiii dvs. vor putea înțelege ce spuneți și ce anume doriți „să modificați", vor reacționa greu (între un an și trei luni și un an și jumătate). Maturitatea dvs. trebuie să vă împiedice să recurgeți atunci la pedepse fizice.

Atenție cum disciplinați

În întreaga țară deja, a apărut „sindromul copilului zguduit". Părinți cu cele mai bune intenții și-au scuturat într-atîta sugarii, încît le-au vătămat creierul. De obicei, părinții încearcă să-i facă să nu mai plîngă sau să-i pedepsească pentru niște fleacuri firești la vîrsta aceea. Nu numai că aceste eforturi n-au nici un rezultat la copiii atît de mici, pentru că încă nu pot înțelege ce li se cere, dar se pot întîmpla și tot felul de tragedii, care ar fi putut fi evitate în cazul în care părinții ar fi știut ce să aștepte de la copiii lor. Scuturarea copilului nu este o formă de disciplină — ci o formă de molestare. Copiii plîng de cîte ori le este foame, cald, frig, nu se simt bine, se udă sau sînt bolnavi. Cei care abia merg de-a bușilea vor fi neîndemînatici. Cînd un copil împrăștie, strică sau „distruge" ceva pentru că e încă prea mic și neîndemînatic, bătaia creează adesea confuzii, neavînd o bază reală. Doar nu bateți copilul pentru că are părul negru și nu șaten sau că are pistrui și nu gropițe. Tot așa, nu trebuie să-l bateți pentru tot felul de copilării.

Dar dacă este ora mesei și Billy, băiețelul de doi ani, nu vrea să stea pe scăunelul lui? O pălmuță la fund ar trebui să-și facă efectul, mai ales dacă în raza vizuală a copilului mai există și alt obiect cu care ar putea fi atins, o linie sau o nuia.

Cînd copilul ajunge de grădiniță și de școală, el trebuie disciplinat în continuare, dacă nu ascultă cu bună știință, dar din nou trebuie informat, motivîndu-i-se comportamentul respectiv. Alte mijloace de disciplinare, cum ar fi pedepsele, reducerea sumei în cazul banilor de buzunar sau interzicerea altor privilegii devin mai eficiente.

Aceasta duce la o altă întrebare importantă, referitoare la obiectul cu care vă bateți copilul. Regula jocului este să folosiți un obiect „neutru", cum ar fi o riglă ușoară sau o nuia, și mai puțin palma. Principala grijă este să nu fie un obiect prea greu, care să producă răni grave. Asta ar fi o tragedie. Obiectul trebuie să „atingă" suficient încît mesajul să fie perceput. Așa cum spun bătrînii, „bătaia e ruptă din rai".

Cînd apare nevoia de a-l disciplina, este imperios necesar să nu folosiți palma, ci un obiect neutru, care să nu fie asociat personalității dvs. Dacă situația este cu adevărat gravă (ca în cazul unui copilaș care face o prostie ce-i primejduiește viața) și trebuie folosită palma pentru a-l pune la punct imediat, o dată sau de două ori merge. Totuși, atunci cînd bătaia trebuie aplicată repetat sau s-a ajuns la o sfidare a părinților, trebuie să se treacă la o abordare mai „oficială", corecția aplicîndu-se acasă și luînd și alte măsuri disciplinare.

Atenție cînd și unde

Un alt lucru de reținut în legătură cu corecția corporală este că niciodată nu trebuie să loviți un copil, mic sau mare, peste față. Dacă ați încercat vreodată să mîngîiați un cățel inofensiv care deseori a fost lovit peste bot de stăpînul său, probabil că veți înțelege de ce nu trebuie să vă plesniți copilul peste față; îi distrugeți spiritul în loc să îl canalizați pe drumul cel bun. Partea interesantă este că trupul este dotat cu o parte mai sensibilă „la contactul disciplinar". Într-adevăr, bătaia trebuie aplicată doar la funduleț.

Bucuriile vieții de familie vor fi presărate din cînd în cînd și cu cîte o corecție corporală fermă. Acest lucru este firesc în viața unui părinte. Trebuie făcut însă totul cu multă grijă și cît mai rar; dar un părinte care vrea să formeze niște copii disciplinați va folosi totuși și astfel de mijloace. Cei care au revoluționat disciplina copilului vor striga sus și tare că aceste bătăi îi distrug personalitatea. Așa cum un sculptor încearcă să șlefuiască marginile blocului din care se va naște capodopera sa, tot așa micile corecții corporale formează personalitatea copilului — îl scot din acea stare de lipsă de maturitate și egoism, trezindu-i trăsăturile de caracter importante cu care va trebui să înfrunte lumea și să învingă.

Bătaia ruptă din rai înseamnă tărie, și nu slăbiciune.

Un avertisment pentru toți părinții

Uneori, este foarte greu de determinat ce înseamnă o simplă bătaie și unde începe molestarea copilului. Dacă vă ia valul și vă pierdeți firea și îl bateți prea tare pe copil, *trebuie* să renunțați pentru totdeauna la această metodă de disciplinare. Dacă pe trupul lui (pe funduleț) apar vînătăi, tăieturi sau urme serioase o oră mai tîrziu, înseamnă că ați exagerat cu pedeapsa. *Acesta este cel mai important paragraf din această carte.*

„Tolerant" versus „autoritar"

În cartea sa *How to Make Your Child a Winner* (*Cum puteți face un învingător din copilul dvs.*), dr. Victor Cline, profesor de psihologie la Universitatea Utah din Salt Lake City, afirmă că o mare nenorocire a apărut în multe familii începînd din anii '50. Acest dezastru se cheamă în fel și chip, dar cel mai adesea „toleranță" sau „democrația în familie". Inițial, a fost o experiență nobilă, pornindu-se însă de la o noțiune greșită, conform căreia copiii mici ar fi, de fapt, înțelepți și buni și perfect capabili să-și hotărască propriul destin. Controlul exercitat asupra copiilor a fost supranumit „autoritar" și „antidemocratic". Bătaia, chiar și cu dragoste, era considerată de anumiți „experți" o formă de maltratare a copilului. Conform acestei teorii, un bun părinte își lasă copiii „să facă ce doresc ei". Dr. Cline declară că nu este deloc de acord cu toleranții ani '50. El subliniază că atunci cînd sînt stabilite niște limite rezonabile în raport cu comportamentul copilului și ele sînt respectate, practic vă ajutați copilul să-și stăpînească impulsurile antisociale.

Psihologul James Dobson, autorul cărții *The Strong-Willed Child* (*Copilul încăpățînat*), spune că: „Sigur că voi face și greșeli, dar nu pot renunța pur și simplu la răspunderea pe care o am doar pentru că nu sînt extraordinar de înțelept sau instruit. În plus, am mai multă experiență și o mai bună perspectivă pe care îmi pot baza deciziile, decît ar avea copiii mei. Eu am trecut prin ceea ce trec ei acum."

În mai multe studii efectuate de psihologul Stanley Coopersmith, el a descoperit că acei copii cu o părere bună despre ei au niște părinți severi și niște reguli bine definite și respectate întru totul. Aceste constatări arată că părinții cu valori clare și cu o idee precisă despre ceea ce consideră

ei un comportament potrivit și care își transmit convingerile și copiilor lor au mai mari șanse să îi crească pe aceștia în spiritul respectului de sine, dezvoltîndu-le simțul etic și afecțiunea față de părinți.

Dacă părinții nu-și asumă răspunderea, dacă nu stabilesc anumite limite pe care să le respecte, copilul poate interpreta asta ca indiferență a părinților. Astfel, el devine anxios și nu-și mai poate dezvolta stăpînirea de sine.

Disciplina este necesară și bună. Nu puteți educa niște copii care să reușească în viață fără a-i disciplina. Disciplina nu trebuie să însemne însă reprimare sau tiranie. Disciplina trebuie să creeze niște obiceiuri de muncă, de judecată și o bună direcționare. O disciplină eficientă produce tărie, nu slăbiciune, creativitate, și nu banalitate, responsabilitate, și nu toleranță excesivă față de sine. De asemenea, poate modela un caracter ce se poate dezvolta prin iubire și sacrificiu.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Zig îl folosește ca exemplu pe Freddie. De ce?
2. Dați definiția lui Zig asupra disciplinei.
3. Ce este un părinte „antiar"?
4. Care este punctul de vedere al lui Zig în legătură cu bătaia? Care este cel mai important paragraf din această carte, după părerea lui Zig?
5. Sînteți de acord cu citatul din psihologul James Dobson? De ce?
6. Zig spune că disciplina n-ar trebui să ..... sau ..... O disciplină eficientă creează ....., și nu slăbiciune, ..., și nu banalitate, ..., și nu toleranță față de sine. Sînteți de acord?

CAPITOLUL 15

Perseverența pozitivă formează copii buni

„Condițiile pentru a cuceri sînt întotdeauna ușoare. Trebuie doar să te străduiești, să înduri, să crezi și să nu dai niciodată înapoi." (Simms)

Trebuie să aveți răbdare

Toți copiii ar trebui să asculte povestea bambusului chinezesc. Povestea asta mi-a spus-o prietenul meu Joel Weldon, un extraordinar conferențiar din Phoenix, Arizona. Chinezii pun sămînța. O udă, folosesc îngrășăminte, dar în primul an nu apare nimic. În al doilea an iar o udă, iar pun îngrășăminte, și tot nimic. În al treilea și în al patrulea an din nou o udă și pun îngrășăminte, dar tot nimic. În al cincilea an o udă și pun îngrășăminte și la un moment dat, în acest al cincilea an, cam în șase săptămîni, bambusul crește dintr-odată și se transformă într-un copac de 2,70 m.

Întrebarea este: a crescut 2,70 m în cele șase săptămîni sau în cei cinci ani? Răspunsul este clar, el a crescut în cei cinci ani, pentru că, dacă n-ar fi fost udat și îngrășat în fiecare an, nici n-ar mai fi existat bambusul chinezesc.

Cu toții am avut asemenea „bambuși" chinezești. Se prea poate să fi avut de-a face cu o problemă grea la geometrie, fizică sau chimie. Ne-am tot străduit și n-am găsit răspunsul. Am lucrat și iar am lucrat, și nimic. Și iar ne-am apucat de treabă, și iar nimic. După care, ne-am dus la profesor cu un zîmbet strîmb: „Domnule profesor, gata, mi-am dat seama, e greșit manualul!" Profesorul s-a uitat

la noi, ne-a zîmbit și ne-a zis: „Ia mai încercați o dată." De data asta, cînd ne-am întors iar la treabă, am găsit și răspunsul. De fapt, de îndată ce am găsit răspunsul, ni s-a părut atît de simplu și de evident, încît ne-am mirat că nu ne-am dat seama mai înainte. Vreau să subliniez că de obicei găsim răspunsul nu datorită calităților noastre intelectuale geniale, ci datorită perseverenței.

Mai întîi disciplina și apoi distracția

Vreme de douăzeci și patru de ani, am ales să am o sută de kilograme. Spun „am ales" pentru că niciodată nu am mîncat „întîmplător" ceva. Și astfel *am ales* să mănînc prea mult azi și deci *am ales* să cîntăresc prea mult mîine.

La patruzeci și cinci de ani, am ales să mă preocup de kilogramele în plus și de condiția mea fizică. Mi-am schimbat obiceiurile alimentare, m-am apucat de sport și am ajuns la optzeci de kilograme. Și întreaga mea existență s-a schimbat. Vreau să subliniez că lunile necesare pentru a scăpa de cele douăzeci de kilograme au fost cele mai grele zece luni din cîte am trăit. Nouă din cele zece luni am urît faptul că trebuia să fac jogging, dar am urît și mai tare faptul că gîfîiam și veșnic nu eram în formă. (Trebuie să vă mai spun că pînă să mă apuc de jogging, singurul sport pe care îl făceam era să umplu cada, să fac o baie, să scot dopul și să mă lupt cu viteza apei.) În prezent, fac jogging cam de cinci ori pe săptămînă. Mă simt mai bine, am mai multă energie și pot face lucruri pe care nu le-aș fi putut face la douăzeci și cinci de ani. Afecțiunea și entuziasmul meu pentru jogging sînt atît de mari, încît am făcut jogging și cînd erau *minus patruzeci de grade* afară (evident, atunci am făcut jogging *înăuntru*, nu vreau să mă înțelegeți greșit). Asta îmi amintește de ceea ce spunea prietenul meu Steve Brown din Atlanta: *Tot ceea ce merită făcut merită să faci și prost — pînă înveți să faci bine.*

Pentru a reuși în viață, cred că unul dintre cele mai importante lucruri pe care trebuie să le deprindă copiii dvs.

este să fie perseverenți. De cele mai multe ori, copiii vor trebui „să tacă și să înghită". Vor fi nevoiți să își facă lecțiile, indiferent dacă au înclinații pentru asta sau nu. Vor fi nevoiți să meargă la școală, indiferent dacă se simt în formă sau nu. Vă rog să nu mă înțelegeți greșit. Nu mă refer la un copil bolnav sau cu febră. Mă refer la nenumăratele momente în care cu toții, inclusiv copiii noștri, sîntem tentați să ne dăm bătuți pentru că nu vrem să facem ceva sau nu ne simțim în stare sută la sută.

Faceți-o oricum

Orice bărbat sau femeie care au reușit, dintre cei pe care i-am cunoscut, au făcut multe și cînd nu se simțeau sută la sută în formă. Interesant este că adesea cînd ne apucăm de o treabă nu prea avem chef de ea și sfîrșim prin a ne face plăcere. Mesajul este simplu *și* profund. Logica nu modifică emoționalul (sentimentul), dar *acțiunea* (fapta) da. Aceasta este o lecție valoroasă, dar grea, pe care va trebui să o predați și copiilor dvs. și care presupune o perseverență plină de afecțiune din partea noastră.

Cine își folosește capacitatea la maximum o face doar pentru că înțelege că o persoană disciplinată și perseverentă reușește în final. Inevitabil, cu toții vom avea momente de frustrare, de înfrîngere sau de batere a pasului pe loc. Am avea multe de învățat de la marele inventator Charles Kettering, care spunea că trebuie să învățăm să dăm greș cu inteligență.

Logica nu modifică emoționalul (sentimentul), dar acțiunea (fapta) da.

El constata că odată ce aveți un eșec, ar trebui să-l analizați și să descoperiți de ce ați greșit. El consideră că fiecare greșeală este un pas spre catedrala reușitei. „Singurul moment în care nu vă dorim să dați greș este ultima dată cînd încercați", spune el. Cînd dați greș, trebuie să înfrun-

tați sincer eșecul. Nu trebuie să vă prefaceți că a fost o reușită. *Cînd dați greș, nu irosiți acest eșec.* Învățați cît mai multe din el, pentru că fiecare eșec vă poate învăța ceva nou, și în realitate, dacă lucrurile stau așa, înseamnă că nu mai e vorba de un eșec. Mai ales nu folosiți eșecul drept scuză pentru a nu mai încerca. La urma urmei, atunci cînd copilul abia învață să meargă și cade, doar nu-i spuneți: „Gata, ți-ajunge, asta a fost. Stai acolo în fund pentru tot restul vieții."

Mai faceți încă un pas

S-ar putea să nu recuperați pierderea, să nu îndreptați răul, să nu puteți modifica respectivele consecințe, dar indiferent care ar fi fost eșecul, ați putea fi ca acel copil care învață să meargă și, deci, să vă ridicați în picioare și s-o luați din nou de la capăt. De data aceasta veți fi mai înțelept, mai sensibil și mai hotărît. *Cheia succesului este să profitați de eșec*, iar dacă și copiii dvs. vor vedea că profitați și faceți progrese datorită eșecurilor, cu siguranță vor fi încurajați să mai încerce o dată. Perseverența este o calitate pe care o veți întîlni întotdeauna la oamenii care reușesc.

Un alt exemplu clasic este cel al exploratorului Fridtjof Nansen. Împreună cu un tovarăș de drum, s-au rătăcit în Arctica și curînd au rămas și fără provizii. Au mîncat ce au mai găsit, inclusiv cîinii și hamurile lor. Cum mergeau ei așa pe un teren arid și fără nici o urmă de existență umană, sute de mile, colegul lui Nansen a abandonat, s-a întins pe zăpadă și a murit. Totuși, voința lui Nansen a fost așa de mare, că n-a putut să se dea bătut. El a gîndit într-una: *Pot să mai fac încă un pas. Doar încă unul.* Și este exact ceea ce a făcut. Și a tot mers așa, împiedicîndu-se, pînă ce a dat peste expediția americană care fusese trimisă să-i caute pe exploratorii rătăciți.

Mesajul este limpede — cînd continui să mergi mai departe, chiar dacă te împiedici, nu se știe niciodată peste

ce poți da. Asta este exact ce i s-a întîmplat lui Nansen. Sigur că nu te poți împiedica de nimic atîta vreme cît stai jos.

Un înțelept constata cîndva că perseverenta dorință de cunoaștere și progres nu poate fi despărțită de ideea de fericire. Cum fericirea este obiectivul tuturor, această căutare sporește posibilitatea de a-i învăța pe copiii dvs. să devină spirite pozitive și eficiente.

Părinți, fiți un exemplu

E o învățătură veche de cînd lumea și perfect adevărată: cei care abandonează nu înving niciodată, iar învingătorii nu abandonează niciodată pînă nu-și termină treaba. Din păcate însă, copiii nu se nasc perseverenți. Majoritatea sînt din născare predispuși să abandoneze. Se apucă de cîte ceva pînă ce obosesc și renunță. Așa sînt copiii, mai ales cei mici. Totuși, cînd devin suficient de mari ca să-și asume niște răspunderi, cum ar fi ordinea printre jucării sau în casă, dusul gunoiului, făcutul patului, ajutatul mamei la vase și o sută una de alte corvezi în jurul casei, părinții pot începe să construiască o atitudine perseverentă.

Sînt foarte puține probleme care nu se pot rezolva în cele din urmă printr-o pură perseverență încăpățînată.

Este extrem de benefic ca părinții să aibă grijă de copii, astfel încît aceștia să facă ceea ce trebuie, atunci cînd trebuie, iar treaba să fie încheiată și bine făcută. Dacă acești copii sînt absolviți de răspunderi încă din primii ani, indiferent de motiv, vor încerca să scape de ele și mai tîrziu. În acest moment, părinții creează un obicei prost, care nu duce la reușită.

Părinți, trebuie să profitați de propria perseverență pentru a o insufla copiilor dvs.! Sigur că ei nu vor fi extrem de entuziasmați de tactica pe care o aplicați, dar cînd vor

privi în urmă, vă vor fi recunoscători pentru tot restul vieții.

Cu mulți ani în urmă, Calvin Collidge spunea: „Nimic pe lumea asta nu se compară cu perseverența. Nici talentul. Căci ce poate fi mai des întîlnit decît oameni cu talent care nu au reușit în viață? Nici geniul. Aproape că a ajuns o expresie comună faptul că geniul rămîne nerăsplătit. Nici învățătura. Lumea este plină de absolvenți ratați."

Atunci cînd îi învățați pe copiii dvs. ce înseamnă să fii perseverent, poate că la început n-o să le convină, dar nici n-or să-și abandoneze pe drum obiectivele. Le vor urma și în acest timp vor descoperi că sînt foarte puține probleme care nu se pot rezolva în final prin pură perseverență încăpățînată.

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Spuneți cu cuvintele dvs. povestea bambusului chinezesc.
2. Ce am avea de învățat din lecția pe care ne-o dă Charles Kettering? Vi se pare eficientă pentru viața dvs.? Cum ați putea-o aplica și copilului dvs.?
3. Zig crede că nici un copil nu se naște perseverent. Ce sugerează el părinților să facă pentru a combate această problemă?
4. Completați citatul lui Steve Brown: „Tot ceea ce merită făcut . . . . . pînă ce înveți să-l faci bine."
5. Cînd ați insistat pentru ultima dată pe lîngă copilul dvs. să ducă pînă la capăt o treabă complicată? V-a fost greu? Zig spune că merită. Sînteți de acord?

CAPITOLUL 16

Iubirea adevărată

„Iubirea nu stă niciodată să analizeze, ci oferă din belșug — fără să se gîndească — și mereu se teme că a făcut prea puțin." (Hannah Moore)

Un băiețel „special"

De multe ori, părinții nu sînt binecuvîntați cu cîte un copilaș frumos, sănătos, vioi și echilibrat. Într-un fel însă, sînt chiar mai binecuvîntați decît alții cu cîte un copilaș care are niște probleme — fizice, mentale sau emoționale. Unele sînt probleme minore, altele sînt grave. În cartea mea *See You at the Top* (*Ne vedem în vîrful piramidei*) dau cîteva amănunte extrem de grăitoare despre un băiețel cu probleme cerebrale. Părinții lui, Bernie și Elaine Lofchick din Winnipeg, Canada, îmi sînt ca niște frați acum. Treizeci de doctori le-au spus că băiatul lor David nu are nici o șansă și i-au sfătuit să-l interneze, spre binele lui și al celorlalți membri „normali" ai familiei. Familia Lofchick a mai dat totuși peste un doctor care căuta soluții și nu probleme. Era vorba de celebrul dr. Pearlstein din Chicago.

Bernie a obținut o întîlnire cu acest doctor pentru că un băiețel din Australia tocmai renunțase; drept care au plecat la Chicago pentru un consult. Consultul în sine era foarte amănunțit. Dr. Pearlstein a explicat ce ar trebui făcut dacă voiau ca David să facă progresele de care doctorul știa că le poate face.

Unul dintre lucrurile necesare ar fi fost ca atunci cînd David împlinea doi ani, să i se pună proteze la picioare, care în fiecare seară să fie tot mai strînse. În felul acesta, durerea era tot mai mare. Astfel, de cîte ori mama sau tata încercau să-i pună protezele, micuțul David protesta.

Aș vrea să înțelegeți foarte bine despre ce era vorba. David era un băiețel foarte frumos — cu un păr negru cărbune, măsliniu la față și cu niște splendizi ochi verzi. Cu lacrimi în ochi, el implora: „Mămico, chiar trebuie să mi le pui și astă seară?“ sau: „Tăticule, măcar de data asta, ai putea să nu mi le pui?“ sau: „Trebuie să mi le strîngi chiar așa de tare?“ Fără îndoială că orice părinte își dă seama de situație și înțelege ce trebuie să fi fost în sufletul lui Bernie și al lui Elaine Lofchicke. Dar îl iubeau pe David atît de mult, încît își spuneau că nici o lacrimă de acum nu-i va putea înduioșa atît, încît să renunțe la zîmbetul de-o viață.

Actualmente, „micuțul David“ are treizeci și șase de ani. Cîntărește aproape o sută de kilograme, are un piept cît toate zilele și este un excelent agent de vînzări de apartamente, lucrînd la o firmă de primă mînă din Winnipeg, Canada. E un tînăr excepțional din toate punctele de vedere. Da, iubirea e grea — și face ce e mai bine pentru copil, și nu ceea ce e convenabil sau simplu pentru părinți.

Inutil să vă mai spun că vor exista foarte, foarte multe situații în care, în procesul de educare al copiilor, va fi mai ușor să cedați rugăminților lor. De multe ori este mai simplu să-i lăsați în fața televizorului și să le dați voie să mănînce alimente nesănătoase.

Mai tîrziu însă, vă va fi mai ușor să le permiteți să nu se culce pînă la zece, în loc să le explicați de ce trebuie să fie în pat de la ora nouă. Iar mai apoi ar fi mai simplu să îi lăsați să aibă un iubit sau o iubită și să nu impuneți o oră de întoarcere acasă, pentru a evita cearta — de ce nu pot și ei „să fie la fel cu ceilalți copii“. Totuși, dragostea adevărată presupune să faceți ce e mai bine pentru copii, și nu neapărat ce e mai simplu pentru dvs.

Dragostea adevărată versus dragoste contrafăcută

De departe, cel mai important ingredient în formula de formare a copiilor buni într-o lume negativă este dragostea adevărată, profundă. Copiii trebuie să înțeleagă bine diferența dintre dragostea adevărată și cea prefăcută, pe care o văd adesea la televizor.

Cu cîțiva ani în urmă, am mers cu Roșcata la bancă pentru niște bani. După cum știți, cînd casierii numără banii, o fac foarte repede. Eu sînt întotdeauna uluit cum de reușesc. De fapt, uneori mă întreb dacă nu-mi dau prea mulți bani, așa încît îi număr și eu, ca să mă asigur că nu au greșit.

În ziua aceea, în timp ce casierița număra banii, dintr-o dată s-a oprit, a ridicat o bancnotă de douăzeci de dolari și a spus: „Dle Ziglar, asta este o bancnotă falsă.“ A recunoscut-o imediat, pentru că în majoritatea băncilor, cei de la casierie nu-i lasă pe clienți nici măcar să atingă o bancnotă falsă. De aceea, cînd apare într-un mănunchi de bani, este identificată imediat, fără a fi privită prea mult, „simțindu-i diferența“.

Da. Există o diferență între banii adevărați și cei falși, așa cum există o mare diferență între iubirea adevărată și cea falsă. Cea falsă este adesea descrisă la televizor sau în romanele de doi bani. Într-o întîlnire de o oră, băiatul cunoaște o fată, iau masa împreună, stabilesc o „relație sentimentală“, se îndrăgostesc nebunește și fac sex. Se fac toate eforturile pentru a descrie această succesiune drept una reală, subliniindu-se că nu este nimic amoral în această relație, cu condiția să fie una „semnificativă“.

În dicționar scrie: „iubirea este o afecțiune tandră și pătimașă pentru cineva de sex opus“. Sigur că dragostea adevărată este mai mult decît o afecțiune tandră și pătimașă. Cînd copilul constată ce este dragostea adevărată, cînd înțelege ce înseamnă „la bine și la rău“, de exemplu, în momentele în care mama sau tata se îmbolnăvesc și celălalt partener credincios are grijă de cel aflat la anan-

ghie, indiferent că e vorba de cîteva zile la pat sau de o boală incurabilă, sau de ceva care presupune ani de zile de tratament și îngrijire, șansele de a forma un copil bun sînt mult mai mari. De ce? Pentru că respectivul copil vede ce înseamnă iubirea adevărată în faptă și nimic nu este mai puternic pe lumea asta.

Arătați-vă iubirea

Acum cîțiva ani, îmi amintesc că stăteam de vorbă cu fiul meu și l-am întrebat: „Fiule, dacă te-ar întreba cineva ce anume îți place cel mai mult la tatăl tău, ce ai răspunde?" El s-a gîndit puțin și apoi a spus: „I-aș răspunde că faptul că o iubește pe mama." Evident că l-am întrebat de ce, și mi-a răspuns: „Ei bine, tată, eu știu că atîta vreme cît o iubești pe mama o să te porți frumos cu ea. Atîta vreme cît o să te porți frumos cu ea, vom fi o familie unită. Pentru că ea tare te mai iubește. Atîta vreme cît vă veți iubi și vă veți purta frumos unul cu celălalt, nu va trebui să aleg între tine și mama." Evident că nu aveam de unde să știu, dar chiar în acea zi unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lui a trebuit să aleagă unul din cei doi părinți. Nevoia ca părinții să-și manifeste iubirea unul pentru celălalt în fața copiilor este extrem de importantă. Dacă într-adevăr se iubesc, înseamnă că sînt atenți unul cu celălalt. Și din asta nu vor avea numai ei un cîștig enorm, ci și copiii.

Iubirea adevărată presupune să faceți ceea ce e mai bine pentru copii, și nu neapărat ceea ce este mai ușor pentru dvs.

Cînd scriu aceste rînduri, mă aflu acasă la Holly Lake, Texas. Aici vin eu cu Roșcata să ne destindem și, de fapt, aici scriu cel mai mult. În seara asta, e o ceață deasă. Este vacanță, deci fiul nostru e cu noi. El și soția mea au hotărît să pregătească cina și să închirieze un film de la Tyler, aflat cam la patruzeci și cinci de kilometri de unde ne

aflăm. Eu, oricum, eram ocupat cu scrisul. Pe măsură ce se apropia ora lor de plecare, ceața devenise tot mai deasă.

Fiul meu de-abia aștepta să meargă, dar soția mea se temea. Și să vă spun drept, și eu. Așa încît i-am rugat să nu mai plece. Dacă ar fi fost o urgență mersul la Tyler, aș fi înțeles, și nu m-ar fi deranjat chiar așa. Dar să riște pe o noapte cețoasă, nu mi se părea normal. Nu-i încurajam să rămînă acasă pentru că vroiam să le stric cheful sau îi invidiam că ei se pot distra. Nici vorbă. Întotdeauna m-am bucurat cînd familia mea și-a trăit viața din plin. Totuși, îi iubesc prea mult încît să-i las să meargă într-o noapte cețoasă pe șosea, unde afli tot felul de pericole și de șoferi. Mi-am dat seama că acționam în funcție de iubirea mea. Zilnic, părinții trebuie să-și arate iubirea.

Strînsul în brațe și sărutările

Zona cea mai neînțeleasă de majoritatea părinților, mai ales de către tați, este aceea a afecțiuni pe care ar trebui să le-o arate copiilor. N-are rost să vă spun cîți bărbați și cîte femei de patruzeci, cincizeci și șaizeci de ani mi-au spus în timpul seminariilor *Born to Win* (*Născut pentru a învinge*) că nici nu-și mai amintesc de cînd părinții nu le-au mai spus că-i iubesc, nu i-au mai strîns în brațe sau nu i-au mai sărutat, și asta de cînd erau foarte mici. Asta înseamnă, cel mai adesea, că oamenii respectivi nu-și arată dragostea și afecțiunea față de copii și nepoți, și asta este un lucru foarte trist.

Din fericire, lanțul poate fi rupt și se pot întoarce la îmbrățișări. Chiar dacă nu au fost strînși în brațe sau sărutați niciodată, mulți părinți recunosc că resimt această lipsă în viața lor și, ca urmare, sînt hotărîți să rupă acest lanț. Încet, dar sigur, mulți dintre ei învață să-și manifeste afecțiunea și să recunoască meritele copiilor lor. Este un lucru care poate fi dobîndit în timp.

Tații și mamele trebuie să își sărute atît fiii, cît și fiicele. Acea idee greșită despre „supermasculul" care nu trebuie să-și arate afecțiunea față de băiețeii săi mai ales după ce

împlinesc doi-trei ani, ca să nu ajungă homosexuali, s-a dovedit că este exact pe dos. Dr. Ross Campbell, psihiatru specializat în copii, spune că, din cîte a citit și a întîlnit, nu i s-a întîmplat să aibă de-a face cu un caz de dezorientare sexuală la vreo persoană care a avut un tată plin de căldură, iubitor și afectuos.

Nevoia de afecțiune nu încetează în momentul în care devenim adulți. Un psiholog susține chiar că avem nevoie de patru îmbrățișări sănătoase pe zi ca să ne menținem sănătatea. Studiile făcute la Universitatea din California, Los Angeles, la Centrul Medical și la Fundația Meninger, Topeka, în Kansas, arată că *prin îmbrățișări se eliberează mare parte din problemele fizice și emoționale și astfel oamenii sînt ajutați să trăiască mai mult, mai sănătos, mai puțin stresant și să aibă un somn mai liniștit.*

Dintr-odată îndrăznesc să spun: „Aici am nimerit-o." Cînd vine vorba de îmbrățișări, nu cred că a existat vreo familie ca a noastră. Soției mele Roșcata i se mai spune și „Fericita pupăcioasă". Rîdem de ea pentru că pupă și îmbrățișează pe oricine. De acest obicei pe care îl are Roșcata, dar pe care îl am și eu, s-au molipsit și copiii. Rezultatul: o apropiere sentimentală extrem de puternică, mereu crescîndă de-a lungul timpului.

Prin dragoste putem deveni toți învingători

Sînt convins că dragostea și manifestarea ei este răspunsul la multe probleme care există în familiile din ziua de azi. De fapt, dragostea face niște lucruri pe care nimic altceva nu le-ar putea soluționa.

La unul dintre seminariile noastre *Born to Win* din Dallas, veniseră din Tennessee un tînăr și soția sa. El o ducea destul de bine financiar și reușise binișor în viață, dar avea o problemă — nu știa să scrie și să citească. Cum parte din ora de *Born to Win* presupunea notarea într-un carnețel a lucrurilor pozitive observate la alții sau a ceea ce noi numim rubrica „Mie-mi place", tînărul respectiv era într-un dezavantaj clar. În a treia zi de curs, s-a ridicat în picioare și a spus: „Trebuie să vă mărturisesc ceva. Cu toții mi-ați trimis bilețele în care ați scris cît de multe lucruri bune vedeți la mine și asta m-a încurajat. Dar eu nu v-am trimis nici un bilețel. Nevastă-mea mi le-a citit, pentru că eu nu știu nici să scriu, nici să citesc." După care n-a mai rezistat și a început să plîngă.

În mod spontan, dintre cei adunați acolo pentru seminar, un tip din Malaezia, un vlăjgan din Texas și o femeie din Australia s-au ridicat imediat și s-au dus la tînărul acela, l-au strîns în brațe și au plîns și ei de emoție. Întreaga clasă l-a ovaționat în picioare pe tînărul din Tennessee și pe cei care se duseseră să-l liniștească și să-i demonstreze că merită respectul lor. Ce mi-aș fi dorit ca ONU să fi fost martor la această scenă de iubire și afecțiune împărtășită de patru persoane de pe trei continente, din trei țări, de trei credințe diferite care s-au încurajat reciproc.

Iubirea este forma spirituală cea mai înaltă, cea mai pură și cea mai prețioasă. Ea scoate la iveală extraordinarul potențial al oamenilor. Cu alte cuvinte, dă putere pentru a persevera în acele momente cînd orice persoană „rezonabilă" ar renunța. Vedem această dragoste mărturisită în fel și chip atunci cînd copilul este grav bolnav sau rănit într-un accident, iar mama și tata stau nenumărate ore și luni, poate chiar ani la capul lui pentru a-i aduce o mîngîiere și a-l ajuta să-și revină mental și fizic. Dragostea învinge întotdeauna.

Adevărata autoritate în formarea copiilor buni

În multe feluri, cred că, de fapt, închei cam neobișnuit această carte. V-am împărtășit date și informații din propria mea experiență și din ceea ce am constatat. După ce am vorbit cu nenumărați părinți de-a lungul mai multor ani, v-am citat diverse păreri „avizate" în privința educării copiilor. V-am furnizat date care susțin lucrurile pe care vi le-am prezentat și sper și cred că v-am dat niște puncte de reper solide, care vă vor ajuta să vă descurcați mai eficient în viață și să formați niște copii cu șanse mai mari de reușită.

Trebuie, totuși, să vă mărturisesc că, pe cînd adunasem cam nouăzeci și cinci la sută dintre datele necesare cărții, m-am întîlnit cu o expertă în educarea copiilor, de la care am avea cu toții de învățat.

Iubirea poate fi manifestată în fel și chip

Se numește Thelma Boston și am cunoscut-o vineri, 21 decembrie 1984, deși mai auzisem cîte ceva despre ea de-a lungul mai multor ani. În septembrie 1969, soțul Thelmei a fost ucis și lucrurile păreau extrem de sumbre. Totuși, Thelma s-a descurcat absolut remarcabil. Din toate punctele de vedere, ea era o adevărată Maica Tereza a Dallas-ului, atunci cînd era vorba de iubire și credință adevărate. Thelma se ocupa de vreo două sute de copii abandonați, și în decembrie 1984 avea paisprezece la ea acasă. Ea îi luase pe cei pe care nu-i voise nimeni. Unii erau arierați mintal, iar alții aveau probleme fizice serioase, încît doar văzîndu-i ți se frîngea inima.

Și totuși, cînd Thelma îi lua pe copiii ăștia, se întîmplau tot felul de minuni. Mulți proveneau din medii în care fuseseră grav maltratați — fizic, sexual, psihic și mental. Erau și băieți, și fete și erau de culoare, albi sau de orice altă rasă.

Jonathan, de douăzeci și doi de ani, avea mintea unui copil de nouă sau zece ani și era un exemplu clar pentru ceea ce înseamnă un „copil" neajutorat.

Jonathan trecuse prin douăzeci de cămine și nimeni nu dorise să-l înfieze — dar făcea parte exact din categoria celor de care se ocupa Thelma. El nu era nedorit pentru că era retardat. Sînt mulți copii cu și mai puțină minte care sînt înfiați. Jonathan era nedorit pentru că făcea lucruri inacceptabile în societate. Lucruri „mărunte", cum ar fi, de exemplu, să se trezească în toiul nopții, să meargă la colegul lui de cameră și să îl scuipe sau să facă pipi pe fața lui. Lucruri „mărunte", cum ar fi sugrumarea pisicii vecinului. Pe scurt, Jonathan era genul de copil nedorit în majoritatea căminelor. În prezent, este unul dintre băieții-minune ai Thelmei.

După aceea, mai era Marco Evans. Marco este un adolescent cam de nouăzeci de centimetri. Stă mai mult în pat, pentru că starea sa fizică nu-i permite altceva. Oasele lui sînt extrem de fragile și nu poate sta în picioare. Marco este un băiat deștept, care cucerește pe toată lumea. Este remarcabilă influența pe care o are asupra celorlalți copii și mai ales este extraordinar respectul de care se bucură. Cînd te uiți cum vorbește cu Thelma, observi cît optimism este în privirea lui și te simți încurajat și impresionat.

„Îi iubesc și am încredere în bunul Dumnezeu"

Stînd de vorbă cu Thelma, am întrebat-o cum reușește să facă aceste minuni. Plină de grație, modestie și credință, Thelma mi-a spus: „Îi iubesc și am încredere în bunul Dumnezeu."

Atunci cînd încerci să o lauzi pe Thelma, ea zîmbește și spune: „Dumnezeu are grijă de toate." Da, Dumnezeu are grijă de toate, dar în cazul acestor copii „speciali", el o face prin sufletul și mîinile unei femei remarcabile, ce demonstrează că iubirea și credința devin o forță imbatabilă în formarea unor copii buni într-o lume rea.

Iubirea poate face ceea ce nimic altceva nu poate.

Povestesc asta pentru că atunci cînd vă priviți copilul trebuie să știți că indiferent de starea sa mentală, fizică sau emoțională, diferențele sînt chiar enorme comparativ cu copiii Thelmei, care au probleme cu adevărat grave, dar ei reacționează totuși la iubirea și credința ei. Nu susțin cîtuși de puțin că ar fi simplu ceea ce face Thelma, iar cînd mă uit la toți copiii din căminul Thelmei Boston, este clar că ea este marea învingătoare. Fericirea pe care o trăiești atunci cînd învingi este imensă, dar nu se compară cu sentimentul pe care îl poți avea cînd ai grijă de un copil și îi

poți îmbogăți viața, dîndu-i un sens, aproape indiferent ce probleme ar avea.

Dacă, întîmplător, copilul dvs. nu este normal și sănătos din toate punctele de vedere, v-aș propune să vă gîndiți la miracolul din Dallas, la Thelma Boston și să sperați. Dacă ea poate oferi credință, speranță și dragoste la două sute de tineri care au fost maltratați sau neglijați sau care sînt retardați sau handicapați, atunci cu siguranță că și dvs. îi puteți oferi enorm copilului dvs. prin iubire, implicare și afecțiune, ușurîndu-i drumul în viață și ajutîndu-l să învingă. Pe întregul parcurs, marele învingător veți fi dvs.

Aici se încheie această carte — dar vă implor, părinți, să vă puneți ochelarii aceia speciali și *să mai priviți o dată pentru a constata cît de extraordinar este copilul dvs. și cît de bine ar putea reuși în viitor, dacă îl veți ajuta cu răbdare și rugăciuni, cu informații pozitive și cu acea dragoste lăsată de bunul Dumnezeu ce poate depăși orice obstacol.*

E MOMENTUL SĂ FACEM O EVALUARE PERSONALĂ

1. Mai țineți minte cazul familiei Lofchick din Winnipeg? Iată cum îi descrie Zig: „Îl iubeau atît de mult pe David, încît își spuneau că ..... de acum nu-i va putea înduioșa atît, încît să renunțe ..... de-o viață."
2. Descrieți diferențele dintre iubirea adevărată și cea falsă.
3. Sînteți o familie de „pupăcioși"? Dacă nu, înseamnă că părinții dvs. nu v-au strîns în brațe niciodată. Zig susține că este extrem de important pentru binele copilului. Sînteți de acord?
4. Îl mai țineți minte pe tînărul din Tennessee de la seminarul *Born to Win*? Care era problema lui? Cum i-a fost arătată adevărata dragoste?
5. Aveți un copil special, unic din multe puncte de vedere. Ce puteți face pentru a-i demonstra dragostea adevărată și pe termen lung?

Epilog

Mulți dintre dvs. vă întrebați, probabil, ce cred copiii noștri despre ceea ce am scris. Gîndindu-mă la asta, le-am cerut să-mi facă sugestii și comentarii în legătură cu lucrurile pe care le-am făcut în educația lor și pe care le considerau eficiente sau nu.

Unele lucruri le-am făcut greșit

1. *Nu-ul fără motiv.* Cea mai ineficientă a fost socotită tendința mult prea des întîlnită de a nu le da o explicație atunci cînd îi refuzăm. De multe ori, răspunsul nostru este „Pentru că așa spun eu". Dacă ar fi să o luăm de la capăt, aici ar trebui să modificăm lucrurile.

2. *Prea puține ieșiri în familie.* Și-au manifestat dezamăgirea în legătură cu faptul că n-am ieșit mai mult cu toată familia. S-au referit în special la picnicuri, evenimente sportive, cum ar fi meciurile de baschet sau de fotbal, sau mersul în camping.

3. *N-am respectat pedepsele.* Mult prea adesea nu am respectat pedepsele impuse atunci cînd nu și-au îndeplinit diverse corvezi. Toate acestea demonstrează că au fost destule ocazii în care i-am fi putut pregăti mai bine pentru viitor, pentru viață, dacă i-am fi lăsat să-și asume mai multe răspunderi în casă.

4. *Insuficiente avertismente în legătură cu hărțuirea sexuală.* O altă zonă în care am gafat, mai ales cu fetele, este că nu le-am pregătit în privința avansurilor sexuale care li s-au făcut mai tîrziu la serviciu.

5. *Efectul puternic al mutării întregii familii.* Unul dintre cele mai îngrozitoare lucruri pe care le-am făcut a fost că

ne-am mutat prea des dintr-un oraș în altul. Unele mutări erau necesare, dar o parte dintre ele puteau fi evitate, dacă aș fi fost mai sensibil la nevoile și sentimentele fiicelor mele. Privind retroactiv, aș cere și părerea familiei în luarea acestei hotărîri și aș face-o cu mai multă dragoste și mai puțin dictatorial.

6. *Rezolvarea dificultăților financiare.* Pînă să împlinească fata noastră cea mică șaptesprezece ani, am avut tot timpul probleme financiare, aflîndu-ne chiar în situația de a nu avea ce pune pe masă. Totuși, niciodată n-am discutat problema și n-am recunoscut în fața lor că aveam dificultăți cu banii. Abia mai tîrziu am aflat că fetele au avut mult de suferit în această perioadă. S-au temut că vom pierde totul. Un dialog onest le-ar fi îndepărtat în mare parte temerile.

Am făcut cîteva ceva și bine

Ne-am bucurat să constatăm că lista cu lucrurile pe care copiii noștri le considerau a fi bine făcute era mult mai lungă decît cea a „gafelor".

1. *Privilegiul de a comanda.* Este interesant că unul dintre lucrurile pe care le-au apreciat cel mai tare a fost faptul că atunci cînd mergeam la restaurant le dădeam ocazia să comande ce vor ei. În felul acesta, le dădeam certitudinea că înseamnă și ei ceva, ceea ce a făcut minuni în privința imaginii despre sine.

2. *Diferențele clare dintre bine și rău.* De exemplu, mama lor nu ar fi mințit niciodată în numele lor, în cazul în care nu vroiau să vorbească cu cineva care telefona sau venea în casă. De asemenea, în ziua în care împlineau doisprezece ani, începeam să le cumpărăm bilet cu preț întreg la cinema.

3. *Nefolosirea unui limbaj nepermis.* Cu toții au socotit că nedîndu-li-se voie să folosească sau măcar să audă cuvinte nepermise ca *tîmpit*, *dobitoc*, *ură* sau *grețos*, a contat enorm.

De asemenea, nu ne-au auzit niciodată înjurînd sau vorbind vulgar.

4. *Faptul că i-am învățat să răspundă politicos.* Le-a fost de foarte mare ajutor faptul că i-am învățat să-i respecte pe bătrîni, inclusiv pe noi, răspunzînd politicos cu „Da, domnule" sau „Da, doamnă", însoțite din belșug de „te rog" și „mulțumesc".

5. *Respectul față de noi și de ceilalți.* Faptul că nu ne-au văzut niciodată beți sau ieșiți din fire a fost extrem de important pentru fete, iar Tom a apreciat afecțiunea și respectul cu care ne-am tratat reciproc. De asemenea, a contat mult respectul față de alte rase, acest lucru apărînd pe lista de învățături eficiente pe care li le-am dat.

6. *Insistența asupra răspunderilor personale.* Fata noastră mijlocie, Cindy, a fost extrem de încîntată că i-am recunoscut meritele, și anume că întotdeauna și-a făcut temele și a venit acasă la timp — și că după primul an de facultate i s-a dat voie să hotărască singură ce să facă mai departe.

7. *Restricțiile inteligente în privința partenerilor.* Nu i-am lăsat să se întîlnească cu oricine și nu ni s-a părut că ar fi în interesul lor doar pentru că „alții o fac". Am socotit că nu trebuie să se întîlnească decît cu cei cu care vor să se căsătorească și să devină tatăl sau mama copiilor lor.

8. *Timpul petrecut ascultîndu-i.* Fiica noastră Suzanne a apreciat în mod special că am avut timp sau ne-am făcut timp să stăm de vorbă cu ea de cîte ori a vrut sau a avut nevoie.

9. *Ne-am arătat imparțiali.* Faptul că i-am tratat pe toți în mod egal, fără preferințe, a fost extrem de apreciat, apărînd pe lista punctelor forte. Fetele au subliniat totuși că Tom a făcut excepție, avînd în vedere că a fost singurul copil pe care l-am luat în Europa (Tom a venit pe lume la zece ani după fetița noastră cea mică, și fetele erau deja

măritate cînd l-am luat cu noi în călătorii). Au subliniat totuși că încă nu e prea tîrziu.

10. *Manifestarea deschisă a iubirii și afecțiunii.* De departe, cel mai important lucru pentru ei a fost faptul că ne-am manifestat deschis iubirea și afecțiunea reciprocă și i-am făcut să se simtă în largul lor, pentru că mama și tata se respectau și se iubeau.

Să vă spun drept, dintre toate lucrurile pe care le-am făcut bine, cel mai important pentru noi a fost iubirea totală și necondiționată. Iubirea este într-adevăr forța cea mai puternică, generatoare de bine și care ajută la formarea unor copii buni pe fața acestui pămînt.

Familiile pot și ar trebui să fie o sursă extraordinară de iubire, inspirație și bucurie. Vă spun aceasta sperînd și crezînd cu tărie că lucrarea *Putem crește copii buni într-o lume negativă!* vă va fi de ajutor, dvs. și familiilor dvs., pe măsură ce vă veți maturiza împreună.

Cuprins

Mulțumiri / 7

Cuvînt înainte / 8

Introducere / 11

1. Să creștem copii buni este simplu — dar nu ușor / 13
2. Avem probleme! / 19
3. Calitățile celor care reușesc cu adevărat / 38
4. Motivația și gîndirea pozitivă / 54
5. Pași pozitivi spre educarea unor copii buni / 63
6. Copilul tridimensional / 84
7. Pentru un copil, iubirea se silabisește T-I-M-P / 103
8. Formarea copiilor buni este un efort de echipă / 123
9. Comunicarea între membrii familiei / 138
10. Formarea unei imagini sănătoase despre sine / 153
11. Sexul / 169
12. Abuzul sexual și hărțuirea / 187
13. Iertarea — „pozitivul" absolut din viață / 204
14. Disciplina — cheia măreției copilului bun / 210
15. Perseverența pozitivă formează copii buni / 227
16. Iubirea adevărată / 233

Epilog / 243